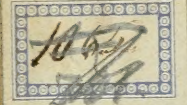
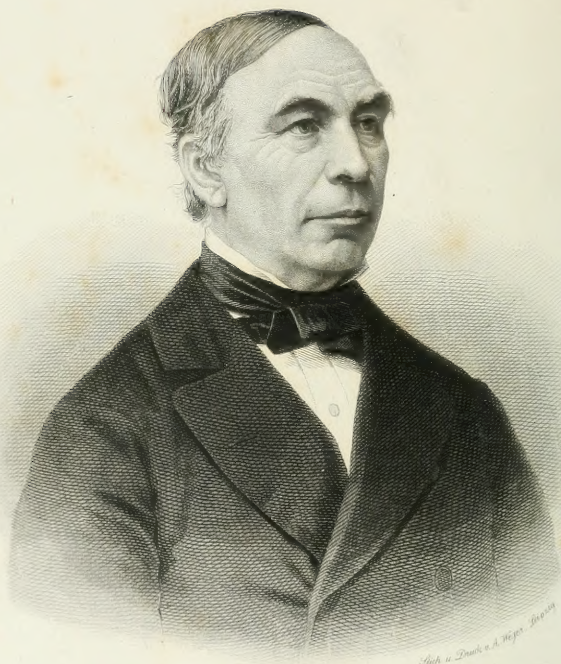

3 1761 06633566 2

Jørg. Moe.

Jørg. Moe:

SAMLEDE SKRIFTER.

SAMLEDE SKRIFTER

AF

JØRGEN MOE.

Første Bind.

KRISTIANIA.

FORLAGT AF ALB. CAMMERMEYER.

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI.

1877.

Forord.

Den klingende Titel, der staar foran de Smaating, jeg, for en stor Del paany, her lader udgaa, beror paa en Tilfældighed: jeg havde ønsket dem præsenterede under en mere beskeden Benævnelse. — Til selve Udgivelsen af denne Samling er jeg væsentlig tilskyndet udenfra; jeg har ment, at paa færre Ting nær var der liden Grund til at udsende, hvad her bydes. De, som opfordrede mig dertil, gjorde gjældende, at det Gamle, tildels ogsaa det Nye, i Samlingen er Frembringelser fra en saare mærkelig Periode i vor Literatur, fra dens sildigere Vendepunkt, og maa i nogen Mon kunne bidrage til at betegne og belyse, hvad der da var i Færd med at bryde frem. Og deri faar Samlingens Tilsynekomst søge sin Berettigelse.

At her findes Adskilligt, som jeg nu ikke havde skrevet saaledes, og maaske Noget, som jeg nu ikke vilde have skrevet behøver neppe at siges. Ogsaa dette vil dog for en Del staa som Tidsbetegnelse og maa som saadan følge med.

Jeg sætter alligevel et Fingerpeg ved Skizzen: «Et Bondebryllup.» Den er skreven fornemmelig med det Maal for Øie at fremdrage for Betragtningen Stevene, deres Forekomst og Brug. Men naar jeg nu ser paa denne, vistnok tildels af Virkeligheden hentede Frembringelse, maa jeg erkjende, at den ikke helt igjennem er et sandt Folkelivs-Billede. Dette gjælder [illegible]

om Sangen af de erotiske Stev midt inde mellem den lyttende Gjæstebudsflok.

«En Vandring og et Eventyr» har i Skildringen af Eventyrfortælleren Træk, som, da hint Stykke ei i sin Tid saa Lyset, ogsaa ere benyttede i og ville gjenkjendes fra Artiklen: «Til Tidemands Eventyrfortællerske.» Fordi Gjerulv Tolleknutens Fysiognomi er saaledes indvævet i det her optagne, forhen utrykte Stykke, at det ikke vilde taale Udslettelse eller Ændring, har jeg maattet vove Gjentagelsen.

At de af mig fortalte Eventyr i Asbjørnsens og min Fællessamling her ere udeladte, er det sagtens unødigt at bemærke.

Hr. K. A. Winter-Hjelm, der med en saa varm Opmuntring og opoffrende virksom Deltagelse har taget sig af denne Udgave, at den uden hans Interesse for den neppe var kommen frem, bringer jeg herved min skyldigste erkjendtlige Tak.

November 1877.

Jørg. Moe.

Indhold.

Side

DIGTE.

FØRSTE OPLAG 1850,

ANDET OPLAG 1856.

Jeg ved ensteds mellem Barskovens Trær
En grøn liden Jordbærbakke;
Og jeg skal vise dig Hældets Bær,
Ifald du vil tage tiltakke.

Men Stien gaar under Skovens Sus —
Den Sørgesang maa du taale;
Og Marken vexler med Lyng og Grus,
Rødbrun af Træernes Naale.

Og tro kun ikke, om frem du naar,
At hele Bakken skal rødme —
Saa her og saa der et Jordbær staar,
Som har nogen Duft og Sødme.

Barskov: Naaleskov.

FRA MIN BARNDOM.

Vaarklokken.

Hvor Bakken brat sig skraaner
Og Hasselbusken gror,
Der allerførst det blaaner
Af Anemoners Flor.

Hver deilig Vaardag vendte
Vi Smaabørn did vort Fjed —
Og engang et Under hændte
Mig paa det samme Sted:

En Morgenstund der lufted
En bløt, en vaarvarm Vind,
Det var, som om den dufted
En Længsel i mit Sind.

Jeg greb min lille Bue
Og Pilen i min Haand;
Som Jæger i Morgnens Lue
Jeg gik med trøstig Aand.

Jeg kasted Buen paa Nakken,
Og slentred med voxne Skridt —
Saa kom jeg snart til Bakken,
Vi Børn besøgte tidt.

Der havde jeg vel en Time
Krøbet i Krattet om,
Da til en sommergrøn Strime
Jeg ret paa éngang kom.

Rundt om var Løvet sprunget
Helt ud paa alle Træer —
Lysgrønt, tagget og tunget
Det glindsed i Solens Skjær.

Men mørkegrøn var Bunden
Lige til Strimens Kant —
Til hvert et Straa var bunden
En tyngende Diamant.

Taus lyttende sad en lille
Fugl paa hver Gren omkring;
Og taus i Græsset og stille
Laa Sneglen ved Husets Ring.

Og taust sad de smaa Violer
Paa Grønsværet blødt og let,
I skjære, himmelblaa Kjoler
Nydelig høitidsklædt'.

Fem travle Myrer med Sprætten
Slæbed en Barnaal frem;
Saasnart de naaede Pletten,
Standsed de alle fem.

Og Alt var saa søndagsstille,
At grant jeg kunde høre
Dugdraaben sagte trille —
— Jeg turde knap mig røre.

Men som mit speidende Øre
Ved mindste Luftning hang,
Da var det, som jeg fik høre
Den sagteste Klokkeklang.

Barnaal: Naal af et Naaletræ. — **Sprætten:** Sprællen.

Og som mit speidende Øie
Henover Græsset gled,
Det saa Konvalklokken bøie
Sig, svingende op og ned.

Sig rørte dens brede Blade —
Se, da forstod mit Sind,
At Foraarets Alf, den glade,
Just var smuttet derind.

Den sølvhvide Klokke svinged —
Se, da forstod mit Sind,
At Alfen derinde ringed
Vaardagens Høitid ind.

Slædefart.

En Aften i den glade Jul
Vi skulde ud at kjøre.
Paa Himlen seiled, som et Hjul,
Den blanke Maane, stor og gul;
Der var saa deiligt Føre;

Mens Bedstemo'r blev pakket ind
Fra Foden op til Haanden,
Strøg Kulden frit min røde Kind.
Og ret det frydede mit Sind
At se min egen Aanden.

Nu kaldte Fa'r, og rask jeg svang
Mig baglænds op i Dumpen —
Hvor Blakken dandsed, da i Gang
Den maatte gaa, mens Bjælden klang,
Til vi var over Sumpen!

Dump: Fodrum i en Slæde. Blakken: Benævnelse paa lyshaarede, blegfarvede Heste.

Men nu det lystig strøg afsted,
Saa fort som Blakken vilde.
Og langs den hvide Flade gled
Vor sorte Skygge op og ned —
Den vilde med til Gilde!

I Maanens underlige Glands,
Mens Vinden peb om Øret,
Det var, som Gjærdets Stør fik Sands,
Og hopped os i luftig Dands
Forbi, at prøve Føret.

Men da vi kom af Gaden ned,
Vi holdt ved Husmandsstuen.
Af Piben hvirvled tyk og bred
Sig Røgen op, og duftig gled
Den bort i Maaneluen.

De andre Slæder kom nu til
Langs Fannerne ved Laaven.
Saa bøied vi med munter Il,
Til trende Dombjældkrandses Spil,
Fra Sletten ind i Skoven.

Der stod de slanke Furutræer
Lig Søiler smukt i Rader:

[illegible] — Stør: Pæl, Stang. — Fann: Snehob. — Laave: Lade. — Dombjælde: Bjælde paa Hestenes Vintersæletøi.

Sin grønne Krands de strakte hver
Mod Aftenbuens Straaleskjær —
Et Hvælv paa Kolonnader!

Men da vi kom lidt længer ind,
Og tæt og sort blev Skoven,
Gav Maanen kun et sparsomt Skin;
Men Fantasien i mit Sind
Blev mer og mer forvoven.

Og hver en Busk fik Liv og Stand,
Idet vi for forbi den:
Til skjægget Berserk blev en Gran;
Den ranke Fyr var Riddersmand;
Hans Svend stod tro ved Siden.

I Skyggen dybt en Dødning stod,
Stiv, i det hvide Klæde.
Han udgjød sine Brødres Blod,
Og derfor maa den muldne Fod
Igjen af Graven træde.

Se, ludende bag Stubben gaar
En Hex med Stav og Hætte.

Hoho! dit Væsen jeg forstaar:
Just saadan rokker, naar hun spaar,
Paa Ho'det gamle Mette.

Og flygtigt, som vort raske Trav,
Svandt Alt bag Skovens Fletning:
Ved Bjældens muntre Klang begav
Sig Ridder, Dødning, Hex med Stav
Paa Flugt i modsat Retning.

Men da vi kom af Skoven ud
I Maanens lyse Lue,
Da saa de blanke Stjerner ud,
Som skalv enhver af Fryd — Min Gud,
Det var et deiligt Skue!

Alt sprang med Liv, og Hjertet sprang
Omkap med hele Vrimlen!
Og paa den klare Bjældeklang
Det let og freidigt op sig svang
Til Stjernerne paa Himlen.

Blomster-Ole.

Jeg mindes grant fra min Barndoms Aar
En Tigger, der kom
Ret ofte op til min Faders Gaard,
Naar han vandred om.
Han var dem alle til Spe og Spot —
Det stakkels Fjog!
Istedenfor Svar han Pikluen blot
Over Ørene drog.

Hans Melpose laa i den venstre Arm
Kun skjødesløst;
Den høire trykkede tro og varm
Hans hele Trøst:
En Dusk af Blomster, som Mark og Skov
Ham kjærligt bød,
Som hos rige Folk, med tryglet Forlov,
Han i Haven brød.

Piklue Pikkelhue

Hans Mine var slap, med et tosset Smil,
Og Øiet mat,
Men traf det hans Dusk, en kraftig Ild
Det klarede brat.
Da vugged han Hovedet som i Drøm —
Da saa han ud
Som Elskeren, naar han stirrer øm
Paa sin unge Brud.

Næst Jordens Blomster han elsked Alt,
Hvad ham tyktes skjønt:
En pragtfuld Villa, der hvilte svalt
Bag Alleens Grønt,
Ham vinkende drog, som det gyldne Slot
Et barnligt Sind —
Han trygled saa længe, saa tyndt og smaat,
Til han kom derind.

Der tigged han aldrig om Mel eller Mad,
Kun om at faa se:
Hver glindsende Sal og hvert rødmende Blad
De maatte ham te.
Og hvad han saa i de Riges Bo
Af Pragtfuldt og Smukt,
Forvarede han i Erindringen tro,
Som laaset og lukt.

Han yndede mig. Sine Syner tog
Han mig stundom frem; —
Han brugte et eget, halv østerlandsk Sprog
Til at male dem:
Af Blomsternes Farver og Liv og Skik
Han tog sine Træk —
Hvor funklede Billedet for mit Blik
I det brogede Blæk!

Men vilde man tvinge hans Tanker ind
I Begreb og Dom,
Da sammenflød Alt, da ligned hans Sind
Et taaget Rum.
I mangen et Herrens Aar han gik
Til Bygdens Præst,
De ti Bud-Ord han dog aldrig fik
Igjennemlæst.

Han blev en Hedning. Guds hellige Ord
Ei Lys ham gav,
Imens han tigged sig frem over Jord
Mod den sorte Grav.
Ham kalded ei Klokken fra høie Luft
Til Nadver og Daab, —
Men glødende Roser ham præked med Duft
Og Taarer hans Haab.

Det var en deilig Septemberdag —
Saa mat og rød
Stod Solen og drømte, mens lette Lag
Af Taager flød.
Jeg gik til Præsten, at læse Latin,
Min vante Gang:
Da bar man en Kiste til Kirken ind
Uden Klokkeklang.

Knap høvlet var Bræden, kun strøgen slet
Og kløttret gjort,
Og armodsligt kun de Stakler klædt',
Som bar den bort.
Men foran den gik, i snehvidt Lin,
Sex unge Møer;
Af florvundne Kurve med Fingren fin
De Blomster strør.

I Kisten laa han. Den Bane var haard,
Som bragte ham Ro:
Henkommen ensteds til en stadselig Gaard,
Trak han af sin Sko.
Dem stilled paa Trappens øverste Trin
Han hen efter Skik
Hos Pose og Stav, imedens han ind
I Kjøkkenet gik.

Der spigred af Kaadhed dem Drengene fast.
  Da han kom igjen
Og ret skulde rokke ned med Hast,
  Han tumlede hen.
Hans Hoved traf en kantet Sten
  Og farved den rød —
— Hvad var det saa mer? Det var Ingen til Men,
  At en Tigger var død.

Der laa hans Legem i Kisten trang,
  Stivt, strakt og dødt —
Nu skulde han ogsaa bæres engang
  Ret varligt og blødt; —
Den Fryd, man den Levende negted tidt
  Eller gnavent gav,
Henkasted de venlige Piger blidt
  Paa den Dødes Grav.

Det rørte og harmed min unge Sjæl.
  Med Taarer i Løn
Jeg bad ved Graven som til Farvel
  En hjertelig Bøn:
«Min Gud! vel kunde han ei forstaa
  Dine ti Bud-Ord;
Dog elskte han Dig i Blomsterne smaa
  Og hvert Skjønheds Spor.

Strak udspændt, udstrakt.

Her maatte han lide. Giv nu ham Ly
Bag Palmen og Fred!
Men Reisen er mørk: send en rosenrød Sky
At hente ham med!»
Saa tog jeg min Bogrem igjen i Arm
Og vandred afsted,
Men alt som jeg gik, for Vemod og Harm
Mine Taarer gled.

Da faldt den Tanke mig ind paa éngang:
Naar du først blir stor,
Skal du rigtig skrive den Stakkel en Sang
Med deilige Ord.
I Graven hviler den Fattigmand
Alt længe nu —
Jeg digter hans Vise, saa godt jeg kan,
Med trofast Hu.

En Søndagsmorgen.

Jeg mindes en Søndag, som var det igaar —
Det led just med Vintren, det stunded mod Vaar,
Men Sneen laa dyb over Dalen.
Det drypped af Taget den forrige Dag,
I Gaarden føg Snebolde Lag efter Lag,
Til Næven var rød og var valen.

Men Natten var frostkold og klingende klar,
Og tænk kun! om Morgenen Sneen mig bar,
Vi havde den prægtigste Skare!
Da kjendte vi Børn ikke Rist eller Ro,
Vi maatte vel nytte den flygtige Bro
Og ud til vor Sommerplads fare.

Skare: Skorpe paa Sne.

En Stund gik jeg foran, og gjorde mig let,
Og prøved med Foden: vi vidste ei ret,
Om Fannerne brast eller bare.
Men da vi først naaede Hældingens Ryg,
Laa Snefladen foran os sikker og tryg,
Vi mærked, der var ingen Fare.

Og da vi fik Øinene op, og vi saa,
Hvor Solen stod tindrende blank paa det Blaa,
Og funkled i Sneens Krystaller,
Vi sprang, og vi dandsed, vi jubled og sang,
Og rundt os det glimred, og Snebroen klang —
Det gik som ved Alfernes Baller.

Og saa for vi frem i vor vingede Dands
Henover de tusinde Smaastjerners Glands
Til Stupet, der styrted mod Tjernet.
Her skraaned en Slette, den kjendte vi godt:
Vor Sommerlegs grønne, fortryllende Slot,
Af Smaabakker lunet og værnet.

Her, rundt om vor Græsplet, langs Bakkernes Fod,
Om Somren den blomstrende Tjørnebusk stod
Og bøied sin Rose imod os.

Stup: steil Brink. Tjern: liden Indsø.

Nu luded den bladløs, men rakte dog smukt
Fra Snelaget til os sin rødmende Frugt;
Og vi paa dens Gave forstod os!

Men medens vi plukked og spøgte og lo,
Lød Klokkerne klart gjennem grandunkle Mo
Og Helligdagsbud til os bare.
Og op fra den skinnende, funklende Plet
Vor barnlige Tanke fløi vever og let
Og takked for Nyper og Skare.

Mo: flad Skovmark. — Nype: Hyben.

Sæterreise.

1.

Til Sæters havde jeg faat Lov
At følge med for første Gang:
Jeg skulde se den store Skov,
Og høre Lur og Bjældeklang!

Jeg Branderos, som Klokken bar,
Og Drople skulde se igjen,
Og Lam og Kid, vor Buhund Snar,
Og Hjuring-Lars, min egen Ven.

Jeg skulde høre Eventyr
Af gamle Gunhild, og kanske
I Skovens Dyb de store Dyr,
Ulv eller Bjørn, jeg fik at se.

Sæter: Fjeldgræsgang med Sommerhytte. — Lur: langt Blæse-Instrument af Træ. — Branderos: stribet Ko. — Drople: Ko af spraglet Farve. — Buhund: Hyrdehund. — Hjuring: Hyrde.

Mens Karlen kløvjede vor Hest,
Jeg forud strøgen var min Vei,
Men standsed snart, og det var bedst,
Thi længer kjendte jeg den ei.

Nu Borken kom med Kløv paa Ryg,
Da gik det længre frem end langt —
Jeg vandred efter glad og tryg,
Skjønt det blev brat, og det blev trangt.

Thi Stien snoede sig op
Ad Klevens Spalt i Slangebugt,
Hvor Løv hang ned fra Klippens Top
Og svaiede for Vinden smukt.

Klog og besindig Hesten steg
Fra Sten til Sten og aldrig gled;
Hvor Revnen vided sig og veg,
Gik den i Bratningen paa Sned.

Tilsidst paa Høidens Kam vi stod,
Mens Aftensolens gyldne Glød
Paa Sten og Lyng omkring vor Fod
Sin sidste Afskedsstraale gjød.

Kløv: Byrde for en Hest; to Kurve, som hænges over Hestens Ryg, en paa hver Side; at kløvje, lægge Kløv paa. — Borken: Benævnelse paa Heste, som er bleggule med et Anstrøg af Rødt. — Klev: brat Bakke i en Vei. — paa Sned: paa Skraa.

Men vi drog nedad uforsagt,
Dybt i den mørke Kjæmpeskov,
Hvor Skjæggegranen, som holdt Vagt,
Gjentog hver Lyd af Hestens Hov.

Vi vaded gjennem Bækkens Skum,
Og gik paa Myrens Kavleklop,
Og hørte fjerne Fossebrum,
Og Aftensus i Skovens Top.

Og Skumringen faldt mere paa —
Da saa jeg nær, i Liens Hæld,
En Røg, som hvirvled tyk og blaa —
Her, tænkte jeg, her er det vel!

Men Stien bøied atter bort,
Og Hesten gik sin jævne Gang,
Og Karlen sagde tørt og kort:
«Vor Sætervei er noget lang.»

Jeg taug for Skam, men ønsked ret,
At aldrig jeg var bleven med — —
Da gjennem Skoven lysned det
Frem i en Sæters Vangebred.

Myr: Sump. — Kavleklop: Bro af en enkelt eller et par Stokke. — Fossebrum: Larm af et Vandfald. — Li: Bjergside med Skov eller Græsgange. — Vangebred: Randen af en Engslette eller Grønning.

Med græsbevoxet Jordtag laa
En Hytte paa det grønne Hæld;
Fra Døren, vidt paa Gab, jeg saa
Et Ildskjær i den dunkle Kveld.

Jeg hørte en Mundharpes Klang —
Og først et uvist Suk jeg drog,
Men saa jeg hoppede og sprang
Og raabte høit: «Her er det dog!»

Men Karlen svared seig og tvær,
Saa det om Barmen blev mig trangt:
«En liden Stund vi hvile her,
Til Sætren er det endnu langt.»

Han løfted Kløven varligt ned,
Mens jeg slukøret hos ham stod —
Da løb en Fæhund glubsk og vred
Med Glam og Knurren os imod;

Men logred, da den nær os kom,
Og knistrende ad mig sprang op;
Jeg tumlede paa Vangen om,
Saa voldeligt var Hundens Hop.

Fæhund — Hyrdehund.

Men før jeg kom paa mine Ben,
I Næven alt en Sten jeg har,
Der skulde gjøre Hunden Men —
Da raabte det: «Kast ei paa Snar!»

Mens Karlen lo, saa han stod krum,
Og gamle Gunhild skjændte smaat,
Med løftet Sten jeg sad der stum —
Men snart var Alting saare godt.

2.

Nu tied Aftnens Lur og Lok.
Der melket var, og Kvægets Flok
Laa hvilende og vel tilfreds
Omkring paa Vangens grønne Kreds.
Den tause Skovegns Nattefred
Med sagte Sus og Skumring gled
Henover Vold og Hyttetag.

Lok: Sang eller Hujen, hvormed man lokker Kreaturerne.

Men fra den undergangne Dag
Blev end en fager Hilsen bragt
I Aftengloriens gyldne Pragt,
Der var paa Skovens Toppe lagt.
Taus Gundhild stod og talte ind
Gjed efter Gjed i Kveens Grind,
Og hvert et Dyr, som gjennem gik,
En Haandfuld Salt til Afsked fik.
Saa lukkede hun Kveens Port.
Alt var tilstede, Smaat og Stort,
Kun Snehvid, hendes bedste Gjed,
Ei saas paa Volden noget Sted.
Hun lokked og hun ledte, men
Den hvide Gjed kom ei igjen;
Skjønt hun den selv til Volden drev,
Den borte var og borte blev.

Men da vi siden sammen sad
Ved Ljorens Flamme lunt og trygt,
Jeg spurgte med nysgjerrig Frygt
Endnu engang den Gamle ad,
Om Gjeden, som blev borte nys.
Strengt hviskede hun til mig: »Tys,
Tal ei om Sligt saa sent paa Kveld —
Det har du sagtens hørt er stygt;

Kve: indhegnet Plads for Kvæget. Ljore: Røg- og Lysbul i Taget.

Men hvor den er, det ved jeg vel,
Skjønt sjælden kun de komme frem,
Der er ei meget langt til dem,
Som fremfor Andet like godt,
Hvad der er brandet, hvidt og blaat.
Jeg selv har prøvet det engang:
Da jeg var sytten Aar, jeg laa
Til Støls her nord paa Fagervang
Imellem Kamp og Glittergraa.
I Flokken havde jeg en Gjed,
Drivende hvid som Julesne;
Den holdt sig altid trind og fed,
Dens Rag var blankt som Sølv at se — —
— Men tys! det lider alt paa Kveld —
Bedst, at vi krybe under Feld.»

Der hjalp ei Bøn, ei gode Ord,
Den Gamle taug som Mur og Væg,
Og da min Nøden blev for stor,
Hun sagde kort: «Du er en Klæg.»

Om Morgnen vækkede mig op
En Brægen over Hyttens Tag.

like: lide. — brandet: stribet. — Støl: Sæter. — Rag: langt, stridt Haar. — Feld: beredt Skind; Sengetæppe af saadanne. — Klæg: Brems; her fig. paatrængende Person.

Jeg sprang fra Leiet med et Hop,
Og da jeg styrted ud og saa,
Stod Snehvid høit imod den blaa
Og klare Luft, paa Tørvens Lag,
Hvor Solen blinkede og brød
Sin Morgenstraale klar og rød
I Duggen, som paa Moset laa,
Og i de lange, vaade Straa.
Men Gjeden stod der fri og kjæk,
Og gnaved Græs og Blomster væk.

Nu traadte Karlen ud. Han lo
Og raabte: «Gunhild, kom, se her,
Din Gjed paa Taget staar i Ro!»
Det rokked ei den Gamles Tro;
Halv værdig svared hun, halv tvær:
«Hvem tror du saa har sat den der?»

3.

Mens Gunhild stod og skured
Sin Melkeringe hvid,
Hun fortalte, det var ufredt
I Skoven paa sidste Tid.

Ved Rundhaug var der nedlagt
En Kvie og en Stud;
Paa Løvli var der revet
En Gjed af Kveen ud.

Jeg lytted spændt, og spurgte
Troskyldig og ligefrem:
«Mon ikke, Gunhild! Bjørn
Eller Ulv har taget dem?

Naar jeg følger med i Morgen
I Mark og paa Myr —
Mener du ei, jeg ogsaa
Faar se de store Dyr?»

Det hued ei den Gamle,
Hun svared næsten vred:
«For Børn og drukne Folk
Skal man tie med, hvad man ved.

Melkeringe [illegible] Melkekar af Træ.

Nævn ikke hine Navne,
Saalænge du er her!
Thi hverken Svarte-Styggen
Eller Tassen er os kjær.

Og Gud han forbyde,
At du stillet faar din Lyst:
Der vilde rinde Blod,
Og Legen blev til Dyst!»

4.

Om Morgnen dryssed Regnen ned
Som Taage fin og tæt;
Men da det ud paa Dagen led,
Brød Solen blinkende og klar
Igjennem Skyens Net.

Svarte-Styggen ɔ: den sorte Styggen: Benævnelse paa Bjørnen — Tass: Benævnelse paa Ulven.

Og Lars og jeg fik Lov at gaa
Tilskovs at sanke Bær.
Men vi forsmaaed rent de blaa,
Og strøg med Tinen i vor Haand
Bort mellem vaade Træer.

Omkring det sorte Aasvand vi
Langs Uren kravled frem,
Mens Lommen hæslig skreg, fordi
Den Sten, der rulled for vor Fod,
Tungt plumped i dens Hjem.

Saa naaed vi den anden Bred,
Hvor Multemyren laa.
Alt medens vi var langt af Led,
Jeg Tuer, gulnende af Bær,
Med glad Forundring saa.

Nu trak vi Sko og Strømper af —
Det var en Lyst, min Tro!
Jo mere Tørven efter gav
Og svaied ned, desbedre kun —
Det var en prægtig Bro!

[illegible] — Aas: Bjergryg, langstrakt Bjerg. — Ur: [illegible]. — Lom: stor Vandfugl (Colymbus). — Multemyr: [illegible] Multemose. — Langt af Led: paa lang Afstand.

Og Tue bag om Tue fuld
Af gule, modne Bær!
Hver Multe skinnede som Guld,
Mens Regnen havde gydt Email
Af Sølv henover hver.

O, dette Syn var meget smukt,
Men bedre Frugtens Smag.
Før Tinelaaget op var lukt,
Beslutted vi at blive her
Den hele lange Dag.

Dog alt for stakket vared kun
Vort raske Glædesmod.
Thi som paa Mosets Gyngebund
Vi nærmed os den anden Bred,
Hvor Graneholtet stod:

Jeg saa, dybt i den bløde Myr,
En Rad af friske Spor.
«Her har alt gaat en barbent Fyr»
— Jeg raabte hen til Hjuring-Lars —
Og det en dygtig stor!»

Granholt — liden Granskov

Han kom og bøiede sig ned,
Og saa i Sporet vist.
Da hviskede han bleg: «Afsted!
Afsted! vi tør ei give os
Den allermindste Frist.

Fuldvoxen sikkert Karlen er,
Som traadte disse Spor;
Og hvor han henter sine Bær,
Det er ei værdt at Andre gaa —
Tys! hører du dernord?»

Jeg lyttede — da hørte jeg
Et Brum, et Kvistebrag.
Og jeg begreb, at Bamse Vei
Igjennem Graneholtet brød,
Hvor Vindfæld gik i Kvag.

Da fik vel Multemyren staa
For os i Fred og Ro.
Vi sprang igjennem Uren graa,
Skjønt slemt den skar vor nøgne Fod,
Fra Strømper og fra Sko.

Vindfæld: Træ, som er nedblæst af Vinden. — i Kvag: omkuld (foræld. Udtryk, hvis egtl. Betydning er tvivlsom).

5.

Det lysned i Skoven, da ilede jeg frem,
Snart stod jeg, hvor Bakkestupet skraaned.
Jeg saa den vide Bygd, jeg saa mit kjære Hjem,
Jeg saa, hvor de fjerne Aaser blaaned.
Jeg saa de brede Fjorde, der skar sig ind i Bugt,
Og Elven saa jeg blinke og krumme sig smukt —
Jeg længtes til de sollyse Sletter.

Og dog var det atter, som den sukkende Li
Vilde blidelig holde mig tilbage, —
Som om den bag mig hvisked: Forlader du min Sti,
For ned i Folkevrimmelen at drage?
Ak, Skoven og Fjeldvandet havde i mit Sind
For første Gang suset sin Vemodstanke ind —
Og siden jeg glemmer den vel aldrig.

Thi ofte, naar jeg gaar i den mylrende By,
I de bonede, skinnende Sale,
Den samme Hvisken lyder saa bønlig, saa bly

Bakkestup: steil Brink. Bygd: bebygget Egn, Distrikt.

Fjernt henne fra min Barndoms grønne Dale.
Da griber mig en Længsel til Skov og til Fjeld,
Jeg hører atter Bjælder og Lurlok ved Kveld,
Og Sus gjennem skjæggede Graner.

BLANDEDE LYRISKE DIGTE.

Jubellæreren Abraham Wilhelm Støren.

Den alderstegne Hyrde sover
Fra Hjordens Vagt for første Gang,
Mens Sørgepsalmens Toner over
Hans Kiste gaa med dæmpet Klang.
Før kaldte Herrens Sag til Strid;
Nu kan han sove, han har Tid.

Ja, blide Bud om Lysets Lande!
Du hvile kan fra Kampen ud:
Der stod et Mærke paa din Pande
Af Freden, som vi faa fra Gud;
Du gik alt her et synligt Tegn
Paa Livet i en bedre Egn.

Du sove kan. Din Gjerning lever,
Saa vist den stod i Herrens Sold;

Mod Mørkets Magt, for hvem vi bæver,
Han selv den dække vil med Skjold —
Hvad virket er i Christi Tro,
Det naar sit Maal, sin Herres Bo!

Du sove kan. Men Sorgen, Savnet
Staa vaagne ved den aabne Grav;
Med Graad de nævne Fadernavnet,
Som Alles Kjærlighed dig gav.
De bære nu, som sidste Løn,
Til Hvilen dig med Tak og Bøn.

Støvet er til Jorden bundet
Indtil Domsbasunens Røst;
Men hans Aand har Veien fundet
Til hans Længslers lyse Kyst.
Der er stillet hvert hans Savn, —
Der han trykker tæt i Favn,
Hos sin Frelser, hvert et Hjerte,
Her han briste saa med Smerte.

— Fader! som har naadig villet
Ham forklare from og blid,

Lad den Gamles milde Billed
Staa for os i Livets Strid!
Lad hans søde, stille Fred
Paa vor Aften synke ned!
Og, er Herrens Time kommen,
Lad med ham os gaa fra Dommen!

Jacob Aall.

Himlen spænder ud sit silkelette
Telt omkring den grønne, lune Dal,
Og de rige Trær sit Løvhang flette
Sammen til en sørgende Portal.
Engen i sin sommerfriske Ynde
Breder ud det bløde Fløielshynde —
Al Naturen kjærlig vil forkynde:
Nu den Gamle bæres fra sin Sal.

Vuggeblødt som hans er aldrig Baaren
Løftet til den sidste Hvile hen;
Tung og hed som her har neppe Taaren
Dryppet over nogen Kiste end.
Laaget bærer Kors og Diamanter,
Mere glindsende og dyre Panter
Falde dog paa Brædens sorte Kanter —
Han var Egnens Fader og dens Ven.

Bræde: Fjæl, Bræt.

— Nu skal Jorden dække disse Fjæle,
Men hans Liv er ei tilendebragt:
I den bløde Skrift hans Aand skal dvæle,
Med alt Ædelt hos sit Folk i Pagt.
Hver en Helt i Snorres Kongerækker
Skjoldet med de blanke Mærker strækker
Over Graven, og hans Minde dækker
Med dets Glands mod Glemsels dunkle Magt.

Men for alle dem, som stode nære
Om ham i hans foraarsfriske Høst,
Er hans Hjerteliv en hellig Lære
Med Forsonings og med Ømheds Røst.
Hvo der hørte denne lette, fine,
Milde Skjæmt, og saa hans rige Mine,
Naar han Blikket heftede paa Sine,
Gjemmer ham for stedse i sit Bryst.

Nordens Kvinder.

Ved Studenterfesten til Fædrenes Minde, 13 Januar 1846.

Naar Vaaren aander paa Li og Fjeld
Og vækker Urterne af Dvalen,
Da dufte sødt fra hvert Bakkehæld
Vel tusind Blomster gjennem Dalen.
Men af dem alle er dog fagrest én,
Den glindser skjær, foruden Plet og Men,
    Og aander ud
    Et Sommerbud:
Konvallen, Blommernes Blomme.

Den spirer helst paa et enligt Sted,
Hvor Bakken luner for Vinde;
Men Duften lokker dog hen dit Fjed,
Hvor du dens Klynger kan finde.
Der staar den, skjult bag det brede Blad,
Og bøier bly mod Jord sin Klokkerad —
    O, se dens Kind,
    Hvor lys og lind:
Ja, den er Blommernes Blomme.

Li: Fjeldside, Bjergskraaning.

Konvallen ligner dit Hjertes Brud,
Din blonde nordiske Pige:
Den liljerene, den skjære Hud
Kan Sindets Renhed dig sige.
O, denne milde, klare Skjønheds Magt
Hver nordisk Ungersvend i Baand har lagt.
    Den dufter bly
    I Læ og Ly —
Den selv er Blommernes Blomme!

Saa tænk paa hende, du i Klyngen tog,
Og lad for hende Hjertet banke —
I al din Foraarsrigdom har du dog
Ei nogen fagrere Tanke!
Den bringer dig det første, glade Bud,
At Aandens Sommerblomst vil springe ud
    I Lysets Bad,
    Med deiligt Blad,
Til Krands for Blommernes Blomme!

For Danmark.

13 Januar 1846.

Fra de mørke Naaleskove,
Fra den blanke Bræ
Vil vi stævne over Vove
Ned til Bøgens Læ.
Der vi gik ved Sommerskifte
Under Løvets grønne Vifte;
Nu vi mindes, mens vi kvæde,
Varmt vor St. Hans-Glæde.

Danmark, deilig Vang og Vænge!
Over Belt og Sund
Toner lød fra dine Strænge
Til vor Granelund.

Bræ: Krystalliserede Snelag paa Fjeldene.

Og de dybe Kvad fra Vangen
Kjendte Ekkos Alf paa Klangen,
Har med kjærlig Tanke bunden
Dem til Klippegrunden.

Hvilket Brohvælv til hverandre,
Djærvt og dristig bygt!
Denne Gjallarbro vi vandre
Freidig, tidt og trygt.
Nu vi gaa med Julegaver
Til de fagre danske Haver:
Broderhjerters Ønsker ere
Gaven, vi frembære.

Danmark, ved vort Sommermøde
Fjeldets Sønner saa
Studsende den rige Grøde
Af din Muldjord slaa:
Saa skal Folkets Kræfter folde
Frit sig ud og sammen holde,
Og en gylden Grøde flette
Snart om al din Slette!

Men din Mur mod Syd, som hegned
Lunt den grønne Vang,

Længst er smuldret ned og segnet
Under Tidens Gang.
Ord af nordisk Maal og Mæle
Nu et bedre Hegn maa pæle —
Da skal Norden hel og holden
Blomstre trygt bag Volden!

— - —

Til Professor Christian Keyser.

Fra theologiske Studerende, ved hans Aftrædelse
som Universitetslærer.

Det er det sidste Mødes Seier,
At Alt, der laa paa Sjælens Bund,
Hver kjærlig Tanke, Sindet eier,
Sig trænger til vort Blik, vor Mund.
Fra Funken i hver Samlivstime
Den sidste laaner hellig Glands;
Og derfor staar en gylden Strime
Om den til Afsked bundne Krands.

Saa tag da vor. Fra dit Katheder
Med aandrig Varme Ordet lød,
Der ene Mulm og Mørke spreder
Og tænder Kjærlighedens Glød.
Den er ei endt din klare Tale:
I hver en viet Helligstund
Den høres skal i vore Dale
Fra mangen gudbegeistret Mund.

Nu, vort Levvel dig maa ledsage,
Er det vor Afskeds bedste Trøst:
Du vil ei længer fra os drage,
End vi kan lytte til din Røst.
Naar nu vi høre Kirkens Klokke,
Hvis Stemmes Kald til Dalen gaar,
Om dig, vor Lærer, vi os flokke,
Hvor du i Tempelbuen staar.

Til de uddragende Frivillige.

10de Mai 1848.

Farvel du lille, du djærve Hob,
Der staalomgjordet vil bære
Med Ungdomsmod gjennem Kampens Raab
Vort Norges reddede Ære.
Til Riddersmand for Fjeldets Sag
Vi hver af Eder kaare:
Det Demantstegn, I faa idag,
Er vor Begeistringstaare.

O, drager freidig, skjønt I er faa,
Derned, hvor Pagten os binder:
For Eders kjæmpende Fylking slaa
Vor Oldtids straalende Minder.
Ja drager kun med Tillid ud,
Man skal Jer ei foragte;
Én følger endnu: Retfærds Gud —
Han kan vel Tysken magte.

Saa gaa, du lille, du djærve Hob,
Der staalomgjordet vil bære
Med Ungdomsmod gjennem Kampens Raab
Vort Norges reddede Ære.
Men falder du paa Valen hist
For Nordens Skjold, det blanke,
Da reiser Løven sig forvist
Og ryster Øx og Manke.

Til Adolph Tidemand og Hans Gude.

Ved en Studenter-exa, St. Hansaften 1848.

Før ud I drage til Fjeld og Fjord
Og Dølens enlige Hytte,
I denne Kreds til et kjærligt Ord
I vil med Venlighed lytte.
De Toner om jer Vugge klang,
Hvortil vi Rythmen lægge,
Og op fra Barmen steg den Sang,
Der søger Eder begge.

Thi Folkets Liv under Ljoretag
Og i den stavreiste Kirke,
Og Fjeldets Gru, og en Solskinsdag
Paa Fjord, paa Daldybets Birke:
Hvert Hjemmets kjendte Syn, der smukt
Fra Eders Tavler tindre,
Til fredet Liv er indelukt
Dybt i Studentens Indre.

Døl — Daleboer. — Ljoretag — Tag med Lufthul i. — Stavreist Kirke — Kirke af saakaldet Stavværk eller opretstaaende Tømmer.

Hvor nu I lægge jer Sommervei
Paa Jøklers Bræ og i Dale,
Med kjærlig Hilsen skal Li og Hei
Og Skove til Eder tale.
Naturen og Naturens Folk
Skal aabne trygt sit Hjerte,
Og pege for sin Billedtolk
Paa hver sin Lyst og Smerte.

Se I, hvor pragtfuldt et Farveskjær
Er bredt paa Fjordbundens Høie?
O, Farverigdommen træder her
Med Budskab til Eders Øie:
Saa straalevarm en Sommerlyst
Skal uden Sky af Anger
Jer favne trindt paa Hjemmets Kyst
Som «Brudens i Hardanger».

Jøkel: Ismasse paa et Fjeld. — Hei: Høislette, skovløs Fjeldmark. — Li: Bjergskraaning.

Aftenstemning.

Efter Tidemand og Gude.

Nu synker Aftenen sagte ned
Med gylden Rødme paa Sø og Lier,
Og lydløs Taushed og yndig Fred
Til rolig Slummer Naturen vier.
De grønne Strande
Sig stille blande
I Søens Speil med de blanke Vande,
Der fange dem.

Se Fiskerbaaden hvor slank og let,
Høit paa den glimrende Flade baaren,
Hvor Karlen bøier sig mod sit Net,
Mens stille Pigerne holde Aaren.
Den tause Tale
Fra Sø og Dale
Al Dagens Higen har kunnet svale,
Og binde dem.

Men sødt hensunken en Pige staar
Og fremad ser i den klare Himmel,
Mens længselsvakt hendes Tanke gaar
Til Julelegen og Dandsens Vrimmel.
Den røde Lue
Paa Aftnens Bue
Har kastet Funker, vi ei kan skue —
Hun stirrer ud.

Du rige, rødmende Sommernat,
Der eier Mer end de lyse Dage,
O, bring den Fagre din bedste Skat,
Lad Drømmen kjærlig til hende drage:
Naar snart de lande
Ved grønne Strande,
Læg Sølverkronen om hendes Pande
Som salig Brud!

Oscars-Hal.

Hvor Barskoven krandser med Eviggrønt
Minder fra gamle Dage,
Hæver nu Hallen frit og skjønt
I Veir de tindede Tage.
Her Kongen skal løfte sin Krone af,
Og lægge en Stund den gyldne Stav:
Han vil paa den taarnede Tinde
Et smilende Lidskjalf finde.

Men først vor Kunst skal flyve derind
Paa sin unge, dristige Vinge,
Og Folkekongen — med kjærligt Sind
Bud fra hans Dale bringe.
Naar den har beaandet de høie Rum,
Vil Muren tale, skjønt den er stum,
Og Folket og Fjeldets Scene
Vinke fra Kalk og Stene.

Barskov — Naaleskov.

Og saa skal Kongen en sollys Stund
Inddrage til Sommerhvile —
O da vil Øen med Fjord og Sund
Yndigt imod ham smile!
Da Barskoven hæver et Høitidsbrus
Og hilser fra alle Dale,
Og Bølgen synger med Skvulp og Sus:
Velkommen i dine Sale!

Sætergjentens Søndag.

Paa Solen jeg ser, det lider alt frem,
Snart er det ved Høimessetide —
O den, som en Stund fik ønske sig hjem
Blandt Folk, som paa Kirkevei skride!
Naar Solskiven stiger lidt, saa den staar
Der midt over Skaret i Kammen,
Da ved jeg, i Dalen Klokkerne gaar,
Da ringer fra Taarnet det sammen.

Mens ene jeg gaar i ødslige Fjeld
Og kun hører Bjælderne klinge,
Staar Gjenternes Flok med Soljer og Tjeld
Paa Vangen, hvor Klokkerne svinge.
Nu kommer vel Odd i susende Trav
Som ellers paa Elgsblaks-Ryggen;
Han klapper dens Hals, han let springer af,
Og binder den henne i Skyggen.

Sætergjente Melkepige, Kvinde som tilser Melken paa Sæteren. — Skar Skaar, Fjeldkløft. — Kam Fjeldkant, [illegible] Fjeldryg. — ødslig øde. — Sølje Spænde af Sølv brugt til Pynt. — Tjeld Tørklæde. — Elgsblak Hest, der er blegfarvet som Elgsdyret.

Han vender sig alt, men standser dog lidt,
Og taler og fløiter til Folen;
Og saa gaar han ind med mandige Skridt,
Og sætter sig fremme i Stolen.
Han luder sig ned, og beder sin Bøn,
Og hæver saa atter sit Øie —
Men hvorhen da Blikket pleier i Løn
At glide — det husker jeg nøie!

Det nytter ei stort, at tage sin Bog
Og synge i Heien sin Psalme;
Mit Loft er for høit, og her er det dog,
Som Tonerne blegne og falme.
O den, som idag fik blande sin Røst
Med hans og de Øvriges Stemme!
— Gud give, at snart det lakked mod Høst,
Gud give, jeg atter var hjemme!

Hei· Heislette.

Bjørneskytten.

Nu staar Granen stakket med Sne
    Oppe i Lien.
Ingensteds kan Jægeren se
    Sporet af Stien.
    Vide
    Glide
    Vil han dog paa Skien.

Og han kommer til Bamsens Hi —
    Hvem skal ham te'en?
O, han støder sin Stav indi —
    Jo, han faar se'en!
    Røde
    Gløde
    Bloddryp snart paa Sneen.

Stakket: snebelagt (om Træer). — Li: Bjergskraaning. — Ski: smaa Fjæle til at gaa paa Sne med. — te'en: vise den.

Der hvor Fannen har Hynder lagt,
    Bløde og trinde,
Sidder han og feirer med Pragt
    Skovkongens Minde.
    Tunge
    Runge
    Lurens Stød, og svinde.

Aftenhvile.

For Landkadetterne.

Svøbt i blaalig Ølrøg staa
Aas og fjerne Skove;
Kjøle mod vor Grønning slaa
Pust fra Fjordens Vove.
Se, hvor smukt i Aftnens Skjær
Telteraden skinner her!
Vagten skridter sur og tvær,
Gisper og gad sove.

Sove, hvo der sove vil!
Vi har ikke Stunder:
Sangen klinger dobbelt mild,
Mens Naturen blunder.

Nu bag Aasen Solen drog,
Men en Sky dens Straaler tog,
Gir i Flamme-Epilog
Alle Dagens Under.

Og det unge, friske Sind
Er som Skyens Flade:
Alle Syner gaa derind
Funklende og glade.
Derfor Tonens bløde Klang
Bærer Skyens Digt i Sang
Over aftentause Vang
Fra vor Teltegade.

Med Gudes „Høifjeld“.

Nu drager ind en mægtig Gjæst
I Herresædets gamle Hal.
Den Plads, ham tykkes allerbedst,
Han vælger i den store Sal.
Han spørger ikke om Forlov;
Han siger: jeg har den behov.

Det er mit norske Høifjelds Mur,
Der, dristig høinet, her er lagt
Med strænge Miner som paa Vagt
For Dalens blødere Natur
Og for de blankeFjordes Pragt.

Vent ikke Yndets milde Smil,
Min Frue og min Frøken fin!
Ei Træets Løvhang-Baldakin,
Der suser: stræk dig blødt og hvil!
Ei engang Sæterhyttens Røg
De vente Dem i dette Strøg.

Naturen staar i denne Egn
Med andet Aasyn, andre Tegn:
Den stræber her med dristig Hu
Mod Høiheds Ensomhed og Gru.

Og derfor træder Støvets Søn
Herop i Jøklens Glands og Lys
Med Længselsglød, men og i Løn
Med Andagts stille Hjertegys.
Her viger Smilet fra hans Kind,
Og Tankens Leg fra muntrest Sind,
Hvor Alvors Aander drage ind
Og hviske strængt til Jublen: tys!
Men aldrig tør han fæste Bo
I denne Scenes høie Ro.

Og Blomsten vover ei at gro
I Ødemarkens Kløfter her —
Den sagtens ved, at Fjeldets Magt,
Der staar med Haardhed nær i Pagt,
Forsmaar et usselt Farveskjær.
Ja selv det Stakkels Birketræ,
Der stundom vover sig herop,
Har aldrig løftet her sin Top,
Men synker i et Klippelæ
Med Ydmyghed paa sine Knæ.

Ikkun den flygtig-lette Ren,
Der stryger over Sne og Sten,
Og Skytten, haard som Træets Bark,
Af alle Veirslag brun og bidt,
Der har hver Fare gjennemstridt —
Er Børn af denne Ødemark,
Tør kalde denne Egn sit Hjem,
Hvis Billed drager ind til Dem.

Serenade.

Som kloge Øine funkle
Fra Himlen ren og blaa
Til Dalens dybe Dunkle
Nu tusind Stjerner smaa.
Bag Aasen Maanen hæver
Sin Skive stor og rund,
Og i dens Straaler bæver
Den høstlig-blege Lund.

Opad den hvalte Flade
Gaar Skiven blank og fuld,
Og Lundens gule Blade
Faa Glimmer af dens Guld.
Af Guldløv, Natteskygger
Og Blink i Elvens Vand
Her Fantasien bygger
Et eventyrligt Land.

Min Fe, o dvæl dog ikke!
Træd ind paa Scenen her!
Thi først fra dine Blikke
Faar Alt sit rette Skjær.
Se, Træets Grene bukke
Sig ydmygt ved dit Navn.
Hør, Løv og Blade sukke
Og bæve ved dit Savn.

Men fjernt i andre Drømme
Du slumrer tryg og varm,
Mens Vaarens Syner strømme
Mildt til din unge Barm.
Sov sødt og let, du Fagre!
Min ømme Tankes Magt
Skal lade Sangen flagre
Til dig paa Nattevagt.

Forsoning.

Høit til Fjelds den brune Hei
Breder sig i mange Mile;
Paa din lyngbegrode Vei
Ser du knap en Blomst at smile.
Kun et Fjeldvand, mørkt og stilt,
Stirrer mod dig næsten vildt.
Men den lyse Stribe der
Paa det sorte Vand?
Ak, der svømmer tro og nær
Anden hos sin And.

Nedenfor den bratte Ur,
Skygget af den nøgne Kolle,
Ensom i en taus Natur
Stølen staar paa grønne Volde.
Røgen stiger tynd og svag
Fra et jordlagt Nævertag.

Hei: Høislette. — Ur: Stenbanke. — Kolle: rundagtig, afstumpet Fjeldtop. — Støl: d. s. s. Sæter. — Nævertag: Tag, som er tækket med Birkens Overbark.

Gluggen har jo intet Glas,
Frit du kige kan:
Der du ser paa Ljoreplads
Kvinden hos sin Mand.

Glugge: Lufthul, Aabning i en Væg. — Ljore: Lufthul i Taget.

Efter Regn.

Over Naaleskovens Tage,
Som sig brede fjernt mod Vest,
Lette Byger endnu drage
For en sagte Sommerblæst.
Solen sænker blege Flammer
I den duftig-fine Regn,
Og et Slør af Sølvmor brammer
Over Skovens dunkle Hegn.

Men, hvor Stien frem mig leder
Gjennem Eng og Agerland,
Solen klare Strimer breder
Over Mark og Søens Vand.
Agren vugger let og vinker,
End af Regnens Draaber fuld,
Og for Øiet smukt det blinker
Som Demanter, lagt' i Guld.

Medens lune Vinde lufte
Gjennem Sommerkvelden klar,
Alle Urter stille dufte
Om, hvor godt de nu det har.
Rødlig skinner Kirkemuren,
Skyen hænger lys og let —
Gjennem Taarer ler Naturen
Som et Barn, der nys har grædt.

Løvsprætstid.

Naar vaarmild Luft gjennem Dalen gaar,
Og Vandene blinkende ligge,
Og Græsset i Solbakkens Hælding staar
Med de første spirende Pigge, —
Naar Birken vugger sin gulgrønne Knop,
Som bristefærdig vil lukke sig op:
Da jubler vel Ungdomsmodet,
Og raskere jager Blodet.

Men ser du en Syg, som du ret har kjær,
Henstrakt paa sit Smertesleie,
Du gyser ved Synet af hine Trær,
Der grønnende vifte og neie.
Du kjender den farlige Løvsprætstid,
Og bæver, fordi den er smilende blid:
Du ved, at naar Knopperne briste,
Du kan dit Dyreste miste.

Løvspræt Løvspring. — Solbakke Bakke paa Solsiden.

— Den simple Mand eier Haab og Tro,
Og han har en anden Mening;
Thi den bevarer en lindrende Ro,
Som staar med sin Gud i Forening.
Han mener og siger: som Træets Knop
Vil Smertesbaandene snart springe op,
Og den Syge paa Lysets Stier
Gaa did, hvor al Smerte tier.

Han mener og siger: at Gud er god,
Som sender sit Dødsbud i Vaaren,
Mens Trøsten blomstrer omkring din Fod,
Mildt dugget af Mindetaaren.
Hans Tanke stiger med ydmyg Taal
Paa Duften fra Gravhøiens Blomsterskaal
Didop, hvorfra Lindring lønner
Alle brændende Bønner.

Charlotte Munch.

(Paaskemorgen, Aarsdagen efter hendes Død.)

Jeg ved, der vandrer en sorgfuld Mand
Idag til den kjendte Tue,
Der første Gang staar med en gylden Rand
Fra Paaskemorgenens Lue.
Og dog er vel han den Eneste ei,
Hvis Tanke gaar Mindernes stille Vei
Derud til Kirkegaardshaven,
At dvæle og bede ved Graven.

Thi hun, som lagdes til Hvile der,
Den unge, yndige Kvinde,
Var ren og var mild som Morgenens Skjær,
Og frisk som Foraarets Vinde.
Og under sit barnlige Lunes Leg,
Der spøgende kom og vexled og veg,
Hun bar det dybere Indre,
Hvor higende Tanker tindre.

Hvor villig hun lukkede Sindet op,
Hvor gjerne hun vilde tømme
Over sit Aandslivs aabnede Knop
De rigeste Lysets Strømme!
Og hvad hun erkjendte for godt og smukt,
Hvert spirende Skud, hver moden Frugt —
Det fandt en Talsmand i hende,
Hun voved det at bekjende.

Og derfor er der vist Fler end En,
Der vandre de tause Veie,
Hvorover Festdagen straaler ren,
Og standse ved hendes Leie.
Men ham, som gik did saa mangen Gang,
Skal Paaskemorgenens Klokkeklang
Idag vælte Stenen tilside,
At ret han kan se og vide:

Hun er opfaren, hun er ikke her!
Den Klarhed, hvortil vi stunde,
Drikker alt hun af Lysets Skjær
I grønnende Palmelunde.
Naar det han har seet, skal mangen Stund
Den Elskte usynlig bøie sin Mund,
Og hviske sin Sanger i Øre
Ord, som kun han kan høre.

Men han skal atter tale dem ud
Med Hjertevarme for Folket,
Og prise Livets og Dødens Gud,
Som har ham det Skjulte tolket;
Og træde paany med Sangens Lyst
Sin Jordevei mod den lyse Kyst,
Hvor vi alle længes at havne,
Og hvor han den Elskte skal favne.

Velkommen.

Til de svenske og danske Studenter 1851.

Saa er den kommen den Høitidsstund,
Vor Længsel ventede længe,
Da, Brødre, her paa vor egen Grund
Vi kan os om Eder trænge.
Den Tanke stod igjennem Aar
Belyst af Haabets Kjerte:
Paa Norges Jordbund hernæst slaar
Det hele Nordens Hjerte.

Hav Tak for hvert Eders Bud og Brev,
Fra sidst vi hørte jer Stemme,
Men mest dog for, hvad med Blod I skrev —
Den Rune aldrig vi glemme!
Hav Tak, at nu, da Fredens Vagt
Har lukket Norden inde,
Vort lyse Sommerstevnes Pagt
I droge jer til Minde.

Velkommen hilse langs Fjeldets Mur
De konglerødmende Graner,
Og Trostens Fløiten og Fossens Dur,
Og Birkens duftende Faner.
Velkommen død vort Jubelkor
Og Alles Blik, der gløded —
Nu hilse vi med Folkets Ord
Et varmt: Gud signe Mødet!

Kongle: Kogle. — Trost: Drossel. — Dur: Bulder.

Paa Kleven.

Ved Studentermødet 1851.

Træd ud paa Fjeldets Styrtning her,
Og lad min Hjembygds fagre Dale
En samlet Hilsen dristig tale
Til dig fra Landet fjern og nær!
Det høie Snefjelds hvide Pande,
Den dunkle Skov, de blanke Vande,
Den milde Slette — her du faar
Et Billed af vort Norges Vaar!

Dog aabnes denne Klippeport
Ei for Naturens Pragt alene;
Du ser en mægtig Fortidsscene
Med klare Sagn om Djærvt og Stort.
Hist under Hængebirkens Lunde
I Haug de gamle Kjæmper blunde;
Blandt disse Høie Olaf gik —
Der har han faat sit Kongeblik.

Klev: Bjergryg, som en Vei gaar over. — Haug: Hø

Og endnu paa sin Odelsjord
I Bjælkehuset Bonden sidder
Og skuer over Dalens Vidder,
Daadsdygtig, ordsnild, ættestor.
Han voxte mellem store Minder —
Om lidt du ham dernede finder,
Træd under Sommerkveldens Hvælv
Da ikkun hen og prøv ham selv.

Sig, Broder fra det stolte Land
Med Naaleskov og brede Søer,
Sig, Broder fra de milde Øer,
Om ei dit Hjem du kjende kan?
O, Norden vorder dog det samme
I Fjeldets Favn, i Havets Ramme —
Har det du følt, og set dig mæt,
Saa lad os søge Dalens Æt.

Velkommen i Lunden.

Ved Studentermødet, St. Hansaften 1852.

Se, nu forgylder Aftenstunden
Vort Mødes første Høitidsdag —
Velkommen, Brødre, da i Lunden
Her under Løvets grønne Tag!
Ved Balders Fest i lumre Sale
Skal Glæden ikke stænges ind;
Her stige kan vor Sang og Tale
Mod Himlens Hvælv paa Nattens Vind.

Vi savned Eder ret med Smerte
Ifjor ved Nordens Ungdomsfest —
Tak, at iaar I dog os lærte,
Jer Tanke stunder hid mod Vest.
Og dobbelt Tak, at til vort Møde
I valgte Lysets Seierstid,
Da selv ved Midnat Aftnens Røde
Mod Morgenrøden smiler blid.

Det siger os, at Mørkets Tider
Fra Nordens Halvø svunde hen,
At nu en Aandens Sommer skrider
Med Lys og Varme over den.
Tak, Brødre, Tak! Vi Varslet tage,
Fostbroderhaanden række frem:
Med Eder fro i Kamp at drage
For Lyset, for vort stolte Hjem!

Prins Gustav bæres ombord.

Farvel! det sidste tunge Ord
Nu lyde skal udover Fjord,
Og Folkets Taareblik skal gaa
Med ham, saa langt det kan ham naa.

Hvor klar, hvor hjertemild og god
Han nys blandt Kongeslægten stod!
Se derfor skjænked ham vort Land
Det Bedste, Nogen skjænkes kan.

Ei det den Kjære Vuggen gav,
Og ei det reder ham hans Grav.
Hint ædle Land, hvor han blev født —
Lad i dets Jord ham hvile blødt!

Men Norges Fjelde bygged op
Den Bue djærv med løvkrandst Top,
Der blev hans Aand en lys Portal
Til Himmeriges Kongesal.

Og Norge gav sin Yndling Mer:
Tre Skuffer Jord paa Baarens Ler.
Ved dem det vied Støvet ind
Til Jordesøvnen lun og lind.

Nu sender det sit sidste Ord,
Et tungt Farvel, udover Fjord.
Med det vort Taareblik skal gaa,
Saa længe det kan Snekken naa.

Da vender det sig opad did,
Hvor Gustav sidder lys og blid,
Og Bønnen stiger fra vor Mund
For Kongens Hus i Sorgens Stund.

Statsraad S. A. W. Sørenssen.

Modtag med Ømhed, Fædrejord!
Hvad vi med Tak og Hædersord
Betro dit moderlige Skjød
Til Hvile, barnestille, sød.

Slut blødt og kjærligt om den Barm,
Der slog for dig saa tro og varm.
Hvælv venligt om de Læbers Par,
Hvis bedste Ord dit Navn jo var.

I Thingets Kreds, ved Thronens Fod
For dig saa tidt han dem oplod,
Og hjertevarme Ord hver Gang
Med Magt fra disse Læber sprang.

Hans Tanke var hans Fædrelands,
Det gav ham tidlig Sølvhaars Krands —
Hint Hoved, som hans Retsind hvidt,
Læg nu tilrette moderblidt.

Som Faa han lued for dit Gavn —
Nu, Moder! værn om Sønnens Navn!
Lad grønnes om det Aar for Aar
En Egkrands fra din egen Vaar!

FRA DALENE.

EPISK-LYRISKE DIGTE.

Hilsen.

Mens Bjælder og lokkende Lur
End klinge i mit Øre,
Og Fjeldfossens dæmpede Dur
Jeg kan fra det Fjerne høre:
Jeg bærer en Hilsen frem
Fra hvert et fagert Syn;
Thi Liernes Susning og Bræernes Lyn
De bade mig hilse hjem.

Jeg vandrede Renernes Vei
Over styrtende steile Urer,
Hvor den vilde, graabrune Hei
Fjernt stænges af Jøklens Konturer.

Lur: langt Blæse-Instrument. — Dur: Bulder. — Li: skovbevoxet Bjergskraaning. — Bræ: krystalliserede Snelag paa Fjeldet. — Ur: Stenbanke. — Hei: Høislette. — Jøkel: Ismasse paa Fjeldet.

Men ensteds hørte jeg godt
I det øde, tause Fjeld
Fra Bjergvæggen over et grønnende Hæld
Baade Langleg og Mundharpeslaat.

Jeg gik i den saftgrønne Dal
Mellem duftende Birkelier,
Hvor Bjergelven bugter sig sval,
Og kjølte min Vandrings Stier.
Mer friskt end Bladenes Duft
I de svaiende Birkes Lund
Steg Stevet fra Pigens blomstrende Mund
I den krydrede Sommerluft.

Jeg gled paa den vuggende Baad
I de trange, lukkede Fjorde,
Hvor Løvranken dugges vaad
Af Fossens skumhvide Borde.
Hvor Bræen blinkende hang
Og trued den grønne Væg,
Fortalte min Karl, at St. Olafs Egg
Har sat Skjelne, mens Præsten sang.

Langeleg: Strenge Instrument. — Slaat: Harpeslag, Musikstykke. — Stev: Vers, Replik i Vexelsang.

Og Alt, hvad jeg hørte og saa,
Har talt med en kjærlig Stemme,
Og bød mig, da jeg maatte gaa,
At hilse Eder herhjemme.
Jeg bringer det kaldende Bud
Fra vor rige Fjeldnatur:
Til Vaaren klæder sig Klippens Mur
Paany i sit blommede Skrud.

Knud og Birgit.

Saa længe Duggen væder
Den blomstertykke Eng,
Da bider Ljaaen godt
For den flinke Slaattedreng;
Den glimter gjennem Græsset
Som et klingende Lyn,
Og staar den ret i Veiret,
Den synger: slib og bryn!

Men naar først Solen stiger,
Og Dagen vorder hed,
Sig Karlen ved sin Frokost
I Mag lægger ned;
Og Hængebirken vifter ham
Saa luftende, lun,
Mens under den han ligger
Paa de duftende Dun.

Og at han nu kan spise
Ret trøstig og ret glad,
Saa spiller Lærken op
Et Stykke til hans Mad;
Og Drikkeskaalen kysses
Af Pigens røde Mund —
Da maa den sagtens smage
I den sommerhede Stund!

— Med Hatten under Hodet,
Sprøitende Skraaet ud,
I Høets bløde Saate
Laa den muntre gamle Knud.
Den venstre Haand i Lommen
Til Tobaksdaasen greb,
Den høire Ole Olsen
I Skjorteærmet kneb.

„Ja saa da, Ole Olsen,
Min egen vakre Gut,
Saa endnu ei du ved,
Hvordan man frir til en Glut?
Jo, det skal jeg sige dig,
Thi derfor er jeg graa,
At Sligt og andet Mere
Jeg kan vide og forstaa.

Saate = Dynge Hø

Hvor mange Gange tror du,
Jeg prøvede derpaa
Hos Birgit, min Gamle,
Før jeg Ja kunde faa?
Jeg fride trende Gange,
Saa sandt jeg sidder her
En Synder for vor Herre —
Hverken mindre eller mer!

Den første Gang jeg beiled,
Det var ved Vintertid,
Da Granen kuns stod grøn,
Men Mark og Eng laa hvid.
Med Istap i Skjægget,
Med Lov'vanten paa,
Forsøgte jeg min Lykke —
Den var nu saa som saa!

Jeg gled paa mine Ski —
Der var Dands den samme Kveld
Hos den døve Hans Spillemand,
Gud glæde hans Sjæl!

[illegible] Vanter som kun har Tommel og ét stort Rum til de øvrige Fingre. — Ski: smale Fjæle til at gaa med paa Sne.

Du skulde hørt hans Halling,
Med Klunk og korte Strøg —
Til Sprang han kunde manet
Et skydefærdigt Øg!

Paa Furubakkens Stup
— Den skraaner jævn og lang —
Jeg hented ind min Birgit,
Hun gik den samme Gang.
Jeg hilsede saa gladelig
God Dag og Guds Fred,
Og spurgte, om hun ikke
Vilde age med mig ned?

Ei, den Tid var hun deilig,
Som hun foran mig stod,
Saa pen og ren og pyntet
Fra Top og til Fod, —
Med Rimets Sølverperler
I Haarets gyldne Flod,
Og saa med et Ansigt,
Som bare Melk og Blod!

Halling: eiendommelig norsk Dans. — Klunk: Kluk. — Sprang: Spring. — Furubakke: Skraaning med Fyrretræer. — Stup: steil Brink.

Leende hun takked,
Steg bag paa mine Ski,
Og ned vi fløi som Fuglen
Paa sin luftige Sti,
Mens fast hun om mig slynged
Sin trinde, bløde Arm —
Det suste vel om Øret,
Men det bruste i min Barm!

Og fastere hun trykked sig,
Og snellere det gik:
Jeg følte hendes Hjerte
Banke — tik, tik, tik!
Jeg tænkte paa, hvor sød
Hun i Skrækken vist saa ud,
Og bad, før jeg det vidste:
«Kjære Vene, bliv min Brud!»

Jeg vilde bøie Hodet,
For Pigens Svar at se,
Og — dump! der laa vi begge
I den dybe, kolde Sne.
Paa Hodet som en Vildand
I Fannen dukked jeg, —
Hun fniste: «Tak for Skydsen!»
Og løb saa sin Vei.

Jeg blev ei heller liggende,
Jeg brugte mine Ben.
Men da jeg som en Snemand
I Dandsestuen tren,
Den fule Taske lo:
«Fandt du igjen dine Ski?»
— Og dermed, Ole, var det
Den første Gang forbi.

— Den anden Gang jeg beiled,
Det var i Vaarens Tid,
Som Mark og Enge grønnedes
Og Hæggen stod hvid.
Fra Fugleleg med Riflen
Saa tankefuld jeg gik:
Hvad om du nu probered?
Nu har det Art og Skik!

Saa gik jeg op mod Gaarden.
Ei langt fra Stuens Væg
Sad Birgit med sin Linsøm
Bag blomsterhvide Hæg.
Hun passede en Høne
Og sex Kyllinger smaa —
Snart sommed hun og snart
Hun efter Firbladskløver saa.

Hæg = vildt Kirsebærtræ.

Støttende mig til Bøssen,
Som jeg tog fra min Ryg,
Jeg stod bag Hæggens Grene
Og titted glad og tryg.
Jeg saa paa hendes Hænder,
Hvor flinkt de gik de smaa —
Nu plukked de pent
Otte lange, bløde Straa.

Dem bøier hun, dem stikker hun
I venstre Næve ind,
Og knytter med den høire,
Med Smil paa sin Kind,
Og hvisker ganske sagte
Mellem Læberne ud:
«Lad se, om det blir af da
— med mig og med Knud.»

Da styrted jeg fra Busken
Med salig Elskovsglød —
Hun blodrød slængte Straaene
Langt bort af sit Skjød.
Jeg vilde til at tale,
Men fik kun frem et Suk;
Paa det svared Hønen
Med et kaglende Kluk.

Da sprang hun op med Latter
Den kviksølvsnare Tøs,
Og sagde: «Hjælpe Gud!
Jeg hørte, at du nøs.»
I Struben fast blev siddende
Mit elskovshede Ord,
Mens let som skræmte Hare
Hun ind i Stuen for.

— Se det var den anden Gang.
Nu har vi én igjen,
Og det var dengang Birgit
Blev min hjertenskjære Ven.
Da Varmen kom i Veiret,
Og Somren stod i Pragt,
Da fik jeg med det trodsige
Pigehjerte Magt.

Jeg flakked halve Dagen
Mod Syd og Nord og Vest
Paa Aasen, for at lede op
Vor sokkede Hest;
Jeg vilde hjem, da hørte jeg
Langt borte ved en Ur
En Røst, der sang: «kom Bona!»
Og en lokkende Lur.

Aas: [illegible] Bjergryg. — [illegible]: som har en egen Farve paa Fødderne. — Ur: Stengrund. [illegible] — [illegible] Bona: [illegible] Barn [illegible] ken paa Kreaturer. — Lur: [illegible] Blæseinstrument.

«Kom Bona! kom Bona!»
Saa deilig blødt det klang,
At Hjertet sprang i Livet
Mod den fjerne Lokkesang;
Og Benene, ja de
Begyndte og at springe med —
Saa kom jeg frem mod Volden,
Som Solen just gik ned.

Da sad hun alt og melked
En kollet, brandet Ko,
Og nynned paa en Vise,
Saa sorgløs og fro:
Skummende Melken sprøited,
Jublende Pigen sang —
Da tænkte jeg: nu frir du
For allersidste Gang!

Jeg listed mig saa sagte,
Slog min Arm om hendes Liv,
Og spurgte kort og godt:
«Vil du være min Viv?»
Først blev hun angst og bange
Og skreg, den Stakkels Tøs,
Men siden, da hun kjendte mig,
Hun sled og vilde løs.

kollet: som ikke har Horn. — brandet: stribet, randet.

Men nei, nu var hun fangen,
Den vilde lille Kat:
Den ene Haand holdt Kollen,
Den anden jeg greb fat;
Hun saa sig om, men kunde
Ei slippe bort derfra —
Hun rødmede, slog Øiet ned
Og sagte svared: «Ja!»

Beil, Ole, ei om Vintren,
Mens Veiret er koldt,
Og ei naar Knoppen skyder,
Og Pigens Sind er stolt;
Men vel naar Sommersolen
Varmer Luft og Blod,
Naar Nyperosen aabner sig —
Se da er Lykken god!»

Kolle — Melkekar. — Nyperose — Hybenrose.

Eivind og Aagot.

Det var den første Torsdagskveld,
Da Nytaarets Ny
Begyndte bag om Aasen
Saa vinterblegt at gry —
Men i Stuen spraged Ilden
I endereiste Ved,
Og Blusset lystigt dandsende
Om Tag og Vægge gled.

Ved Skorstenen sidder Kari
Med Karder og med Uld,
Og fortæller et Eventyr
Om Ænderne af Guld;
En Flok af Smaabørn lytte
Paa Huk ved hendes Ben,
Og stirre paa den gamle Mund:
Den gaar dem alt for sen!

Far Torger hænger Koften,
Den hvide, op paa Væg,
Og spænder flink sin Snesok
Fra senetætte Læg;
Sætter sig saa til Bordet
Ved Spegekjød og Lev —
Men Eivind ser paa Aagot —
Snitter feil i sin Slev.

Det er den første Torsdagskveld,
Da Nytaarets Ny
Begynder bag om Aasen
Saa vinterblegt at gry —
Med sine smukke Øine,
Undselig, sky og bly,
Ser Aagot hen paa Eivind,
Og staar op fra Rok og Stry.

Hvi svulmer Pigens Barm?
Ak, hun mødte der et Blik,
Et varmt, et vist, der gaar
Gjennem Troien med et Stik;
Og over Kinden flyver
En skjær, en fager Lod,
Som over Sneens Liljer
Den klare Morgenrod.

Lev — Fladbrød. — Stry — Blaar.

Men paa de flinke Fødder
Hun ud af Stuen gaar —
Kjølende Vinteraftnen
Om Luekinden slaar,
Mens Mundens varme Aande
Stiger i kolde Luft
Og gaar mod Freias Stjerne —
En yndig Offerduft!

Hun følger Gaardens Sti,
Til den deler sig i to,
Hvor en gaar ned til Fjøset,
En op til Laavens Bro;
Hun hvisker, mens paa Krydsveien
Der hun stander stil:
«Her deler sig vor Vei —
Ak, mon her den samles vil?»

Saa vender hun saa langsomt
Tre Gange sig omkring — —
Men tys! mon ikke Klinken
Sig aabnede med Sving?
Og mon ei En fra Stuen
Ud i Svalgangen tren?
Aa nei! hun bare syntes saa,
Det var nok ikke En.

Laave: Lade Lo. — Fjøs: Kostald.

Og trende Gange neied hun
Med spørgende Ord,
Om hvad i Hjertet glædende
Og sørgende bor.
Og hver Gang Mundens Aande
Steg i den kolde Luft,
Og gik mod Freias Stjerne —
En yndig Offerduft!

Saa iler hun tilbage
Over knitrende Sne
At høre snart i Stuen
Sin Fryd eller Ve.
Hun har alt Greb i Klinken,
Men standser ubestemt,
Og siger for sig selv
Saa ængstelig, beklemt:

«Vor Herre naadig give,
At efter denne Vei
Det første Ord ei vorder
Det stygge, fæle Nei!
Saa griber hun i Klinken
Og vil just trykke op —
Da lægger sig en Arm
Om hendes ranke, smale Krop.

Med kjærlig Magt hun drages
Mod et varmt, mandigt Bryst,
Og vel hun kjender Stemmen,
Der taler med smeltet Røst:
«Min Aagot! Lad Ordet være
Det stygge, fæle Nei; —
Det skal benegte Frygten,
Du bar paa denne Vei!

Det andet Ord, du Vene!
Det være skal et Jo;
Det varmt du her skal tage
Af mine Læber to!»
Og fast paa hendes trykte
Han sine til et Kys —
Da funkled Freias Stjerne
Med et fagrere Lys!

Truls og Inger.

De røde Morgenstraaler
Ned i Sommerdalen gaa,
Og Husmandshyttens Glar
De male Roser paa.
Hvor trøstende de gløde!
Som kunde de forstaa,
At En, der stred med Døden,
Bag Hyttevæggen laa.

Paa Elvedragets Luftning
Svømmer herned en Lyd,
Fra fjerne Sankthans-Haug,
Af Skud, Raab, Fryd;
Men dæmpet kun og summende
Den toner mat herhid:
Den tør ei vel forstyrre
Den alvorlige Strid.

Paa Jordtaget over Døren
Sidder den sorte Kat;
Den vadsker sig med Poten,
Den stryger Skjægget glat.
Jeg ved ei, om den pudser sig
For Livets glade Fest;
Jeg tror heller, for den stærke,
Den usynlige Gjæst.

I Stuen selv er feiet
For Spindelvæv og Støv;
Paa sorte Peis er stablet
Et Baal af Birkeløv;
Med Nypetornsrosen
Saa blegagtig rød
Og grøn, duftende Ener
Er Gulvbræden strød.

Men se, i Sengen ligger
Døende gamle Truls,
Med klamme Sved paa Panden,
Med mat, stivnende Puls!
Og hos ham paa Krakken
Sidder Inger, hans Viv,
Saa tro ham i Døden,
Som hun var det i hans Liv.

Peis: Arnested. — Nypetorn: Hybentorn.

Hvi staar ei Børneflokken
Om den Døendes Seng?
Ak, Husmands Kaar er Armod,
Hans Lod er haard og stræng:
Sex Sønner og en Datter
I Bygd og fjerne By
Maa tjene Folk for Føden,
For Klæder og for Ly.

Men hos ham sidder Inger,
Hans hustro gamle Viv,
Og mygt er hendes Hjerte,
Lad saa Ryggen være stiv!
Mer trofast havde Ingen
Paa den skumle Nattevagt
Felden og Lagenet bredt
Eller Halmpuden lagt.

Med sit Forklæde tørrer hun
Den magre, skrumpne Kind,
Thi Øiets varme Graad
Gjør Brillen dum og blind.
Saa læser hun igjen
Af den hellige Bog
Med dirrende Stemme
De trøsterige Sprog.

Feld: beredt Skind, Sengetæppe af saadanne.

Hun kan ei tælle Draaber,
Ei Pulver ryste ud —
Den Drik, hun ved mod Døden,
Hun lærte af sin Gud:
Den springer af Livets Kilde,
Den strømmer med klare Ord
Om ham, der gik af Graven
Og til Himmels opfor.

Men tys! han drager Aanden,
Den sidste, tung og mat,
Hans Øie alt er mørknet
Af Dødens sorte Nat;
Men for hende, som hans Brudeseng
Og Dødsseng har redt,
Det har et lyst, et kjærligt Blik,
Et eneste et!

— Med Haand om Sengestolpen
Hun bøier med Besvær
Mod hans Mund sit gamle Øre —
Han aander ikke mer!
Hun reiser sig, hun bryder
Sagte hulkende ud:
«Naar hans Hænder er foldet,
Er jeg færdig, min Gud!»

Helgenotra.

I.

Hvor den gamle Kirke fra den grønne Dal
Løfter sine sorte Tage,
Mens den peger mod en bedre Tempelhal
Med de mange Spir, der rage:
Kaster Helgenotra fra den anden Led
Trudsels-Skygger dybt paa Hittervandet ned.
    Der en Sommerstund
    Kvad en deilig Mund
Mig et Sagn fra gamle Dage.

Helge Tveiten med de askegule Haar
Fagrest var paa mange Mile.
End i Stevets Digtning hendes Billed staar,
Og man tykkes se det smile.

Stev Vers, Strofe, især Replik i Vekselsang.

Hendes lyse Skjønhed lignes ofte der
Med en Nyperoses rødlig-blege Skjær;
    Men der siges, at
    Hvo der greb den fat,
Maatte føle Tornens Pile.

Thi hvor mangen Ungkarl, rank og muskelfør,
End for hende maatte gløde,
Aldrig aabnede den Fagre dog sin Dør
Til et kjærligt Stevnemøde.
Selv naar Dandsen brused over Gulvets Bræt,
Traadte hun sin Ganger stille, taus og let;
    Og den lille Fod
    Skred med sindigt Mod
Og med Lader bly og bløde.

Men hun stod i Loftet taus en vaarlig Kveld,
Just som Solen gled bag Aasen;
Nu hun havde endt det lette Aftenstel,
Sølvfok bundet var til Baasen.
Tys! da hørte hun fra Tunets grønne Vang,
Der hvor Hæggen stod, en fager Slaat, som klang.
    Smerterig og blød
    Tonen længe lød —
Døren skalv, det klang i Laasen.

Nyperose: Hybenrose. — Ganger: eiendommelig norsk Dans; ogsaa et Slags March. — Aftenstel: Aftensyssel. — Sølvfok: Konavn. — Tun: Gaardsrum. — Slaat: Musikstykke, især Dansemelodi.

Og hun maatte lytte, og hun maatte gaa,
Og hun maatte aabne Døren;
Og hun hørte Harpeklangen slaa
Mere fuld i sine Øren.
Bringelinet svulmed høit ved Tonens Kvad,
Hver en Sølje skalv og dirred med sit Blad.
    Viljens frie Magt
    Var i Lænker lagt
Med dens Laden og dens Gjøren.

Og hun vandred sagte hen mod Hæggens Rod,
Hvor den strøde vidt sin Blomme:
Der en herlig Karl til Bullen lænet stod,
Og han bad den Skjønne komme.
Taus han saa paa hende, lagde saa paastand
Harpen atter til de hvide Tænders Rand.
    Dette dybe Blik
    Gjød en Længselsdrik
Over Pigens Tanker fromme.

Og med Spil han iled henad Eng og Sti,
Og det sang i Birkens Lunde.
Higende hun fulgte; Løvets Dug i Li
Kindens Brand ei svale kunde.

Bringelin: Brystdug. — Sølje: Sylle, Sølvspænde, ofte med ned hængende Blade. — Li: skovbevokset Bjergside.

Som i Dands til Slaatten gik det Fjeld og Ur
Opad, til de stod for Nutens glatte Mur.
    Klippevæggen sprang
    Op ved Tonens Klang,
Og bag Stenen begge svunde.

2.

Helges Fader havde hørt de lette Fjed
Ile ned ad Loftets Stige;
Og han kasted Koften om sin Hærde bred,
Vilde gjennem Gluggen kige.
Medens Gubben stod der speidende og stræng,
Saa han Pigen dandse henad dugget Eng.
        Angst og Undren ind
        I den Gamles Sind
Maatte sig ved Synet snige.

Øxeskaftet greb han rask og iled ud,
Og han kaldte lydt og længe.
Ekko svared kun. Da taus med Bøn til Gud
Sprang han over Mark og Enge.
Sporet fulgte han af Helges lille Fod,
Hvor i vaade Græs og bløde Mos den stod;
        Og han naade frem
        Til det sorte Hjem,
Der hvor bratte Klipper stænge.

Ak, da løstes Gaaden for den Gamles Hu.
Sorgen strammed hver hans Sene:
Øxen blinked med et Gjenskin af hans Gru
Og gav Gnist mod Blokkens Stene.

Hærd: Skulder. — Glugge: Lufthul, Aabning i en Væg.

Over Klippedøren, Jettemagtens Hegn,
Har nu Staalet mærket Korsets dyre Tegn.
Derpaa stille gik
Han med Kummersblik
Nedad sukkende og ene.

Men om Gubben alt i klare Morgenstund
Sig de gjæve Grander flokke.
Signet med et Suk fra Alles Sind og Mund
Bære bort de Kirkens Klokke.
Og de hænge den, hvor Mærket staar i Fjeld,
Og de ringe tause der en Torsdagskveld.
Klokkens Kald — vil Gud —
Skal af Bjerget ud
Menløs atter Pigen lokke.

Malmens Klang igjennem Heiens Stilhed gaar,
Ekko maa paa Stemmen agte,
Og med dobbelt Kraft paa Fjeldets Væg den slaar,
Men den synes intet magte.
Solen synker, men med djærve Nævegreb
Drage Karlene det tunge Klokkereb —
Se, da træder brat
Ud af Fjeldets Nat
Pigen bleg og taus og sagte.

Hei Heislette, Fjeldmark.

Skridtet afmaalt vexler efter Malmens Lyd,
Mens hun vandrer over Heien;
Hodet bøies under Sølvets tunge Pryd,
Smukt det blinker nedad Veien.
Men som hjem hun gaar sin hellig-stille Gang,
Og hun skrider over Tunets grønne Vang,
    Strækker Foden let
    Ud mod Tærsklens Bræt:
Tauget brast ved Klokkens Svaien.

Ak, da svandt den Fagre i et flygtigt Nu.
Op sig atter Fjeldet lukked,
Og i Dybets Gab til Gubbens Sjælegru
Atter Dalens Rose dukked.
Men de blege Karle hørte hendes Skrig,
Til i stille Jamren dybt det tabte sig.
    Altid mindre vist,
    Lød det ud tilsidst
Som en Barnerøst, der sukked.

Guttorm Svendkall.

Kjender du Guttorm Svendkall,
Som er saa tvær og studs,
Som vandt saa nær ung Astrid
Til Hustru ved et Puds?
Af Ord og lange Taler
Er Guttorm ingen Ven;
Naar Noget ei ham huer,
Han siger: «Om igjen!»

Han eier Gaard og Grunde,
Han eier Faar og Fæ,
Men selv han ligner mest
Det tørre Krongletræ.

Kronglet: egtl. fuld af Hindringer; her: knudret, knortet.

Og derfor fik han aldrig
Med Pigers Hjerte Bugt,
Hvor ofte han end fride
Med Ære og med Tugt.

Han sadled Silkemusen,
Han red hel tvær og studs
Til Astrid hen en Aften
Og løfted sin Kabuds,
Og spurgte: «Vil du ha' mig?»
Men Pigen svared: «Nei!» —
Da sagde Guttorm: «Om igjen!»
Og red saa sin Vei.

Men Jonsokkveld derefter,
Da Aftenrøden stod
Nordvest om Fjeldets Tinder
Og farved dem med Blod:
Sneg Astrid sig fra Haugen,
Hvor Springaren lød,
Hvor Sankthans-Baalet lyste
Og Øltønden flød.

Silkemuse — musgraa Hest med bløde Haar. — Jonsokkveld — Sankt-Hans Aften. — Haug — Høi. — Springar — Musik til en eiendommelig norsk Dans.

Saa rap hun iler Stien
Hjem til sin Faders Gaard,
Og Foden ei hun standser,
Før paa Laavens Gulv hun staar;
En Bøtte Vand ved Gluggen
Hun sætter hen i Hast;
En Barnelist om Midjen
Hun slynger tæt og fast.

Nu er det vel paa Tide,
Nu er hun atten Aar,
Og derfor vil hun vide,
Hvem hun til Ægte faar.
Hun løser Bringesøljen
Saa munter og tilfreds,
Med Arvesølvet ridser hun
Om Karret en Kreds.

Hun hopper trende Gange
Baglænds mod Bøtten hen,
Og siger: «Vis i Vandet
Dig nu, min vene Ven!»

Laave: Lade. — Barnelist: Barneklud, Barnesvøb. — Bringesølje: Spænde i Brystet. — Arvesølv: nedarvet Sølvsmykke. — ven: skjøn.

Hun bøier sig mod Bøtten,
Hun stirrer vist og grant,
Og raaber: «Er det Guttorm,
Den gamle fæle Fant?

Jeg trode dog saa sikkert
At netop det var gaat,
Som Gamle-Gudbjør ofte
Af Haanden mig har spaat:
«Dit første Barn skal ligne
Knud Spillemand, min Ven» —
Da raabte Guttorm Svendkall
Fra Gluggen: «Om igjen!»

Fant: egtl. en fremmed Person; her: Nar, Fjante.

Seer-Signe.

I.

Hørte du aldrig om Seer-Signe,
Som vandrer i Landet med Langelegen, —
Som Ingen i Spil eller Sang kan ligne,
Som aldrig i opredet Seng har stegen, —
Som aldrig hviler,
Skjønt Folkene sidde tause og lytte,
Mer end et Døgn i Hus eller Hytte,
Som aldrig har grædt og som aldrig smiler?

Saa du blot éngang de strænge Miner,
Saa du Skikkelsen, saa du Gangen,
Naar ind ad Døren hun værdig triner,
Fornam du af Spil og af Stemme Klangen:

Langeleg: Strænge-Instrument.

Du glemmer ikke,
Hvad end du hører, og hvad du skuer,
Den dybe Røst, de dæmpede Luer
I Vølvens stirrende Seerblikke.

Og lægger hun Langlegen først paa Skjødet,
Forstumme brat de talende Munde,
Og tidt over Kinder, der nys har glødet,
En dyb Bevægelses Taarer runde.
Thi Strengespillet,
Som gribes og røres af Vølvehaanden,
Maa klinge med jammerklagende Vaanden,
Om Signe og Slaatten har aldrig villet.

Men gaar der en Lyd gjennem Langlegklangen
Af Dødsenssuk og af Kirkeklokker —
Da standser med Ét hun Spillet og Sangen
Og ryster de graa, bedagede Lokker.
Da blegne Alle,
Thi hver af de Lyttende ved tilvisse,
At den skal dø inden Kyndelsmisse,
Paa hvem de stirrende Blikke falde.

Og derfor er det med Angst og Gysen,
At Seer-Signe blir meldt paa Gaarden,
Og først naar hun atter har grebet Kysen,
Vender tilbage den gamle Orden.

Vølve: Spaakvinde, Seerske. — Slaat: Melodi.

Men skjønt de grue,
Maa Alle, som Spillet og Sangen høre,
Give sig hen og lade sig røre,
Og se i de stirrende Øines Lue.

2.

Med Fremsyn Signe blev først begavet,
Da hun sit Kjæreste maatte miste.
Før havde Synerne uvist ravet,
Og Øinenes Hinder vilde ei briste.
Men hun har vovet
Med dristig Haand at drage til Side
Det skjulende Slør for at se og vide,
Hvad Ingen har frommet og Faa kun hovet.

En Dag, hun kjørte martret og pinet
Af gjøglende Syner, der dunkelt bølge,
Hun standsed, med Haand over Pandelinet:
Fjernt saaes et dragende Ligfærdsfølge.
Oppe fra Heien
Gled langsomt nedad den sorte Slæde,
Og han, som begræd sin tabte Glæde,
Gik stum bagefter paa Kirkeveien.

Og Signe tænkte: nu maa det gjøres!
Hun spændte Skaglerne løs fra Sælen,

fromme: gavne. — hove: passe for. — Hei: Fjeldmark.

Og just som Klokkerne kunde høres,
Hun op mod sit Øie løftede Fjælen.
Men Hesten fnyste,
Og pusted og skalv, saa dens Manke bæved —
Da kunde hun ei faa Skaglen hævet,
Haanden sank ned, hendes Indre gyste.

Et Øieblik vakled hun, bleg og bøiet,
Men snart hun vidste sin Skræk at dølge:
Rank stod hun og saa gjennem Skagleøiet
Efter det stille, sørgende Følge.
Da maatte revne
De dæmrende Taager, som Blikket sløved;
Og snart den fremsynte Kvinde prøved
Den dyre, rædsomme Seerevne.

Thi da hun ind i sin Stue træder —
Ser hun Manden paa Ligstraa ligge,
Sin Søn mellem Fængslets laasede Bræder,
Sin Datter vandrende om at tigge.
Men Hjertesukket,
Som steg fra Barmen, det var det sidste,
Og siden, i hvad hun end maatte friste,
Var Taarens Kilde for stedse lukket.

Fra den Tid kaldes hun Seer-Signe
Og vandrer i Landet med Langelegen.
Med hendes Ingen sit Spil tør ligne,
Og Seerevnen er aldrig svegen.
Hun ei har hvilet,
Skjønt Folkene sidde tause og lytte,
Mer end et Døgn i Hus eller Hytte,
Hun aldrig har grædt og aldrig smilet.

Fanitullen.

I hine haarde Dage,
Da ved Øldrik og Svir
Hallingdølens Knivblad
Sad løst i hans Slir, —
Da Kvinderne til Gilde
Bar Ligskjorten med,
Hvori de kunde lægge
Sin Husbonde ned:

Stod der et blodigt Bryllup
I Hemsedal ensteds,
Hvor Leg og Dands var tystnet
Og Karlene slog Kreds.
Thi midt paa Gulvets Tilje,
I den mandslagne Ring,
Stod To med dragne Knive
Og ét Bælte spændt omkring.

Fanitullen: Fandens Dans eller Musik. — Slir: Skede.

Og som udskaarne Støtter
I hvilende Ro
Staa endnu fire Karle
I Kredsen om de To.
De løfte Tyrilysen
Mod det sorte Bjelketag,
Hvor Røgens Hvirvler samles
Til et rugende Lag.

Forgjæves tvende Kvinder
Med Hyl trænge frem,
At bryde det faste Gjærde,
Der er stillet foran dem.
De kastes vredt tilbage
Af de muskelstærke Mænd —
Og Spillemanden rolig
Gaar til Kjældertrappen hen.

Nu skal han ned at tappe,
Thi den seirende Mand
Kan sagtens vel behøve
At kysse Bollens Rand.
I Bæltespænding nappes
De kun med Blodets Tab,
Saa maa vel Aaren fyldes
Fra Tøndetudens Gab.

Tyrilyse: Spaan eller Fakkel til at lyse med

Men da han stod i Kjældren,
Han saa i et blaaligt Skin
En sidde der paa Tønden
Og stemme Felen sin.
Og Karlen holdt den omvendt,
Tæt op til Brystet klemt,
Og gav sig til at stryge,
Saasnart han havde stemt.

Det var et Spil, som dued:
Det klang som vred Mands Ord,
Som Hug af staalsat Bile,
Og som Næveslag i Bord.
Det jubled, og det hulked
I den skumle Kjælderhal,
Da Slaattens Toner endte
Med et rungende Mandefald.

Taus Spillemanden lytted
Til de mægtige Løb;
Det var, som Spillets Hvirvler
Ned ad Ryggen ham krøb.
Saa spurgte han den Anden:
Hvor lærte du den Slaat?»
Han svared: «Det er det samme,
Men mind dig den blot!»

[1] Fele: Violin. — Slaat: Dansemelodi.

Nu Manden ned sig luded
Og efter Tappen tog —
Da saa han Hestehoven,
Som Takt mod Tønden slog.
Han glemte rent at tappe,
Han sprang i Stuen op —
Der løfted de fra Gulvet
Den faldne Mandekrop.

Fanitullen kaldes
Endnu den vilde Slaat,
Og Dølene den spille,
Og spille den godt.
Men lyde de grumme Toner
Under Øldrik og Svir,
Da løsner atter Kniven
I Hallingdølens Slir.

Døl: Dalboer.

Furudals-Kastet.

Med Tasken om min Skulder hængt
Og Bøssen over Ryggen slængt,
Jeg hen ad Vidjesletten skred
Og stevned fra dens Høider ned.
Der laa en Skygning i min Hu
Af Fjeldets Gys og tause Gru.
Jeg havde vanket Dagen om,
Men paa den nøgne, brune Hei
Knap Spor af Liv imod mig kom —
Kun øde Stilhed, taus og tom.

Nu sænked sig med Et min Vei,
Og da jeg stod paa Heiens Bryn,
Laa for mit Blik et andet Syn:
Et indklemt Dyb, snart bredt, snart trangt,
Sig krummed nedad milelangt

Kast: sammenkastet Hob af Stene eller Kviste. — Hei: Høislette.

Og stængtes i den sidste Bugt
Af blaatfortonte Aasers Flugt.
Men paa den flade Sandbund stod
De ranke Furu'r, Rod ved Rod,
Og løfted sine Kroner op
Og danned for mit Blik et Hav,
Der nu og da kun brødes af
Ved Glimt bag Naaleskovens Top
Af Elveløbets Vand, som gled
I Slyngning gjennem Dalen ned.
Kun ensteds laa ved Elvens Bred
En hegnet Mark, en græsgrøn Ø,
I denne Barskovs mørke Sø.
Dernede klang en ensom Lur
Med Tone, klagende og øm,
Som om den sang sin sidste Drøm,
Før den i Fjernet skulde dø;
Men Alferne i Fjeldets Mur
Tog Lurens Omkvæd svagt igjen,
Hver Gang det stille døde hen.
Jeg stod en Stund og lytted tyst,
Mens denne Klang af Sorg og Lyst
Sig sagte sænked i mit Bryst.
Saa gik jeg rask i Dalen ned,
Hvor snart ved Stølens Vangeled
Den friske Dølegjentes Mund
Mig bod: Gud signe og Guds Fred!

Lur = langt Blæse-Instrument. — Støl = Sæter. — Dølegjente = Kvinde fra Dalene.

Og viste mig et Sagnets Fund
I denne Afdals Furulund.

Nu er der svunden mangen Dag
Fra den Tid, da paa Stølens Vang,
Hvor nu kun høres Maaltrostsang,
Der stod et mægtigt Ljoretag
Paa alentykke Bjelkers Lag.
Der bode Bjørneskytten Orm,
Som stammed fra en gammel Æt;
Hans Skikkelse, hans Ansigtsform
Mer end hans Mund fortalte det.
Naar sølverskjægget, hærdebred
Han dristig over Tunet skred,
Det saas, at Sagaoldets Mænd
I ham var levet op igjen.
Men naar han tirret var og vred,
Og stod der taus og senefast
Med Rynker i de stærke Bryn,
Og Øiet sendte ud sit Lyn
Som Spydets Od saa vist og hvast:
Da sagde Hodets djærve Kast
Og hver en Mine: Se, jeg ved
Om Æt og Stamme fuld Besked.

[illegible] — Tun = Gaardsplads.

Han eied Dalen med sin Gaard;
Just der, hvor Sæterhytten staar,
Hans fulde Stabbur engang stod.
Der Bjørnepander slog en Krands
Høit om den rigt udskaarne Dør
Og skinned vidt i Solens Glands,
Mens Renens Takker hængte ned
Og med det djærve Snitverk stred.
Det var Orm Skyttes egen Skrift
Om sine unge Aars Bedrift;
Men vidt og bredt i Landet for
Der om hans Rifle store Ord.

Dog endnu eied han en Skat,
Han agted som sin Bøsse gjæv,
Og vogtede ved Dag og Nat,
Som daglig mer end Riflen blev
Den gamle Gubbes Øiesten:
Hans Datter, let som Fjeldets Ren,
Og dog en dyb og øm Natur,
Saa duftfuld frisk, saa skjær og pur
Som Blomst i Jøkelegnens Ur.

Men Sigrid elskede i Løn
En Stakkels fattig Husmands Søn.

Stabbur: Stolpebod, Madbod. — Jøkel: den nederste Kant af en Gletscher. — Ur: Stengrund.

Vel gjorde Ingen slige Kast
Paa Dandsegulv i Bygdens Lag, —
Og Ingen stod saa stø og fast
Paa Ski fra Fjeldet ned i Mag, —
Og aldrig var det endnu sagt,
At nogen Karl i Nappetag
Paa Ryggen ned ham havde lagt, —
Og Ingen sang saa blødt sit Stev —
Men ak, det var dog ikke nok:
Hans Fader eied knap en Lev,
Og ingen Draabe Kongeblod
Ham strømmed gjennem Aarens Flod.

Og derfor mødtes Sigurd tidt
Med Pigen fjernt i Skov og Mark;
Thi Lurens Toner bares vidt
Og kaldte til et enligt Sted;
Og mangt et Tegn i Træets Bark,
Som intet fremmed Blik forstod,
Gav Vinger tidt til Sigrids Fod.

Ensteds, hvor Elven stille gled
I Bugtning, stod paa Oddens Bred

Ski: smaa Fjæle til at gaa med paa Sne. — Nappetag: Strid, Dyst. — Stev: Digt i Vekselsang. — Lev: Fladbrød.

En Birk og hængte Grenen ned,
Og vifted med sin bløde Kvist,
Og fanged hvert et Pust, der drog,
Og suste let og talte med
I hine Tvendes ømme Sprog;
Og stundom, som den havde vidst,
At intet Øre lytte maa,
Hvor tvende Hjerter sammen slaa,
Den bruste stærkt og tungt og trist.

Der Sigurd kom en Aftenstund,
Da laa et Drag omkring hans Mund
Af bitter Ve, og vildt og hvast
Og trodsigt var hans Øiekast,
Og Talen flød med Fossens Hast:
«Se, jeg har talt med Orm i Dag,
Og nu er opgjort denne Sag.
Først stod han taus og skifted Lød,
Og saa med rolig Haan udbrød:
«Du taler ret med Fynd og Klem
Om dine fældte Bamser fem;
Du siger, Lykken staar i Pagt
Med dig paa Elg- og Bjørnejagt;
Du siger, skjønt i Armod fød,
Din Rifle skal dig skaffe Brød —
Velan, saa kom med Riflen, Karl!
Og skyd mig efter trende Skud:

Da skal — saa sandt mig hjælpe Gud! —
Til Hytten følge dig som Brud
En Ættedatter af Bjørn Jarl.»
Han derpaa strakte Haanden ud
Og peged over Burets Dør,
Og saa paa mig med bitter Spot
Og sagde: «Før du skyder, hør:
Glem ei, min Gut, at sigte godt!
Hvis Orm ei dummes paa sit Syn,
Kan du behøve Blikkets Lyn.»
Jeg ved, han ser som Fjeldets Ørn,
Naar Udyr nærmer sig dens Børn,
Jeg ved, hans Haand er klippestø,
Jeg ved, Orm Skytte før vil dø
End se dig vorde Sigurds Mø —
Saa vist jeg rammer Stuens Væg,
Han kløver paa en Knivsods Egg
Sin Riflekugles Bly itu:
Dog staar til denne Dyst min Hu,
Hans Skytterleg jeg prøve vil.
Min Sjæl, min Salighed paa Spil
Jeg sætte kan — Jeg ved et Raad —
Du faar vel spurgt en dristig Daad.»

Han hørte neppe Pigens Graad,
Med ilsom Hast, forvildet Blik
Han rev sig løs, og brat han gik.

Og alt den næste Helgedag
Stod Sigurd under Kirkens Tag.
Han gik med fast og sikkert Fjed
Til Gudsbord op og knæled ned
I Helligdommens tause Fred,
For Alterkalkens dyre Blod.
Men da ham Præsten havde rakt
Oblaten hen og værdig sagt:
«Der gives dig i dette Brød
Hans Legem, som for os er død» —
Da vaklede hans vilde Mod,
En Gysning gik i Marv og Ben,
Omsonst han brugte al sin Magt,
Hans Haand hang ned saa tung som Sten.
Men brat han samled sig, og tog
Oblaten fra sin Læbe dog,
Og stormed saa af Kirken ud
Med Skræk for Mennesker og Gud.

Han styrede sin vilde Gang
Herned mod Furudalens Vang,
Indtil han fandt det Furutræ,
Der gav de første Elskovsord,
Som over Sigrids Læbe for,
Et venlig skjult og skygget Læ.
Han skar med Tolleknivens Egg
Et Kors i Furu'ns gule Læg.

Læg: [illegible]

Og fæsted der det dyre Brød,
Hans Legem, som for os er død.
Tre Gange trende Skridt han tog
Tilbage, mens et Kors han slog.
Han rakte Rifleløbet op
Mod Lyset over Furu'ns Top
Og saa mod Dybets Afgrund ned,
Og mumled for sig selv derved:
«Nu Mandemod og Hjertelag!
Det gjælder Liv og Salighed —
Men den, som ramte dette Brød,
Han Feilskud aldrig siden skjød —
Det er et Ord fra gammel Dag.»
Han satte Bøssen for sin Fod
Og laded med fortvivlet Mod;
Han lagde op den til sin Kind —
Men Rædsel taaged Blik og Sind,
Og Kuglen peb i Veir og Vind.
Han Krudt paany i Løbet slog,
Og snart han atter Sigte tog.
Men Solen just fra Skyen gjød
Sin Straale frisk og gyldenrød
Paa gule Bark og Altrets Brød;
Og Skytten syntes, at det var
Den gyldne Brikke, blank og klar,
Som Præsten nys i Haanden bar —
Og Skuddet faldt, men Kuglen stod
I Stammen tæt ved Træets Rod.

Da blev den unge Skytte bleg
Og hvisked neppe hørligt ud:
«Nu har jeg ikkun dette Skud,
Og nu skal endes denne Leg.»
Han løfted Riflen op paany,
Han sigted skarpt, og Kuglens Bly,
Da Skuddet gik, var netop sat
Midt i den hellige Oblat.
Han sænked Løbet ned igjen
Og traadte taus til Træet hen
Og stirred paa det dyre Brød,
Hans Legem, som for ham var død —
Og se, da drypped Draaber ned
Af Blod, og over Barken gled.
Han stod og saa og saa med Gru,
Og Vanvids Rædsel greb hans Hu.
Han sprang om Træets Læg, han lo,
Han hvinte vildt: «Min Bøsse, jo
Nu har vi vundet dette Spil —
Dit første Skud jeg prøve vil!»

Den næste Dag ved Træets Rod
De saa ham ligge i sit Blod.

Her tied Sætergjenten lidt,
Saa førte hun mig nogle Skridt,

Sætergjente: Pige, som paa Sæteren forestaar Malkningen.

Hvor Bunden klang ved vore Fjed,
I Skoven til et dunkelt Sted,
Og viste med et Fingerpeg
En Kvistehob, hvoraf der steg
En mægtig gammel Furubul,
Af tørre Kronglegrene fuld,
Og sagde ængstlig og med Hast:
«Her ser du Sigurd Skyttes Kast.
Du mærked vel, hvor Jorden klang,
Og hvor den skjælved ved vor Gang?
Saalænge dette varer ved,
Har Skytten ei faat Sjælefred.
Dog har paa denne mørke Plet
Nok Sigrid siddet tidt og grædt
Og sukket dybt af Hjertet om
Forbarmelse og naadig Dom
For Alt, hvad Sigurd her forbrød.
De sige, at hun her er død.»

Og Pigen korsed sig tilsidst,
Og bøied sig mod Kastet ned
Og lagde stille hen sin Kvist,
Med Bøn for Sigurd Skyttes Fred.

kronglet: knudret, knortet.

Paal Putten.

Kjører du engang fra Kirken op
Ad det deilige Ringerige,
Saa ser du til Venstre en Bakketop
Lidt over Veien stige.

Og Skydsdrengen viser en simpel Sten
Og siger: «Der bode Paal Putten.»
Og spørger du saa, hvad det var for En,
Fortæller dig sagtens Gutten:

Paal var med, den Gang Slaget stod,
Men siden syde han Støvle.
Han red fra Kampen med kvæstet Fod
Og maatte sig Træben hovle.

Paa det han humper fra Gaard til Gaard
Med Læsteknippet paa Nakken —
Men hører, hvor han standser og staar:
«Velkommen Paal Puttebakken!»

Nu skjærer han Barket og aldrig Raat
Og over sin Spandrem luder;
Men Bønderne huske meget godt,
At han skar i de svenske Huder.

Om Dagen sidder han roligt nok,
Men naar det begynder at kvelde,
Da samler sig hele Gaardens Flok,
Da vil de, Paal skal fortælle.

Men Gamlen er lunet og vrid og vrang,
Og derfor ei ben at kjøre.
Paa Vager blev han dog narret engang —
Nu skal du bare høre.

Gutten der havde faat et Nys,
Om hvordan han bedst blev taget,
Og væddede saa med Pigen et Kys,
At Paal skulde tale om Slaget.

kvelde: blive Aften, mørkne. — vrid: vreden. — vrang: tvær, modvillig. — ben: lige, uden Bøining.

Han sagde, da de om Kvelden sad,
Og den Gamle sin Skotraad beged:
«Jeg tror neppe, Paal, at Nogen var glad,
Den Gang I med Svensken leged.

Du ønsked dig vel i Graatrøien klæd,
Det første der skulde begyndes?
Siden, ved jeg nok, Ingen var ræd,
Da Flokken tog til at tyndes.

Da lyste der Glimt af Annas Baal
Igjen i den Gamles Øie.
Han kastede Risp, han kastede Staal,
Og betragtede Karlen nøie.

Han sagde: «Nævner du Ordet ræd,
Uden, Karl! dig at skamme?
I Reverklud burde du være klæd,
Og bæres om af en Amme.

Og nu var Paal ikke længer sen,
Nu skildred han hele Slaget,
Fra første Færd da de drog fra Sten,
Til den sidste Svenske var jaget.

Reverklud: Svøbeklud.

Først saa man fjernt, hvordan Luens Glød
Steg imod Nattehimlen;
Saa knalded Pistolen, Trompeten lød,
Og ind de sprængte i Vrimlen.

Man hørte over den frosne Jord
Hestehovene drøne,
Man hørte Sværdhug, Kommando-Ord,
Og Saarede jamre og støne.

Og da han det hele havde fortalt,
Sit Ben i Veiret han rakte:
«Der ser I min Løn: lidt tynd den faldt, —
Dog er den ei at foragte.

Til Per at sy en eneste Sko,
Det nytter kun lidt, skal jeg mene;
Til Paal har jeg aldrig skaaret to,
Han hjælper sig godt med den ene.»

Da fniste Klyngen. Men atter om lidt
Saa Gutten hen paa sin Gjente:
«Nu Paal har fortalt, og Kysset er mit —
Sig fra: naar skal jeg det hente?»

Da sænkede sig den Gamles Bryn,
Rødt flammede Pandearret,
Og ud af Øiet frasede Lyn —
Han mærkede, han var narret.

I Hast han spænder sit Træben af
Og slaar det i Karlens Nakke,
Og siger: Du har nok endnu et Krav —
Jeg beder dig: tag tiltakke.

Og løs han tærsker, Rap efter Rap,
Og siger: «Her maa ei dvæles:
Thi Godtfolk begynder gjerne med Klap,
Naar der skal kysses og kjæles.»

Drømmenuten.

I.

Paa Heien, som bølger med Bakkehæld
Fra Bygland lige i Øst,
Reiser sig op et enligt Fjeld,
Hvor Urene hænge løst.
Prøv ikke her dit djærve Mod,
Har du ei Renens Fjed —
Skjønt sagtens mangen kvindelig Fod
Har vovet sig op og ned.

Thi øverst, under den luftige Tind,
Skraaner en liden Eng
Og snævrer i Klippperiften sig ind
Og danner tilsidst en Seng.
Der ligger Pigen om Jonsoknat
Og drømmer saa sød en Drøm:
Da træder for lukkede Øine brat
Beileren ung og øm.

Nut: Bjergtop, Bjergknold. — Hei: Fjeldmark. — Ur: Stenbanke. Jonsoknat: Sankt Hans Nat.

Og den, hun med Sjælens Øie saa
I Drømme som Natten lys,
Ham skal hun give, af ham skal hun faa
Det viede Brudekys.
Men aldrig har Nogen spurgt eller hørt,
At hun, som skued sin Ven,
Af ham ei sent eller tidlig blev ført
Til Alterets Knæfald hen.

Og derfor, skjønt Veien er tung og lang,
Og Uren styrtende brat,
Er det vel værdt at gaa den Gang
En rødmende Jonsoknat.
Og derfor vandrede helgeklædt
Ragnhild fra Skommedal
Den lange Vei, og mødig og træt
Hun naade den grønne Hal.

Fra Skuldren det rudede Tjeld hun tog,
Og vikled betænksom ind
I Folden den hellige Spændebog,
Og lagde til den sin Kind.
Om Held hun sendte sin Tanke op
Til Gud Fader og hans Søn —
Og vist fra den klare, luftige Top
Har naaet frem hendes Bøn.

Tjeld — Tørklæde

Thi som hun atter slog Blikket ned,
Da glødede, fjernt og nær,
Heien til Svar paa hver en Led
I Aftenens Rosenskjær;
Og Lyngens blomstrende Vidde laa
Bredt som en Purpurstrøm —
Da lukked sig Pigens Øine blaa,
Da fik hun en deilig Drøm.

Og da hun atter dernede stod
Paa lysrøde Blomstergrund,
Mødte hun Asmund ved Nutens Fod
I den tindrende Morgenstund.
Men hvad der med Mund og Blik blev sagt
I Heiens festlige Fred,
Derom kan Huldren, som her holdt Vagt,
Alene give Besked.

Led: Kant, Side. — Hulder: Ellekone.

— - —

2.

Paa Skommedal drukke de Fæsterøl
Den følgende Jonsokdag,
Og hele Grænden fra Hei og Støl
Var stimlet til dette Lag.
Jublen lød om det lange Bord,
Besat med Lever og Sul;
Med Fraadhat gik, under lystige Ord,
Bollen med Bryg fra Jul.

Og oppe i Høisædet Ragnhild sad
Med Baand i det gule Haar,
Der bølgende over Søljernes Rad
Ned som en Guldstrøm gaar.
Men Minen var ei som Lokkens lys,
Hun stirrede stum og mørk:
Hun saa fra Gildets Bulder med Gys
Ud i en frydløs Ørk.

Bjørn Fæstemand prøved den skummende Drik,
Den svandt, som om Skaalen var læk;
Saa heftede han paa Pigen sit Blik
Og smilte trodsig og fræk.

Fæsterøl: Trolovelses-Øl, alm. brugt om Gæstebud ved en Trolovelse. — Grænd: Nabolag, Naboskab. — Støl: Sæter. — Lev: Fladbrød. — Fraadhat: Hat, Top af Fraade. — Sølje: Sølvspænde, ofte med vedhængende Blade.

Han kasted i Veiret det tømte Maal,
Han svingte med al sin Kraft
Den blinkende Kniv, og satte sit Staal
I Bordpladen til dets Skaft.

Han mælte: «Saa fast som min Tollekniv
Jeg nagler i Bordets Blad,
Saa fast jeg fæster Ragnhild til Viv,
Hun være saa vred eller glad.
Og saa vist som Ingen vover sig til
At drage min Knivsod ud,
Saa vist skal Ingen prøve det Spil
At røre min vene Brud.»

Da lyde Hovslag i Tunet — hør!
De dundre mod Hallen hen;
Rodskimlen sprænger ind gjennem Dør,
Og Asmund sidder paa den.
Han rider til Høibords foruden Taal,
Han bøier sig, drager med Kraft
Knivseggen ud og jager dens Staal
I Mønsaasen ind til Skaft.

ven skjøn. Tun Gaardsplads. — Høibord: Bordet nærmest ved Høisæde. Mønsaas den øverste Tagbjælke.

Han bryder dens Blad ved Grebet itu,
Som Barnet knækker en Pind;
Han stirrer paa Bjørn og siger nu:
«For lavt hug du Staalet ind.
Deroppe det bedre sidde skal,
Og før du drager det ud,
Rider vel jeg af denne Hal
Med Ragnhild, din vene Brud.»

Han luder sig ned mod Pigens Kind,
Der blusser bag Haarets Strøm,
Og hvisker den Fagre i Øret ind:
«Mind dig din Jonsokdrøm!»
Da svinger hun sig fra Sædet op
Og sidder i Asmunds Arm;
Han sprænger af Hallen i strakt Gallop
Med buldrende Drøn og Larm.

Og før de øllede Karle ved,
Hvad der er skeet og gjort,
Han svinger sin Hat ved Tunets Led
Og jager fra Gaarden bort.
Da støtter Bjørn sin Næve mod Bord
Og reiser sig tung og ør,
Og stirrer omkring sig med vilde Ord:
«Karle, stæng Stuens Dør!

ør = svimmel, fortumlet

Men gjennem den lange Sætersdal
Hver Mund kan sige Besked
Om Asmund, som ind i Fæsterølshal
Og ud paa sin Skimmel red.
Og Dalens Pige med troende Hu
Klattrer det steile Fjeld,
Og lægger sig der, og drømmer endnu
Sin Drøm i den klare Kveld.

I BRØNDEN OG I TJÆRNET

UDKOM 1851.

Dukken under Tjørnerosen.

I.

Der var en liden Pige, som hedte Beate. Hun var kun fem Aar gammel, men det var en klog og god liden Pige. Paa sin Fødselsdag havde hun faaet en smuk Straahat af sin Fader; der var røde Baand om den, og du kan tro, den var deilig; af sin Moder havde hun faaet et Par gule Sko og en nydelig, hvid Balkjole. Men hendes gamle Tante havde dog foræret hende det Bedste: det var en Dukke med et fint, smukt Ansigt og mørkebrunt Haar. Det var en ren Skjønhed, og der var ikke Andet at udsætte paa hele Dukken, end at det venstre Øiebryn var tegnet et lidet bitte Gran for høit.

«Det er ligesom hun trækker lidt paa det ene Øiebryn. Mon hun ikke er rigtig fornøiet?» spurgte Beate, da hun fik den i Haanden.

«Aa jo,» svarede Tanten, «men hun kjender dig ikke endnu. Hun har altid for Vane at drage

lidt paa Øiebrynet, naar hun ser paa Nogen ret nøie. Hun vil bare se, om du er en god liden Pige.»

«Ja, nu har hun nok alt seet det; for nu synes jeg, Brynet er som det andet,» sagde Beate.

Den Dukke fik hun vel kjær, næsten kjærere end baade Marie og Lovise, skjønt det var hendes bedste Veninder.

En Dag gik Beate i Gaarden med sin Dukke i Haanden. Nu havde den faaet Navn, og de vare ret blevne fortrolige og gode Venner. Dukken hedte ogsaa Beate, for saa hedte jo den lille Pige selv, og hendes gamle Tante hedte ogsaa Beate. Det var om Vaaren, og der var i det ene Hjørne af Gaardsrummet rundt om Stokkebrønden en nydelig grøn Plet med fint, lyst Græs; der stod et tykt, lavstammet Piletræ, dryssende fuld med det gule Brum, som du nok ved, Børnene kalde Gaasunger. Det ligner ogsaa Gaasunger, for hver Dusk har bløde, bløde, gule Dun, og den kan svømme paa Vandet; men gaa kan den rigtignok ikke. Nu blev Store-Beate — hun var jo rigtignok kun fem Aar, men hun var da meget større end den Anden — og Lille-Beate snart enige om, at de skulde plukke Gaasunger af Træet og slippe ned i Brønden, forat disse kunde have det ligesaa godt som de store Gaasunger, de havde seet svømme om. Det var egentlig Store-Beate, som gjorde Forslaget, men Lille-Beate sagde

Brum: Knopper paa Løvtræer. — Gaasunge: Gjæsling.

Intet derimod; thi der er Ingen, som kan tro, hvor snil og føielig hun altid var. Ja, Store-Beate kløv op i Piletræet og plukkede mange nydelige, gule Gaasunger i sit hvide Forklæde, og da hun talte dem, og havde tællet til tyve to Gange, saa sagde hun, at nu troede hun, de havde nok; og Lille-Beate sagde heller Intet derimod. Hun steg da ned igjen, og det var vanskeligt nok, for med den ene Haand maatte hun holde Forklædet sammen. Hun syntes, Lille-Beate raabte op til hende, at hun skulde kaste Gaasungerne ned i Forveien, men det turde hun ikke; hun var bange, de skulde slaa sig i Faldet.

Nu sprang de da begge hen til Brønden, og Store-Beate hjalp sin Veninde at faa Benene rigtig fast mellem de to øverste Stokkelag om den, saa hun kunde staa i al Mag og se paa de nydelige smaa Gaasunger, naar de svømmede om paa Vandet. Saa blev den ene Gaasunge efter den anden sluppen ned, og med det samme de naaede Vandskorpen, var det ligesom de fik Liv og begyndte at bevæge sig lidt. Det var vel en Glæde! Store-Beate klappede i Hænderne til de deilige bitte smaa Dunfugle, og naar hun bare hjalp Lille-Beate lidt, saa slog ogsaa hun Hænderne sammen. Men om Lidt, saa laa alle Gaasunger ganske stille og vilde ikke røre sig af Stedet. Det var nu ikke morsomt, og saa spurgte Beate sin lille Navne, om ikke denne

klyve: klavre.

mente, hun kunde lægge sig lidt ud over Brøndkanten og blæse paa dem, for da troede hun nok, de fik Liv igjen. Lille-Beate svarede ikke; men det venstre Øiebryn trak sig saa forunderlig i Veiret, og hun bevægede ordentlig den høire Arm, som hun vilde sige: «Gjør endelig ikke det, kjære Store-Beate! Du ved jo, hvor fælt Mor har sagt, det er nede i Brønden. Tænk bare, om du gled ned i!»

«Aa pyt! nu skal du bare se, hvor let jeg skal gjøre det,» svarede Store-Beate, for hun syntes, Gaasungerne vare saa kjedelige, naar de ikke vilde svømme om. Hun bøiede sig da udover Brønden og blæste paa de nærmeste, ligesom hun havde hørt, at vor Herre gjorde, da han var liden og havde lavet Lerfugle. Jo! det hjalp — strax begyndte Gaasungerne at røre sig. Men de, som var længst borte paa Vandskorpen, laa lige stille. «Det er da ogsaa nogle dumme Dyr!» sagde Beate, og bøiede sig langt, langt ud over Brøndkanten; men saa gled hendes Haand paa den fugtige Stok og — plump! faldt hun dybt ned i Vandet; det var saa koldt, saa koldt, og det slog sammen over hendes Hoved og tog Straahatten, hun havde faaet paa sin Fødselsdag, af hendes Fletninger. Hun havde ikke Tid at høre, om Lille-Beate skreg, men det gjorde hun vist.

Da Beate kom med Hovedet over Vandet igjen, greb hun med begge sine Hænder om den runde Brøndstok, men Hænderne vare for smaa og Stok-

ken for bred og glat, hun kunde ikke faa Tag. Da saa hun sin kjære Veninde Lille-Beate staa stum af Forfærdelse og stirre paa hende, med den høire Haand rakt ud over Vandet. Store-Beate skyndte sig og greb fat i den, og Lille-Beate gjorde sig stiv, alt hvad hun kunde og lidt til, og blev staaende mellem Stokkene og holdt sin kjære Veninde oppe. Nu havde denne Ansigtet saa længe ovenover Vandet, at hun fik udstødt et Angstskrig, og saa kom baade Fader og Moder løbende til; de vare blege af Skræk og trak hende op. Hun selv var drivende vaad, saa det randt og dryppede af hende, og saa angst og kold, at Tænderne klaprede i hendes Mund. Faderen vilde bære hende lige ind i Stuen; men hun bad ham for Guds Skyld tage Lille-Beate med, at ikke hun ogsaa skulde falde i Brønden. «For det er hende, som har frelst mig,» sagde hun.

Beate blev nu bragt i Seng, og Lille-Beate maatte ligge hos hende. Da hun blev søvnig og havde læst sit Fadervor, klappede hun sin lille Veninde og sagde: «Aldrig kan jeg fuldtakke dig, fordi du frelste mig af den fæle, dybe Brønd, kjære Lille-Beate. Jeg ved nok, vor Herre hjalp dig at staa fast mellem Stokkene og at gjøre dig stiv, men det var dog dig og ingen Anden, som rakte mig Haanden, saa jeg ikke sank tilbunds. Og derfor skal du være min bedste Veninde al min Tid, og naar jeg

blir stor, skal du staa Fadder til min første Datter; hun skal hede Lille-Beate efter dig.» Derpaa kyssede hun den Lille, og sov ind.

II.

Men Store-Beate havde en Broder, som var endnu større end hun; han var otte Aar gammel, og det var en vild, uregjerlig Knægt. Han hedte egentlig bare Viggo; men han havde læst i en gammel Krønike om en fæl, skjægget Viking, der havde samme Navn; han seilede om fra Land til Land, og slog Folk ihjel, og tog med sig paa sit Skib alt Guld og Sølv, han fandt, og alle smukke Piger. Og saa fik Viggo sig en liden Øx, slig en som han havde læst, at den gamle Viking havde, og sagde til Søsteren, at herefter skulde hun kalde ham Viggo Viking, for det vilde han være, naar han blev stor. Ude i Gaarden løb han efter baade Høns og Ænder og vilde med Nød og Magt kløve deres Pandeskaller med sin Øx; de skreg og pilede fra ham, og des modigere blev den lille Viking. Men da han ogsaa kom til Gjæssene med Øxen i Veiret og opløftede sit Kampskrig, blev den gamle Gasse vred, bøiede sin lange Hals i Bugt nedenfra og kløp Viggo Viking i Læggen, saa han kastede Øxen og løb hylende derfra. Thi den gamle Gasse vidste

nok, at Vikingerne ikke havde Lov at kløve Pandeskaller hjemme i sit eget Land, selv ikke paa den borteste Side af Gaasedammen.

En Dag kom Viggo Viking til sin Søster, han saa bister ud, havde Papirshjelm paa Hovedet og trak Øiebrynene tæt sammen.

«Nu vil jeg røve Piger, det er jeg dragen ud for!» sagde han. «Du er for stor, men Lille-Beate tager jeg bestemt. Jeg fører hende langt, langt bort, i det mindste til Furujordsbakken og kanske ligetil Hestehagen. Og du faar aldrig se hende mer i dine Dage.»

«Du er en slem Gut, og gjør ikke Andet end Fortræd; det sagde Mor ogsaa forleden,» svarede Søsteren. «Lille-Beate har jo ikke gjort dig et Gran imod; hun har ikke engang sagt et ondt Ord til dig.»

«Ikke gjort mig imod?» sagde Vikingen. «Stod hun ikke igaar paa Blomsterpotten under den store Geranium, da jeg kom og satte min Træhest der? Tror du ikke, jeg saa, at hun skjød til Hesten, saa den faldt ned og brak det venstre Bagben? — Gjorde jeg min Ret, saa burde jeg egentlig hugge Hovedet af hende,» sagde Vikingen, og prøvede med Fingeren Eggen paa sin lille Øx.

«Hu! du er rigtig en fæl Gut,» sagde Beate; «men jeg skal vel vide at gjemme Lille-Beate saa godt, at du aldrig skal faa dine blodige Fingre i hende. Det kan du forlade dig paa.»

Derpaa gik hun lige til sin lille Veninde og fortalte hende med Bedrøvelse, hvilken slem Gut Viggo var, at han havde i Sinde at myrde hende, og at hun, Store-Beate, ikke længer turde have hende inde i Huset. «Men jeg ved godt, hvor jeg skal skjule dig henne, saa han ikke skal finde dig,» sagde hun.

Derpaa tog hun den Lille og gik med hende bag Laaven til et stort Stengjærde; op til dette stod der en Tjørnebusk i fuld Flor og hængte sine blegrøde Roser ned til alle Sider. Den dannede med sine bløde Kviste en liden duftende Løvhytte, og der skulde Lille-Beate leve i Skyg og Skjul og sidde paa en Græsbænk. Og for at det ikke skulde dryppe paa hende naar det begyndte at regne eller dugge, saa hvælvede hendes store Veninde en grønskende Græstørv over hende. Der maatte Lille-Beate sidde, som Margrethe i Jordhaugen; men det var ingen Sag, for hun havde sin Kaabe med, den kunde hun tage paa om Aftenen, naar det blev koldt, og Sukkerkager havde hun paa en liden Præsenterbakke ved Siden, og Roserne duftede yndig om hende. — Derpaa sagde Store-Beate hende Farvel og Godnat, og bad hende være taalmodig og endelig ikke gaa ud, saa Viggo Viking fik Øie paa hende; Store-Beate lovede ganske sikkert at besøge hende næste Morgen og spørge, hvorledes hun havde sovet, og saa gik hun.

Laave: Lade, Lo.

Den følgende Morgen havde Beate neppe Tid at vaske sit lille Ansigt, før hun løb hen til Veninden; at flette sit Haar gav hun sig slet ikke Stunder til. Hun var saa bange, at Lille-Beate havde ligget og været mørkræd, fordi hun var alene om Natten i Græshytten. Beate skyndte sig da, alt hvad hun kunde, og kom ganske forpustet og stakaandet til Tjørnebusken. Men du kan tro, hun blev bedrøvet! Udenfor Tørvhytten laa Lille-Beate; Hovedet var hugget af hende og laa ved hendes Fødder. Det var Viggo Viking, som havde gjort det, det kunde Beate nok skjønne; thi sin lille Øx havde han glemt efter sig, den var slængt hen paa en udstaaende Stenkant af Gjærdet. Saa sorgfuld som hun da blev, havde Store-Beate endnu ikke været i hele sit Liv. Hun brast i Graad, og tog sin lille Veninde og kyssede hende mange Gange. Derpaa gravede hun hende en Grav under Rosentjørnen og lagde hende deri. Hovedet satte hun igjen paa hendes Skulder, og bredte Græstørven, som havde været Hytte, sagte og let over hende. Og saa gik hun langsomt og inderlig bedrøvet hjem.

Hvem skulde vel ogsaa efter den Tid være hendes bedste Veninde, der aldrig vilde have anden Vilje end hendes egen, og hvem skulde staa Fadder til hendes første Datter, naar hun blev stor?

Den flydende Ø.

Beate havde nu voxet i to hele Aar, men Lille-Beates Mage havde hun aldrig faaet igjen til Dukke. Ingen var saa god og føielig, og ingen saa smuk og net. Enten var Dukkerne for røde i Kinderne, eller de kunde ikke klæde sig ret; stive og unaturlige var de allesammen, naar de skulde bevæge Arme og Ben, og det nyttede næsten slet ikke at tale med dem. Men en smuk Dukkestue havde Beate faaet, med Stole og Borde og en Kommode i det ene Hjørne.

Det var en Løverdag, og om Søndagen ventede hun sine Veninder Marie og Lovise paa Besøg, derfor vilde hun pynte Dukkestuen op paa det Nydeligste. Alle Møbler vare satte i Orden, og der var strøet Ener og gule Balblommer paa Gulvet; men hun manglede nogle Smaating at sætte paa Kommoden.

Beate vidste dog Raad: i Svarttjærnbakken huskede hun, at der laa de nydeligste smaa Sneg-

Balblomme Kraveblomst, vild Matrem.

lehuse, Nogen vilde se, runde og riflede, og med gule og brune Tegninger paa. De vilde tage sig fortræffelig ud paa Kommoden, naar hun bare fandt af dem, som der ingen Snegler var i. Hun løb strax derned, og smuttede og krøb mellem Haslebuskene og under Rognetræerne i den bratte Bakke, og hun fandt tomme Sneglehuse i Dusinvis. — Men allerbedst det var, hørte hun en Fugl skrige saa underlig nede i Tjærnet; hun tittede ud mellem de grønne Kviste, og saa en stor, stor Fugl svømme om der; den havde lang, blaa Hals og hvidt Bryst, men paa Ryggen var den glindsende sort. Den svømmede bort over Tjærnet, saa fort at der stod en Stribe i Vandet bagefter den, og saa dukkede den med Et paa Hovedet, og borte var den.

Beate stod og stirrede ned paa Vandet, og ventede paa, at den skulde komme op igjen, men det varede og det varede, og ingen Fugl kom der. Hun begyndte allerede at blive bange for, at den Stakkels Fugl var druknet; da fik hun atter se den skyde op langt borte, næsten midt ude paa Vandet. Den slog med Vingerne, saa der bredte sig Ringe om den, videre og videre, henover den sorte Flade. Saa svømmede den atter, ganske langsomt, hen imod en liden bitte grøn Ø, som laa der; da den kom til Øen, rakte den Halsen høit op og saa sig om til alle Kanter, og krøb derpaa op i det høie Størgræs,

Rogn — Røn, Rønnetræ. — Tjern — Kjær, Indsø. — fort: hurtigt.

som hængte ud over Vandet. Beate stod og saa og saa paa den smukke lille Ø. Den var saa nydelig og liden, ikke større end Fjerdeparten af Stuegulvet, og langagtig rund, men hist og her skar der bitte smaa Bugter ind i den. Der voxede Vidjebuske op af Græsset paa nogle Steder, og i den ene Ende stod en liden hvidstammet Birk. Beate syntes aldrig hun havde seet noget saa Smukt som den lille grønne Ø ude paa det blanke sorte Vand; den var ligesom et bitte lidet Land for sig selv. Hun tittede længe ud mellem Løvet, for at se Fuglen komme igjen, men den blev paa Øen.

Endelig begyndte Aftenvinden at puste, saa Vandet krusede sig en Smule. Da huskede Beate, at hun maatte skynde sig hjem; hun bukkede sig for at tage endnu nogle Sneglehuse, som hun kunde foræere Marie og Lovise, og der laa nok af dem lige ved hendes Fødder; hun saa atter op, og tittede gjennem Løvet for at se paa Øen til Godnat — tænk! da var den lille grønne Ø borte! Beate vilde ikke tro sine egne Øine; hun mente, at hun maatte have siddet i Tanker og flyttet sig, saa at Buskene skjulte Øen for hendes Blik; men nei, hun sad netop paa samme Sted. Hun tænkte paa Nøk og Huldre, og løb op efter Bakkens Sti, det forteste hun kunde. Men da hun naaede Toppen, saa hun endnu omkring. Da blev hun næsten endnu mere forundret,

Hulder: Ellekone.

thi nu fik hun atter Øie paa den lille grønne Ø, men langt fra det Sted, hvor hun først havde seet den; den seilede langsomt ned mod den sydlige Bred af Tjærnet, og den lille hvidstammede Birk var Seil.

Saasnart Beate var kommen hjem, opsøgte hun Anne Barnepige og fortalte hende, hvad hun havde seet. Anne kjendte godt den flydende Ø; den havde ligget i Tjærnet i mange Aar, sagde hun. Men der var noget ganske Forunderligt ved Øen. Hvergang der skulde blive godt Aar for Ager og Eng, var Øen frisk og grøn hele Sommeren igjennem; men blev der Uaar, var dens Græs blegt og brunt, og Løvet paa den lille Birk var tyndere. Ja, Anne troede ikke, det var urimeligt, at der vilde komme blodrøde Flækker over Øen, dersom Krig og Ufred skulde begynde. Hvert Aar havde Lommen Rede der, og Anne havde sine egne Meninger baade om Lommen og Øen; men da Beate vilde vide bedre Besked, rystede gamle Anne bare med Hovedet; thi hun var ikke den, som fortalte Alt, hvad hun vidste. Men Ét maatte hun dog ud med og det var: at naar En stod paa den flydende Ø, og tog et Lommeæg op af Reden, og ønskede Noget med det samme, saa vilde det gaa i Opfyldelse, hvis Lommen ikke forlod sin Rede, men ligefuldt rugede Æggene ud.

«Laa der Lomunger i Reden til Høsten, kunde

Lom: stor Vandfugl.

du gjerne ønsket dig at blive Prindsesse i England — det vilde sandelig ske,» sagde gamle Anne.

Men én Ting var der endnu at mærke: at man ikke maatte tale et eneste Ord derom til noget dødeligt Menneske.

«Ikke engang til Fader og Moder?» spurgte Beate.

«Nei,» svarede Anne, «ikke til nogen Moders Sjæl.»

Beate tænkte ikke paa Andet end Øen hele Aftenen, og da hun havde lukket sine Øine, drømte hun ikke om Andet den hele Nat; snart syntes hun den var blodflækket og snart grøn; saa syntes hun igjen, at Lommen skreg og sagde: «Jeg er Prindsessen af England, men der er kastet Lommeham paa mig.»

Aldrig saasnart var hun om Morgenen staaet op, saa bad hun Faderen saa vakkert, at han vilde ro hende og Marie og Lovise ud paa den flydende Ø, naar de kom til hende om Eftermiddagen, og det lovede han. Men han spurgte tillige, hvorledes hun var falden paa det, og hvad hun vilde der? Beate tænkte først, at hun skulde fortalt ham Alt; men hun huskede paa Annes Ord, og saa sagde hun ikke det Hele, men alene, at hun saa gjerne ønskede at komme der, fordi den lille grønne Ø var saa nydelig.

Ham. Hud eller Dække.

»Ja, smuk er den, og der skal du ogsaa faa en Lommerede at se,» sagde Faderen, og strøg Beates brune Haar.

Da blev Beate ganske rød i Ansigtet, og Taarerne kom hende i Øinene; thi hun vidste jo meget godt om Lommereden, og hun følte, at hun havde været usandfærdig mod sin Fader, og det havde hun aldrig været før.

Om Eftermiddagen gik Faderen med de tre Smaapiger til Tjærnet. Viggo var ogsaa med, men der var ingen Baad, kun en liden Tømmerflaade, og den kunde ikke bære dem Alle; saa maatte han blive i Land. Og det fandt han sig villig i; thi han var nu større og forstandigere, og han hjalp endog Smaapigerne ud paa Flaaden.

Vandet var blikstille, sort og blankt; den store Naaleskov paa den ene Bred og den grønne Bakke paa den anden stod paa Hovedet og speilede sig i Vandfladen. Rundt om, inde ved Landet, stod de grønne Rør, høie og ranke som Regimenter af Soldater, der holdt Vagt om det stille Tjærn. Og hist og her laa brede, grønne Blade og store skinnende hvide Tjærnblommer med gule Bægre og svømmede paa det sorte Vand. Beates Veninder syntes, det var det Deiligste, de havde seet, og de bad Faderen standse og fiske dem op nogle af de smukke Tjærnblommer. Men Beate længtes alene til den flydende Ø.

Den laa midt ude paa Tjærnet, og da de nærmede sig den, saa det ud, som der var to Smaaøer, en ovenpaa og en nede i Vandet, den sidste var næsten endnu smukkere end den første. Faderen roede tæt ind til Øen og rundt om den, og da han kom paa den anden Side, plumpede Lommen med Ét ud af Størgræsset ned i Vandet, og dukkede under.

«Der har vi Lommereden,» sagde Faderen og lagde Flaaden indtil.

Smaapigerne bøiede sig udover Flaaden, medens Faderen holdt dem, en for en, og de havde vel sin Glæde: Lommereden var lige i Kanten af Tørvøen, mellem Græsset, og paa Bunden laa der to store graabrune Æg med sorte Flækker, større end noget Gaaseæg.

Marie og Lovise jublede og lo, men Beate var ganske angst og underlig tilmode. Hun bad sin Fader saa inderlig, at hun maatte faa Lov at staa paa Øen, blot en liden bitte Stund, og løfte det ene Lommeæg op, «for at hun kunde se bedre paa det,» sagde hun.

Faderen vilde ikke nægte hende det, han løftede hende hen paa den flydende Tørv; men han sagde hende, at hun blot turde tage Ægget let imellem de to Fingre; thi hvis Fuglen mærkede, at Nogen havde rørt ved det, vilde den ikke ruge Ungen ud.

Saa stod da Beate paa den grønne flydende Ø!

og hun blev ganske bleg af Beklemmelse, da hun skulde bøie sig og tage det graabrune Æg op. Hun løftede det i Veiret mellem de to Fingre. Nu kunde hun jo faa Alt, hvad hun vilde! Hvad tror du saa, hun ønskede sig? At hun skulde blive Prinsesse i England? Nei, hun vidste nok det, som bedre var; hun bevægede Læberne og sagde sagte ved sig selv:

«Saa vilde jeg ønske, at Lille-Beate var frisk og sund, og sad under Tjornebusken igjen!»

Men netop med det samme dukkede Lommen op tæt ved; og da den saa Beate staa lige ved sin Rede, med Ægget i Haanden, udstodte den et Skrig saa fælt, saa fælt, at Beate i Forfærdelse slap Ægget. Det faldt ned i Reden lige paa det andet, og — klask! gik begge itu, saa Blômmen sproitede.

Beate stod som forstenet, med den hoire Haand, som havde holdt Ægget, hævet i Veiret, lige til Faderen atter loftede hende over paa Flaaden. Da styrtede Taarerne af hendes Oine, og hun fortalte ham Alt; hun sagde, at hun nok vidste, hvorfor hendes Onske ikke var gaaet i Opfyldelse —, at det var, fordi hun havde sagt Usandhed og ikke været oprigtig imod ham; men hun lovede med Haand og Mund, at det skulde være den sidste Gang, ligesaa vist som det var den forste, at hun var saa styg en Pige. Faderen sagde, at det var et vakkert Forsæt, det skulde hun kun altid holde, saa vilde

hun nok faa sine Ønsker opfyldte; og saa roede de atter tillands.

Og hver Gang Beate siden følte Lyst til at sige en liden Usandhed, tænkte hun paa den flydende Ø, og saa holdt hun sit Løfte.

Men Lommen skyede Reden siden den Tid, og nu er Tørveøen groet fast til Land.

Gamle Hans Grenader.

Viggo var nu ti Aar gammel. Beates Dukker lod han i Fred og Ro; han vilde ikke engang længer være Viking, naar han blev stor. Officer vilde han nu være, helst General, men kunde han ikke strax blive det, saa vilde han ogsaa nøie sig med at være Løitnant; han kunde jo altid blive General siden. Hvem tror du, han havde faaet det at vide af? Af den gamle **Hans Grenader**.

Hans var Viggos gode Ven, skjønt han var but og bidsk mod alle Andre. Folkene paa Gaarden kaldte den gamle Grenader som oftest **Hans Bandhund**, for naar han talte til Nogen, saa var det, ligesom han gjøede og vilde bide, sagde de. Men Viggo sagde, at Grenaderens Ord mere lignede Tappenstreg eller Reveille, og det mente den Gamle ikke var saa dumt sagt; det var ogsaa egentlig fra den Tid, Viggo og Hans vare saa gode Venner.

Bandhund — Lænkehund

Hans Grenader holdt sine to og halvfjerdsindstyve Tommer og vel det; han var skulderbred og rank som et Lys; han havde langt, drivende hvidt Haar, som hang i en Pidsk nedover hans røde Munderingstroie. Naar han kom vandrende op imod Gaarden fra sin Husmandsplads, bar han altid Øxen paa den venstre Skulder, som et Gevær, og gik stiv og strunk og satte Fodbladene udtilbens, og holdt Takt, som om Sergeanten marscherede lige i Hælene paa ham og kommanderede:

«En, To!
En, To!»

Han havde gule Skindbuxer, men Buxesæler brugte han ikke. Derfor var der et halvt Kvarter mellem Troien og Buxelinningen, og her lyste det ind paa bare Skjorten, Sommer og Vinter. Paa Hovedet bar han en Hat, som var rodbrun af Slid i Kanterne; den var vid oventil og smal nede ved Bræmmen, og i Pullen havde den en dyb Søk, som var fuld af Vand, hver Gang det regnede. Hatten satte han altid lidt paa Sned over det venstre Øre; men gik Hans altfor kjon, og sad Hatten altfor meget paa Snur, saa sagde Folkene: «Idag er Hans Bandhund og Gaasedammen hans paa en Kant begge to.

Og hvor nodig Viggo vilde, maatte han dog

[illegible] med en Heldning. — Søk: Sænkning, Hulning. — kjon: rank, ret.

tilstaa, at dette ofte var et slemt Tegn; thi Hans havde den Feil, at han somme Tider drak sig en liden Taar over Tørsten. Men Viggo saa endda ikke saa ugjerne, at Hatten sad lidt mer end tilborligt paa Snur; thi da var gamle Hans allervilligst til at fortælle «om den Tid han laa ude,» baade i 88 og i 8 og 9. Da fik Viggo høre om Slaget ved Kvistrum og ved Lier, og først og sidst om «Prinsen af Gustenborgen» — det var Prins Christian af Augustenborg, han kaldte saa.

«Det var vel Mand!» sagde Hans. «Sligt Opsyn skulde du aldrig seet paa Karl. Naar han saa paa dig, var det, som han vilde æde dig op i én Bid. Og slig Snabel, som der sad mellem Øinene paa ham! Du ser paa mig; ja, til en simpel Grenader at være, har vor Herre været ganske god imod mig. Men Prinsen af Gustenborgen han havde Næse, som raabte afveien. Og derfor maatte de unna ogsaa, hvor han viste sig. Slig Mand har der aldrig været i Norges Land hverken før eller siden. Gud velsigne ham, der han ligger, og Gud straffe dem, som lagde ham der!»

«Fy! Prinsen af Augustenborg bandede vist ikke,» sagde Viggo.

«Mener du det, din Hvalp? Men det er sandt nok, det gjorde han ikke heller,» svarede Hans. «Det kom deraf, at en General ikke behøver at

Opsyn — Fysiognomi. unna — af Veien.

bande, det hører ikke ham til; men for den Gemene er det ligesaa fornødent som at drikke Brændevin.»

Viggo blev slet ikke overbevist herved, tvertimod, han sagde, at det var Skam begge Dele.

«Skam?» svarede Grenaderen. «Ved du, hvad Prinsen af Gustenborgen sagde, da han holdt foran Fronten? Én Ting er Skam,» sagde han, «og det er at vise Ryggen, før der er slaaet Retræt.» Nu ved du, hvad Skam er, min Gut!»

Viggo forstod nok, at det ikke nyttede ham at tale den gamle Grenader tilrette i denne Sag; derfor taug han en Stund. «Har du aldrig kjendt nogen Smaagut, som er bleven General?» spurgte han derpaa. «Nei, det har jeg aldrig, men jeg har kjendt en liden Tambur, som blev Underofficer. Han var ikke stort større end du, men det var levende Unge. Han kunde gjøre Alting, hvad det skulde være; han kunde staa paa Hovedet og paa Benene og slaa Hvirvel lige fort. Det var bare én Ting, han havde ondt for, og det var at slaa Retirade. Paa Exercerpladsen kunde han det som sin ABC, men naar han lugtede Svenskekrudt, havde han glemt det med Ét. Loitnanten maatte give ham et Rap eller to, for han kom ihu det igjen. — Men Gaapaamarsch kunde han slaa, den glemte han aldrig, og den slog han somme Tider istedenfor Retræten, og naar Loitnanten var vred, undskyldte han sig

levende: livlig.

med, at han havde hørt feil, «det smald saa rundt omkring ham,» sagde han. Men han slap fordetmeste fra det, for han havde engang reddet Kapteinens Liv med en Snebold.»

«Med en Snebold?» spurgte Viggo.

«Jo, jeg sagde Snebold, din Hvalp; større Anstalter brugte han ikke. Vi kom stormende opefter en Bakke og havde Fienden foran os; han var alt kommen bagom Bakketoppen. Det var om Vinteren, dyb Sne var det og Tøveir til. Kapteinen og Tamburnissen var i Spidsen, en otte—ti Skridt fremmenfor os. Med det samme de kom op paa Toppen, stod Svenskerne der i Linie. «Læg an!» raabte den svenske Officeren, og alle Bøssepiberne stod lige paa Kapteinen. Nu vil Svensken gjerne skyde over, ser du. — «Skyde over?» sagde Viggo. «I Historien staar det, at Svenskerne ere de tappreste Soldater, man kan ønske sig. Det var jo dem —»

Men Hans vilde ikke høre paa det Øre. «Snak har vi nok af!» afbrød han. «Staar det paa Prent, saa er det, fordi de har lært det af os, efter Foreningen. Hvordan skulde jeg sluppet helskindet derfra saa mangen god Gang, dersom ikke Blaabærrene deres var gaaet i Grantoppene? Som jeg siger: Svensken vil gjerne skyde over; men det turde Tamburnissen ikke stole paa, for det var saa kort Hold, skjønner du. Han greb ned i Snehaugen og klemte ihob en Snebold, og med det

samme det blaatrøiede Asenet aabnede Gabet og skulde sige: «Fyr!» saa drev Tamburnissen til ham med Bolden, saa han fik Forhindring; han blev staaende der og gabe, for Bolden sad lige i Flabben paa ham. Imens kom vi til, og saa blev der Baskeleg paanyt.«

«Blev han saa Underofficer?» spurgte Viggo.

«Ja, en Stund efter, da Prinsen havde faaet spurgt det. Han fik Underofficersrang, og det som bedre var: Prinsen kaldte ham «min Søn.» Prinsen holdt foran Fronten. «Min Søn», sagde han til Tambournissen; jeg hører du skal være brav til at stoppe Munden paa Svensken, naar han vil tale for høit. Vi vil prøve hvad du duer til,» sagde han, og saa blev Nissen Underofficer.»

«Det var Synd, han ikke blev General,» sagde Viggo. Han stod lidt og pudsede sine Trøieknapper, derpaa sagde han halvhøit: «Tror du, jeg duede til General, Hans?»

«Nei, hør paa den Ungkylling!» svarede Hans. «Saa? du vil være General, din Hvalp? Naa, naa! bliv ikke rød; det var ikke saa ilde spurgt det. Men det er vel vanskeligt; for da maa du lære Meget, svært Meget —»

«Mathematik mener du?» sagde Viggo; «den kan jeg allerede Noget af, og Sprog ogsaa.»

«Ja, det er brav nok, men du maa lære meget

1) Gab: Mund

Mere; du maa lære Reglement, og det som er Humlen, Karl! du maa lære at exercere, saa du aldrig gjør Feil i et eneste Haandgreb: Geværet maa dandse i Næven paa dig, og naar du slaar paa det, maa det synge, som Klokkeren naar han synger Amen; og marschere maa du kunne, saa stiv og stram, at Kuglerne pibe afveien, bare de faa se dig.

Viggo vidste ikke, hvor han skulde lære alt dette, men gamle Hans sagde, at det maatte han lære i Krig.

Men dersom der nu blev Krig igjen — — sagde Viggo.

Ja, du har Ret; dersom det bare det blev, min Gut! det var ikke saa dumt sagt, › afbrod Grenaderen ham.

Tror du saa, jeg kunde blive General? spurgte Viggo videre.

Ja, hvem kan vide? Men vanskeligt er det. Øinene er ikke gale; du har det rette Opsyn. Men Næsen har ikke den rigtige Skabelon. — Men den tør vel voxe og kroge sig med Tiden, sagde gamle Hans.

Det haabede Viggo ogsaa, og i det Haab lærte han at exercere og marschere af sin gamle Ven; men han saa sig ofte i Speilet, og ønskede af Hjertet, at Næsen vilde kroge sig lidt mere.

Skabelon = Form.

Allarm.

1.

En Eftermiddag kom Viggo hjem fra Skolen med sin Bogtaske paa Ryggen. Han marscherede stiv og strunk med Grenaderskridt; thi han tænkte paa den Tid, da han skulde ombytte Tasken med en, som var fuld af Patroner. Gamle Hans stod ude og ventede paa ham, og da Viggo gjorde Holdt og lagde Haanden paa Hueskyggen, spurgte den Gamle, om han kunde gjætte, hvad Foræring der var kommen til Gaards?

«Til hvem er det?» spurgte Viggo.

Grenaderen svarede, at det var til Viggo selv.

«Hvordan ser det da ud?» spurgte Viggo igjen.

«Det er brunt,» sagde Hans. «Gjæt nu!»

«Pyt, saa er det vel en brun Sukkerklump fra Tante. Hun kan nu aldrig huske, at jeg er voxet fra det Slikkeri,» sagde Viggo haanlig.

«Bid bedre op!» sagde Hans og smidskede og gren. «Det er mørkebrunt, Karl! det gaar paa Fire og lepjer Melk.»

lepje = labe, slube med Tungen.

«Er du gal? Er det Jagthundhvalpen, Kapteinen lovede mig? Er det?» raabte Viggo og glemte med Et at staa stiv og rank foran Grenaderen.

«Høire ret, din Fusker! Javist er det saa,» svarede Hans Grenader.

Men Viggo gjorde et Hallingkast istedetfor at rette sig og styrtede ind i Stuen. — Paa Gulvklædet tæt ved Kakkelovnen laa den lille Hvalp, og den var saa smuk, at Viggo ikke kunde se sig mæt paa den. Den var mørkebrun over hele Kroppen, men Snuden og Labberne vare lysebrune, og en lysebrun Plet havde den over hvert Øie. Den var næsten lige lang og bred, og da Viggo satte sig paa Huk ved den og strøg og klappede dens bløde Pels, bøiede den sin tykke, korte Hals og snusede og slikkede ham paa Haanden. Nu havde de hilst paa hverandre; og fra den Tid saa Viggo næsten ligesaa flittig efter, om Hvalpen voxede brav, som, om hans egen Næse krøgede sig til Generalsnabel. Men det gik meget fortere med Hvalpen. — Alt eftersom den blev større, fik Viggo den mere og mere kjær, og de vare uadskillelige: om Natten laa Allarm foran hans Seng, om Dagen sad den ved Siden af Viggo, mens denne læste sine Lektier, og saa paa ham med sine store, brune Øine, ligesom den vilde hjælpe ham, naar han kom til et vanskeligt Sted; siden fulgte den med ham, hvor han stod og gik. Til Skolen maatte den ikke faa Lov at være med,

men den mødte ham hver Eftermiddag langt bortenfor Badstuen og logrede og peb af Glæde, naar den fik se ham, saa hengiven var den Viggo.

En Vintermorgen skulde Hans Grenader med Tjenestegutterne ned i Skoven at kjøre Tømmer. Viggo havde Ferier den Dag, saa skulde han faa Tilladelse at følge med. Han spændte da sine Snesokker paa Benene og floitede paa Allarm; den sprang og gjoede og logrede, da den mærkede, de skulde til Skoven, thi Allarms Fader var Jagthund, og det stak i Blodet. Men Viggos Fader sagde, at det nok var raadeligst at lade Hunden blive hjemme, for i Moen gik der Graabener i Flokketal, ja lige nede paa Jordet, tæt under Gaardens Vinduer, havde han seet Slagfærden efter et Par Stykker, som havde lusket der om Natten. Viggo gjorde det høist nodig, men naar Faderen sagde det, maatte han sagtens lade Allarm blive hjemme; han tog Kobbelet, spændte det om Hundens Hals og bandt den til det ene Sofaben; sin gamle Troie bredte han ved Siden af Hunden, forat den kunde ligge blødt og have det godt. Men du kan ikke forestille dig, hvor Allarm knistrede og jamrede sig, da den mærkede, at den skulde bindes istedenfor at være med tilskovs. Den lagde sig ganske flad ned, og slæbte sig henover Gulvet mod Viggos Fødder, saalangt

[illegible] Hus til Tørring af Korn. — Sok: Strømpe. — Mo[illegible] [illegible] Slagfærd: Spor efter Dyr.

Kobbellænken naaede, ligesom den vilde ligge paa Knæ for ham og bede ham om Frihed og om Lov; og den saa op paa ham med saa bedrøvede Øine, at de syntes at sige: har du virkelig Hjerte til at gaa tilskovs og more dig, og lade mig staa igjen, bunden og alene? Nei, det havde Viggo ikke Hjerte til. Han sagde til Faderen, at det maatte gaa, som det vilde, saa kunde han ikke udholde, at Allarm skulde være saa bedrøvet, og han bad, at han maatte tage den med. Faderen smilte og svarede, han var bange, at det blev Hundens Dod; men hvis Viggo vilde vove det og tog den med, fik han passe vel paa den og ikke lade Hunden komme sig af Syne. Saa blev den lost, og den, der var glad, var vel Allarm; den sprang og gjoede, saa Moderen holdt for begge sine Øren.

Nede i Skoven kan du tro det var smukt. Forst reiste de et Stykke efter den slagne, opkjorte Vei, hvor der var godt Fore. Alle syv Heste gik i Rad, og Hans Grenader og Viggo og Allarm gik bagefter den forste. Til begge Sider af Veien stod hoie, store Furutræer med sine gule Stammer op af Sneen, og hist og her indimellem stod en gammel Gran, som hængte Grenene ned. Dens Bar kunde man ikke se det Mindste til, den var kriddende hvid af Sne fra overst til nederst — der saa man ind paa dens morkebrune Læg. Men alle Ungtræerne

Bar — Naaletræernes Naale og Kviste.

paa begge Kanter stod bøiede under Sneens Vægt ligetil Marken. Det var, ligesom de havde taget tykke, hvide Kapper paa for Kulden, og stod og bukkede sig for Alle, som gik forbi. Men de hilste ikke høit. Tvertimod: det var saa stille, saa stille i Skoven; man hørte ikke den mindste Lyd, uden Hestetrinene, som knirkede i Sneen. Hist og her saa Viggo et Ulvespor ved Siden af Veien; da talte han hver Gang til Allarm og sagde, at den maatte holde sig tæt til ham. Og det gjorde den.

Men om en Stund bøiede de af fra Veien ind i tykke Skoven. Hans Grenader vadede foran, og Sneen naaede ham op til Knæet; saa kom Hestene og Gutterne, den ene efter den anden, og tilsidst Viggo. Det var en morsom Fart. Sneen dryssede ned fra Kviste og Grene, saa Karlene vare hvide som Snemænd, og det røg og dampede af Hestene, fordi Sneen smeltede paa dem. Om lidt kom de til Tømmerstokkene og begyndte at spænde fore. Da huskede Viggo først paa Allarm —, han havde rent glemt Hunden, siden de bøiede af fra Veien. Han saa sig om efter den, og med det samme hørte han Allarm tude og jamre et Stykke inde i Skoven. Da mærkede han, at det havde været vel, om han havde fulgt Faderens Raad; men nu var det for silde.

Han fattede Øxen, som gamle Hans havde hugget fast i en Stubbe, og styrtede bort imellem Træ-

[illegible] Stub, Stumme efter et nedhugget Træ.

erne, hvor Hylet kom fra, saa Sneen sprutede høit i Veiret om ham. Det var ikke let, det bar bort gjennem vilde Marken, og Sneen naaede ham langt op paa Laaret; men han mærkede Intet dertil, han var kun bange, at han skulde komme for sent. En Gang maatte han standse lidt og drage Veiret; da hørte han atter Hundens ynkelige Jammer, men nu lød den svagere. Han satte igjen afsted; og endelig kunde han skimte bort imellem Træerne. — Hunden var ikke at se, men tre Ulve stod i en Kreds med Hovederne indad, og den fjerde laa inde i Ringen og bed ned i Sneen. Viggo skreg, saa det bragede i Skoven, og styrtede løs paa Ulveflokken med Øxen i Veiret. Da han kom Graatasserne paa en syv, otte Skridt nær, blev de tre rædde for den tappre lille Gut, og luskede med Halen mellem Benene ind i Tykningen; men den fjerde, som laa over Allarm, vilde nødig slippe sit Bytte. Det var en stor, gulbrandet Graaben. Den saa op paa Viggo, og gren og gliste med de blodige Tænder. Men Viggo tænkte kun paa Hundens Fare. »Slipper du ikke Allarm paa Timen, skal du faa med mig at gjøre!» raabte han og svang Øxen høit over sit Hoved. Da syntes Graatassen ikke, det var værdt at prøve paa Legen; den luskede langsomt afsted efter de andre; den vendte sig endnu en Gang og

Graatass, Graaben [illegible]

viste Tænder, og saa blev den borte mellem de hvide Buske.

Dybt nede i Snehullet laa Allarm; den var saa forbidt, at den ikke kunde springe op, og da Viggo løftede den i Veiret, dryppede og randt Blodet paa den hvide Sne, og den skalv over hele sit Legeme som et Aspeløv; men den slikkede dog Viggo paa Haanden.

Med det samme stod ogsaa gamle Hans Grenader ved Viggos Side. Da han var kommen lidt til Aande igjen efter sit Løb, raabte han ganske vred: «Gjorde jeg, hvad Ret var, burde jeg morbanke dig, din Guttehvalp. Synes du, det passer sig for en Unge som dig, der ikke er rigtig tør bag Ørene endnu, at ryge paa en Graabenflok? Om de havde ædt dig levende, før du havde faaet Suk for dig, hvad havde du saa sagt?»

«Da havde jeg sagt: Én Ting er Skam, og det er at vise Ryggen, før der er slaaet Retræt,» svarede Viggo, og saa vist paa Grenaderen.

«Det var ikke saa dumt sagt. Næsen er ikke af rette Art, men Opsynet har du, og jeg tror næsten Hjertelaget med,» sagde gamle Hans. Han tog Hunden fra Viggo og fulgte ham hjem til Gaarden med den.

morbanke: gjennemprygle. ryge paa: angribe.

II.

«Hurra! Svarttjærn har lagt sig; Isen er over en halv Tomme tyk, og det mylrer af Smaagutter dernede,» raabte en af Viggos Kammerater en Søndagsmorgen, idet han stak det rimede Hoved ind igjennem Døren og svingede med Skøiterne. Da varede det vel ikke længe, før Viggo fik sine ned af Spigeren, og saasnart han havde faaet Lov af sin Fader, sprang han afsted med Kammeraten. Han var saa forhippet paa at komme derned, at han endog glemte at lokke Allarm med sig, kan du tænke. Men Allarm havde en fin Næse; aldrig saasnårt havde den slugt sin Grød-og-Melk, saa forstod den, at Viggo var borte. Den løb da ud vispende med Halen og veirede Viggos Spor hen efter Gaarden, og da den mærkede, at det ikke gik til Skolen, saa vidste den, at den havde Lov at følge med; nu satte den nedover Jordet med en slig Fart, at den havde naaet Viggo igjen, længe før han var kommen til Hans Grenaders Stue, som laa tæt ved Tjærnet. — Men én Ting havde Viggo maattet love sin Fader, før han fik Tilladelse at gaa; det var, at han skulde være meget forsigtig og slet ikke løbe for langt ud fra Landet; thi ved Bredderne vidste Faderen, at Isen allerede var sikker Dagen forud; men midt udepaa var der et Ylhul,

Spiger: Søm. — Jorde: Engmark, den indhegnede Mark, som omgiver en Gaard. — Ylhul: Varmehul o: en Aabning i de tilfrosne Vande, hvoraf varmere Dunster stige i Veiret.

der lagde Tjærnet sig aldrig. Og Viggo havde fast og helligt foresat sig, at han skulde gjøre, som hans Fader havde sagt; men nu skal du høre, hvordan det gik.

Da han kom ned paa Isen, vrimlede der af Gutter, baade store og smaa, fra alle Gaarde og Husmandsstuer rundt om; der var vist en Snes og kanske flere. Den største Part havde Skøiter paa Benene, men der var ogsaa nogle, som bare agte Skoskrid. Og Viggo kunde se, at de havde havt det ligesaa travlt med at komme ned paa Isen som han selv; thi Nogle havde løbet fra Huen og Nogle fra Vanterne; men de mærkede ikke Kulden: de raabte og skreg og lo, saa der ikke var Ørens Lyd.

Saasnart Viggo havde bundet sine Skøiter paa Fødderne, begyndte han at se sig om i Flokken: de Fleste kjendte han, han havde løbet omkap med dem før, og han vidste, at Ingen af dem kunde maale sig med ham. Men én Gut løb for sig selv og brød sig ikke om de andre; han var meget større end Viggo, næsten halvvoxen, og ham saa Viggo strax, det ikke var saa let at løbe fra. De andre Gutter kaldte ham Per Friskfant, og han svarede til Navnet. Per lagde Armene overkors og svang sig paa Étben; han snurrede Hjul, gik fremleds og baglænds og laa ganske flad paa Siden saa

Friskfant: stærk og behændig Person. — fremleds: forover, fremad; modsat baglænds.

lavt, at han gjerne kunde kysset Isen. Og dette gjorde han saa let og sikkert, som En dreier sig paa det slette Stuegulv. Men alt det kunde Viggo ogsaa gjøre ham efter.

»Kan du skrive dit Navn?» spurgte Viggo. Ja, Per Friskfant tog Løb, stod paa Étben og skrev *PF* i Isen; det stod der ganske tydeligt, men Bogstaverne hængte sammen. Saa satte Viggo til. Han tog dygtig Fart, dreiede sig baglænds og skrev endda *P* *F* og imellem *P*'en og *F*'en gjorde han et lidet Hop, saa Bogstaverne stod hver for sig.

»Hurra for Viggo! han skrev Per Friskfant baglænds,» raabte de andre Gutter og svingte med Huerne. Da blev den store Gut ganske rød i Hovedet, men han taug og tvang sig til at le.

Nu begyndte de at lege Høg og Due, og Alle raabte, at Viggo skulde være Høgen. Per vilde ogsaa være med, for han var sikker paa, at Viggo ikke kunde tage ham; han var ogsaa meget større og stærkere. Per ridsede den store Duering og Viggo den lille Høgering, og saa raabte Viggo: »Sprut ud!» og Duerne fløi til alle Kanter. Men Viggo brød sig ikke det Mindste om Dueungerne, det var den store Due Per Friskfant, han vilde have Klo i. Og det blev sagtens en Leg:

sprute = egtl. sprudle.

Per fore, og Viggo efter, saa det hvinte gjennem Luften, frem og tilbage, i Krog og i Ring, og alle de andre Gutter standsede og stod og saa paa. Hver Gang Viggo var i Hælene paa ham, gjorde Per en Tværsving og — vips! var han langt foran Høgen igjen. Men tilsidst havde Viggo faaet ham i Klemme; med det samme han vilde fakke Duen, strakte denne det venstre Ben ud og tænkte at spænde Krog for ham; men saa fattede Skøitejernet i et fastfrosset Rør; og — dump! der laa Per Friskfant, saa der stod Roser i Isen rundt om ham.

»Det var godt, at Enden ei var af Glas;
Ellers var den gaaet i hundrede Knas!»

raabte Gutterne og lo og stimlede om Per. Han reiste sig og saa sig med et vredt Blik omkring i Kredsen.

«Stil Jer i Rad! nu vil vi hoppe,» sagde han, og det gjorde de. De stablede Hatte og Huer den ene ovenpaa den anden, først tre i Høiden; dem hoppede hele Raden over; saa fire, saa fem, saa sex; men for hver Gang var der Færre som kom over, og de, som strøg den øverste Hue ned med Skoiterne, maatte gaa af Legen og fik bare Lov at se paa. Tilsidst laa der otte Hatte og Huer over hverandre, og nu var blot Per og Viggo igjen til at hoppe.

Tværsving: pludselig Svingning. — fakke: gribe, tage fat. — Knas: Stykker af noget, som er knust. — bare: kun.

«Læg din Hue ovenpaa!» sagde Peer; Viggo gjorde det. Men alle Gutterne raabte i Munden paa hverandre, at det Hop kom Ingen i al Evighed over. — Per tog Fart, saa det suste, hoppede til og — vips! var han over; han strøg et lille bitte Gran ned til Viggos Hue, men den blev liggende. «Hurra for Per! det var et Mesterhop!» raabte Gutterne. «Det gjør Viggo aldrig efter; han er for liden,» sagde En. Allarm syntes at være af samme Mening: den peb og knistrede og løb foran Viggos Ben, som om den vilde hindre ham i at tage Fart. Viggo mærkede, at det gjaldt, og hans Hjerte bankede. Han jagede Hunden med Haardhed bort, og satte til med al sin Magt. Med det samme han i hvinende Fart kom til Hoppet, raabte Per med Ét: «Stop, stop!» men Viggo lod sig ikke forbløffe, han for over som en Fugl, og der var et halvt Kvarter mellem Skøitejernene og Huen. Da stimlede Gutterne om ham og raabte, at Viggo var Gutten sin egen; der fandtes ikke den, som tugtede ham.» Men Per Friskfant saa paa ham med et ondt og fult Blik, og det var tydeligt, at han ponsede paa at spille ham en Streg.

Det gjorde han ogsaa. Om en Stund tog Peer et Æble op af Lommen og trillede udover Isen mod Ylhullet. «Den, som tør tage Æblet, skal beholde det!» raabte han. Og det turde Mange prøve;

fult listig forslagen.

thi Æblet laa ikke langt ude, og Isen var stærk nok. Nu kastede Per et Æble længer ud, det blev ogsaa hentet. Men tilsidst trillede han et, som blev liggende alleryderst ude, tæt ved aabne Vandet. Den ene Smaagut løb udover efter den anden, men naar Isen gav sig og bugnede, dreiede de langsomt om igjen.

«Prøv ikke det; der er Fare ved det!» raabte Viggo.

«Viggo er Gutten sin egen, naar det ikke gjælder, men er der Fare paafærde, blir han bleg om Næbbet,» sagde Per og slog op en Latter.

Det kunde Viggo ikke taale at lade sidde paa sig. Han tænkte paa, hvad Prinsen af Augustenborg havde sagt foran Fronten, og han syntes, at han m a a t t e hente Æblet, det fik saa briste eller bære. Men han glemte, at der v a r slaaet Retræt; Faderen havde jo forbudt ham det. Allarm saa paa ham med alvorlige Øine og viftede sagte med Halen; knistre turde den ikke, den havde nylig faaet haarde Ord. Men det hjalp ikke. Viggo tog Fart, saa det peb og hvinte om ham, og da han kom et Stykke udover, gjorde han sig let og lod Skoiterne glide af sig selv, forat han ikke skulde træde igjennem. Isen krummede sig i en Bue under hans Fodder, og der fløi Stekker i den; men han gled og han gled, og Isen holdt. Nu var han lige ved Æblet, han bøiede sig ned for at tage det —

bugne: bøie sig under Vægten af noget. — Stekke: Sprække.

knæk! da brast Isen ved hans Bevægelse, og han styrtede paa Hovedet nedi.

Om lidt kom Viggos Hue op lige ved Iskanten.

Han selv kunde først ikke sandse sig i det iskolde Vand; men snart kom han dog atter til sig selv og hævede Hovedet over Vaagen. Han svommede hen til Isen og greb fat i Kanten, men Isflaget brast ned, hver Gang han vilde svinge sig op paa det. Først stod alle Gutterne tause af Skræk —, siden raabte de i Munden paa hverandre, at Viggo endelig maatte se at holde sig oppe; men Ingen af dem vovede at komme ham til Hjælp, og Ingen huskede at løbe efter Folk. Per Friskfant havde lusket bort, saasnart Viggo styrtede i Vandet.

Den forstandigste af dem alle var Allarm. Først løb den nogle Gange tudende omkring Vaagen, men da den saa Viggo komme op igjen, snappede den hans dyvaade Hue i Flabben, og løb som en Pil hjemover. Da den naaede Hans Grenaders Stue, stod just denne udenfor Døren; Hunden lagde Viggos isede Hue for hans Fødder, peb og jamrede, sprang op paa den Gamle, bed i Trøien hans og trak ham henover mod Isen. Hans forstod strax, hvad der var paa Færde: han snappede et Reb og satte nedover mod Tjærnet, og i et Nu stod han ved Vaagen. Han kastede Rebet ud til Viggo, som

Vaag: Hul i Isen. — dyvaad: gjennemvaad.

alt begyndte at blive stiv af det isnende Bad, og trak ham lykkelig op.

Viggo maatte nu løbe bort til gamle Hans's Stue, alt hvad han kunde; men da han kom til Døren, havde han en blinkende Isharnisk over hele sin Krop, og da Grenaderen trak Buxerne af ham, stod de af sig selv paa Gulvet, saa stivfrosne var de. Viggo maatte skifte fra Top til Taa, og han havde ikke andet at tage paa end Hans Grenaders gamle Mundering. Du kan tro, han saa morsom ud: de gule Knæbuxer naaede ham nedenfor Anklerne og den røde Trøie, med de gule Opslag og Rabatter, hang og slængte om ham. Slig maatte han nu gaa hjem. «Du er Barn i Blakkens Sæle endnu. Men hvem kan vide, hvad der bliver af dig? Hjertelaget er der, og Vandet vilde ikke have dig,» sagde gamle Hans, da han fulgte ham op imod Gaarden.

Hvad er Viggo bleven? General er han endnu ikke, men Løitnant er han bleven for længe siden. «Kom der bare Krig,» som Gamle Hans pleiede at sige — hvem kan vide? kanske kunde Viggo blive General endnu.

Blak: Benævnelse paa blegfarvede Heste.

EN LIDEN JULE-GAVE,

GAMMELT OG NYT.

FØRSTE UDGAVE 1859.

ANDEN FORØGEDE UDGAVE 1863.

Ved Juletræet.

I denne Nat Guds Kjærlighed
Os gav det Bedste, Nogen ved,
Det Bedste, selv han vidste.
Af Faderskjød sin egen Søn,
Sin Himmels Glæde, for vort Kjøn,
En Stund han vilde miste.

Skjønt Sønnen sidder der igjen,
Gav dog Gud-Fader os ham hen
Til evig Julegave.
Han er den dyre Perle, som
Med Sorrig Verden leder om
Og — vil den dog ei have.

Men Hver, som tog den, han har nok
Paa Jorden her, blandt Engles Flok

I Herlighedens Sæde.
Lov, Pris og Tak for denne Skjænk!
Lov, Pris og Tak og Ære — tænk,
Den er Guds egen Glæde!

Men hvert Guds Barn, de store, smaa,
Vi ogsaa nu, hvad vi formaa,
Med Hjertens Fryd skal give.
For Arme op med Haand og Dør,
For Smaafugl op med Baand paa Stør,
Saa der kan Glæde blive!

Hver komme freidig frem med Sit;
Om det er meget eller lidt,
Det gjør ei stort til Sagen.
En Barnemund, som synger blid:
«I denne søde Juletid,»
Har Gave bragt til Dagen.

De Blade, som jeg bringer her,
Er faa og smaa, det ser Enhver —
Jeg eier ikke Mere.
Det er jo Guds, hvad saa vi har,
Der spørges ikkun, om vi bar
Det frem til Herrens Ære.

Hvis kjærlig det om mig du tror,
Saa hæng de faa og simple Ord
I Juletræets Grene.
Men at du kan i Træets Top
En bedre Gave binde op —
Det Herren dig forlene.

O Jesu! sign hvert Juletræ,
At det maa give Ly og Læ
Til mange glade Hjerter!
Lad haabsgrønt det for Alle staa!
Den Klarhed, Markens Hyrder saa,
Udtindre fra dets Kjerter!

Drag, Herre, om dets Gaver du
En Kreds med rigtig barnlig Hu
Af Unge og af Gamle!
Lad Englens: «Ære være Gud!
Af alle Munde strømme ud
Og sig til Lovsang samle!

Ved Morgen- og Aftentid.

Ved Morgen- og ved Aftentid
Da luer jo Guds Himmel blid
I Glands og Gyldenrøde.
Mærk det, min Sjæl! O, kunde du
Med Andagts Flammer i din Hu
Paa samme Maade gløde!

Det er jo, som af Skyen ud
De Straaler kom med klare Bud,
At Gud dig har i Vente.
Ja er det ikke, som du saa,
At tusind gyldne Vinger laa
Tilrede dig at hente?

Min Sjæl, o spænd dog Vingen paa,
Og løft dig op, og ind du gaa

Ad Skyens Purpur-Revner!
Il, søg din Faders aabne Favn
I Jesu, din Forsoners Navn —
Da aldrig feil du stevner.

O, mærk dig dog: de Straalers Skin
Just flammer der, hvor Aasens Tind
Guds Himmelhvælv berører.
Se, dermed har Gud-Fader sagt,
At Jord og Himmel staa i Pagt,
At naadig han dig hører.

— Gud Hellig-Aand! du ene kan
Min Sjæl med Flammer tænde an
Og Flugtens Vinge give.
Lær mig ved Morgen og ved Kveld
At bede hjertelig og vel,
Mens jeg er her i Live!

Hver Morgen lad i Jesu Navn
Mig tage fra Guds Skjød og Favn
Kraft til al Dagens Gjerning!
Hver Aften lad i Jesu Tro
Mig atter hente Nattero,
Trods Lykkens falske Terning!

Aas: Bjergryg, langstrakt Bjerg.

Du Bønnens Aand! o suk i mig,
Saalænge Gud miskundelig
En Naadesdag forunder!
Og styrk, naar Livets Sol gaar ned,
Mit Blik, saa det maa se i Fred
Et Aftenrødens Under.

Ja vis mig da en aaben Rift
I Himlen ind med gylden Skrift:
Her indgik din Forsoner.
Han har dit Syndeoffer bragt,
Han splitted Dækket med sin Magt*) —
Gak ind, hvor nu han throner!

*) Matth. 27, 51. Ebr. 9, 11 12

Ved en ung Moders Baare.

For tvende Somre siden fra denne Dør en Rad
Af Slyngplanter grønnedes med blomstrende Blad.
I den lyse Sommerhytte sad der dengang To,
Hvis Hjerter vilde sammen som Rankerne gro.

For én Sommer siden endnu de Tvende sad
Bag blomstrende Stængler og solbelyste Blad;
Den unge Kvinde bøied sig moderøm og blød
Over den lille Spæde, som laa i hendes Skjød.

Nu staar her fra Døren af Grønt en anden Rad:
Den bærer stikkende Naale, men intet haabsgrønt
Blad;
Den driver ingen Blomster i den frostkolde Luft —
Den spreder for den Døde sin tunge Sørgeduft!

Den unge Hustru ligger under sorte Kistefjæl,
Og Manden dybt staar bøiet med smerteknuget
Sjæl —
Saa grændser Dødens Gravlund med sin isnende Kyst
Tæt op til Livets sommerlyse, solvarme Lyst!

Men over disse Lunde, trods Dødens Is og Sne,
Kan, Gud ske Lov, vort Troesblik endnu en tredje se:
Ei dødelige Hænder har sat og vandet den,
Livets evige Kilder der risler hen.

Og det vi sikkert vide: den aabne vil sin Favn
For Hver, som ret af Hjerte kan nævne Jesu Navn.
Og det vi sikkert haabe, at hun, som herfra gik,
Paa Lunden nu alt hefter sit glade Straaleblik.

Du arme Mand, som staar her saa sorgknugt, saa
mørk,
For hvem sig Livet breder som en endeløs Ørk —
Løft op dit vaade Øie og fæst det paa hin Lund:
Der er det godt at være, der har en Hytte hun.

Sig, skulde det ei være en Vandrings Møie værd
At ende der hos hende den tunge Reisefærd?
O, tænk dig der ved Porten med begge dine Smaa,
Hvor i det dyre Frelsernavn I trøstig banke paa!

Se, du har tvende Hænder, tag en af dem ved hver,
Hvor de skal finde Veien, dem from og ydmyg lær!
Hun, som dig skulde hjulpet, gik foran hjem til Ro —
Saa vil vor Herre give dig Styrke for To!

Ved en Kirkes Indvielse.

Se, nu er Huset Herrens Hus,
Nu er her godt at være!
Saa hæv dig, Sjæl, paa Sangens Brus,
At offre Tak og Ære!
Hid kan vi stadig gaa
Fra Verdens Kummersvraa;
Her under Fredens Tag
Slaar Hjertet glade Slag —
O, her er godt at være!

Herinde skal paa Herrens Ord
Os mangt et Under hænde,
Saa vi hans Magt og Naade stor
Kan alt i Støvet kjende:

Her enes Ild og Vand
Ved Døbefuntens Rand:
I dette Vandbad gjød
Den Helligaand sin Glød —
Nu har det Magt at skabe!

Herinde stander Herrens Bord
Med Livsens Føde dækket;
Hver den, som hungrer, tørster, tror,
Ham vorder Gaven rækket.
Vor Jesu Kjød og Blod
I Brød, i Kalkens Flod —
Min Sjæl, hvad vil du mer
I Jordehyttens Ler?
Her Himlen dig besøger!

Herinde lyder Herrens Ord
Hver hellig Dag i Aaret,
Slaar frække Synder ned til Jord,
Men læger hver en Saaret.
O, Herre, læg du Staal
I dine Vidners Maal!
Og lær dem Tale sød
Om din Forsoningsdød!
Du ene kan det gjøre.

Høit ligger Kirken, høit og frit,
Den skues langt i Dalen,
Og Taarnets dybe Røster vidt
Om Bygden bære Talen.
Hver Gang nu Klokken gaar
Og Kaldet til os naar,
Da vil vi løfte brat
Vort Hjerte med vor Hat,
Og vandre hid til Herren.

Bygd: bebygget Egn, Distrikt.

Den døde Fugl.

Rom. 8, 19—21. Es. 65, 25.

Al Skabningen sukker tilsammen i Smerte —
Hvi stunder og higer og længes dens Hjerte?

Forkrænkeligheden med Trældom den trykker;
Den higer at bryde sin Lænke i Stykker.

Forbandelsens Ord efter Menneskefaldet
Vidt hen gjennem hele Naturen har gjaldet.

Det lød over Jorden: til Dyret i Skoven,
Til Træet, til Fuglen, til Fisken i Voven.

Se, derfra er Suset i Skovtoppens Krone,
Hint dæmpede Suk, hin Forlængselens Tone.

Se, derfra den Blanding af Sorg og af Glæde,
Som strømmer til Øret fra Smaafuglers Kvæde.

Og kunde blot Stenen i Fjelduren tale,
Den skulde den samme Forlængsel os male —

Forlængselen efter den nyskabte Morgen,
Da Alt eier Liv, uden Synden og Sorgen;

Forlængselen efter den Dag, der skal lue
Med Evigheds Glands over laveste Tue;

Den Dag, da vor Herre skal løse det Bundne,
Og reise det Faldne og Sunkne og Svundne —

Da Ulven og Lammet skal græsse tilhobe,
Og fredelig drikke af Livsvandets Draabe —

Da Gudsbørn skal stande med Palmer i Hænde,
Med Sange og Jubel, som aldrig faa Ende.

Nu ligger din Fugl der med magtesløs Vinge —
Da skal den i Palmernes Toppe sig svinge.

Nu lukt er dens Øie, det blinkende, dunkle —
Da skal det som Stjernen paa Nathimlen funkle.

Nu Fjæren den gule maa smuldre i Jorden —
Da er den som Morgenens Guldsky vel vorden.

Nu bær den et Blodstænk let henover Brystet —
Et morgenrødt Drys er da over den rystet.

Nu tier dens Strube, den eier ei Sange —
Da fløiter den Toner saa søde, saa lange.

Du Kjære! Kanské vil den atter dig kjende
Og sidde paa Palmen, du bærer ihænde;

Og synge dig Tak, for du kjærlig den maded,
Og mest for den Graad, hvormed sidst du den baded.

Kan hænde! Thi hvem kan vel ane, hvem sige,
Hvad times os skal i Guds Herligheds Rige?

„Ser til Liljerne paa Marken!"

Blomsten vel staar i tunge Tanker,
Ludende, lukt hver Aftenstund.
Men de ømme
Vellugtstrømme
Netop da stige op fra dens halvaabne Mund.

Siden, naar Solen atter straaler,
Folder den ud sit Bægerblad.
Mod det Høie
Slaar den Øie,
Hvor en Dugtaare funkler, saa freidig og glad.

Herre! du selv mig bød betragte
Blomsten paa Mark med Troens Blik,
Og en Lære
Vil jeg bære
Ogsaa dennegang hjem fra det Syn, jeg fik.

Ofte sig Mulm og Mørke lægger
Som over Blomsten saa om mig;
        Og mit Øie
        Maa sig bøie,
Og kun nedad jeg ser; men, min Sol, ikke dig!

Men naar mit bange Suk da stiger,
Og naar mit bedende Ord udgaar:
        Du fornemme
        Vil min Stemme —
O, den Duft fra mit Indre du ei forsmaar!

Da maa vel Nattemulmet vige,
Opret jeg staar som Morgnens Blomst,
        Slaar mit Øie
        Mod det Høie,
Drikker Varme og Lys af din Atterkomst.

Lad mig da Blomstens Billed bære,
Kjærlige Herre, dybt i Sind:
        Hvad der vindes,
        Naar jeg mindes
Kun den glindsende Morgendugs Graad paa dens Kind!

Opret opreist, rank. — Atterkomst Tilbagekomst

„Ser til Fuglene under Himlen!“

Jeg ludende sad og bøiet
I Legems Ve og Værk
Over den bedste af Bøger:
Jeg vilde læse mig stærk.

Der var saa taust og ødsligt,
Thi mine Kjære var fjern;
Men ødsligst, fordi vor Herre
Var borte, mit Skjold og Værn.

Mit Øie hvilte paa Bladet,
Men ei vilde Sjælen staa
For Trøstens evig faste Ord,
Som opslagne for mig laa.

Jeg løftede Øiet opad,
Men Tanken tyngedes ned;
Lamslaaet var den Vinge,
Den skulde flagret med.

Ak, tænkte jeg, du, som skal trøste
De Syge i uslest Vraa,
Selv sidder du mat og modløs,
Naar Trængslerne banke paa.

Selv sidder nu mat og modløs
Ved mindste Men og Bræk
Du, som skal række den arme Sjæl
Trøst imod Dødens Skræk —

Og sorrigfuldt gled mit Øie
Igjennem Ruden ud.
Men se, da sendte vor Herre,
Den trofaste, mig sit Bud.

Det var en liden Erle,
Som kom paa sin Vinge blaa
Og satte sig paa Vinduets Karm
Og munter ind til mig saa.

Saa snever en Plads den havde
For sine Fodefjed,
At den maatte slaa med Vingen
For ikke at glide ned.

Dog sad den længe og vendte
Mod Ruden sin Bringe hvid,
Saa paa mig med klare Øine
Og vendte sig hid og did.

Saa fløi den med freidig Kvidder,
Hvori der hørlig laa:
Du, som derinde sidder,
O se til os Stakkels Smaa!

Vi ved ikke Dag, ei Alder,
Men flyve med Sang og Spil:
Slet Ingen til Jorden falder,
Uden Gud-Fader vil.

— Min Gud! du sender Lynet
Med knittrende Flammers Blink,
Og Stormen, der knækker Skoven,
Er Bud, som gaar paa dit Vink.

Bringe: Barm, Bryst.

Men ogsaa den lille Erle,
Som tittede til mig ind,
Sad her paa din Befaling,
Var sendt af dit Fadersind.

Den kom at laane mig Vinge
Til Flugt mod din Himmelborg —
Jeg bankede paa, du lod mig ind,
Jeg kasted paa dig min Sorg.

———

Den gamle Mester.

Der stander en Eg paa Prestens Jord,
Hans Øie til dagligt Mærke;
Den løfter sig op over Dal og Fjord
Og strækker Grenene stærke.
Den bærer paa flere hundrede Aar,
Men frodig den løves Vaar for Vaar,
Hver rindende Morgenlue
Kun mer ærværdig at skue.

Den isnende Vinter Gang efter Gang
Har skredet over dens Krone
Med sparsomt Dagslys, med Nat saa lang,
Uden en Sangfugls Tone.
Naar Krattet tyngedes ved dens Fod
Af Sneens Vægt, saa det krumbøiet stod,
Da rakte den op sine Arme
Som midt i Sommerens Varme.

Om Vaar, naar Livet vil vaagne op,
Og Stormstød rase fra Fjeldet,
Da bøier sig ydmyg Ungtræets Top,
Selv maalfør Gran vorder fældet —
Men da min gamle, min kjære Eg
Staar ret og rank i den vilde Leg
Med knudrede Arm mod Veiret,
Og hidtil saa har den seiret.

Det volder to Ting: først har den sin Rod
Slaaet dybt i Klippernes Revne —
Se deraf fanger den Magt og Mod
At staa i det barske Stevne.
Og dernæst op imod Lysets Glands
Den løfter stadig Kvistenes Krands
Og drikker fraoven Saften,
Lyset, Livet og Kraften.

Gud unde hver Prest, som kommer her,
At staa saa rolig og mægtig!
Mig unde han, gamle Mester kjær,
At se paa dig ret andægtig!
Ja, lær mig trods Sneens tyngende Lag
At løfte mod Himlen Dag for Dag
I Bønnen udbredte Hænder,
Saa Vinterdvalen dog ender!

maalfør, som holder fuldt Maal

Men glider og lider det frem mod Vaar
Langs Krøderens tause Strande,
Og Foraarsbudet i Vindstød gaar
Og pidsker de rørte Vande:
Saa lær mig at staa med sindigt Mod,
Som du i mangen en Vaarstorm stod,
Og splitte med Ordets Værge,
Hvad der vil fælde og hærge.

Bedagede Mester! o lær mig kun
At bore Rod i den Klippe,
Som giver den ene trofaste Grund,
Og aldrigen ham at slippe;
Og dernæst, som du med din Krones Top,
Daglig at hige og stunde op
Og drikke fraoven Saften,
Lyset, Livet og Kraften!

lide: skride frem (om Tiden). — hærge: plage, trykke; røve.

Den første Svale.

Mens Pinsesolen straalede Fred
Over Dalen i Morgenflammer,
I Jesu Navn jeg knælede ned
Og bad i mit stille Kammer.

Jeg bad til den Sandheds Aand, hvis Ild
Faldt ned paa hans Vidneskare,
At han, som alene kan og vil,
Maatte give min Tunge klare,

Dybe, brændende, strømmende Ord
At tale i Kirkehuset,
Saa Sjælene ret kunde løftes fra Jord
I Lys og Liv over Gruset.

Men først og sidst saa bad jeg ham dog
For Folket i disse Dale:
At han vilde unde det Liv og Sprog,
At han vilde vække af Dvale.

Jeg klagede ham min bittre Nød,
At endnu i Hus og Hytte
Ruger der Vinterkulde og Død,
Den han med Vaar maatte bytte!

Saa gik jeg min Morgenvandring ud.
Til mindste Mosplet og Tue
Stod hele Egnen i Foraarsskrud —
Ja, der var et andet Skue!

Fjorden glimted i Solens Skin
Og vælted med Skvulp sine Vande,
Og Fugle fløited fra Gran og Lind
I Li og paa grønne Strande.

Og Birkene stod i den klare Luft
Og vaied i Morgnens Straaler
Og svang de halvaabne Blade til Duft
Som tusinde Røgofferskaaler.

Li: skovbevokset Bjergskraaning.

Ak, tænkte jeg da, som Birken staar
Med Pinseoffere glade,
Saa Menigheden, naar Aandens Vaar
Først rører dens Hjerteblade.

Hvor snart, min Herre — hvor snart, min Gud?
— Da lød fra en jordtakt Stue
En Festens Psalme i Dagen ud
Og steg mod den klare Bue.

Og jeg blev inderlig sjæleglad,
Saa Taaren steg til mit Øie,
Mens Hjertets Tak med Duften fra Blad
Og Sangen gik mod det Høie.

Tak, Pinsesol over Hjerternes Vaar,
Tak, Tak for den første Svale!
Og Tak for dens Bud; dens Kvidder spaar:
Du vækker vel op af Dvale.

Før Altergangen.

Jesu! naar jeg nu skal knæle
Paa dit Alters Knæfald ned,
Og de tunge Tanker dvæle
Ved, hvordan jeg er bered:
Angst vil trænge paa mig ind
Og oprøre Sjæl og Sind.
Tør jeg til dit Høibord træde?
Tør din Kalk min Læbe væde?

Er til Bryllupsgang jeg færdig
Nu, naar Nadverklokken slaar?
Herre! kalder du mig værdig,
Om jeg blandt de Andre gaar?
Ét jeg ved, og ved det godt:
I mig selv er Synd og Sot,
Hjertehaardhed — intet Andet,
End hvad Loven har forbandet.

Men jeg ogsaa ved, du skjænker
Selv en Bryllupsklædning skjøn,
Som ei Smuds og Plet bestænker,
O du rige Kongesøn!
Din Retfærdighed, som Sne
Hvid og straalende at se —
Hvo i denne frem kan træde,
Han skal smage Bryllupsglæde.

Bærer jeg den Dragt? Jeg stirrer
Paa mig selv, og ved det ei
Sjælens Øie sig forvirrer;
Jeg maa svare Ja og Nei.
O, den var omkring mig lagt
Alt i Daabens Naadespagt —
Har min Tro den ogsaa taget
Og mig rettelig idraget?

Hvem kan granske ud sit Hjerte?
Den bedragelige Ting,
Fuld af Løgn i Fryd og Smerte,
Falsk som Is og loddet Ring!
Herre! ser jeg paa mig selv,
Svares baade »haab!« og »skjælv!«
Intet hos mig selv kan raade
Tankens Nat og Tvivlens Gaade.

«Hvo, der hen til mig vil komme,
Støder jeg slet ikke ud» —
Du har sagt det, mig til Fromme,
Du, min Herre og min Gud!
Rig paa Synd, i Troen svag
Kommer jeg — imod mig tag!
Handle, Herre, efter Ordet:
Und mig Rum ved Naadebordet!

Bort fra mig og min Elende
Ser jeg til din Naades Hav.
Grib min Byrde du i Hænde,
Kast den i din egen Grav!
Jeg har Intet til dig med,
Neppe Tro og mindre Fred —
Skjænk af Naade Bryllupsklæde!
Skjænk af Naade Bryllupsglæde!

Ved Olberg Kirkes Indvielse.

«Se, det Gamle er forgangen,
Alting nu er bleven nyt.»
Bønnen, Ordet, Psalmesangen,
Daab og Nadver hid er flyt'.
Gjennem denne Kirkeport
Er vor Indgangsvandring gjort;
Første Gang vort Hjerte luer
Takfyldt under disse Buer.

Ja dig, Gud, ske Lov og Ære,
Som ved Værket selv var med!
Lad nu Huset altid være
Fyldt med Herrens Herlighed!
Korset i sit Gyldenskjær
Skinner over Altret der —:
Saa lad Korsets klare Tale
Straale her og sødt husvale!

Over Døbefuntens Vande
Kom med Kraft, Gud Helligaand!
Skab dig Nyt, og dan dig sande
Templer med din Almagtshaand!
Herre Jesu, Frelsermand,
Guds Enbaarne, Broder sand!
Her dit Kjød og Blod os nære,
Saa i dig vi evig ere!

Udentil er Alt fornyet —
Stærke Gud, forny vort Sind!
Hidtil var det overskyet —
Bryd med Naadens Lys derind!
Byg os Alle, Stor og Smaa,
Til vor Jesu Maal vi naa!
Herre, gjør os ei til Skamme
Ved dit nye Huses Ramme!

Giv os mangen salig Glæde
Under dette Kirketag!
Til vor Stol som bedste Sæde
Mildt med Klokkens Kald os drag!
Og naar engang herfra ud
Vi skal fare, — Naadens Gud!
Lad i Jesu Navn os flytte
Did, hvor Alt med Nyt vi bytte!

O, mærk mit Ord!

Tre Veie bære mod Fjordens Bred,
Naar hjem fra det Fjerne jeg kommer;
Ad hvilken jeg drager, jeg skuer ned
Med Glæde ved Vinter og Sommer.

Thi Dalen er fager. I Norges Land,
Saa vide jeg der har vandret,
Jeg ved neppe Plet, som Sjælen kan
Binde saa uforandret.

Og underlig Hjertet vider sig ud
Mod Folket, som bor dernede:
Det er jo de Faar, min Herre og Gud
Gav mig at føde og frede.

O, visselig maa jeg takke ham,
At her han reiste min Arne —
Hvad Verden kan byde med al sin Bram,
Det ved jeg af det Forfarne!

Men ak, medens Dalen ved Vintertid
Skinner i Sneens Lagen,
Er Herrens Retfærd, mer straalehvid,
Af Faa ret greben og tagen.

Og medens Dalen i Sommerstund
Spættes med gylden Grøde,
Staa Hjerteagrenes dybe Grund
End for det Meste øde.

Og derfor maa jeg vel stryge min Hat,
Hvergang jeg paa Bakkerne standser,
Og folde Hænder og bede, at
Gud giver os Aandens Sandser;

Saa vi maa iføre vor Syndenød
Jesu Retfærdigheds Klæde,
Og eie i Liv og smage i Død
Den Helligaands Fred og Glæde;

Saa vore Hjerter maa ogsaa staa
I Kjærligheds milde Sommer
Med Frugt, og Gud sin Ære kan faa —
Med ét Ord: at Riget kommer.

Saa bad jeg fra Høiderne mangen Bøn
Over Dalens Gaarde og Hytter.
Hidtil jeg bad den i dybest Løn —
Nu du til min Tale lytter.

Og hvorfor det? O, mærk mit Ord:
Med mig du ogsaa maa sige,
Saasandt paa den Herre Jesum du tror:
Tilkomme, tilkomme dit Rige!

Mit bedste Syn.

Mit bedste Syn det er dog, naar
Som nu vor Kirkes Klokke gaar
Og sender vidt sit Bud,
Og Baade med den dyre Last,
For hvilken Herrens Hjerte brast,
Paa Kaldet sætte ud;

Naar hver en Baad er overfyldt,
Saa Moder for sin Spædbarns-Byldt
I Skjødet knap har Plads,
Og Allesammen, Stor og Smaa,
Til denne Færd har trukket paa
Sin bedste Kirkestads;

Og naar fra Bredden fjernt og nær,
Mens Morgnen breder Gyldenskjær

Paa stille staalblaa Fjord,
Det gaar for rappe Aaretag,
Og brede Sølverstrime bag
Langt viser Veiens Spor.

De sætte ud fra hver sin Led,
Men Alle søge samme Sted
I Farten let og snar.
En gylden Stjerne, just som den,
Der drog de vise Østens Mænd,
For alle skinner klar.

Fra Kirkeoddens nye Spir*)
Den straaler høit som Dalens Zir
Og vinker Blik og Sjæl.
Drag frem, du kjære Kirkeflok!
Den Stjerne lyser rigtig nok —
Drag frem, drag frem, og knæl!

Dit Søndagsmødes gamle Hjem
Er Stalden ligt i Bethlehem,
Saa usselt, trangt og lavt.
Men hine Tre gik let derind —
O, kom du med det samme Sind
Til Glæden, de har havt!

*) Den nye Kirke reist, men ikke tagen i Brug.
Odde — Halvø, Næs.

Men, Herre Gud, dit Ord det er
Dog Stjernen, som med himmelsk Skjær
Først drager til din Søn.
Lad fra min Mund den Stjerne god
Nu lyse Mange til hans Fod,
Hans Kjærlighed til Løn!

Konglekvisten.

Fjernt fra Dalens Blomstereng
Red jeg gjennem Granelien;
En barbenet liden Dreng
Sad og gjæted Faar ved Stien.

I sin Haand han holdt en Kvist,
Hvoraf Knopper dunkelrøde
Nu i Hundredtal forvist
Frem blandt mørke Naale brøde.

Han betragtede sit Rov
Fra den høie Fjeldets Palme,
Og han sang som til dens Lov —
Ved du hvad? En Ligfærdspsalme!

Kongle: Kogle. — Li: skovbevokset Bjergside. — barbenet: med blottede Fødder. — gjæte: vogte Kvæg.

Denne Gut har lært mig ret,
Hvorfor Granen helst er kaaren
Til paa hver en Sørgeplet
Ud at strø sit Bar for Baaren.

Se, den staar der lige grøn
Selv i bittrest Frost og Kulde;
Thi den ved, at Toppen skjøn
Snart skal rødme oven Mulde.

Og den suser: «Vintrens Nød?
Just ved den maa Vaaren fremmes.
Haab fra Herren Liv af Død!
Aldrig skal dit Haab beskjæmmes.

Hvad med Graad der bliver bragt
Henad mine Sørgeveie,
Og forkrænkeligt nedlagt
I det trange, mørke Leie —:

Som min Kvist i Vaarens Stund
Med de unge, røde Knoppe
Stiger blomstrende af Blund,
Naar vor Herres Dag er oppe.»

Bar Naaletræernes Naale og Kviste.

Gud har gjemt det.

Jeg har et Barn paa fire Aar,
En liden vakker Pige,
Med mørke Øine, brune Haar —
Mer sød, end jeg kan sige.

Hun stod og saa ved Soleglad
Igjennem Vindvets Rude,
Mens Himlen som et Rosenblad
Let rødmede derude.

Men mer og mer tog Buen paa
At flamme og at gløde,
Saa alle Skyens Bræmme laa
Som Guld og Purpur røde.

Soleglad = Solens Nedgang

16*

Taus stod den Lille, taus og stil,
Og stirred mod det Høie;
I Sjælen Funker faldt af Ild
Igjennem Barnets Øie.

Hun mælte ei et Ord, men spændt
Og stadig opad skued,
Til Aftenflammens Pragt var endt
Og sidste Glimt afluet.

Da vendte blidt-vemodig stemt
Sig om til os den Lille.
«Ak, nu har Gud det Hele gjemt!»
Hun sagde blødt og stille.

«O ja, mit Barn! saa vil det gaa
Dig mange, mange Gange:
Naar bedst Guds Herlighed du saa
For Sjælens Øie prange —

Saa vil den atter glide hen
Og tabes i det Dunkle,
Og intet Glimt er mer igjen,
Hvor nys du saa den funkle.

mæle: tale.

Men lad det aldrig vorde glemt,
Hvad selv du nylig sagde:
Da Gud har kun det Hele gjemt;
Han det til Side lagde.

Som Moder gjemmer Dukken din,
Som dobbelt godt det smager,
Naar hun den atter af sit Skrin
Frem til din Glæde tager:

Saa skjuler Herren og sin Glands
For sine Kjæres Øie,
At han maa siden deres Sands
Ved Synet mer fornøie.»

Hvem skal løfte mig op?

Hvad Ord der ofte ligger paa
De søde Barnemunde!
Ja, Enfold kan dog høiest naa
Og allerdybest bunde!

— Jeg har en Ven, hvis Hustru er
I Herren sødt hensoven;
Nu hendes Savn og Minde bær
Ham Budskab tidt fraoven.

Saa ganske nys en Aftenstund,
Da Kjærlighedens Snore
Mildt drog mod Paradisets Lund,
Hans Tanker opad fore,

At gjøre der et kjært Besøg,
Hvor alle Længsler havne,
Hvor Sorgen veires hen som Røg,
Og Intet vi kan savne.

Han holdt sin moderløse Smaa,
En femaars Gut, paa Skjødet
Og talte sagte til ham saa,
Da han kom hjem fra Mødet:

«Din Moder gik af Verden ud,
Hvor Øiet ofte græder;
Nu er hun hos den kjære Gud
Og smager idel Glæder.

Der bær hun Renheds Klædebon,
Som aldrig vorder smudset;
Thi Himlen blir af Engles Haand
Med Palmegrene pudset.

Der skal hun have om sit Haar
En grøn og deilig Krone,
Og læser — tænk! — sit Fadervor
Tæt ved Gud-Faders Throne.

Der ser hun Jesus ganske nær,
Saa Hjertet sødt maa gløde —
Ham, som du ved har Smaabørn kjær,
Og for os alle døde.

Fortræd er der slet ikke til.
De læse af Guds Øie,
Hvad han, den Eviggode, vil,
Og strax sig dertil føie.

Der er det Søndag hver en Dag,
Thi Alle er udlærte;
De synge kun til Guds Behag
Ud af sit glade Hjerte.

Se, dér, mit Barn, nu Moder er —
Sig, vil du did ei komme,
At lege mellem Engles Hær
Og synge med de Fromme?

Den Lille grunded taus og stil,
Som for den Sag at drøfte.
«Far!» — sagde han — «du ved, jeg vil;
Men — hvem skal op mig løfte?»

Hvad Ord der ofte ligger paa
De søde Barnemunde —
Ja, Enfold kan dog høiest naa
Og allerdybest bunde!

Det Spørgsmaal er jo mit og dit,
Hvert Adamsbarns paa Jorden,
Og aldrig slaar et Hjerte frit,
Før Gaaden løst er vorden.

Gud give hver en Moders Sjæl,
Som Drengens Ord faar høre,
Det samme Spørgsmaal snart og vel
Med Alvors Hu at gjøre.

Og Hver, som spørger, give han
At se med Troens Øie
Den naglestungne Haand, som kan
Os løfte mod det Høie!

Ungbirken.

En Ungbirk stander ved Fjorden
Og Vandspeilet ganske nær.
Hvor stor og smuk den er vorden
De Aar, jeg har boet her!
Nu løfter den hvide Stamme
Kronen fra Bredden lav.
Men tro dog ei, den vil bramme —
Den ved ikke selv deraf.

I Guds og i Hvermands Øine
Den voxer fra Dag til Dag,
Og Kvistene, som sig høine,
Nu byde hver Sangfugl Tag.
Men Birken undres derover,
Den kjender slet ei sin Rang.
Den bøier mod Vandets Vover
Saa ydmyg Bladenes Hang.

Just dette kan den forlene
Skjønhed for andre Træer,
Og lokker hen i dens Grene
Al Himlens vingede Hær.
Just det, at den ikke tænker
At løfte sin Krone op,
Men stille Kvistene sænker,
Gjør skyggende lun dens Top.

Hvad kommer det af? Den skuer
Sig daglig i Bølgens Speil
Ved Siden af Krat og Tuer,
Og — skuer saa deiligt feil.
Thi alt som mod Lysets Riger
Den hæver sin Krones Stav,
Den synes den nedad stiger
Og voxer sig mere lav.

Du deilige Birk, du Kjære!
Paa dig vil jeg ofte se.
Gud give, jeg maatte lære,
Hvad du mig saa smukt kan te:
At voxe i eget Øie
Nedad med hver en Dag —
At krone og at ophøie,
Det vorder da Herrens Sag!

Aftensang.

(For Krødsherreds Sangforening.)

Krøderfjordens grønne Bred,
Aftensval og rolig!
Hør, hvor Lien til dig ned
Suser mild fortrolig.
Norefjeld i Magt og Pragt
For dit Daldyb holder Vagt —
Saa i Læ vor Herre lagt
Har min kjære Bolig.

Krødertjordens Vand! du selv
Er dog Dalens Øie,
Speiler Aftenhimlens Hvælv,
Fjeld og Lier høie.
Fra min Baad hvor klinger smukt
Sangen i din stille Bugt —
Her er Alting udelukt,
Som med Larm vil støie.

Li skovbevokset Bjergside.

Gud velsigne dig, min Dal!
Strømme ned hans Gave
Over Bondens Bjælkehal,
Over Hytter lave!
Agren Korn og Skoven Stok
Give rigt din Folkeflok —!
Fremfor Alt: Hver eie nok
I hvad han mon have!

Drage saa, hvo drage vil,
Ud til fjerne Lande,
Her min Tid skal flyde stil
Som de klare Vande.
Over Fjord til sidste Havn
Bær mig engang Baadens Stavn —
Soves kan i Jesu Navn
Sødt paa disse Strande.

Ved en Prests Bryllup.

Hyrdens Gjerning synes smuk,
Fredsæl, lun og rolig:
Dog, der stiger mangt et Suk
Fra en Prestebolig.
Faar og Lam med Christi Blod
Kjøbt og mærketegnet —
Og endda saamangen Fod
Sprungen langt fra Hegnet!

Lede liden hungrig Flok
Ud paa grønne Enge,
Saa at Hver faar Sit og Nok,
Just som Alle trænge; —
Saa de Mange, denne Hob,
Som i Ørknen rende,
Med et stærkt Johannesraab
Søge om at vende;

Trøste og — selv trænge Trøst,
Tidt mod Haab at haabe,
Saare, saar af egne Brøst,
Mødig, kjækt at raabe;
Bære Stor og bære Smaa,
Alles Vel og Smerte,
Som kun Byrden lidt forstaa,
Paa et fattigt Hjerte:

Det er Hyrdens Kald. Du har
Kjendt det, Brudgom kjære!
Overhyrden dig dog bar,
Du kan Andre bære.
Næst ham selv fra denne Stund
Hun, som frisk og fager
Rækker dig sin Haand og Mund,
Part i Byrden tager.

Dette lyse Øie vil
Med paa Hjorden speide,
Dette unge Hjertes Ild
Med mod Mørket feide.
Se paa hende! Negt kun ei,
Hun kan Hjerter stjæle:
Vist skal hun paa Mildheds Vei
Vinde Herren Sjæle.

Løn og Hjælp du, Tjener kjær,
Fik i denne Kvinde;
Over dig et Rosenskjær
Vil fra nu oprinde.
Hun skal styrke dig til Daad
Ved dit Hjemlivs Lykke,
Rask i Færd og snar i Raad
Kan din Vei hun smykke.

Gud velsigne Eder To
Med sin bedste Naade,
Frede Eders Hyrdebo,
Føre Alt til Baade!
Sanker Neg i Hundredtal,
Tunge, gyldenblanke,
Til i rette Bryllupshal
Han vil Eder sanke!

En Hjælper.

Nu, Gud ske Lov! nu har jeg faat Hjælp i min Sjælepleie;
Den Hjælper viste, hvad han kan, nys ved et Sygeleie.

Hvem tænker du vel saa det er? Den Stærke og den Store?
Nu ja, Han maa vel være med, hvad end vi have fore.

Men denne, som jeg mener nu, han er kun lav og liden:
Min Søn, en Gut vel alenhoi, halvtredje Aar i Tiden.

Forleden sad han i mit Skjød og kjørte opad Fjorden,
Nu kunde han faa være med; thi dagmildt var det vorden.

Han jubled ved Alt, hvad han saa: ved Solens
Blink paa Heien
Og ved de Snese Ænders Flok i Vaagen, tæt ved
Veien.

Men dog ved Intet syntes han saa inderlig medføle,
Som hvergang Hesten, saa det skvat, slog Hoven i
en Søle.

Da kjendte han sig selv igjen og raabte høit i Glæden:
«Nei, Papa, se min Brun! den har og Lyst at gaa
i Væden.»

Saa fór vi muntert Isen op. Omsider spurgte Drengen:
«Er det i Stuen borte der, den Syge er i Sengen?»

«Nei, did er endnu længer frem. Men hør, hvad
vil du sige
Den Stakkels gamle syge Mand, naar ind til ham
vi stige?

Han har saa ondt, saa ondt! han kan sig næsten
ikke røre.
Et Ord, som ret ham glæde kan, du maa ham lade
høre.»

Hei. Høislette, Fjeldmark. — Vaag: Bugt i Strandbredden. — skvætte: stænke, sprøite.

Da blev den Lille taus. Med Ét hans Blik sig mod
mig rette:
«At Jesus er den gode Ven — hvad mener du
om dette?»

«Ja, ja, min kjære lille Gut! der gav dig Gud at
finde
Det bedste Ord; glem ikke det, naar du er hos
ham inde.»

— En Tid jeg havde siddet alt ved Jammerleiets
Side.
Den Syge aanded tungt og trangt — ak, hvad han
maatte lide!

Her var ei let at finde Ord, som kunde naa til Hjerte.
Jeg vidste det: i Sjælens Dyb der brændte værste
Smerte.

Nu brændte den, nær Dødens Port. Før var den
ei at vække,
Men nu var Hjertets Haardhed brudt; nu Død og
Dom forskrække.

Forgjæves kun jeg søgte frem hvert Sprog, der
kunde trøste —
Da faldt mit Øie paa min Søn — hvad om han af
mig løste?

Jeg kaldte paa ham. «Træd herhid! Hvad var det,
som du vilde
Faa sagt den Stakkels syge Mand?» Han kom saa
smukt og stille,

Og folded sine Hænder smaa alt over Sengeranden:
«Du, Jesus er den gode Ven!» han sagde blidt
til Manden.

Da pibled der en Taare blød frem i den Syges
Øie,
Han reiste sig og prøved mat, sig ned mod Dren-
gen bøie.

Han rakte ud den magre Haand, strøg Gutten over
Haaret
Og sagde: «Gud velsigne dig, for hvad du hid har
baaret!»

Se nu var Veien atter brudt helt ind til Hjertevunden,
Og Salven gjød jeg glad deri til Text af Barnemunden.

Men mens jeg talte, mens vi bad, den Lille slumred rolig
Paa Skamlen, som ved Sengen stod, med Haanden foldet trolig.

— Hør, Kjære! gjør vor Gjerning vi som Gutten: uden Pude
Vi sove ogsaa sødt og let, naar Gjerningen er ude.

En gammel Lære.

Jeg vandrede ud i Skoven
Tidlig en Morgenstund,
Før Solens Straaler fraoven
Naaede Liens Grund.

Der i de dybe Dække
Var Alting stille og tyst,
Just som naar Fuglen trække
Om Høsten til Sydens Kyst.

Men høiest paa Rabben oppe
Stod der et Granepar
Og løfted de ranke Toppe
I Solluen rød og klar.

Li: skovbevokset Bjergside. — Rab: Jordryg, ophøiet Banke.

De øverste lette Kviste
Udslog sin tynde Krands
Og tegned et Kors, og viste
Det frem i den gyldne Glands.

Paa Toppen i Lys og Glæde
Med Korset under Smaatær
En Maaltrost havde sit Sæde
Paa hvert af de smukke Træer.

Mod Solen de begge vendte
Det sangrige lille Bryst,
Og Morgenlovsang udsendte
Og fyldte Skoven med Lyst.

— De tolked en gammel Lære
De kjære Sangere smaa:
Korset det maa mig bære,
Om Foden skal Fæste faa.

Mod Lyset, Guds Lys, jeg vende
Maa idelig frem mit Bryst:
Da Sang skal stige og sende
Udover det Dunkle Lyst.

Maaltrost Sangdrossel.

En Høstdagsmorgen.

Bort, min Sjæl, nu bort med Sorgen!
Se paa denne Høstdagsmorgen:
Saa skal Gud dig lade ske.
Nys var Alt i Taage hyllet,
Nærmest Træ som bort var skyllet,
Øiet kunde Intet se.

Nu, hvor letter Taagelaget,
Nu, hvor har det sig bedaget,
Nu, hvor glimrer Fjordens Bugt!
Se, hvor morgenklare spille
Solens Straaler paa de stille,
Gule Breddens Agre smukt!

Aldrig dog Septemberdagen
Straaler, som naar først i Lagen

Af en Taage den var svøbt.
Da just spreder Solens Øie
Dobbelt Glands paa Mark og Høie,
Som i Morgnens Dug er døbt.

Dette Syn, min Sjæl, dig vække!
Lad kun Mulm og Taage dække
Stundom dig hver Udsigt til.
Naadens Sol skal gjennem bryde
Og i tifold Klarhed gyde
Ned fraoven Lys og Ild.

Ved du ei, hvi Taagelaget
Er ved Nattetide draget
Tæt og tykt om Bred og Bugt?
Det Guds Haand jo gjør, at ikke
Nattens Frost skal Axet stikke,
Førend det har sat sin Frugt.

Se, den samme Haand og holder
Ofte klamme Taagefolder
Over Hjertets Agerland,
At ei Kulden her skal spilde,
Hvad saa gjerne Herren vilde
Modnet se paa Livsens Strand.

Om Vaaren.

Ja, deiligt er her for sandt og vist
Ved Krøderens grønne Strande:
Gjøgen galer paa løvrig Kvist,
Fjeldet speiler alvorligt hist
Den skaldede hvide Pande
Dybt i de blanke Vande.

Hæggen hvidner fra Top til Rod
Og udsender Vellugtstrømme;
Maaltrosten er ved Gry paa Fod
Og synger til Nat med trøstigt Mod,
Som kunde Brystet ei tømme
De sommerlig lyse Drømme.

Hæg: vildt Kirsebærtræ. — Maaltrost: Sangdrossel.

Give Gud mig, som hører den Klang
Og ser Naturen den unge,
At vandre med freidig Hu min Gang
Ad Veien, som dog er lys, skjønt trang,
Og Herren min Sang at sjunge
Med foraarsglad Psalmetunge!

Ved Torkel Bjøres Grav.

Han, som nu vi stille bære
Hen til Gravens tause Rand,
Det skal siges ham til Ære,
Var dog gjævest Bygdens Mand.
Gud en ætstor Bondes Kaar
Gav ham paa hans rige Gaard;
Gud ham gav, hvad der var bedre,
Evne til sin Stand at hædre.

Han ei blot var Sines Glæde,
Hele Bygden vidne kan:
Op til Bjøre Odelssæde
Gik saa mangen raadløs Mand.
Der var klare, gode Raad,
Der var mere: ædel Daad.
Fattig Stavkarl vidste Veien
Op fra Fjord og ned fra Heien.

Bygd: bebygget Egn, Distrikt. — Hei: Høislette, Fjeldmark.

Derfor fløi det Ord om Dalen:
Torkel Bjøre — han er død!
Derfor klang igjennem Talen
Sorg som ved en Bygde-Nød.
Ja fra Gaard og Hytte lav
Gaar der Suk mod denne Grav,
Suk, men ogsaa Tak for Gaven,
Som nu snart er gjemt i Graven.

Ved du ogsaa, Bygd, som sørger,
Hvad hans bedste Skjænk dog var?
Tænk kun efter, Herren spørger!
Tænk dig om, og giv til Svar:
At han midt i Rigdom paa
Sidste Smertesleie laa
Som en arm og fattig Synder,
Der tog Jesu Død til Hynder.

Ja, den Mand, som nu skal gjemmes,
Gav dig mange gode Raad;
Men det Raad, som ei skal glemmes,
Ligger i hans Troes-Daad,
Da han ind i Dødens Nød
Vragede den Drik, man bød,
Sagde: «Ikke denne Vædske!
Herren Christ vil snart mig læske.»

Lad kun blegne, lad kun svinde
Af den gjæve Bondes Liv
Træk for Træk ud af dit Minde,
Rum for dette Ord blot giv!
Naar du ligger der som han,
Ingen, Ingen hjælpe kan;
Christus ene kan dig glæde
Da med Livsens Vand og Væde.

Den syge Gut i Redalen.

Du spørger om «den syge Gut i Redalen». Tænk, han har været i Kirke og der annammet Herrens høihellige Nadverd. Ja vi have vel Aarsag til at sige: «Herre, vort Herskab, hvor herligt er dit Navn over al Jorden!»

Jeg mindes ikke, hvormeget jeg fortalte dig om ham, da du besøgte os. Derfor vil jeg her berette dig lidt udførligere om den Stakkels Gut og haaber, du tilgiver, om jeg atter medtager Et og Andet, som du før kjender.

Det første Sognebud, jeg, efter at være kommen her, blev hentet i, var til ham. Det var tillige første Gang jeg skulde indvie og række min Herres og Frelsers Legems og Blods Sakramente. Du kan vide, at jeg ikke drog afsted uden at have bedet. Med Fornemmelse af salig Gysning over den hellige Gjerning, jeg nu reiste hen til, red jeg opad de mørke Granskove, hvorigjennem Veien gik. Dog

var Tanken paa Ansvaret det Overveiende hos mig. Det var en graa Dag sidst i September, og den lagde ogsaa sit Tryk over Sindet. Jeg kom frem til den ensomt beliggende Aasgrænd, Redalen, og jeg syntes, jeg kjendte den godt, skjønt det var første Gang, jeg var der. Jeg havde seet saamange slige afsides Gaardklynger i vort Land, just med en Beliggenhed som denne, og de havde altid forunderlig tiltalt mig ved sin Stilhed og lune Fred: til Høire en brat Bakkeskraaning, opad hvilken de af Solstegen brunede Huse med de saftgrønne Græstørvtage laa gaardvis «i Kruller», og som tabte sig i et høit skaldet Fjeld med en rund Kolle; nedenfor, ved Skraaningens Fod, en gul Størgræsmyr, i hvis Indfatning det blikstille, sortblanke Tjærn afspeilede Hældingen med dens Gaarde. Paa den anden Side Graneli bag Graneli, saa langt Øiet kunde naa. Alene fjernt, fjernt borte havde man et blaaligt Glimt ned i Snarumsbygden, som for at vække Længselen efter Folk. Alt var saa lydløst og taust; kun en Kobjælde hørtes høiest oppe mod Vaarfjøset. Her i «Larsgaarden» i denne Redalsgrænd laa den syge Gut. Der steg jeg af.

Men før jeg fortæller dig om ham, maa jeg sige dig, at til samme Gaard var endnu en gammel

Aasgrænd: en Række af Gaarde paa en Bjergskraaning. — Krull: Krølle, — Kreds, Klynge. — Kolle: rundagtig, afstumpet Fjeldtop. — Størgræsmyr: Sump, bevokset med PlantenBenbræk (narthecium ossifragum). — Vaarfjøs: Sommerstald, Fæhus ved Veien til Udmarken.

Kone fra en Husmandsplads en Fjerdingvei derfra krøbet frem, ledet paa den ene Side af en Kvinde og støttet paa den anden Side af sin Stav, for ogsaa at blive betjent med Herrens Naademaaltid. Hun var skjælvende af Alderdomsskrøbelighed. I hende skulde jeg da, som i en Stedfortræder, gjøre det første Bekjendtskab med min Menigheds Sind, naar den søgte Nadverdbordet. Ak, hvilket Bekjendtskab! Den gamle Stakkels Kvinde var et sørgeligt Bevis for Sandheden af Herrens Ord: Hvo, som ikke haver, ham skal endog fratages det, han haver. Al Christendomskundskab, ligetil de sidste Rester, var svunden, ingen Erkjendelse af Trang til Naade, ikke engang Viden om, at der var En, som var død for hende. Hun var ingen Synder, havde intet Ondt gjort; den hellige Nadverd forlangte hun, fordi hun havde saa ondt i sin ene Mjærm, og fordi hun haabede at blive bedre, naar hun havde nydt den. Jeg samtalte flere Timer med hende, men de gamle, af Alderdom sløvede Tanker, der saa mange Aar havde gaaet sin egen Vei, var det umuligt at bøie over i et andet Spor; det, som den ene Stund var erkjendt, var atter rent borte, naar vi i den næste skulde bruge det til at komme videre. Jeg bad for og med hende, og samtalte; men Enden blev dog, at jeg tilsidst maatte sige hende, at jeg ikke dristede mig til at meddele hende Herrens Legeme

Mjærm = Hofte.

og Blod. Den gamle Stakkel var meget bedrøvet, men sandelig ikke mere end jeg selv. Da jeg, efter at have givet en i Nærheden boende Skolelærer Anmodning om at besøge hende og efter de Anvisninger, jeg meddelte ham, søge at bibringe hende de nødvendigste Grundsandheder, kom udenfor Stuen for mig selv — ak, hvor behøvede jeg ikke Adgangen til Guds Faderhjerte i Jesu Navn! Det var den første Sjæl, jeg skulde forhjælpe til Nadverdens Beredelse! I min ikke lange prestelige Gjerning har jeg gjort mange tunge Erfaringer, men ingen saa tung som denne.

Men al Trøstens Gud gav mig dog snart rig Trøst. Jeg gik nu atter ind i Husets andet Værelse, hvor den syge Gut laa. Hans Skikkelse var udtæret, hans Ansigt magert og blegt; med sine store, sorte, dybe Øine saa han alvorligt paa mig. Begge hans Fødder, i hvilke han havde en ulidelig Værk, vare opsvulmede til en uhyre Tykkelse, og ombundne og omrevede til op mod Knæet. Det ene Ben laa udstrakt paa Sengen, det andet maatte han have hængende i et Baand i Taget; kun saaledes var Smerten udholdelig. Han var henved atten Aar. Nu havde han ligget i denne tiltagende Jammer omtrent i to Aar, siden noget efter sin Konfirmation. Om Nætterne kun nu og da en kort Blund, naar Smerterne et Øieblik blundede; om Dagen altid den

omrevet: omsvøbt, omhyllet.

samme Pine, — det var hans Ungdomsliv, hvori alene den snart mere, snart mindre brændende Værk bragte Afvexling. Jeg var inderlig bevæget ved at se ham; men han selv udtalte ingen Klage. Under vor Samtale lagde han ikke blot for Dagen gode Christendomskundskaber, men dyb og levende Syndserkjendelse og inderlig Længsel efter Guds Naade i Christo. Men at gribe denne i Troen faldt ham svært, og han lagde ikke Dølgsmaal derpaa. Mine trøstende og opmuntrende Ord hørte han med Andagt, men hans sjælelige og legemlige Lidelseserfaringer tillode ham dog ikke saaledes at annamme dem strax, at det strænge Alvorsudtryk over hans unge Ansigt kunde omskiftes med et mildere Freds-, end sige Glædesudtryk. Det var mig klart, at han betragtede sin haarde Tilskikkelse mere som Syndestraf, end som Kjærlighedens Optugtelse. Nu, hvad jeg ikke formaaede at fremlokke i den haardt Prøvede, det vilde jo nok Herren selv formaa, naar han drog ind i Brødets og Vinens Samfund. Her var sandelig Hjertets Arme udstrakte efter den frelsende Kjærlighed. Jeg udlagde ham i min Beredelsestale dette Apostelens Ord: »Hvem Herren elsker, den revser han, og han hudstryger hver Søn, som han antager sig. Men dersom I ere uden Revselse, da ere I uægte og ikke Børn.« Og her gav Gud sin Naade til, at Ordet med sin Lysstraale naaede hans Hjerte; det mørke Øie fyldtes af en

glindsende Taare, og et Trøstens Smil afløste Alvorspræget over hans blege Aasyn. Fra den Stund var den syge Gut i Redalen en af mine rigtig Kjære. Han havde trøstet og glædet mig i en Stund, da jeg allerdybest trængte til det.

Hans Lidelser vedbleve og tiltoge snarere, end de aftoge. Bunden som han var til Sygeleiet, medens Dage og Nætter langsomt skred hen over ham, altid henvist til de samme Omgivelser, hvor kjærlige end disse viste sig mod ham, længtes han saa saare efter Guds Hus og Menighedens Forsamling. Men saa begyndte jeg en Række Bibellæsninger i denne Grænd og henlagde disse til Larsgaarden. Døren mellem de to Stuer toges af Hængslerne; de Fleste samledes i den større Stue, men en Del ogsaa i den, hvor den Syge laa; og jeg sørgede for, at min Plads blev der, hvor han godt kunde se og høre mig fra sin Seng. Havde disse Bibellæsninger end ikke baaret nogen anden Frugt, det er mit Haab, at de ikke lidet have hjulpet til at opretholde den stakkels Elling — saa heder han — i hans tungeste Prøvelsestid. Næsten ligesaa meget som ved Ordet, glædede han sig ved den fælles Psalmesang og Bøn; «det er mest, som jeg var i Kirken,» sagde han. Disse ligefremme Folk pleiede efter endt Foredrag, saamange, som paa nogen Maade kunde komme frem, at trænge sig hen til mig, give mig

Haanden og takke «for idag»; men min bedste Løn var dog Ellings Tak. Og hvor sørgmodigt, ja smerteligt et Alvor der end hvilede over hans Ansigt, ét Ord havde jeg ved Afskeden, som altid lokkede en Glædesglands over det, det slog aldrig feil: det var, naar jeg sagde, at jeg snart, rimeligt til den og den Tid, vilde komme igjen «til Bibelmøde».

En haard Strid havde jeg med Elling, i hvilken jeg maatte gaa skarpt løs paa ham: det var for at bringe ham til at betro sig til en Læge. Det var ikke langt fra, at han, som Fjeldfolket tildels i Almindelighed, ansaa det for syndigt at bruge Lægemidler. «Gud alene kan hjælpe, naar han vil og hans Tid kommer»; «Han, som har lagt Korset paa, tilkommer det ogsaa at løfte det af» — og lignende Yttringer mødes man ikke sjelden med, naar man taler om Forpligtelsen til at henvende sig til Lægen i Sygdomstilfælde. Fjeldfolket danner heri den mest polare Modsætning til Byfolket. Medens disse Sidste vente Alt af Lægen og glemme Gud, forlange de Første, med Forsømmelse af de naturlige Midler, han i sin Magt og Visdom har forundt os, hans umiddelbare Hjælp. Det var ikke frit for, at Elling ogsaa betragtede Lindring eller Helbredelse ved Lægens Midler som et Indgreb i Guds styrende Forsyn. Men dertil kom endnu, at han i sit Liv kun havde seet en eneste Læge, der hastigt og noget skaanselløst havde udtalt, at der intet Andet var at

gjøre, end at afsætte det haardest angrebne Ben; og nu forestilte min kjære syge Elling sig, at Doktor og blank Kniv maatte komme sammen ind gjennem Døren. Jeg havde megen Møie med at faa ham overbevist om, at Benet, hvor sygt det end var, næst Guds dog var hans eget, og at ingen Doktor i Verden uden hans Vilje kunde afsætte det. Jeg havde mange Samtaler med ham, før han lod sig overtale, og maatte alvorlig lægge ham paa Sind, hvorledes han forsyndede sig mod Gud, som havde givet ham overflødige Midler til at forskaffe sig Lægehjælp, om han haardnakket vægrede sig ved at nytte disse. Han gav vel noget efter, naar jeg sad og talte med ham, men han var snart igjen anderledes tilsinds. Og ved Broderen, som engang bragte mig Bud derom, sagde jeg ham, at jeg rigtig var misfornøiet med ham i dette Stykke. Kort efter var jeg i Larsgaarden «til Bibelmøde»; da bad Elling mig paa den troskyldige Maade om Forladelse, og gav sit Minde. «Jeg vil saa nødig, der skulde være Noget mellem dig og mig, Far,» sagde han, «saa faar Doktoren i Guds Navn heller komme.» Jeg lovede ham at skrive efter en rigtig snil og venlig Doktor, og sagde, at naar han med Bøn om Velsignelse fraoven havde brugt det, denne forordnede ham, kunde han rolig overgive sig og sin Tilstand i Guds Faderhaand. Da vidste han, at det Bedste skete ham. Jeg skrev med hans Broder,

som drog til Byen, til en erkjendt dygtig og human Læge, og gav denne de fornødne Meddelelser om den Syge; han kom og vandt Ellings Velvillie, men sagde ham tillige, at i hans Kunst stod det kun maaské at berede ham nogen Lindring; Sygdommen var for langt fremskreden til at kunne helbredes.

Men hvad Lægen ikke kan, det kan Gud; thi «for ham er ingen Ting umulig.» Da han havde bragt Elling til at gjøre Sit, uden Virkning (thi Sygdommen skred fremad), saa behagede det Gud at gjøre Sit. Han vilde hverken i Ellings eller Andres Tanke dele Æren med Nogen. Ham være ogsaa Æren og Kraften evindelig! Et Par Aar senere begyndte den syge Gut at komme sig, Smerterne aftoge, Nætterne blev lidt bedre; han begyndte at taale Benet nede fra «Feslet», ja han formaaede at flytte sig selv fra Sengen til en nærstaaende Stol. Og saa rask gik det fremad, at han om nogle Maaneder tænkte at komme til Kirke for der at annamme sin Herre og Frelsers Naademaaltid. Sandelig, her var Guds Finger.

Jeg vidste, at den Stakkels Elling, som nu i sex Aar ikke havde kunnet komme i Kirke, og som visselig, i Erindringen om før, mange Gange havde sukket ved David: «hvor elskelige ere dine Boliger, Herre Zebaoth!» den kommende Søndag skulde for-

Fesl: Baand, Forbinding.

søge sin første Kirkereise igjen; jeg havde bestemt, at den Syge, som var bange for at vække Opsigt, skulde forblive i Sakristiet, hvorfra Døren til Kirken skulde staa aaben, og alene under Afløsning og Altergang løftes ind til Knæfaldet. Men Helligdagen oprandt med saa stærk Regn og isnende Blæst, næsten Storm, at jeg vist haabede, han ei vovede sig ud den Dag. Hvor forundret blev jeg derfor ikke, da jeg ved Indtrædelsen i Sakristiet fandt Elling der paa sin Baare. Han havde ikke været at holde hjemme; han havde prøvet Baaren, som til Kirkefærden var indrettet, flere Gange Dagen forud, og da de venlige Naboer, der vare komne for at skiftes til at bære den halvanden Fjerding ned til Krøderen, hvor Reisen siden skulde gjøres tilbaads, om Morgenen indfandt sig, sad den Syge allerede fuldt færdig paa Baaren, og skyndte paa, at de i Jesu Navn skulde drage afsted. Alt var gaaet godt; men Elling var bleven stærkt gjennemblæst, og jeg var glad ved at faa hængt min Kappe om ham. Han selv var hjertenstaknemmelig for atter at være kommen ind under det viede Tag. Ak, tænkte jeg, at dog Naadens Gud skal være nødt til at bruge slige Midler for at vække Hunger og Tørst efter sit Huses gode Ting i os. Hvor mange unge, sunde Fødder løbe ikke idag lange Veie for at slippe fra den Færd, denne Stakkels Gut saa møiefuldt har gjort. — Skriftetalen var holdt; de øvrige Nadverd-

gjæster vare afløste; nu bragtes Ellings Baare ind til Knæfaldet. Han sad der med nedslagne Øine og med et stærkt Blus over det ellers blege Ansigt. Den hele Menighed trængte sig, saavidt muligt, frem i Gangene og op i Stolene i den lille Kirke. Alle Øine vare rettede paa den Stakkels Syge, som Guds Almagt og Naade nu efter saa lang Tid atter forundte at holde sin Kirkegang. Der var ikke et Øie at se, uden det var fugtigt, og Enkelte græd lydeligt. Men uagtet det var den inderlige Medfølelses Deltagelse, kunde jeg dog se, at Elling følte, hvorledes Alles Blik vare fæstede paa ham, og jeg maatte gjøre en fjernende Bevægelse med Haanden for at holde de Fremtrængende tilbage. Jeg udtalte med en Glæde og Fortrøstning, som ak! ikke altid er tilstede, Løseordet over ham dernede paa Baaren; men Ritualets Ønskeord havde jeg Møie med at faa frem; Stemmen svigtede og brødes. Fra Hjertet lød det dog baade som Ønske og Bøn. Og det Ord, ved jeg, kom frem for Naadens Throne.

Se, det var den syge Guts Gjenkomst i Herrens Hus. Jeg frygtede, at Overanstrængelsen og end mere det sludfulde, vindkolde Veir, han havde været udsat for, skulde forværre hans Tilstand, maaské volde et fuldkomment Tilbagefald. Men Gud gjorde min Frygt til Skamme. Der var vist ogsaa Mange foruden mig, hvis Bøn fulgte ham paa Veien

og dækkede ham bedre end min Regnkappe. Ved sin næste Altergang var Elling kommen sig saa meget, at han fra Kirken kunde følge med op til Prestegaarden og forblive der til den følgende Dag. Gaa kunde han ikke, men han red til Kirke, og over Gulvet i Stuen herhjemme krøb han baglænds paa Hænderne og de omviklede Fødder. Mine Smaapiger, som med deltagende Forundring saa og talte med ham, har givet ham Overskriftens Navn: «den syge Gut i Redalen»; og de har siden paa Papas Knæ hjemme i Stuen gjort mangt et Ridt op til Larsgaarden for at spørge, om han endnu har lige Ondt i de Stakkels Benene sine. Men hver Gang har de faaet det Svar, at han er lidt bedre; og nu svares der paa Spørgsmaalet, at han ved to Stave kan gaa nogle Skridt paa dem; at han ved egne Kræfter har brudt op en liden Ager og sat Potetes i Vaares; og at han daglig færdes ude, sysselsat snart med Et, snart med et Andet. Og om Gud derfor ikke føier ham i ét Ønske, han har næret, at gaa som Missionshjælper til Hedningerne, har jeg dog to Haab for ham, som du skal hjælpe mig at lægge paa den store Faders Hjerte: at Elling som et synligt Tegn paa Guds Magt og Kjærlighed maa komme til at gaa til den nye Kirke, som nu er færdig, og at han, naar hans Kirkegang her er endt, maa faa Lov at træde ind i den Kirke

Potetes: Kartofler.

heroventil, hvor intet Knæ bliver træt af at bøie sig for Ham, ved hvis Saar vi ere lægte. Om det sidste Haabs Opfyldelse vil vi bede uden at lægge til: Fader, om du vil. Han vil det. Maatte Elling og vi Alle ville som Han!

Den helbredede Gut fra Redalen.

Du Kjære! Jeg endte min sidste Beretning om «den syge Gut i Redalen» med de Ønsker, som jeg bad dig hjælpe mig at lægge paa Guds Faderhjerte, at han maatte komme til at gaa til vor nye Kirke, og at han engang maatte faa salig Indgang i den evindelig nye Kirke heroventil. Jeg ved, du har frembaaret Ønskerne i Jesu Navn. Jeg vil nu fortælle dig, hvorledes Gud har hørt dem.

Ellings Helbred forbedredes fra den Tid, ved hvilken min sidste Meddelelse endte, vel langsomt og med enkelte Afbrydelser, hvori endog Tilbagegang sporedes, men dog saaledes, at han i det Hele vandt i Kraft og Sundhed. Hans Nattero var stadigere og han aarkede mere vedholdende at beskjæftige sig med Arbeide, som han helst, tildels ogsaa efter mit Raad, forrettede udenfor Huset. Han naaede vel aldrig saa langt frem, at han ligefra sin fjerne Bolig formaaede at gaa ned til Kirken; men

ride kunde han dog med mindre Besvær end forhen ned til Fjorden, og derfra var, i den Aarstid, «Baaden gaar,» Færden forholdsvis let. Fra Kirkelandet kunde han ved to Rørstave selv gaa op og ind i Guds Hus. Der blev han som af dig, saa af flere Fremmede kjendt efter den dig forhen givne Beskrivelse, og de samtalte da gjerne med ham efter endt Gudstjeneste. Han var heller ikke vanskelig at kjende: et saa tankefuldt Alvorspræg over Aasyn og i Blik, en saadan andægtig Nedsænkelse i den hele Gudstjeneste sees ikke hos ret Mange. Han kunde sige: «Jeg vilde gaa frem med Hoben, vilde gaa afsted med dem til Guds Hus med Frydeskrigs og Taksigelses Røst iblandt den Hob, som holder helligt.» Altsaa: saa langt hørte Gud dit og mit (og vist Fleres) Suk om, at Elling maatte kunne gaa til vor nye Kirke: oftere og med mindre Besvær kunde han komme der, — og uden anden Hjælp end sine Stave kunde han træde ind i det kjære Hus. Saa langt — længere havde det ikke været godt.

Men forend jeg beretter dig, hvorledes vort andet Bønssuk blev hørt, maa jeg fortælle dig, hvorledes Elling end en Gang — du mindes jo mit første Møde med ham? — sig selv uafvidende, var Guds Redskab til at trøste mig i en bekymret Stund. Jeg var selv i Vaaren 1860 saa syg, at al min Gjerning laa ret trykkende paa mig, og at jeg efter

Lægens Raad paa nogle Uger maatte forlade min kjære Dal for at søge Hjælp i Frihed for Arbeide og i Søbad. Forinden jeg drog ud, vilde jeg gjerne se til min syge Ven; og jeg havde desuden endnu et Ærinde paa den samme Kant. Jeg havde været nødt til at holde borte fra Nadverden en Mand, der ikke stod til at bøie til Erkjendelse af skammelige Synder. Det er altid en saare tung Gjerning, og hvor forvisset jeg end var om, at jeg ikke i hans aabenbar ubodfærdige Tilstand turde stede ham Adgang til Guds Bord, den laa her med mangedobbelt Tryk paa mig, fordi Manden engang havde været ganske vanvittig, og jeg ikke kunde forudse, om ikke Tugten i dette forunderlig gjenstridige Sind skulde fremkalde et nyt Anfald af Raseri. Det var mig umuligt at forlade min Menighed, før jeg endnu en Gang havde talt med ham. Men desværre, endnu havde Tugtemidlet intet Andet virket end den heftigste Vrede; denne brød under saadanne Trudsler frem, at jeg tror, han gjerne havde draget Kniven mod mig, om han havde turdet. Jeg gik fra ham, hjertelig bedrøvet og ængstelig ved, hvad Vending det vilde tage med ham, og bad inderlig Gud bevare den arme Mands Samling og kaste sit Sandhedslys ind i hans formørkede Sind; jeg havde jo dog alene gjort, hvad han vilde, ja hvad han befalede. I denne nedslagne Stemning, syg og ængstelig, kom jeg til Elling. Han havde ogsaa havt

et Tilbagefald og kunde med Nød sidde oppe. Han tænkte paa Beskikkelsen af sit Hus ogsaa i det Jordiske, og efter at at have meddelt mig de testatoriske Bestemmelser, at hver af hans Morbrødre skulde have 50 og hver af hans Mostre 25 Daler efter ham, sagde han: «Og saa vilde jeg gjerne, at du, Far, skulde have 50 Daler, om du ikke vil forsmaa dem; der er dog Ingen paa Jorden, som har gjort det mod mig som du.» Hvor jeg takkede Gud for disse Ord! Hvor de faldt som Balsam paa mit syge Sind! Og hvor de gav mig Mod til at haabe en god Udgang ogsaa for den anden Stakkels Mand. Ja Herren gjør Fristelsen og dens Udgang, saa vi den kunne taale.

Den Gang var dog min kjære Ellings Sygdomsanfald forbigaaende, og ved min Tilbagekomst fra min Sommerreise var han fuldt saa rask som før. For to Aar siden den 18de Søndag efter Trefoldighed var han sidste Gang i Kirke. Efter Hjemkomsten følte han sig mindre vel, og, skjønt han fremdeles blev ved at gaa oppe og forrette sit stille Arbeide, tog hans Ildebefindende til. Da han saa engang under Løvkjervningen, træt af at staa paa sine syge Fødder, ubetænksomt havde sat sig paa den regnvaade, kolde Jord, blev han alvorlig syg og maatte igjen søge den Seng, fra hvilken han ikke mere reiste sig. Han kunde altsaa ikke mere komme

Løvkjervning = Sammenbinding af Løv[illegible] i Bundter og [illegible]

til Ordet i Kirken, saa maatte jeg med Ordet op til ham. Over Epistelen paa 25de Søndag efter Trefoldighed holdt jeg den sidste Bibellæsning for denne Ordets Hører, og dvælede især ved Apostelens tre Gange gjentagne Betegnelse af de Troendes Bortgang fra denne arme Verden som en «Hensoven» — et Ord, som endog med Hensyn til hans ydre Dødsmaade blev profetisk. Derpaa meddelte jeg ham for sidste Gang vor Herres og Frelsers Legems og Blods Sakramente.

Men ogsaa ved dette mit sidste Besøg hos Elling havde jeg en alvorlig Strid med ham: angaaende hans Diæt. Hans Fordøielsesevne havde vist sig saadan, at allerede jeg havde forbudt ham at nyde Øl, og dette Forbud havde Lægen paa det Bestemteste skjærpet. Elling formaaede dog ikke at holde sig det efterretteligt: han kunde ikke fordrage den bedske Smag ved Bayerøllet, som Lægen havde tilladt ham at nyde lidt af, og han syntes, intet lædskede og styrkede ham som hjembrygget Øl; han havde derfor vedblevet daglig at nyde noget. Jeg irettesatte ham, vistnok i Kjærlighed, men dog alvorligt, derfor, og lagde især hans Omgivelser paa Sind, at de ved at føie og understøtte denne hans Afvigelse fra Lægens Forskrift kunde gjøre, hvad de mindst vilde, endog bidrage til at forkorte hans Levedage. Betimeligheden af min Strenghed i dette Stykke vilde ikke strax gaa op

for Elling. For en Nabogut, der et Par Dage senere besøgte ham, yttrede han: «Naar Presten kommer op til mig, vil jeg sige ham, at han var saa «modsat», sidst han var her! Det er ikke for min Skyld», tilføiede han, «men for Andres.» Den kjære Elling! han mente mig det godt; og Herren har sørget for, at jeg fik hans Varselsord, om ikke af hans egen Mund. Jeg trænger vel til det. Men nogle Dage senere vendte dog denne oprigtige Sjæl Uviljen mod sig selv og sagde til sin Broder: «Naar Presten kommer, vil jeg bent ud sige ham, at jeg ikke har gjort, som han sagde mig om Ølet; jeg vil ikke have nogen Synd dulgt for ham.» Desværre, Presten kom ikke mere til ham. Anden Søndag i Advent traadte en Mand før Gudstjenesten ind til mig i Sakristiet med Begjæring fra Elling om Menighedens Forbøn for ham. Manden fortalte, at Elling havde sagt ham Farvel, da han Aftenen forud gik fra Larsgaarden, og ønsket, at de for Jesu Skyld maatte sees igjen engang i den evige Glæde. Budbringeren mente dog, at Ellings Død ingenlunde var saa nær. Vi bade for ham i Kirken, og jeg havde, skjønt min Kone laa betænkelig syg, den Bestemmelse at reise op til Elling den følgende Morgen. Men et Snefald, saadant som det kun kjendes heroppe i Dalene, gjorde mig det den Dag umuligt at komme frem. Og den følgende Morgen var min Hustru saa angreben af en Lungebetændelse,

at jeg, inden den 4 Mile herfra boende Læge kunde komme, paa egen Haand maatte anordne, hvad jeg kunde, og blandt Andet Aareladning. Jeg var i stör Tvivl om, hvilken af disse mine kjære Syge jeg skulde være hos. Men jeg beroligede mig med, at stod det rigtigt ilde til med Elling vilde Broderen hente mig. Deri var han forhindret. Kl. 4 om Morgenen havde han, da han ingen kjendelig Forandring mærkede hos den Syge, faret ud til Sneplovkjørsel; og saaledes fik jeg, da Sygdommen ud paa Dagen trængte paa, ingen Besked derom. Jeg ved det jo nok: Gud behøvede ikke mig for at hjælpe sit Barn gjennem Dødsskyggernes Dal; men jeg vilde dog saa gjerne været hans Redskab til at bringe den kjære Elling Ordets Trøst og Bønnens Undsætning i hans sidste Timer. Og hver Gang jeg tænker paa min Vens Bortgang, er det med en Følelse, som om jeg havde forsømt ham. Gud forlade mig, om saa er. Vi Prester mærke aldrig saaledes, hvor skrøbeligt vi øve vor Sjælesørgergjerning, som naar denne for en Sjæl er ude. Den rette Sjælesørger — det er jeg vis paa — var dog hos ham.

Heller ikke anede Nogen, før ud paa Dagen, at det led mod Enden. Dagen forud havde Elling med stærk Stemme sunget det Meste af: «Skulde jeg min Gud ei prise» — denne Psalme med det velsignede Omkvæd: «Alt tilsidst en Ende faar,

Men Guds Kjærlighed bestaar.» Og paa sin Dødsdags Morgen, førend det blev lyst, hørte han endnu en liden Gut, som var der i Huset, og hvem jeg havde sat ham til Lærer for, i dennes Bibelhistorie-Lektie. Moderen har fortalt mig, at Elling sad i Sengen og holdt en Tyristikke og lyste paa Bogen forat følge med; men hun saa, hvorledes Haanden lidt efter lidt mattedes, og seg med den brændende Stikke ned mod Bogens Blade, saa hun maatte tage Spaanen fra ham. Ja, han var tro i sin Gjerning til det Sidste! Derpaa faldt han i en dyb Søvn, og slog først Kl. henved 11 atter Øinene op; da sagde han: »Jeg undres, om Presten kommer«. Siden laa han stille, med foldede Hænder og Øinene vendte opad, og Moderen, som nu ene var hos ham, mente at høre ham, saa godt han formaaede, bede sit Fadervor. Det var hans sidste Ord. Han laa nu ganske rolig; ikke den mindste Trækning, end sige Dødskamp indtraadte. Aandedraget blev svagere og svagere, og Kl. 1 var han »sovet hen«, forat vaagne der, hvor »Gud tørrer Graaden af alle Øine«.

Nogle Dage efter stod jeg i den kjendte Stue og talte Ordet ikke til, men over Elling. Han laa der, saaledes som man her bruger det, ubedækket af Kistelaaget, under det hvide Lagen smykket med farvede Baand og brogede Fjære. Jeg havde, som

Tyristikke: Spaan eller [illegible] til at lyse med. [illegible] sige: [illegible], synke.

vi Prester mangen Gang, ei havt Tid til nogen Forberedelse. Men denne Gang var jeg ikke bekymret for hvad eller hvorledes jeg skulde tale; og jeg ved, Ordet lød med Aands Bevisning. Jeg lagde mig og Sørgeforsamlingen paa Hjerte Pauli Ord: «Os bør at indgaa i Guds Rige ved mange Trængsler». Ved Graven sang en dobbelt Kvartet, Alle for det Meste Ellings Kjendinge og Venner, følgende Sang, der sagtens paa mangt et Sted vilde været grulig lang:

Se, nu er Smertesukket,
Det sidste, aandet ud,
Og Himlens Dør oplukket
Og Sjælen hos sin Gud.
Nu er den Korsets Drager
En Bærer af hin Krands,
Der straaler frisk og fager
Med evig Livsens Glands.

Hvor maatte han hernede
Om Lindring, Lys og Trøst
Ved Dag og Nætter lede
I Suk fra pinte Bryst.
Hans Legems Værk blev døvet
Af Brand i Syndens Saar —
Ja han, om Nogen, prøved
Guds Folkes Trængselskaar.

Kjending: Kammerat, Bekjendt.

Han kjendte Hvilehynden
I Jesu Frelserfavn;
Men oftest klemte Synden,
Saa kort var han i Havn.
Han vidste mest af Raabet:
»Frels, Herre, — vi forgaa«!
Han led og stred og — haabed,
I Glimt kun Naaden saa.

Men skal vi salig' prise,
Hvo tro, skjønt ei de se, —
Skal mættes de med Spise
Som Hjertens Hunger te:
Saa er nu, løst fra Byrden,
Henflyttet denne Sjæl,
Did, hvor han skuer Hyrden,
Og mættes evig vel.

Ja, nu er Bønnens Raaben
Med Lovsang byttet om,
Og Synd med Retfærdskaaben,
Og Laan med Eiendom,
Ja, nu han kjender Hynden
I Jesu søde Favn,
Og smiler, tryg for Synden —
Ja, nu er han i Havn.

Velan, lad os istemme
Vor Broders nye Sang
Her om hans Jordegjemme
Med freidig Glædesklang:
Lov, Pris og evig Ære
Ske dig, al Naadens Gud,
Som hjalp ham Korset bære
Og fride vel ham ud!

Og da Graven ved de tre Skuffer Jord og Kirkeordet var indviet til Guds Fred indtil Herrens Aabenbarelsesdag, og derpaa lukket, sang atter Kvartetten:

Vi kan ret aldrig glemme
De Øines dybe Blik,
De blege Træk, den Stemme,
Som saa til Sjælen gik.
Dit Legem er nu stillet,
Af Mulden skjult, til Ro,
Korsdrager, men dit Billed
Vil i vort Hjerte bo.

Hvad var det for et Under
Af stille, sælsom Magt,
Han øved, han, som blunder
I denne Grav nedlagt?

Hver den, som til ham traadte,
Trods al hans Brøst og Bræk
Den vilde og den maatte
Bevare hvert hans Træk.

Hvorfor? Han havde skuet
I Syndens Dybder ind,
Og Synet havde truet
Ham Smil fra Blik og Kind.
Det lagde Alvorspræget
I Mine, Skik og Ord.
Du saa: her blev ei leget,
Her var ei Falskheds Spor.

Men naar Basunen lyder,
Og Herrens Røst fra Sky
Den lille Jordhøi bryder,
Og han staar op paa ny:
Da ser han mod det Høie
I sin Forløsnings Stund —
Da smile vil hans Øie,
Da juble vil hans Mund!

Hjælp, Herre, os at stride
Med helligt Alvor saa,
At da vi ved hans Side
Med løftet Hoved staa!

O Jesu! lad din Naade
I Glæde, Kors og Ve
Os trøste og os raade,
Til vi dit Ansigt se!

EFTERSLÆT

AF

DIGTE.

FRA DALENE.

EPISK-LYRISKE DIGTE.

Vestland og Østland.

Her, hvor de stolte Fjelde
Med snehvid skinnende Lok
Rundt om den smilende Fjordbund
Klemme sig tæt i Flok;

Her, hvor Bræerne funkle
Og bøie den blaagrønne Rand
Dybt ned, for at Birkens Grene
Rigtig krandse den kan;

Hvor den salte, grønladne Bølge
Sprøiter og kaster sit Skum
Og væder den blomstrende Tjørnbusk,
Der kryber i Revnen krum;

Bræ = perennerende Sne eller Is.

Hvor gjennem løvdække Kløfter
Fossene drøne ned,
Og spille med Regnbuens Farver —
Et Billed paa Naade og Fred —:

Her er vel fagert at være
En solklar, tindrende Stund,
Mens Sommeren lægger Toner
Og Ord paa Naturens Mund.

Dog ved jeg en anden Skjønhed,
Der drager med større Magt
Fjernt hen til de brede Bygder,
Som staa med sin stille Pragt —

Med Pragt af kornrige Sletter
Og blinkende Søers Vand
Og store, susende Skove
Af dunkelgrøn Fyr og Gran.

Der krummer Elven sit brede,
Blanke, vatrede Baand
Og fanger Breddernes Blomster,
Dens Kornax og Rosenvaand.

Og der i det vide Fjerne
Staa Aaserne, Rad ved Rad,
Med altid blegere Blaanen
Og vinke, som om de bad:

«Flyv hid paa vor duftige Skraaning!
Din Sjæl har ogsaa en Rand
Af samme længselsblaa Farve —
Her sammensmelte den kan.»

Fra omtr. 1850.

Gutten i Nød.

Dybt nede mellem Daldyb
De bølgende graa,
De lette Sommertaager
Over Tjærn og Myrer gaa,
Men her paa Aasens Høide
De stolte Granetrær
Skinne med sine Kongler
I det røde Morgenskjær.

Den grønne Pyramide
Med sin konglerøde Zir
Løfter i den stille Luft
Sin Top som et Spir.
Der sidder en liden Maaltrost
Og synger af fuldt Bryst,
Saa Granetoppen svaier
Ved dens jublende Lyst.

Myr: Sump, Mose. — Kongle: Kogle.

Men paa Stien nedenunder
Staar en liden En
Med ærmekort Trøie,
Med røde, bare Ben.
Til Fuglens muntre Jubel
Lytter nok ei han —
Han græder, og han hyler,
Det Bedste han kan.

Saa skygger han med Haanden
Og stirrer ad Stien hen,
Saa flæber han: «Gud trøste
Og hjælpe mig!» igjen.
Da rykke fra den anden Kant,
Før Gutten det ved,
Taust og tyst de Gossar blå
I ordnet Geled.

Den standser paa hans Kinder,
De stride Taarers Bæk;
Han glemmer «Gud trøste
Og hjælpe mig» af Skræk.
Han stryger af sin Hue,
Han piller paa dens Dusk
Og skotter til de Blaa
Bag Træ og bag Busk.

Den svenske Oberst taler
Og ser paa Gutten mildt:
«Du raaber paa vor Herre?
Hvad har man gjort dig, Pilt?»
Da fatter den Lille Mod,
Han sætter Huen paa;
Mens Taaren atter rinder,
Begynder han som saa:

«Gud trøste og hjælpe mig,
Jeg maa vel sagtens bede,
Naar jeg mindes Husbonds Næve,
Hans Pidsk og hans Vrede.
Havde I smagt dem, Herre,
Paa Eders Trøie blaa,
I stod ei nu og smilte,
Naar I tænkte derpaa!

Jeg, Herre, jeg har kjendt dem.
I kan tro mig: saa styg
Og blaa som Eders Kjole
Har jeg været paa min Ryg,
Og det for meget Mindre.
Nu slaar han mig ihjel,
Saa maa jeg vel bede,
Gud han naade min Sjæl.

Jeg skulde ride Borken
Til Troldhagen op,
At Huld den kunde fange
Paa sin skindmagre Krop —
Husbond i Nat mig vækked,
Jeg græd og var ræd,
Da viste han paa Pidsken,
Saa kan I tro, jeg red.

Alt gik godt og vel, til
Jeg mødte her en Kvinde
Med brunrød Stak, som kom hun
Fra Fjeldet derinde.
Jeg blev lidt ræd og tænkte:
Naar nøie til du ser,
Den dinglende Hale
Mellem Benene sig ter.

Men lang Tid fik jeg ikke;
Thi medens saa jeg red,
Hun sagde med myndig Stemme:
»Stig strax af Hesten ned!
Kan du ei se derborte,
Hvor Aaslien skraaner,
Hvorledes mellem Birkerne
Og Granerne det blaaner?

Stakk: Skjørt. te sig: vise sig.

Det er ei længe, siden
Det Blaarævpak fik Børst;
Nu komme de, drevne
Af Hævnens vilde Tørst.
Om den Ting maa der bringes
Til Vore Besked —
Hvad! hører du ei, Unge?
Rap dig af Hesten ned!»

Saa slængte hun mig af.
Da jeg fandt igjen min Krop
Derborte mellem Lyngen,
Saa sprang jeg atter op.
Hun satte henad Stien
I susende Gallop —
Det hjalp ei, jeg løb efter,
Skreg: «ptro da!» og «stop!»

Gud trøste og hjælpe mig,
Jeg derfor vel maa bede —
Jeg kjender Husbonds Næve,
Hans Pidsk og hans Vrede!»
«Nu fremad, mine Gossar!»
Bød Obersten kort:
«Kan hænde, Pilt, dit Tab dog
Er mindre end vort!»

Fra omtr. 1846.

Gamle Gunhild og vesle Gunhild.

Hvor Fjeldsletten synker
Mod det sorte, stille Vand,
Staar Sæterstuen smukt
Paa den skraanende Strand.
Lig en Piklues Dusk
En liden Dvergbirk gror
Paa Taget, hvorfra Røgen
I Søilegang sig snor.

Det saftiggrønne Fjeldgræs
Med fede, brede Straa
Paa Volden voxer tykt
Mellem Kampestene graa;
Men ingen Blomme bærer
Den tarvelige Jord,
Uden en enkelt Smørblomst,
En gul, smuk, stor.

vesle lille — Kampesten Graasten — smørblomst Ranunkel.

Se Sæterstuens Dør
Den gaber vidt paa Væg.
Paa Træsklen gamle Gunhild
Strikker en Hoselæg;
Thi der kan hun se
Til sin Briskekjedels Kog
Og sidde dog og sole sig
Saa varmt, den gamle Krog.

Hvor ensomt her, hvor stille —
Ei Lyd eller Tegn
Til et levende Væsen
I den hele, vide Egn!
Selv Vindens Luftning hviler —
Man hører hvert et Ord,
Hun snakker med sig selv,
Den gamle Bedstemor.

«Hvor blir der dog af Per?
Han sikkert loved Bud
Fra Bygden, da han gik igaar,
Før Fæet vi drev ud.
Nu er det over Middag —
Paa Solen kan jeg se,
At Klokken alt er mange,
Mellem To vel og Tre.

Hans Ragnhild langt er henne —
Ja, jeg mener halvt om halvt —
Vor Herre hende skjærme
Imod Alt, som er galt!
Var jeg endda derhjemme
I denne Farens Tid,
Som dog paa slige Ting
Har lidt Lag og lidt Vid.

Gud give, det var over
Med denne Barselseng,
Og saa hun havde født
Min Per en vakker Dreng!
Saa kom hun op med Børnene
Og hjalp mig med vort Stel,
Og saa blev her lidt Hygge
Ved Dag og ved Kvæld.

Og da min vesle Gunhild
Jeg atter fik herop,
At hoppe med de andre Lam,
Den muntre lille Krop,
Og klappe gamle Bjælderos
Hver Kvæld, den kommer hjem,
Og gjøre mig lidt Ustel
Iblandt og være slem;

Stel: Syssel — Ustel: [illegible]

Og vimse som en Nisse
I Hytte og paa Vold
Og tigge Kjærnegaas,
Lidt Fløde, Ostebold —
Min lille Osteprøve
Med sin Barnetunge rød!
Naar hende den vil smage,
Ved jeg først, den er sød.»

Den Gamle standser Tungen
Og løfter rask og ferm
Sin Haand over Øiet
Til en skyggende Skjærm.
Saa speider hun med Blikket
Over Fjeldslettens Sti —
Den nære Fjeldpynt svinger
En Kløvhest just forbi.

Hvem sidder vel paa Kløven?
Det Ragnhild er, mens Per
Ved Siden gaar og kror sig
Og smidsker og ler.
Han tager fra sin Hustru
Paa den musede Hest
En revet Bylt, der skriger
Og skraaler som en Prest.

Kjærnegaas — Ostebold: fersk, uberedet Ost. — muset: musgraa. — revet: svøbt.

«Ei Moder! ved du vel,
Hvordan jeg fandt denne Dreng?
Det var, for det han skreg
Under Felden i vor Seng!»
Saa lægger han sin Gut
Paa Bedstemoders Arm;
Strax Skrighalsen tier
I den gamle Vuggekarm.

Og gamle Gunhild kysser
Det vakkre lille Nor,
Og korser og signer det
Med gudelige Ord;
Men Per løfter varlig
Af Musen ned sin Kløv —
Der ses blot i Meisen
En Bundt af Birkeløv.

Saa tager han fra Moderen
Igjen sin vesle Dreng
I Armen og gynger ham
Med lystige Slæng,
Og siger: «Kjære Moder,
Vil I løse lindt og vart
Min Meis, for i Løvet har
Jeg endnu noget Rart!»

Feld = Skindtæppe. — Meis = Vidjekurv.

Idet den Gamle løser
Med rask, øvet Haand
Fra Meisens øvre Bue
De snoede Baand,
Dukkende op af Løvet
Et lidet Hoved for,
Et gulhvidt, og raaber:
«Pip, pip, Bedstemor!»

Ei, ei, da blev den Gamle
Først rigtig sjæleglad;
Thi vesle Gunhild var det,
Som i Kløvmeisen sad —
Det søde Barneansigt
Bag Løvets grønne Blad
Rødmed lig en Rosenknop,
Som Regnen nys gav Bad!

Fra omtr. 1846.

De to Aftener.

Aa jo, de tvende Aftner —
Jeg mindes dem saa vel,
Som om det Alt var hændt mig
I Dag og i Kvæld.
Og blir jeg gammel, Margit,
Som Mose paa Gran,
Jeg glemmer dem ret aldrig,
For det gaar ikke an.

Jeg raabt var om Dagen
Blandt dem, som skulde gaa
I Otte og Firs imod
Gossarne de blaa.
Jeg gik herhjem om Kvælden
For at sige dig Levvel —
Jeg løb just ikke fort,
Jeg kom tidsnok ligevel.

Det suste, og det sukked
I den store Furumo,
Mens fremad jeg gik
Til min Nybyggerbo;
Og høit paa en Grantop
En Maaltrost sad og sang —
Jeg syntes, dens Kvidder
Havde Ligpsalmens Klang.

Nu saa jeg, at det lysned
I min grønne Vangebred —
Saa stod jeg en Stund
Ved det nyhugne Led.
Der laa min lille Stue
Saa pen og saa ny,
Og rolig steg Røgen
Mod den rødmende Sky.

Men søndenfor Stuen,
I Solvæggens Læ,
Der blomstred for første Gang
Mit lille Æbletræ.
I Aftenrødens Lue
Det tog sig deiligt ud —
Du ved, jeg det kaldte
Min anden vene Brud.

Furumo: Slette, bevokset med Fyrretrær

Ved Døren stod Rødsi.
Hun var alt kommen hjem —
Hun rauted utaalmodig
For at kalde dig frem:
Hun vilde melkes, Stakkel, —
Hun syntes det var sent.
Hun var ei heller vant til
At glemmes saa rent.

Jeg tænkte: For sidste Gang
Du ser kanské din Bo,
Din lyse, grønne Ø
I den susende Mo —
Min hjertenskjære Margit,
Hvor skulde vi To
Dog levet her tilsammen
Saa kjærligt og fro!

Saa gik jeg frem mod Huset
Med langsomme Skridt —
Hvordan jeg skulde sige det,
Det vidste jeg kun lidt.
Du mødte mig i Døren
Med Angst og med Haab,
Du spurgte med dit Øie;
Thi Læben mangled Raab.

raute — bøge, brøle

Du saa paa mig, du blegned,
Du saa paa mig igjen —
Saa sagde du med Fasthed:
«Du skal marschere, Sven!
Vor Herre være med dig
Blandt Kugler og blandt Sværd,
Han dække din Barm
Paa den blodige Færd!»

«Men kjære, vene Margit!
Jeg er en Kongens Mand,
Og freidigt tør jeg stride
For dig og for mit Land —
Naar blot jeg ikke vidste,
At her du skulde bo,
Saa ene, langt fra Folk,
I den sorte Furumo.

Hvor skal du, min Margit,
Vel Alting faa gjort,
Med tvende Kvindehænder,
Alt Smaat og alt Stort?
Og Barnet, som alt under
Hjertet du bær —
Ak, hvem skal det vel pleie
Og hvem min Hjertenskjær?»

«Den Samme, min Sven,
Som vil skjærme dit Liv!
Han vil vist ei forlade
Din ensomme Viv.
Og» — sagde du med Rødmen —
«Og kommer saa den Tid,
Saa flytter sagtens Moster
Nogle Uger herhid.»

Saa tog du nogle Hoser
Og fire Skjorter frem
Og pakked i Tornistret:
«Du saares ei i dem.
Hvad kjærlige Hænder
— Saa siger man jo — sy,
Det holder med Guds Hjælp
Imod Staal og mod Bly.»

Og med et Smil du spændte
Mig Tornisteret fast;
Men da var Kraften ude —
I heftig Graad du brast.
Saa inderlig tæt
Du mig holdt i din Arm;
Jeg kyssed dig og styrted ud
Med Sting i min Barm.

Sting — Stik.

2.

Fem Maaneder var svundne.
Da naade vi en Dag
I Rusk og Slud og Uveir
Vort kjære Bygdelag.
Enhver saa sin Stue,
Hvor Røgen steg fra Tag;
Der skulde han hos Sine
Snart hvile sig i Mag.

Ikkun min fjerne Hytte
Bag mørke Furuskov,
Der dødsstille bredte sig,
Som Træerne sov,
Mig ingen Hilsen sendte
Ved Røg og flittig Dont —
Det gjorde, du kan tro mig,
I Hjertet saa ondt!

Majoren os aftakked
Saa venligt og blidt
Og sagde: «Hils nu, Gutter,
Enhver hjem til Sit!»
Det skar mig i Sjælen,
Skjønt han mente det vel —
Mon du har Nogen hjemme?
Jeg tænkte ved mig selv.

Jeg saa paa hvert et Træ
Ved min enslige Vei
Og tænkte: Ved du Intet
At fortælle? Men nei,
De stod der alle tause
I den graa, kolde Luft
Og rystede med Hodet,
Som havde de Fornuft.

Da saa jeg, at det lyste
I min egen Vangebred,
Og atter jeg standsed
Ved det nyhugne Led.
Hvor jeg var ræd i Hjertet!
Slet aldrig, naar det kneb,
Det saa i Barmen banked,
Om Svenskekuglen peb.

Ei Røg, ei Liv der saaes
Bag Stuens Gjærdehegn.
Min Abild stod og hængte
Med Grenen fuld af Regn.
Da gik jeg frem mod Stuen
Bedrøvet, hjerteklemt —
Hvor tung den Vandring var,
Har jeg endnu ikke glemt.

Men da jeg tog i Døren,
Vor Rødsis Rauten lød
Fra Fjøset — ak den Hilsen,
Hvor var den Øret sød!
«Goddag, Rødsi!» jeg raabte;
«Naar du ei er død,
Har Margit, om hun lever,
Havt Sul til sit Brød.»

Jeg styrted ind i Stuen;
Men Ingen der jeg fandt —
Forgjæves kun jeg stirred
Til hver en Krog og Kant.
Jeg slængte af Tornistret
Derhenne paa vor Seng —
Da slog de lysblaa Øine op
En stor, revet Dreng.

Han strakte mod mig Armen
Over Bindselet frem,
Saa tog vel min imod ham,
Skjønt uvant, dog nem.
Jeg tralled: «Husk i Taget!»
Til Takt af den Sang,
Som Mund og Øre mindtes
Endnu fra Moders Fang.

Mit Mundskjæg sagtens skræmte,
Og for vild var den Leg;
Thi Gutten bort sig vendte
Og satte i og skreg.
Det hørte du ved Peisen,
Du sprang ind fra dens Baal —
Og Tak og Pris til Herren
Steg op med Barnets Skraal!

Peis: Arne.

Fra omtr. 1848.

Julkvælden.

Nu Sneen lyser ved Afdags Skin,
Til Julkvælds-Bordet bæres der ind.
Har Buret laasfast lukket sig før,
Nu gaber paa viden Væg dets Dør.

Fra Høgsdagstid, da det ringed Jul,
Er Festen alt holdt af Gaardens Fugl:
Sit Kornbaand Far paa Elgs-Takken stak,
Og Spurven fløi til og kvidrede: Tak!

I Fjøs for Fæ og i Fold for Faar
Er lagt, hvad Løen som bedst formaar.
De kaldes vel bare Faar og Kvæg,
Men hilste dog Festen med Bøg og Bræg.

Afdags Skin Dagens sidste Lysning. — Bur. Stolpebod. — Høgsdags Tid Middags Tid. — Løe Lade.

Og Vesle-Olav ved Alt var med.
Hans Hænder vel ei at klappe ved,
Men Hjertet kan klappe, Slag i Slag —
Det er jo den signede Julkvældsdag!

Nu gaar han med Moder og Bedstemor
At bære fra Stabur til Julebord.
Han husker ifjor, da han sad paa Fang,
Mens Lysene skinte og Psalmen klang.

Han længter — Men se, en Fattigkvind
Staar bønlig bøiet ved Trappens Trin.
Hun har ei som Faar og Fæ et Tag,
Hun dækkes uselt af Pjalteplag.

Da mindes Gutten det Barn, som laa
End mere fattig for os paa Straa,
Og Haanden ved med Et, hvad den gjør:
Den griber i Lommen, som aldrig før.

Der har han syv Skilling, længe spart
Og vel til en Markedshest forvart.
Nu skal de kjøbe, hvad bedre er:
Lidt Juleglæde til Kvinden der.

Hvad fik han igjen? Fra Hjerte og Mund:
«Gud signe dig Helgén Stund for Stund!»
Jeg tror nok, det Ord som vinget Fugl
Fløi op og bringer en salig Jul.

Jeg tror nok, at Olav, hvis han som Stor
Bevarer det Sind, som i ham bor,
Faar Jul efter Jul med Fryd og Fred,
Og sidst, hvor Jullyset ei brænder ned.

Helg: Høitid.

1873.

RELIGIØSE DIGTE.

Eremitens Legende.

Aftnen hvilte over Egnen.
Med en let, en yndig Blegnen
Døde hen den røde Lue
Over Himlens vestre Bue.
Duggen strøde Taareregnen
Glandsfuldt over Blad og Tue.
Se, da træder just den Gamle
Stille frem af Klippesalen
Ud paa hine grønne Høie,
Hvilke som en Græsbænk bøie
Blidt-fortroligt sig om Dalen.
Ikke maa han Styrken samle
For at gjøre Gangen sikker —
Skjønt hans Haar er Sne, hans Blik er
Klart og kraftigt, men en Mildhed
Drømmer der, en Ro, en Stilhed,
Som er Ungdomsblikket fremmed.
Ogsaa dette Øie gjemmed

Engang Lidenskabens Vildhed,
Stirred trodsende paa Livet,
Haanligt paa de bratte Veie;
Men det blev af Tiden givet
Klar og stille Ro at eie,
Og at maale og at veie.
Se — hvor han til Staven heldet
Nu kan oldingsrolig hvile!
Hvor hans Øine venligt smile,
Hvor hans Miner vorde milde,
Ret som om han signe vilde
Disse grønne, tause, svale,
Hemmelighedsfulde Dale,
Hvor blandt Løvhang Kildevældet
Snart i Aftenrøden funkler,
Snart igjen sit Speil fordunkler
Bag en mosbegroet, ældet
Gran, der halvt af Stormen fældet,
Suser med de mørke Grene.
Da paa engang faar det rene,
Visse Blik en hellig Flamme,
Og hans Muskler let sig stramme;
Skjæggets hvide Strøm ei dølger
Længer Barmens stærke Bølger,
Og han hæver djærvt sit Øie,
Medens Knæerne sig bøie,
Mod det aftenrøde Høie,
Og han siger: «Milde Naade!

Tak; thi nu jeg ved at raade
Livets dunkelslyngte Gaade.
Fjernt fra Sværmen, fjernt fra Vrimlen,
Med Naturen og med Himlen
Ene, vil i disse svale,
Blide, tempelstille Dale
Tro jeg lytte til din Tale.
Jeg har levet, jeg har skuet,
Hjertet har med Vælde luet,
Jeg har seiret, jeg var kuet —
Og hvad gav mig Verdens Trængsel?
Fuglens Higen af sit Fængsel
Og et bedre Livs Forlængsel.
Dette Liv sig aabenbarer
Naar kun Troen Sjælen klarer.
Derfor vil jeg mig berede —
Jeg vil haabe, jeg vil bede:
Medens Fuglens Morgentriller
Herrens Lovsang freidig spiller,
Jeg i Bønnen frem mig stiller;
Medens Dagens Time skifter,
Under Løvets grønne Vifter
Gransker jeg de dyre Skrifter;
Men om Aftnen Birkens Stammer
Med de liljehvide Flammer
Staa som Søiler om mit Kammer —
Og af Hytten vil jeg træde
Ud og taus i Andagt græde

Herre! und mig til min Baade
Paa de Frommes stille Maade
Saa at løse Troens Gaade!»
Og den Gamle Bønnen ender,
Og mens Barmen endnu brænder,
Fjedet han mod Dalen vender;
Og hvor Birkens Grene flette
Løvets Skjærm, den duftig-tætte,
Han den simple Hytte reiser,
Over hvilken Korset kneiser.

Just som bygget er hans Kammer,
Glimte Morgnens første Flammer,
Og han ser, hvor sødt de gløde
Paa de friske, kjøle, bløde
Blaalig-morgenklare Elve,
Som ved Hytten stille blande
Sine søsterlige Vande —
Men han stirrer ned i Stilhed.
Da han skuer Bølgen skjælve,
Ved det fagre Himlens Billed,
Som den fanged, som den stilled
Atter frem i al dets Mildhed.
Men han stirrer. Tys — da gynger
Voven høit og lifligt synger:
«Ved du, hvorfor mig blev givet
Vel den bedste Lod i Livet,

Da af Intet Skaberblivet
Frem det store Hele kaldte?
Hvi af Skabningsrækkens Vrimmel
Det forundtes mig, den ringe
Bølge, uden Flugt og Vinge,
Vel at bære og at bringe
Glands og Billed af den hvalte,
Milde, klare Herrens Himmel?
Hvi jeg fik den Lod at gynge
Blødt af Længsler og at synge
Ud de Savn, som aldrig tynge?
Lyt, o Fromme, mens jeg vælder
Og mit glade Under melder,
Og lad Sagnet siden være
Dig en dyr, en hellig Lære.
Da paa Livets sjette Morgen
Alt var skabt fra Jordens Lilje
Til dens Fyrste, ned fra Borgen
Herren for i Lyn og Torden,
Og han bød i Art og Orden
Alt paa Markens grønne Tilje
For sit Aasyn frem at træde
Og at vælge Kaar og Vilje.
Se, da valgte hver med Glæde
Noget for sig selv at være,
Eget Præg og Stempel bære.
Ingen, ingen Skabning vilde
Sødt-fordybet leve ene

I den stille, klare, rene
Kjærlighed til Altings milde,
Fulde, naaderige Kilde —
Ingen, ingen Skabning vilde
Glad sig selv som Offer give
Til et Speil for ham at blive,
Der fremkaldte Alt til Live.
Sidst han sagde: «Lille Bølge,
Hvorfor vil saa bly du dølge
Dig blandt Edens rige Lunde?«
Men vi Vover mod ham runde.
Og han talte: «Sig, hvad kunde
Du vel ønske dig af Gaver,
Som den rige Fader haver?
Tal, hvad kan dig glæde, Lille?
Se, du har jo ingen Farve —
Vil du Guldets Glimren arve?
Vil med Perlens Glands du trille?»
Forhen taug jeg altid stille;
Men ved Herrens Ord, de milde,
Vaagnede med Ét den Stemme,
Som vi Bølger siden gjemme;
Og jeg svared: «Naadens Kilde!
At min Bøn du høre vilde,
Og mit Ønske mig forunde!
Lad mig sødt-fordybet ene
Leve i den stille, rene
Kjærlighed til dig, du Milde!

Lad mig blive uden Farve,
At jeg i mit Speil maa arve
Af dit Lys og af din Himmel
Tro en venlig liden Strimmel!»
Men hans Øie kjærlig hvilte
Paa mig, og hans Aasyn smilte,
Og han talte: «Bølge lille!
Uden egen Glands du trille —
Dig skal ske, som fromt du vilde.
Dine Vover skulle være
Mig for hver en Skabning kjære,
Og min Himmels Billed bære.
Derfor skal hvert Øie følge
Glad og gjerne dig, o Bølge;
Derfor skal hver Tunge nævne
Fagrest dig blandt alt det Blevne;
Derfor skal din Hulken gjemme
Stillet Savns og Længsels Stemme;
Derfor engang dine Vande
Væde skal en hellig Pande!»

Lad da, Fromme, o lad være
Dig en dyr, en hellig Lære,
Hvad jeg, mens jeg stille vælder,
Om det glade Under melder,
At og du tilsidst maa bære
Himlens Billed til dens Ære!

Bølgen taug. Men Trosten spiller
Nu sin Morgenpsalmes Triller;
Og den Gamle sine Hænder
Løfter fromt og henrykt sender
Takkens Bøn.
Her Sagnet ender.

1843.

Den bedste Krands.

Den bedste Krands — kan du den gjætte?
Du kan om Herrens Alter se —.
Den han mig undte nys at flette.
O Lov og Tak hans Naade ske!

Thi denne Krands af unge Hjerter
Den gløder efter Pagtens Ja
Og glemmer Jordens Kval og Smerter
Og dufter ud Halleluja.

Lad intet Led af Krandsen visne,
O Herre, du min Hjælp og Trøst,
Og ei i Livets Kulde isne,
Selv udi Aldrens dybe Høst!

1853.

Mit Hjertes Løftestang.

Hvor længe bar sit Kors vor Ven?
Indtil hans Kors bar ham igjen —

Indtil hans Kors ham løfted op
Fra Hovedpande-Stedets Top —

Og mellem Himmel der og Jord
Han talte ud sit Seiersord.

Saa lær, o Jesu, ei blot mig
At bære Korset efter dig,

— Mod dit, ved dit hvor er det let! —
Men ogsaa ret at elske det.

Det er mit Hjertes Løftestang
Og Stigen for minHimmelgang.

Fra omtr. 1857.

Hvor er Guds Kjærlighed dog rig!

Jeg lyttede til Bølgernes Brus,
Jeg sad ved Fjordens Kant.
Min lille Gut der Sneglehus
Og Skjæl i Hobe fandt.

Han viste sjæleglad sit Fund;
Han havde mange Ord
Og Spørgsmaal om den dybe Grund,
Og hvad dernede bor.

Jeg tog et Sneglehus. Hvor smukt,
Hvor kunstigt var det gjort!
Hvor riflet, yndig snod i Bugt —
Et Almagts Under stort!

Hvor er Guds Kjærlighed dog rig,
Som for det mindste Kryb,
Vi agte knap, en Bolig slig
Har bygt i Havets Dyb!

Han skulde ei for Børn og Viv,
Naar jeg er lagt i Muld,
Opbygge Hjem og deres Liv
Forsørge naadefuld?

1862.

Liv i Gud.

Nu smelter Is,
Nu løves Ris,
Nu grønnes Li og Bakker;
Nu Bækken gaar,
Og Lærken slaar,
Og Alting Herren takker.

Saa Herren vil
Med Naadens Smil
Omstraale helt vort Hjerte
Og vække Tro,
Tak, Bøn og Ro —
Alt, hvad vi dybt begjærte.

Guds Liv er smukt
I Trøst og Tugt,

Og se, det høstner ikke.
Det springer ud
Ved Sol og Slud
I Tidens Øieblikke.

Her tyst det gror,
Men hist i Flor
Skal staa paa Himlens Høie,
Og dufte ud
Sin Pris til Gud
I Glandsen af hans Øie.

Stol trygt paa ham,
Som bar vor Skam
Og Liv os vil tilføre.
Han trofast er
Vor Frelser kjær —
Sit Værk skal han fuldgjøre.

Fra omtr. 1864.

Min Mening om Nordlys.

Naar de Store Kongen gjæste,
Er der Glands og Glædesfeste
Inde i den høie Borg.
Udenfore Fakler flamme,
Ildlys stige — Straalers Ramme
Vil da gjenne bort hver Sorg.

Se, hvor Himmelborgen luer!
Kongers Konges Slot — hvor buer
Rundtom det sig Flammers Glands!
Op de skyde, ud sig brede,
Mangefarvet Ildskjær sprede;
Stjerner danne Fakkelkrands.

Kjære, hvad er dog paa Færde
Bag det høie Straalegjærde?

Hvorfor denne stolte Fest?
O, en fattig Synder, kaaren
Og paa Jesu Skulder baaren,
Kommer nu som evig Gjæst!

1866.

Fagrest Blomst.

Der er en Blomst med Liljeskjær.
Ved Korsets Fod den runden er;

Den raktes fra vor Herres Mund
Til Hilsen i hans Gjenkomst-Stund;

Dens Duft, naar den er plantet ind
I Sjælen, gir Maria-Sind.

Den gro i vore Hjerters Bed —
Den heder Jesu Christi Fred.

Fra omtr. 1867.

Diakonissesang.

«Se, jeg er Herrens Tjenerinde,
Mig ske, som sagt ved dig, Guds Bud!»
Saa talte engang Kvinders Kvinde,
Nedbøiet, ydmyg for sin Gud.
Hun gik at prøve Smertens Sværd,
Men prises salig fjernt og nær.

Han, som har hvilt ved hendes Hjerte
Og fødtes hist i Staldens Vraa,
Han, som vor Synd i Korsets Smerte
Bar, mens hun stod og saa derpaa,
Han tage helt vort Hjerte ind,
At vi kan faa Marias Sind!

O Herre, lad os aldrig spørge
Om Verdens Lyst og Glimmertant!
O Herre, lad os ikke sørge,

Hvis Haan for Ros vor Gjerning vandt
Guds Tjenerinde — hvilket Navn!
Det vier os til Kamp og Savn;

Men og til Kjærlighedens Glæde,
Naar hen til Smertesleiets Nød
I Jesu Navn vi stille træde
At bære Trøst og Lindring sød.
Ei større Gjerning gives kan
Paa Jorden Kvinde eller Mand.

Og om til Kaldets Alvorsstevne
I Herrens Kjærlighed vi gaa,
Vi og er salige at nævne,
Og stundom det at føle faa.
Guds Tjenerinde — hvilket Navn —
Kom Kamp, Forsagelse og Savn!

Saa gjør os, Christ, som for os døde,
Maria mer og mere lig!
Din Kjærlighed os gjennemgløde,
At vi, vor Tjener, tjene dig!
For Alt: vor Synd og Brøst dæk til —
Da salig du os nævne vil.

1868.

Ebr. 12, 6 og 11.

Korsdrageren, den store, som
I Naade ned paa Jorden kom
At bære Verdens Synder,
En sløromvunden Naade rig
Han og i Korset rakte dig
Og dermed dig forkynder:

Jeg elsker, thi jeg revser dig;
Og om det endnu skjuler sig,
Du skal det engang skue:
Den, som ved Tugten øvet er,
En salig Frugt af Retfærd bær,
Hvor saligt Hjerter lue.

1869.

For Israel.

Hvergang vi ind til Krybbestraaet træde
Og smage der vor Herres Fødselsglæde,
Hvor Stjernen straaler over Staldens Tag,
Maa Hjertet ikke bløde, at hans Egne,
Til hvem han kom, ind aldrig ere stegne
Den Dag i Dag?

Naar under Korset vi med Tak nedknæle
Og føle, hvordan Guds Søns Blod kan Sjæle,
Vor Sjæl kan rense ifra Synden al,
Maa det ei tungt paa vore Hjerter falde,
At Israel hans Blod endnu vil kalde
Paa sig til Fald?

Og naar til Herrens aabne Grav vi ile
Og der med salig Seiersglæde smile

I Straaleglands af evigt Livsens Lys:
Hvor saart, at Herrens Folk skal mærke Magten
Af Seglet, som de satte, og af Vagten
I Dødens Gys!

Og naar vi staa om Bjerget, hvor han Hænder
Til Afsked breder, mens vor Længsel brænder
I hellig Attraa og med Blus paa Kind:
O tænk, saa skjuler endnu Mose Dække,
Saa Israel med Synet ei kan række
I Himlen ind!

Naar vi paa Pinsedagen kan fornemme
I Aandens Susen Kjærlighedens Stemme,
Der tænder Liv og Lys og hellig Glød,
Saa hører Israel kun Lovens Torden,
Guds Vredes Lyn, som knittre over Jorden,
Og varsle Død.

Hvad har vi gjort for bort at vælte Dommen,
Som over dem med Herrens Blod er kommen,
Vi, som Guds Naades Fylde straaler om?
Af dette Folk skjød Davids Kvist af Rode —
Hvad har vi gjort det arme Folk til Gode
Og raabt vort: Kom —?

Vor Kjærlighed jo skulde Herren hævnet,
For længe siden Resten, som er levnet,
Vi skulde hentet under Bøn og Strid.
Om Haan og Spot, Mishandling og Vanære
De lange, lange Tider Vidne bære —
Er Hævnen blid?

Ja, de har syndet, stor er deres Brøde —
Men han, som for og ved dem led og døde,
Han bad dog for dem selv paa Korsets Træ.
Han til det Sidste bredte Naadens Vinge —
Vor Sag det er dem under den at bringe
I Ly og Læ.

Saa lad det kjendes, Brødre, nu i Aaret,
Som rundet er, at — paa vort Hjerte baaret —
Det gamle Herrens Folk er lagt paa hans!
Sit Naadesvalg vil aldrig Gud fortryde,
Det Ord skal om vor lille Gjerning gyde
En Haabets Glands.

Saavist dets Fald til os har maattet bære
Guds Frelses Raad og Gjerning, Navn og Ære,
Saavist dets Mangel os Guds Rigdom bød:
Saavist skal Folkets rige Gavers Fylde
Engang Guds Hus og Helligdom forgylde
Med Liv af Død.

Vi trænge dette Liv, thi vi er arme. —
O Herre Christ, du naadig dig forbarme!
Gjør Troen stærk, giv Kjærlighedens Glød —
Lad dog, naar nu vi feire Aarets Feste,
Os tænke paa din Blodsforvandt, vor Næste!
Giv Liv af Død!

Fra omtr. 1869.

Gaa med.[1]

Ser du, hvordan Lyset falder
Fra den store Kongestjerne
Blødt og sødt paa dem, det kalder
Til det ubekjendte Fjerne?
Stjerneglandsen hist i Øst
Har dem Hjertets Længsel løst,
Lagt dens Navn bevidst paa Tunger
Hos de hellige tre Konger.

Stjernen foran gaar og vinker,
Glands paa Ørkensandet bølger,
Toget op, hvor Straalen blinker,
Ser og mægtig dragen følger.
Over Stald i Davids Stad
Stjernen staar, og hjerteglad
Bøies Knæ for Barn i Klude,
Offre bringes, Skatte prude.

[1] Til et Billede af Gustav Dorée.

Se, til samme Færd vi bydes.
Ind i Følget vi os sanke,
Om som hine vi skal frydes
Ved, hvad overgaar al Tanke!
Stjernen lyser klar og stor
Over Veien i Guds Ord,
Straaler foran, standser over
Der, hvor Jesusbarnet sover.

Ind vi gaa med bøiet Nakke!
Lav er Døren, men ei lukket.
Inde der, hvor maa vi takke!
Stilt er Savn og Sorgen slukket.
Der Guds Naades Straaleskin
Tindrer over Barnets Kind;
Hjerter, som i Angest sade,
Blive «ganske meget glade.»

O, saa lad os skyndsomt ile,
Bøie Knæ for ham, vi skue!
Lad i Takkegraad os smile,
Tændes af den Naadens Lue!
Lad os offre Barnet Alt,
Hvad der i vort Eie faldt,
Offre ham vort hele Hjerte —
Hans, det brast for os i Smerte!

1874.

BLANDEDE LYRISKE DIGTE.

Sommervise.

Mens Somren staar i Pragt paa Mark og Enge.
Sig Lærken hæver høit fra Dunets Senge.
Hvad synger den i Sommer,
Mens Vingen flagrer glad?
Det nemme alle Blommer,
Som blusse ved dens Kvad:
«Fagre Blomst i de grønne Enge,
Fagre Blomst, jeg dig elsked længe —
Fagre Blomst!»

Mens Livets Sommer varmer vore Hjerter,
Som Lærken stiger hvert fra Sorg og Smerter.
Det synger fro i Sommer,
Det bruger Vingen glad —
Naar blot de fagre Blommer
Vil blusse ved dets Kvad:
«Fagre Blomst, vil du dugge Øie?
Fagre Blomst, vil du Kronen bøie?
Fagre Blomst!»

1838.

Jeg har Nøglen.

Vor Barndom er et deiligt Eventyr
Med blanke Guldslot i de dunkle Skove,
Med sære Røster dybt fra Fjeld og Vove,
Med Sjæl og Tunge hos hvert Markens Dyr —
Hvor Skrækkens Drager, tryllebundne, sove,
Mens Engle nikke fra de røde Sky'r.
Hvor underligt, at Barnets lille Hjerte
Kan høre Altings Fryd og Altings Smerte!

Men ak, det Eventyr — hvor det er kort!
Og Tomhed følger paa den friske Spænding;
Vel stræber man ved slidte Minders Vending
At lyve for sig selv: «Det fløi ei bort»,
Vel kommer fra hint Land en øm Udsending
Med Elskovs Roser, med lidt Smukt og Stort —
Men ak, momentvis kun — vi kan ei negte,
Hin Helhed er forbi, den friske, ægte.

Hvor længselshed jeg brænder! Skal min Ild
Fortære mig med mine bedste Kræfter?
Hvad aabner Porten til mit første Smil,
Min første Graad? Jeg higer saa derefter!
Tak! jeg har Nøglen -- Nu afsted med Il,
Med Alvor jeg paa Maalet Blikket hefter:
Ja, gjenfødt skal mig Underlandet stige
Af Hjertets Dyb som Naadens skjønne Rige!

1840.

Haab af Sorg.

En høstlig blaagraa Morgen
Laa over Land og Vand —
En slig, som Vintersorgen
Forud bebude kan.

En høstlig blaagraa Morgen
Hun stod paa Skibets Dæk,
Et Billede paa Sorgen
I hvert af sine Træk.

Den samme dæmpte Lysning
I Blikket ogsaa laa,
Mens i Farvellets Gysning
Hun stille paa mig saa. —

Ved Aften og ved Morgen
I Vintrens lange Nød
Jeg drikker Haab af Sorgen,
I Smertesblikket fløds.

1842

Paa Bagsiden af Jacob Aalls Portræt.

Længe havde jeg længtet at skue den Mand,
Som løste Snorres Tavle fra Sagaskjoldets Rand,
Gav Folket den i Hænde, da dens Rust var strogen
væk,
Saa ret den kunde glode ved de straalende Træk.

Længe havde jeg længtet at høre den Røst,
Som lød i Tidens Larm med Forsoning og Trøst,
Som ene formaaede saa klar og saa blid
At løse den uvorne, den mundkaade Strid.

Da traadte jeg en Morgen til den gjæve Gamle ind
Med halv undseligt Blik og med Blus paa min
Kind,
Hvor mellem Folianter han ungdomsfreidig sad
Og snelt lod Fjæren glide hen over sit Blad.

Han sagde mig et Ord, han rakte mig sin Haand,
Ud af de milde Blikke lyste den klare Aand.
— Da faldt det mig paa Sind: om med Pen og
med Blæk
Du prøvede at tegne disse sjælfulde Træk?

Men nei, en Pensel ene kan male den Ro
Og Klarhed, som paa Panden her bygge og bo
Og over Aasynet brede saa aandig-ren en Duft
Som over et venligt Landskab en mild Septem-
berluft.

En Pensel ene maler det Walter-Scottske Bryn,
Som skygger djærvt det milde, men kraftige Lyn,
Og Smilet omkring Munden, der kruser Læben let,
Hvor Godslighed og Lune ere blevne til Ét.

Over denne Isse er gaaet sytti Aar,
Og Tiden tog mange med af de graanende Haar,
At Lokken ei, for fyldig, skulde skjule den Løn
Af Egeløv, som Norge fletter sin bedste Søn.

Naar engang Panden blegner, og Munden er lukt,
Der talte til sin Samtid saa meget Sandt og Smukt,
Naar Landet stille sørger fra Hytte op til Slot:
Hvor vil da Krandsen klæde den frie Tinding godt!

1842.

Lurlok hjem.

Høstbrune Sæter,
Du fra din Gjæter
    Stille
    Dig skille!
Huldren skal flytte
Ind i din Hytte
    Nu.

Thorros og Terne,
Røde Guldstjerne,
    Lille
    Smaadille!
Ned imod Dalen!
Der synger Svalen
    End.

Borte i Uren
Svares i Luren — —

Ur — Skraaning, som bestaar af Klippestykker — Lur — langt Blæse-Instrument.

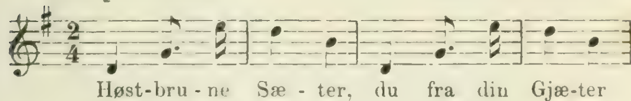
— Kom kun,
Ja kom kun:
Alt vil du finde
Bonet herinde,
Du!

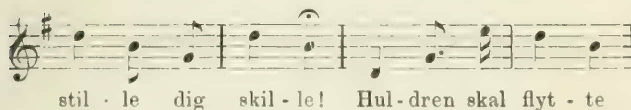
Thorros, naar Stien
Bratner mod Lien,
Lokke
Din Klokke!
Kling til hans Øre!
Han skal os høre
Først.
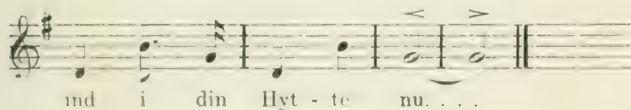
1845.

Lurlok hjem.

Tempo rubato. Melodi fra Slidre.

Studentersang paa 17de Mai.

En Offerduft fra Birkens Knop
Fløed liflig gjennem Eidsvolds Dale,
Og Hymner kvad den første Svale,
Som svang sig gjennem Bygden op.
Thi Landets Kaarne stod paa Thinge
Med Tankeblik og ildfuld Bringe
Og folded Frihedsbrevet ud
Med Odelsbondens gamle Bud.

Og siden blandes Aar for Aar
Med Fuglesang og Duft fra Lunde
Et Jubelkor fra Folkets Munde
For Landets attervundne Vaar.
Se, over Folkets Vunde ranker
Sig alt en Flor af friske Tanker,
Som Anemonens Klynge gror
Og dækker Klipperevnens Spor.

Men skal vort Vaarhaab byttes om
Med Sommerdagens trygge Glæde,
Vi slutte maa den store Kjæde,
Hvor Rækken end er brudt og tom.
Thi først paa Aandens løste Vinge
Kan Frihedshymnen ren sig svinge
Og, smeltet i Naturens, gaa
Harmonisk mod det klare Blaa.

Og derfor gaar et Alvorsraab
Til denne Kreds fra Dagens Minde:
Skal Tidens Kamp Forsoning finde,
Da sker det kun i Aandens Daab.
Vor Tankevinges Vift skal sprede
De Taageslør, der end sig brede, —
Og over Dal og Sætervang
Skal klinge freidig Sommersang.

1846.

I Studentersamfundets nye Lokale 14 Nov. 1846.

Til Fjelddalens Toner vi lægge vor Sang —
Den gribende dybe, den hjemlige Klang
Skal vie de aabnede Sale;
Og Muren, som skjælver ved Tonernes Daab,
Skal tage for Livet herinde et Haab,
Der vorder til Tanke og Tale.

De klingende Stemmer sig samle til en,
Som inderligt binder til Murhallens Sten
Et Varsel om lysere Dage:
Herind skal ei trænge den søndrende Kiv,
Herinde et mildere, klarere Liv
Skal Baandet om Klyngerne drage.

O, her vil vi færdes med jublende Lyst
Og lege med Tankernes Landser en Dyst

Og gjerne til Gammen os bænke!
Hvert Frø i de flagrende, spøgende Ord
Har vaarfriske Kræfter, og frodigt det gror,
Naar hjemme ved Bogen vi tænke.

Sonnet.

Mens end din Moders Hjerte for dig banker,
Du kan ei elske nogen anden Kvinde:
Det Hjerte, som du hvilte under, vinde
Omkring dig vil et Net af ømme Tanker.

Du ligner Birken: skjønt den høi og slank er,
Den sænker nedad alle Kviste linde,
At Kronens milde Susning Vei kan finde
Til Slyngeplanten, som sig om den ranker.

Men dersom Mulden paa din Moder tynger,
Og har du sønlig grædt ved hendes Kiste,
Da vil du savne Kvindens rige Hjerte.

Thi En maa skyde Blomst, naar glad du synger,
Og En som Ranken skjælve ved din Smerte:
Hvis ikke — maa dit eget Hjerte briste.

1847.

Løs ikke Skud!

Om Myren Granerne vugge
Med Morgensusning den skjæggede Gren
Og blaat som fra Ljoreglugge
Dagskjæret falder paa Holmens Sten.
Der sidder Troldfuglen stram og strunk
Med brusende Fjær og slaar sin Klunk —
O løs ikke Skud, du gjør den ei Men!

Myr: Sump. — Ljoreglugge: Lyshul i Taget.

1848.

Skolesang.

Herligt at folde
Sjælens Hjerteblade
Ud og dem holde
Op mod Lysets Bade,
Medens end Vaaren
Gyder Længselstaaren
Over det spirende Skud!

Herligt at hige
Med de unge Kræfter
Op mod det Rige,
Aanden stunder efter,
Øve den unge
Haand at løfte tunge
Malme af Kundskabens Brud!

I disse Sale
Aabnes skal vort Øre:
Oldtidens Tale
Her vi faa at høre;
Her skal vi samle
Til det ædle Gamle
Stene af Nutidens Skat.

O, men bevare
Alle spredte Dele
Og dem forklare
Til et yndigt Hele —
Det kan kun Ordet,
Som til Lys er vordet,
Menneskeslægterne sendt.

Derfor, o Fader
I de klare Sale,
Hvorfra du lader
Ordet mægtig tale:
Send du os Aanden,
Led os selv ved Haanden
Frem ad vor higende Vei!

1848.

Underet.

En Aften sent om Høsten,
Da Mark og Eng laa frosne,
Men hundredtusind Stjerner
Fra Himlen funkled Trøsten,

Just i den Stund, da Maanen
Bag Aasens Rand fremkiged
Og over Dalen spredte
Sit Lys med hvidlig Blaanen

Jeg red ved hendes Side
I taus, i salig Glæde;
Hvad i mit Hjerte gløded,
Hun ikke turde vide.

Omkring hun vendte Hesten
Paa Bakkens steile Høide,
Og lod saa Blikket ile
Tilbage imod Vesten.

En Taage, hvid og stille,
Laa henad Elvens Bugtning;
Men smukt paa Søens Isspeil
Vi Stjernerne saa spille.

Sort slumred Graneskoven,
Og hele Egnen hviled;
Og videre sig bredte
I Bølger Taagevoven.

Men op af den steg fjerne
Blaalige Lag af Aaser,
Hvorover Himlen rødmed
Blegt, med en enkelt Stjerne.

Hun atter vendte Hesten
Og sagde: «De er Digter?
Saa sig mig noget Yndigt
Om Landskabet mod Vesten!

Lad mig med Sjælens Øie,
Mens ak, jeg fra det iler,
Det mere deiligt skue
End nys fra Skræntens Høie.»

Hun halv sit Hoved vendte,
Saa flygtigt jeg opdaged,
Hvor Aftenstjernen Straaler
I hendes Øie sendte; —

Hun klapped Hestens Manke,
Hun sagde utaalmodig:
«Nu? kan jeg Dem bevæge
Til Tale og til Tanke?»

«De ved», — jeg tog til Orde
«En Digter, som sig fjerned
Fra Musens søde Nærhed,
I Synd sig skyldig gjorde;

Og dog De kan mig byde
At sværme med min Tanke
Til hint forladte Landskab?
Her tør jeg ikke lyde.

Saa De, hvor Egnen blaaned
Saa dæmringslørt, med Længsel?
Hvor den sig langsomt hylled
I Taagens Fold, som graaned?

Det var, fordi den vidste,
Det Skjønneste, den eied,
Vil drage bort, fordi den
Det Yndigste maa miste.

At ned til dette øde,
Stivfrosne, golde Landskab
Jeg herfra skulde ile —
De kan ei fordre, Søde!

Se her, hvor nu vi ride,
Her følger mig min Muse,
Her kan mit Hjerte flamme,
Og Læben Rhythmer vide.

O her — —! Min Gud! — hun siger
Med yndig hyklet Rædsel —
«Byd dog, at Deres Aander
Bort fra min Side viger!

De ser, at vi os nærme
En høstlig Skov af Birker;
Hvad skal mig Stakkels Pige
Blandt Skyggerne beskjærme?

Se Stammerne, hvor hvide!
Med gule, visne Løvkrands
De staa saa stivt som Døde
Tæt ved hinandens Side!»

«Ak, tal ei saa om Lunden,
Der over Dem sig hvælver!
Om den jeg kunde digte
I Maanskins-Aftenstunden.

Det er et Østens Under,
Som her vi gjennemleve —
Et af de smukke, rige,
Hvortil De ofte stunder.

Se Dem blot om! Her brammer
Jo en aladdinsk Have
Med Sølverbul, med Grene.
Hvor blanke Guldløv flammer.

Se hist, hvor Maanens Lue
Kan ned til Grunden trænge,
Der funkle tusind Perler
Fra hver en Rod og Tue.

Og Stammerne hvor hvide,
Hvor blinkende de stige!
Se, hvor de stande ranke
Tæt ved hinandens Side.

— Men Hængegrenen sænker
Nedad de klare Guldløv
Og nogle strør paa Veien.
Hvad tror De, Grenen tænker?

Hvor sagte den sig gynger!
Kan De dens Hvisken høre?
Dens gyldne Blade klinge,
Det er for Dem, den synger:

Du Feen er, den høie,
Som har forvandlet Skoven;
Og derfor maa hver Sølvgren
Sig ydmygt for dig bøie.

Og derfor kaster Skoven
De gyldenblanke Blade
Paa Veien, hvor du rider,
Ned under Gangerhoven.

Og Gyldenløvet klinger
Med stille, milde Røster
Og Dig, vor Herskerinde,
Den glade Hyldest bringer.

Thi Skjønhed har en Tøile,
Som Alt — —» Hun let afbryder:
«Hjælp, Sladrer, mig til Rette;
Jeg tabte min Stigbøile!»

[illegible] 1848.

I Kongshavn til to Danske.

Vi valgte denne Plet under blomstrende Træer
Til at byde Eder Danske velkommen;
Ei fordi Klipperevnen venlig dækkes her
Af Abild- og Kirsebær-Blommen.

Men ogsaa fordi det er et gammelt Ord,
At Kongen, uden Fæste og Borge,
Havde reist sit Telt paa denne Strimmel Jord,
Da han sidste Gang var her i Norge.

Og denne Stakkels Konge, man sige hvad man vil,
Han mente det dog bedst med sine Lande,
Han voved som ingen Andre sætte Kronen paa Spil,
For at Folket skulde løfte sin Pande.

Og derfor, mens Kongen og Folket paa Jer Strand
Atter kjæmpe for Danmark og Norden,
Og vi — som man raaber — alene lytte kan
Uden Daad til den drønende Torden:

Vi sende vort Ønske fra den minderige Grund:
At Danmarks Folk og Konge holde sammen,
Til Seiren er vunden for Sjælands Bøgelund
Og Jylland indtil Eideren. Amen!

1849

Med en Buket Konvaller.

Hvor Klippeskrænten værner
Om Løvets unge Pragt,
Har Huldren mig de første
Konvalknopper rakt.

Hun sagde: «Tag den skjære Knop,
Og bær den varligt frem —»
Jeg vidste hendes Mening,
Jeg bringer den til Dem.

1850.

Bjørnehunden.

En sjælden gammel Bjørnehund,
Som kom fra Laplands Sne,
Langt sydpaa i den rige Gaard
Jeg daglig kan se.

Dens Pels er som Huldrekoens
Brandgul langs dens Ryg,
Men gulbrun i Siderne
Og haarrig og tyk.

Brunt gnistrer dens Øie,
Skarpt Ørene staa frem,
Dens Aasyn har et Præg
Fra dens fjerne, dunkle Hjem

Nu er den meget gammel,
Helt døv og halvt lam,
Og Bamsen gik i Fred
Alt længe for dens Glam

Før streifed den i Skov,
Gjennem Li, over Hei —
Hvor Bamsen gjennem Krattet
Med Brag brød sin Vei.

Trods Labbens Klo dens hvide Tand
Sad fast i sorte Hud,
Den vilde Leg først endte
Ved Jægerens Skud.

Nu lusker den i Gaarden
Saa mødig og træt,
Dens Streiftog begrændses
Af Stakitgjærdet tæt.

Den ligger mest og dovner sig —
Den drømmer, kan jeg tro,
Om dengang den gjæstede
Bamsen i hans Bo.

Den rækker sig og strækker sig
I Solvæggen hed,
Den søger som den gamle Mand
Det luneste Sted.

Men fyger det om Vintren,
Og Sneen hvirvler op,
Då vaagner den og ryster
Sin haarrige Krop;

Da springer den fra Lyet
Til det aabneste Sted —
Vildt Haarene sig reise,
Som om den var vred.

Den spidser Øret skarpere,
Den viser hvide Tand,
Det sorte Øie gnistrer
Med ungdommelig Brand.

Den stirrer ud i Hvirvlerne
Og op til Himlens Sky:
En Drøm om dens fjerne Hjem
Gjør Livskraften ny —

En Drøm om Laplands Fjelde,
Dets Fanner og dets Sne,
Og hvad den i sin Barndom
Fik høre og fik se.

Fra omtr. 1850.

— —

Sonnet.

Hvad er den dyre Sum af Livets Lære,
Den vi kan holde i vor sidste Stund
Op for vort Blik som et fuldlødigt Fund
Og varligt over Dødens Bølger bære?

Er det et Ord om Krands af Jordens Ære?
En Lykkens Vuggesang og Vuggeblund?
Et Ord om Elskovs svale Myrthelund
Med ømme Sus, med Blik af vore Kjære?

Ak nei, de Ord skal lades her tilbage.
Et andet maa du bære til den Kyst,
Hvor Aander sig i Ætherstraaler bade —

Det Troens Ord, at hvad ved Nat og Dage,
Af Angrens Graad bedugget, voxte tyst,
Det er dit Væsens bedste Hjerteblade.

1850.

Prolog
ved „Hakon Jarls" Opførelse efter Oehlenschlägers Død.

De dybe Graneskove sukked stille
Ved Budet om den store Digters Død
Og rystede sin Gren, som om de vilde
Forkynde, at den gjerne havde strød
De dunkle Naale paa de Hædersveie,
Hvor han blev baaren til det sidste Leie.

Thi Lien ved, den var ham tidlig kjær,
At hid han sværmed paa den unge Vinge,
At fra dens Kjæmpehaug han maatte bringe
Den hvasse Klang af Hedenoldets Spær.

Og derfor vore mørke Naaleskove,
Naar Isen løsner, sende skal i Duft
En Sorgens Hilsen gjennem Vaarens Luft
Til Digtergraven over Havets Vove

Men vi alt nu vil gaa vor Pilgrimsgang
I Tanken did og bøie os ved Graven,
Og minde os hans Harpes fulde Klang
Og al hans friske, nordisk-dybe Sang,
Som toned op til Fjeldet fra hans Vang,
Og signe ham og takke ham for Gaven.

. .

Thi hvo du ogsaa er, høi eller lav,
Saa er din Tanke døbt i hine Strømme,
Der sprang af Klippen for hans Tryllestav,
Og ham du skylder dine bedste Drømme.

Mind dig alene blandt den rige Sum
Af Poesi, som gavmild han dig skjænkte,
De Skikkelser, der steg paa Scenens Rum,
Med høie Lader, djærve Ord, som trængte
Dybt i din Sjæl og gjorde Læben stum —
Husk hine Billeder af Heltekraft,
Der kjæmpede og sank i sine Kampe,
Af rolig Styrke, fast som Spydets Skaft,
Og af det vilde Mod, vort Old har havt,
— Som her du saa ved Illusionens Lampe;
Husk blot, hvor hine Skikkelser dig drog
Hen til de gamle, længst forglemte Dage,
Og husk, hvor higende du ønsked dog
Hin Tid, forklaret, i vort Nord tilbage!

Og Scenen skifted: for den store Skygge
Af Nordens fjerne Fortid nu du saa
I Landet, hvor Orangelunde staa,
Den milde Kunstner høi, beskeden gaa
Og tro paa Idealets Alter bygge
Og saa tilsidst Indvielsen at faa.
Imedens han til Jord sig maatte bøie
Og Medynks-Taaren duggede din Sands,
Dit Blik fik Klarsyn af dens milde Glands,
Og Idealet funkled for dit Øie.

Men denne stærke Digtnings Liv og Ild,
Som stille lued eller blussed vild, —
Tror du, at den har sporløst kunnet drage
Forbi dig i det vexelrige Spil?

Endskjønt du ei kan føle eller tage,
Paa hvad den bragte eller bringe vil,
Den lod paa Sjælens Bund en Kraft tilbage.
Thi der, hvor Hjertet ved en Digtning banker,
Og Aanden hæver sig paa store Tanker
Hen over Døgnets Uselhed og Tant:
Der løftes du, paa Digterskibets Planker,
Til Kysterne, hvor Alt er skjønt og sandt,
Hvor det er godt en Stund at kaste Anker

Fra hine klare Høider atter ned
Du bragte, om du aldrig selv det ved,
En Efterklang til Tanke og til Handling;
Og som en stille Grundakkord den gled
I Livet over med en smuk Forvandling.

Men hvad han var og er for Norges Folk,
Hvis Kjæmpehaug han aabned vart og sagte
Og udtog Skatten, som han Slægten rakte,
Og denne af den lange Dvale vakte —
Derom hans «Hakon» selv skal være Tolk.
Thi nu og hver en Gang, at Jarlen træder
Med Kraft og Høihed paa vor Scene frem,
Der lyde Ord henover disse Bræder,
Saa værdige den store Mesters Hæder,
Som kun han selv har kunnet digte dem.

Saa aabne Sindet for det Kjæmpeværk,
Den Unge sendte os fra fjerne Lande —
Nu sender han det atter fra de Strande,
Hvor han staar evig ung og evig stærk.

1851.

Stakket Fred.

Jeg valgte en sittrende Asp til Tag
Og lagde mig ned paa Mossets Lag.

Jeg vilde se paa den unge Natur
Og lytte til Gjøg og til Fossedur.

Jeg vilde her for en stakket Stund
Dysse min ængstede Tanke i Blund.

Da kom en Stær og søgte sit Hul
Og sine Smaa i Aspens Bul.

Fortabelsens Lykke var kun kort —
Da fløi mit Sind fra Landskabet bort.

Asp Espetræ

Som Aspen, der skjælver for sagteste Vind,
Bæver for dig mit urolige Sind.

Med Stærens Troskab mod sine Smaa
Til dig mine Tanker flyve maa.

1851.

En Hilsen.

Der stod en Ungbirk paa Bredden,
Som Dampskibet gled forbi —
Den stod der saa slank og yndig,
Den stod der saa let og fri

Den hængte sin Krones Løvværk,
Som Solstraalen glimred paa,
Jomfruelig og blufærdig
Om Stamme og Kviste smaa.

Og Vindpust leged i Løvet,
Det bølgede blødt og smukt
Som Silke om hvide Lemmer,
Der skjules med Blu og Tugt.

— Og Birken hviskede sagte
Med Sus, som kun jeg forstod:
«Hils hende, du ved, min Søster,
Ifald du har dertil Mod!

1852.

Til Hende.

Min yndige, knoppende Lillievaand,
Mit Hjertes Veninde!
Om end jeg det eied, ei rakte min Haand
Dig guldvirket Flitter, ei Perler og Baand
Om Halsen at vinde.

Ei heller jeg bragte dig Flor eller Taft,
Ei Silke, som praler;
For mig har din barnlige Yndighed havt
Alt længe en Sødme, der ei laaner Kraft
Af brogede Shawler

Kun det, som jeg dybest i Sjælen har gjemt,
Min Fryd og min Klage,
Hvert Barndommens Minde, som aldrig er glemt,
Alt det, som jeg sang, naar min Harpe var stemt —
Se dette du tage!

Og hvis mine Sange, skjønt simple og faa,
Fn Snor kunde blive,
Hvor Tanke ved Tanke som Perler mon staa,
Og Glands fra dit Øie, det milde, det blaa,
Du dem vilde give;

Og Snoren dig knyttede inderlig fast
Til mig og min Stræben:
Da bugned hvert Seil i mit Digterskibs Mast,
Da klang under Stormenes Hvinen og Kast
Ny Sang mig fra Læben!

1852.

Kom, mød mig!

Min Elskte! du har hørt det vel:
Naar de maa skilles ad,
Der fæsted sammen Sjæl til Sjæl,
Som Blomsten Blad til Blad —

Naar de maa skilles fjernt og vidt,
Saa Blik og Ord ei naa
Hinanden mer, hvor dybt og tidt
De begge det attraa:

Saa har hinandens Blik de sat
Et kjærligt Stevne der,
Hvor Stjernen i den tause Nat
Slaar ud sit Gyldenskjær.

De glemme da, hvad Rummet tog,
De se paa éngang did
Og tykkes, at de mødes dog
Paa Stjernen lys og blid.

— Min Elskte! du og jeg er og
Adskilte for en Stund:
Jeg læser ei dit Øies Sprog,
Jeg hører ei din Mund.

Men hvis du længes tidt som jeg
Med Hjertets hele Magt:
Kom, mød mig paa en Stjernes Vei!
Kom, slut en Stevnepagt!

Du kjender Morgenstjernen klar,
Som randt af Julenat;
Hvis Straale hellig Lysning bar
Til hver og en Forladt;

Som staar ved Aften, staar ved Dag
Med lige deiligt Lys;
Som straaler Fred i Hjertenag
Og Seir i Dødens Gys.

Da Jorden laa, en skummel Ørk,
Og vaanded sig i Nød,
Og Himlen ruged tom og mørk —
Den frem af Natten brød.

Og strax fra Himlen, ved dens Skin,
En opladt Faderfavn
Saas kjærlig vinke mod sig ind
I Stjernens, Jesu, Navn.

— Du Elskte! denne Stjerne vil
Vi vælge os, vi To,
Og stirre paa dens Straalespil
I fælles Bøn og Tro.

Da skal vi, mens vi skilte gaa
Endnu en stakket Tid,
Hver Dag en Samlivstime faa
Saa hjertemild og blid.

1853.

Matth. 25, 40.

Hvor er det sødt, du Søde,
At kunne glæde dem,
Som ofte tungt for Føde
Maa tjene i vort Hjem;
Vor Herre mig og dig
Har sagt — lad det os høre! —:
«Hvad I min Mindste gjøre,
Det gjøre I mod mig.»

Hvert venligt Ord, der falder
Som Sol i Ringes Sind, —
Hver Mildheds Lyd, der kalder
Til Liv som Vaarens Vind, —
Hvert kjærligt Blik, der ser
Paa dem med Blidheds Straale
Og letter, hvad de taale
Af Arbeid og Besvær;

Men fremfor Alt hver Tale,
Der bærer til dem Bud
Fra Himmelhjemmets Sale,
Fra Alles Fader, Gud:
Det skal den Herre Christ
Opregne, naar for Dommen
Hvert Støvets Barn er kommen,
Som gjort mod sig forvist.

Og derfor Tak, du Kjære,
At dine Toners Strøm
Du vugge lod og bære
De Ringe sødt i Drøm.
Hvem ved — Kanské kan slig
En Arm i Engles Klynge
Engang en Høisang synge,
Som fryder dig og mig.

Kanské har deres Psalme
Da Lyd, som Strengens Guld,
Kanské er deres Palme
Mer grøn, mer bladefuld,
Kanské de da skal staa
Mer nær om Straalethronen —
Som Gud han vil — naar Kronen
Vi ikkun alle faa!

1854.

Paa en Baadfærd.

Brødre, se derborte blaaner
Under Fjeldets Styrtning frem
Byen, hvori Herren laaner
Os et Hvilens Sommerhjem.
Snart er endt vor Færd paa Bølge;
Naar i Kjæres Kreds vi staa,
Kun dens Minder end os følge
Som en Drøm, der maatte gaa,

Tak, o Herre, du som fulgte
Trofast med paa Fjord, i Sund,
Og dit Naades-Aasyn dulgte
Ikke for os nogen Stund!
O vær med paa Livets Vover,
Naar de lunt og skumdækt gaa!
Og i Kvæld, naar vi er over,
Hjælp, at rette Havn vi naa!

Ja den Havn, hvor vore Kjære
Staa paa Strand med Længsels Aand,
Række fra din Glands og Ære
Ud imod os Velkomst-Haand.
Der, hvor Intet mer kan tynge,
Skal vi løfte Sangens Røst
Og vort «Ære være» synge
Evig dig med salig Lyst.

1864.

Bragernæs Kirketaarn.

(Til Drammens Kommunebestyrelse.)

Skal Taarnet ned? Hvad er der sket da, siden
I, Byens Fædre, gav det Lov at staa?
Hvad er da hændt i denne lange Tiden,
Om nu fra veiet Ord I ville gaa?
Hvad Sum af Skjøn, af Indsigt eller Viden
Har siden kastet Skaalen Loddet paa?
Er det et Par af Døgnets stumpe Penne,
Som Eder, Mænd! bort fra det Rette gjenne?

Opinionen? denne Fugleskræmme
Med Veirfløi-Snurren og med Krop af Straa —
Opinionen? bag hvis «vi» sig gjemme
De Spædbørn, som til «jeg» ei kunde naa —
Opinionen? i hvis Faldhats Klemme
Man drømmer stor sig, skjønt man ei kan gaa —
Opinionen? — Dan dig Mening selv,
Du Raadets Mand! Kast hin i Drammens Elv!

Der, hvor de staa hin Taarnfods simple Rester,
Guds Ord har lydt fra først i denne By;
Der sankedes om Altret Herrens Gjæster;
Der fødte Livsens Vand de Smaa paany;
Et helligt Minde sig til Grunden fæster,
Der stod i Slægter Menighedens Ly;
Og rundt om Muren slumre dine Fædre —
Var det for meget denne Plet at hædre?

Du selv har hørt fra Taarnet Klokkekaldet —
Har du fra sunkne Kirke ingen Stund,
Som, medens Døgnets hule Røster gjalded,
Du gjemte dybest i dit Hjertes Grund?
Hin Malmrøst løfted dig, naar Muld er faldet
Paa Kjæres Kistefjæl i Graves Lund —
Sig, har du ei fra Kirketomten Minder,
Som du et simpelt Mærke værdig finder?

Lad staa hint Taarn med Fingerpeg mod Himlen,
Hvorfra den kom i Herrens Vind og Veir
Hin Flammenat, da i en angstfuld Stimlen,
Paa Skraaningen histoppe vi slog Leir!
Lad roligt staa midt i den travle Vrimlen
Hint Tegn paa Dom og paa — Guds Miskunds Seir!
«Det staar i Veien.» — Mand, bøi udenom!
Lær her at vige for Gud Herrens Dom!

I Mænd! jeg færdedes her ikke længe;
Dog er den gamle Mur mig dyr og kjær.
At jevne den med Jord, i Grund at sprænge —
Den blotte Tanke mig i Hjertet skjær.
Men Eders bedste Helligstunde hænge
Ved Sten og Kalk paa Fortids Levning der.
Paa Vagt, du Raadets Mand! Dig er betroet
Den gamle Mur, af Minderne omsnoet.

1866.

Til Kongen ved Randsfjords-Banens Aabning.

Konge, naar idag du drager
Dalen op, nys sommerfager,
Nu i Høstens Sørgedragt:
Du fornemme vil dens Klager,
At den afført er sin Pragt.

Just idag den vilde gjerne
I det Nære som det Fjerne
Straalt med Kraft om Banens Spor. —
Funklet under Dagens Stjerne
Høit i Glands og Sommerflor.

Thi den ved, dit Kongeøie
Kan med Kunstnerglæde bøie
Ned sig til vort Lands Natur,
Løfte den og sammenføie
Synerne i klar Kontur.

Men trods Høstnaturens Klage
Skal dit Faderhjerte tage
Glædens Syn paa denne Vei:
Se, de skilte Grænde drage
Sammen sig langs Fjord og Hei!

Baandet er til Ende tvundet,
Alt det Spredte sammenbundet —
Hør, Pulsaaren slaar sit Slag!
Tid med Liv og Kraft er rundet
Over Dalen denne Dag.

Folkevel med Lys og Lykke
Ligger som et Sommersmykke,
Landets Fader, for dig her.
Herren selv sit Indsegl trykke
Paa det Fremtidssyn, du ser!

Kongehjertets bedste Glæde
Er at se vort Fjeldfolk træde
Frem til Liv og Lys hver Stund —
Kongers Konge, fra dit Sæde
Carl, hans Viv og Slægt det und!

1868.

Velkommen.

(I Drammen ved Studentermødet 1869.)

Snart Midsommerstund er runden
Over Li og Fjeld;
Trost og Gjøg i Birkelunden
Slaar fra grønne Tjeld.
Nu med Solglands, Duft og Blommer
Jonsoks lyse Festtid kommer —
Derfor klinger Fugles Tunge:
Festen ind de sjunge.

Sidst den bedste Sangfugl-Skare
Kom fra Syd og Øst,
Længted op til os at fare,
Fik sin Vinge løst.
Flok, som Aandens lyse Sommer
Synger ind, hvorhelst du kommer,
Tak, at og du styred Flugten
Hid til Elvebugten.

Trost, Drossel — Tjeld, Telt, Skjul. — Jonsok, St. Hansdag.

Slaa dig ned, mens Sommernatten
Rødmer over Fjeld.
Lad nu lyde Toneskatten
Fra det fælles Væld.
Nordens Fugl jo stakket blunder
I de klare Sommerstunder.
Stik ei Næbbet under Vinge —
Glædessangen klinge!

Vort Velkommen efter Evne,
Men fra Hjertet gaar.
Efter Mødets korte Stevne
Ud du Vingen slaar.
Hvor du flyver, hvor du gynge
Skal paa Kvist, du freidig synge
Sommerlyst i Nordens Lunde —
Det dig Herren unde!

Prolog ved Mindefesten for Halfdan Kjerulf.

Den Toneskald, hvis Mindefest vi feire,
Han var en Kunstnersjæl, kanské som faa;
Fin, dyb og stille, tænkte mindst han paa
At hente Ryets Skrig i Døgnets Leire.
Det Maal, han anspændt kjæmped for at naa,
Det var i selve Kunstens Verk at seire.
Sand fremfor Alting var hans Id og Stræben!
Sandt være Ordet, som nu gaar fra Læben!

Hvad virked han? — Han lagde op sit Øre
Til Folkets Hjerte og fornam den Sang
I Vemodshulk, som dybt derinde klang.
— Ak, Ingen dog som han den kunde høre!
Beslægtet, bævende, den kunde røre
Hans egen Hjertestreng saa mangen Gang.
Han løfted ud den, saa den løst og fri
Kan søge os i sjælfuld Melodi.

Men skarpt og sikkert dette Øre var,
Dets Lytten kunde ei alene fange
De dybe, længselsfyldte Savnets Sange,
Som ind i Folkets Hu Fjeldskyggen bar;
Men og den friske Jubel, djærv og klar,
Som frir dets Stemning under Livskaar trange.
— I Samklang gjenlød fra hans bløde Streng
Med dybest Alvor Hallingslaattens Slæng.

Se dette var hans Tonedigts Betydning:
Det bar os Minder til fra Barnets Vugge,
Og — i det Mildes og det Djærves Brydning —
Fra Dalens Dyb, som Elvebølger dugge,
Og Liens Sus om Fjeldets Ljoreglugge;
Og gav vort Folk og Land dets Tonetydning.
Hans Sang kom til os som en gammel Kjending,
Men adlet, fri i Lader, Gang og Vending.

Hvor er de store Verker da, som blev
Af Strengen lokket og han kunde levne?
Spørg ei om disse; han det Smaa kun skrev,
Han veied Maalet strengt imod sin Evne,
Og aldrig han i sin Begeistrings Stevne
Et Skridt udover stukne Linie drev;
Men derfor staar hans Digtning stor, skjøndt liden,
I Skjønheds Evighed og trodser Tiden.

— Den Kreds af Ældre, som er samlet her,
Bevæget mindes vil, da «Brudefærden»
For første Gang — i disse Lampers Skjær —
Tog Flugten udad. Siden da, hvor er den
Vel flagret vidt, tiljublet fjernt og nær,
Og har med Skjønheds Magt forbauset Verden,
Har med den friske, klare Nordens Tone
I Verdensstaden vundet Sangens Krone.

Nu vort Farvel og Tak den her skal byde
Sin egen Mester, Tonens ædle Skald,
Og løfte op hans Navn i Mindets Hal. —
Men mer! Den for vor unge Slægt skal tyde
Det bedste Haab, om blot dens Sønner lyde.
Tro som den Tabte, givne Kunstnerkald! —
Og dette Haab i Mindefestens Savn
Vi knytte fast til Halfdan Kjerulfs Navn.

1870.

Ved Tusindaars-Festen.

Hør Hafrsfjordens Bølgebrag!
Den vælter sine tunge Vover
Idag til mægtigt Skaldkvad over
Vort Norges store Kjæmpeslag.
Den synger: Se, hvor Drager stuve
Sig sammen, staar Kong Harald Luve:
Hans Kjæmper gaa i Vargstak frem
Paa Fiendeskib og rydde dem.

Hør efter dog! Ei Lurens Stød,
Ei Mandfald under Skjoldeklangen
Faar Pris af Havets Røst i Sangen,
Ei Blod, som gjorde Bugten rød.
Nei, Fjorden op mod Klipperammen
Høit kvæder: Her slog's Norge sammen.
Hvad før var sønderlemt og spredt,
Her Sværdslag hamrede til Et.

Som efter Slag i Hafrsfjord
Kong Harald stod den Guldhaarfagre,
Saa skinner over Dalens Agre
Vort Høifjeld nu fra Syd til Nord.
Dets Rygrad gjennem Landet vinder
Sig op og trofast sammenbinder,
Mens Tiden kommer, Tiden gaar —
Saa Norge stod i tusind Aar.

I Kjærlighedens stærke Magt,
Saa staar der i de gamle Skrifter,
Gik Harald til de Storbedrifter,
Der holde om hans Minde Vagt.
Os, Brødre, Kjærlighedens Evne
Skal give Magt i Dagens Stevne:
Den Ragna, som for Alt er kjær,
Det Norge, gamle Norge er.

Med Blikket hid paa Haraldshaug
Og paa det reiste Landemærke
Vi gaa i Fylking mandig-stærke
Til Kamp mod Jætte, Trold og Draug.
Vor Ragna fattig er, men fager
Naar Kjærlighed os sammendrager,
Vi virke hende Brudeskrud
Dertil os hjælp, o Herre Gud!

1872.

Til Professor C. P. Caspari.

(Ved hans 25aarige Embedsjubilæum.)

Tag venlig mod os paa denne Dag,
Vi komme fler, end du øiner:
Usynlig stander en Flok os bag,
Mens Sangens Tone sig høiner.
Discipelskaren Landet om
Fra Fjære, Fjeld og Dale —
Hver En i kjærlig Tanke kom
At bringe Takketale.

Du sad ved Lampen i Nattestund
Og dybt og anspændt grunded —
Tak for de straalende, rige Fund,
Du har af Ordet vundet!
Du holdt dem frem i Aandens Lyn,
Med Troens Hjertevarme;
De tindred for vort Ungdomssyn,
De faldt i vore Barme.

Al Jordens Tale forstummer snart,
Den bedste Livet ei giver;
Guds Ord det haver en egen Art:
Til evig Tid det bliver.
Det er din Gjernings store Løn:
Fra dine Læresale
Gaar Ordet om Guds kjære Søn
Med Liv til Norges Dale.

Du gav saa Meget med Mund og Pen
Igjennem Aarenes Rader,
Stod dog og bøied dig ned som Ven
Til os, ja som en Fader.
I Summen gav dit Ord og Liv:
O hvilken Aandens Sommer
I Herrens Kirke ved Guds Bliv,
Naar Israel først kommer!

Du gav saa Meget, vi har kun Lidt,
Men dybt det kommer fra Hjerte:
Vor Tak for Kampen, som du har stridt,
For Sandheds-Ordet, du lærte.
Vi har en Bøn at lægge til
Fra al din Lærlingskare:
Gud gyde Olje i din Ild!
Gud signe og bevare!

1872.

Kantate ved Universitetets Mindefest for Kong Carl XV

den 19de November 1872.

Før Talen.

I. Kor.

Medens Høstens Mulmsky spændte
Sorte Telt om Fjeld og Strande
Og ved Dag og Nætter sendte
Skyl som Flod af Taarevande:
Runged tungt fra Kirketaarne
Over By og Bygdelag
Sørgeklokkens dumpe Slag,
Hult af Stormens Stød henbaarne.
Dirrende gik Klokkeklangen
Gjennem Dalen, over Vangen,
Afrev og til Jorden fældte
Løvets Farvepragt i Lunden,
Saa den stod omkring vort Fjeld
Lig et sorgslørt Gravkapel.

Dirrende gik Klokkeklangen
Gjennem Dalen, over Vangen
Folket ned i Hjertegrunden;
Thi de dybe Toner meldte:
Carl, Kong Carl i Dødens Nat
Har sit Land, sit Folk forladt.

II. Recitativ.

I Visdoms høie Haller
Hans Ungdom fik sin Daab,
Hvor Lys i Strømme falder
Paa Minder og paa Haab;
Hvor Sandheds Tale lyder
Og mægtig sønderbryder
Hvert Skal og alle Larver
Og Tingens Væsen tyder;
Hvor Skjønhed Formen gyder
I Toner og i Farver
Om det af Aanden Vundne,
Det Værende og Svundne.
I disse Lysets Leire
Han stred, og sine Seire
I Farvens Glands, i Tonen
Bar med sig op paa Thronen.
Han ynded vore Sale.
Nu floromvundne tale
De om den tunge Sorgens Fest, vi feire

III. Solo med Kor.

Kong Carl er nævnt den Hjerterige
Han elskede Norges Land
Fra Strand til Strand.
Vor Fjeldviddes høie Stilhed
Med glittrende Jøkelpigge,
Med Vande, som mørke ligge,
Vor Sommerdals klare Mildhed —
Han lod sig derom ei sige,
Han saa det, og lod saa stige
I Billeder frem
Vort herlige Hjem.

Kong Carl er nævnt den Hjertevarme:
Han bredte fra Kongestol sine Arme
Mod Norges Folk.
Hans Skjold er Tolk:
For Ungdoms-Drømmen paa Pladen stod
Vel stærke Runer om Kamp og Blod.
Han sletted dem ud for vor Folkelykke,
Han skrev: Med Lov vil jeg Landet bygge.
Ei efter Tykke,
I Skjoldets Aand
Han førte den tyngende gyldne Vaand —
Det er hans Kongegravs straalende Smykke.

IV. Kor.

Thi derfor brøde
Sig Dagglimt frem
I Folkehjem
Om Land, i By;
Og gylden Grøde
Sig kunde flette
Om Dal og Slette
I Thronens Ly.
Og Fredens Virke
I Folk og Kirke
Slog Frugter ud.
Vi se paa Gaven,
Vi takke Gud,
Og Kongen, som ligger i Graven.

V. Kvartet.

Den høie Skikkelse var smertebrudt,
Og mat kun glimted Kongeøiets Stjerne;
Han følte, Døden havde paa ham skudt,
Hvor Helsebod han søgte i det Fjerne.

Da vendte sig hans Hu mod Nord, mod Nord.
Hans Hjemves Higen længted, o saa saare.
Han ilte; thi den dyre Nordens Jord —
Paa den hans sidste Suk, i den hans Baare!

Helsebod Lægedom

Nu dugges denne Jord af vor Taare

VI. Kor.

Men Kong Carl er venlig inde
Lukket nu i tryggest Hal:
Folkehjertets dybe Minde
Trofast ham omslutte skal.
Kjærligheden staar ved Døren
Og mod Glemsel holder Vagt;
Der Kong Carl ei segner, førend
Folket selv i Grav er lagt.

Efter Talen.

I. Kvartet.

Tagende, givende
Ruller Tidens Bølge;
Ei skal den dølge
Dog for os det Blivende.
Aanden, belivende,
Peger for vort Øie
Op mod det Høie.
Ned vi os bøie,
Vinket vi følge.

II. Solo.

Thronens Purpur, Kronens Guld
Falder, synker ned i Muld,
Blandes der med Støvet.
Magt og Mod i Kraftens Tid,
Høihed, Ære, Mandevid
Er som Græs og Løvet.
Alt paa Jord lig Stjerneskud
Tændes, blinker og gaar ud.

III.

A. Kor.

Men hvor Stjernehæren gaar
Paa sin lyse Vandring,
Herre Gud, din Throne staar,
Kjender ei Forandring.
Thi for dig er tusind Aar
Som den Dag, der randt igaar

For dit Aasyn, Herre, vi
Støvets Børn fremkomme,
Bønneraabet stemme i:
Styr og led til Fromme!
Af din Miskundhed, o Gud,
Skift os Fremtidslodden ud!

B. Dobbelt Kvartet.

Salv Kong Oscar, salv ham selv
Med din Aand og Naade!
Under Thronens Gyldenhvælv
Lys og Lykke raade!
Begge Folk bind fast og trygt
Sammen, Herre, i din Frygt!

C. Kor.

Sandheds Gud, i Sandheds Hjem,
Et vi bønligt bede:
Lad din Sandhed straale frem,
Mulm og Mørke sprede!
Landet staa i Lysets Skin
Som i Solglands Fjeldetind!

Kantate ved Aabningen af Drammens Industriudstilling

den 24de Juni 1873.

I. Kor.

Løft dig, vor Sang!
Ind skal du vie med tonende Klang
Kampmøde-Stunden,
Sommerlys runden.
Skyl med din Bølge som Elveløbs-Flommen,
Naar den, fra smeltende Jøkelbræ kommen,
Bredfylder Leiet og skvulper og gynger,
Brusende synger.
Ægg med din Klang
Fyrigt til Stridslyst og Kampmod hver Evne
Her ved vort Stevne —
Løft dig, vor Sang!

II. Recitativ.

Skjønt ifjor med Hjertensglæde
Rundt vort Fjeld vi kunde kvæde

Jøkelbræ = altidliggende Is og Snelag paa Fjeldet.

«Norge samlet er og helt»,
Møde Fylker nu og Byer
Atter frem og Tvist fornyer,
Som var Landet skilt og delt.
Nu skal Slaget atter stande;
Som paa Hafursfjordens Vande
Kampen gjælder Norges Sag.
Derfor hæve Blik og Pande
Kjæmperne paa Stridens Dag.
Ingen her vil blive efter,
Hver vil prøve sine Kræfter,
Hver vil hævde Forretsrang.
Men i Dysten, som nu yppes,
Ikke Sværd i Blod skal dyppes:
Skriften, som til Fanen hefter,
Viser Kampens Maal og Gang.

III. Romance.

Men Banret bærer det Guds Ord:
«Min Skabnings Krone, fyld min Jord
Og læg dig den til Fode!
Regjer det Skabtes hele Hær
Paa Land, i Vand; som fjernt, saa nær
Alt tjene dig til Gode!»

Da Ordet lød, hvad villigt gik,
Det naas nu kun ved Granskerblik

Dybt i Naturens Revne.
Dens Drift og Lov maa forskes ud
Og bøies under hint Guds Bud
Ved anspændt Aandens Evne.

Hver Kraft, med egen Magt og Med,
Som lagdes i det Skjulte ned,
Maa op i Dagen bringes,
Og mod det ene, store Maal:
Med Frugt at fylde Livets Skaal,
Af Mandens Tanke tvinges.

IV. Mandskor med Solo.

Det er vor Mening,
Naar i Forening
Aanden
Og Haanden
Nidkjært og rastløst sit Arbeide gjør
Begge behøves,
Op skal de øves,
Indtil de aabne vort Folkevels Dør.
Gjennem de Manges
Kapstrid indfanges
Alt, hvad vort Land bær i moderligt Skjød
Fossen og Voven,
Fjelddybet, Skoven,

Mark under Ploven —
Alt skal det nyttes,
Alt skal udbyttes, —
Da giver Moder os Sul til vort Brød.
Fattig hun synes,
Rig dog hun er.
Kraften skal ægslibes, hvæsses og brynes,
Børneflok kjær.»
Den hendes Tale,
Mægtig og fyndig,
Moderlig myndig
Gaar gjennem Dale,
Naar til hver Søn, hendes Hjerte er nær.

V. Kor med Solo.

Hvo har grebet dybt i hendes Gjemmer?
Hvo har løftet frem af hendes Skat?
Hvo har saa den renset, dannet, at
Klar den staar og Moders Ære fremmer?

Hvo har lagt den største Sum af Tanke
I sit lille eller store Verk?
Hvo har brudt igjennem, kløgtig, stærk?
Han skal Kampens Seierspalme sanke.

bryne hvæsse.

Men selv den, som maa beskeden vige,
Vinder lige vist i Stridens Leg:
Naar han Palmen ei, en Kvist af Eg
Skal ham dog hans Stræbens Hæder sige.

Og vi Alle gaa fra Stevnets Møde
Bort med klarnet Blik, med opladt Sands:
Fremtids Syner staa i Haabets Glands,
Saa at Barmen svulme maa og gløde.

Thi de Frøkorn, som vi her udstrøde,
Voxe engang op til Seirens fulde Krands.

VI. Slutningskor.

Se, Jonsoksolen lyser udover vort Haab,
Om Aasen Løv og Blommer sig flette,
Og Elvebølgen synger om Forventningens Daab,
Og al Naturen vil os forjætte:
En Sommer stunder til, da vort Fjeldland skal staa
Af Barnehænder smykket, med Høitidsskrud paa —
Dertil vi vor Evne indsætte.

Vi spænde Armens Sene, vi strænge Tankens Magt,
Og kjærligt om det Vundne vi frede;
Men vel vi ved: i Guds Haand vor Lykke er lagt,

Jonsok = St. Hans.

Og ydmygt ham i Troen vi bede:
Du Herre Gud, som raader for Lidt og for Stort,
Lad ikkun al vor Gjerning i dig vorde gjort,
Da selv du skal til Maalet den lede!

Professor J. S. C. Welhaven.

(Til forud komponeret Musik af Edvard Grieg.)

Stille nu!
Sagte Tonen gynge
Om de Blomsters Klynge
Fra sorgfyldt Hu!
Kampens Tid er ude,
Skalden sover blødt paa Pude —
O, stille nu!

Vidt om Land
Vifte Suk og bære
Hid ham Tak og Ære
Fra Dal og Strand.
Thi vi Alle, Alle
Tog af Skatten, han lod falde
Saa vidt om Land.

Mægtig stod
Han, «med Landser leged»,
Og paa Veien peged
For Folkets Fod.
Hver en Aandslivs-Retning
Gav han Daab og Renheds Tvætning
Han mægtig stod.

Al hans Sang,
Klar som Kvad i Kirke,
Fyldt med Duft af Birke,
Gik over Vang.
Tankens Lyn og Pile
Fløi og lod os gløde, smile
Ved al hans Sang.

Digt og Ord
Tysned paa det Sidste,
Kraften maatte briste
I Kampen stor.
Men hver Sandheds Tale
Gaar med Efternyn i Dale
Fra Digt og Ord.

Herrens Fred
Falde med vor Taare
Over Skaldens Baare
Nu sødt herned!

Herre, Tak for Gaven!
Lys i Naade over Graven
Din egen Fred!

— —

Fædrejord,
Tag din Søn i Skjødet,
Han for dig har blødet,
Du Land i Nord!
Navnet vil du gjemme,
Men hans Daad i Lys du fremme,
O Fædrejord!

1873.

Biskop J. L. Arup.

Saa gled nu Bispestaven
Den Gamle ud af Haand!
Han bar den alt til Graven
I Jesu Christi Aand.
Paa Panden skinte Freden,
I Øiet Kjærlighed —
Saa vandred han herneden
Mer glad for hvert sit Fjed.

I Hoved Mandens Tanke,
I Hjerte Barnets Sind,
Han Fylde kunde sanke
Af Aandens Skatte ind.
Men ei han tvivlsom famled;
Hvad han har trot og vidst,
Det Alt i Ét sig samled:
Guds Kjærlighed i Christ.

«Hvor liflig Lyd af Fødder,
Som bære Fredens Bud!»
Saa lød fra Hjerterødder
Rundt ham med Tak til Gud.
Har Naadesordet flømmet
Fuldt fra en Vidnemund,
Da var det, naar det strømmed
Ham ud af Hjertets Grund.

Han blev med Længsel ventet
Af Kirkefolk og Prest;
Nu Sjælen did er hentet,
Hvor selv han længtes mest.
Op til ham Brødres Skare
Som til en Fader saa —
Gud lad, naar vi skal fare,
Os Glædens Gjensyn faa!

Han bar os paa sin varme
Og rige Kjærlighed;
Nu bære vore Arme
Ham hen til Hvilens Fred.
Lad sænkes blødt hans Kiste,
Lad høines Muldens Top!
Naar Gravens Tuer briste,
Saa staar han salig op.

1874.

Til Professor Gisle Johnson.

(Ved hans 25aarige Embedsjubilæum.)

Skik, Lærer, ud idag din Tanke
Og lad den naa hin første Stund,
Da, mens dit Hjerte maatte banke,
I Salen du oplod din Mund.
Imellem ligge Aar i Række,
De strøde Sølvstænk i dit Haar,
Men hvert dig maatte mer afdække
Den Sandheds Skat, hvormed du staar.

Som vore Fjeldvand, dybe, klare,
Høit over Dalens Taageflugt,
Der Himlens Billed kan bevare
Og speile for vort Øie smukt:
Slig var din Hu, for Verden lukket,
Men stille for Guds Aand udbredt —
Han kom og stilled Længsels-Sukket,
Han gav, hvad du saa rigt har spredt.

Derfor af Livsens Vandestrømme,
Som vælded af dit Indre ud,
Du over Skarer kunde tømme
Og vække Trang til Liv i Gud.
Erfaringsviss og klar din Tale
Slog Skinnet ned og Blændverk brød,
I Kirke som i Læresale
Den klang med Ild fra Altrets Glød.

Nu Talen fra Discipelmunde
I fem og tyve lange Aar
Om Fjeld, i Dal, langs Sø og Sunde
Til Folkets Hjertedybder gaar.
Vi vil ei staa med modløs Klage:
Saavist det er Guds eget Ord,
Det vender ikke tomt tilbage;
Thi Herrens Kræfter i det bor.

Og derfor nu i Mindestunden
Sig trænge om dig Læg og Lærd
Og takke Gud og signe Munden
For hvert dit Ord, vel Takken værd.
Du stod som Baand i Kristnes Kjæde
I Tider, truende med Brost —
Saa lønne Gud dig med sin Glæde,
I Kamp med Fred, i Sorg med Trost!

1874

Til Statsraad R. Tønder-Nissen.

Din Ungdoms Lyst var vor Lærdomshal,
Din granskende Mandoms Glæde;
Dog maatte du gaa paa det høie Kald
Og ud fra vor Skare træde.
Du vilde nok helst dig skjult i Løn,
Men Kravet i Kirkefolkets Bøn
Har Magt, du fik dig ei dølge —
Nu maa vort Farvel dig følge!

Du stod og tegned med skarpe Rids
Guds Kirkes Liv, som det skrider
I Kamp og Stille, med Seiren vis,
Igjennem vexlende Tider;
Dit klare, sikkre, rolige Blik
Ind gjennem Skallen til Kjærnen gik;
Du viste i Billedet Grunden
Og fremdrog, hvad laa paa Bunden.

Og derfor sad vi med Blus paa Kind
Og lytted om Talerstolen;
Thi Ordet klared os Syn og Sind
Med Straaler fra Sandheds-Solen.
Men steg du af dit Katheder ned,
Det var som en Hilsen af Herrens Fred
Os mødte i Raadet og Daaden,
Der lyste os ud af Vaaden.

Nu sidder du høit ved Kongens Bord,
Hvor veies skal Kirkekaaret —
Gud lede og signe hvert Raadets Ord,
Som frem af din Mund blir baaret!
O, maatte du se fra dit Sæde der,
At Sæden, du spredte, Guldax bær!
Det Ene, hvormed vi lønner,
Er Tak og vort Hjertes Bønner.

1875.

Ved et Barns Daab.

Der, hvor et Barn til Daab er bragt
Og viet til Guds Naadespagt,
Der er en salig Aandens Fest,
Der er den høie Pinsegjæst

Der kom han, ei i vældigt Brus,
Men i et stille, yndigt Sus.
Han rørte Vandet, stærk og mild,
Saa det fik Flamme-Tungens Ild.

Han kyssed Barnets Mund og Kind
Og drog det dybt i Jesus ind
Og gav dets Hjerte Liv af Gud,
Som siden smukt skal foldes ud.

Gud være Pris for Daabens Vand!
Den giver Lod i Livets Land,
Den er den store Himmelport,
Som os Guds Kjærlighed har gjort.

Gud lade Barnet voxe op
Som Vaarens friske Rosenknop
Og brede ud sit Bægerblad
I Kraft af Dug fra Daabens Bad!

Gud signe Far, Gud signe Mor
Med Naade til den Gjerning stor
At lægge ret i Jesu Navn
Sit Barn ind i Guds Faderfavn!

1875

Hilsen til Sverige.

Ved Studentermødet 1875.

Land, du som løfter den mægtige Pande
Op imod Ishavets fraadende Kyst, —
Land, du som strækker de solvarme Strande
Blomsterindvirkte mod Syd og mod Øst, —
Land med de brede, de blaablanke Søer,
Tindrende op under Vaarhimlens Glands
Sødt som et Blik fra de nordiske Møer —
Land, du henriver vort Syn og vor Sands,

Land med de vide, de kornrige Sletter,
Glindsende fagert i Høstdagens Guld,
Naar over Furen sig Axkrandsen fletter,
Bølger og bøier sig, vægtig og fuld, —
Land, i hvis Jord ligger Jernmalmens Sene
Stærk, som den lagt er din Søn udi Arm —
Svealand, modtag, hvad kjærligt vi mene:
Hilsningens Pris som vort Ungdomsblod varm.

Folk med de store, de straalende Minder,
Som, medens Tiderne komme og gaa,
Skinne fra Hæderens høieste Tinder,
Mane til Daad, der kan Fædrene naa, —
Folk, som har blødet for Tanken og Troen,
Løftet af Psalmen, mens Sværdhugget klang, —
Folk, som har bygget i Videnskab Broen
Opad mod Lyset — dig vies vor Sang.

Folk, fra hvis Banner de stolteste Navne
Lyse og kyse i seirrig Flok, —
Folk, som, mens Fredstider venligt dig favne,
Skrider i Fredsdaad, og deri har nok, —
Folk, af hvis Sangbryst de lifligste Toner
Strømmede ud, for dit Hjerte en Tolk, —
Folk under Frihedens Løvskygge-Kroner —
Hil dig vor Frænde, du hustore Folk!

Tak, at du kaldte os hid over Kjølen,
Tak, at du bredte ud broderlig Favn —
Ærligt og trofast er Haandtag af Dolen.
Længe vi længted, du boded vort Savn.
Frem af vor Hjertegrund Ønsket vi bære
Som nu i Sommerskrud Høide og Strand.
Saaledes blomstre din Lykke og Ære —
Gud signe Sveriges ældgamle Land!

Ved Afsløringen af Mindesmærket for Carl Johan.

Den 7de September 1875.

Den store Konge drager nu til Møde
Aasyn til Aasyn med sit Klippefolk.
Naar Dækket falder, vore Hjerter gløde,
Thi Mødet er hans største Seiers Tolk.
Hans Klinges Lyn har Fienden kyst paa Valen,
Naar frem hans Stridshingst sprængte let og stærk;
Nu holder mild og stille han for Dalen;
Nu hilser han sin Fredsdaads Kjæmpeværk.

Hans første Kongehilsen var en Gave
Af Hegn om Frihedsvaar i Norges Land:
Nu ser han Vaaren som en Sommerhave:
Det grønnes vidt om paa Fjeld og Strand.
Hans høie Æt med Folket har omfredet
Og elsket frem, hvad Haabet slutted ind. —
Se, derfor er en Glædens Mildhed bredet
I den djærve Skikkelse om Mund og Kind.

Der staa de ædle, kjendte Træk i Dagen,
Let bøier Carl Johan sig mod os ned
Og vier os til Alvorskamp for Sagen,
For hvilken han i Aandens Flammer stred.
Velsignet gjennem Tiden gaar hans Minde —
Nu signe Gud hans tvende Folk, hans Slægt!
Nu Herren naadig Kraft og Lykke binde
Om ham, som bær den Stores Arvetægt!

Jørg. Moe:

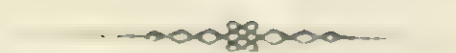
SAMLEDE SKRIFTER

SAMLEDE SKRIFTER

AF

JØRGEN MOE.

Andet Bind.

KRISTIANIA.

FORLAGT AF ALB. CAMMERMEYER.

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI.

1877.

Indhold.

OM FOLKEDIGTNING

Nogle indledende Ord

til „Samling af Sange, Folkeviser og Stev i Norske Almuedialekter". (1840.)

Gaar man ud fra den Hovedfordring til et Lands Skjønliteratur, at den i rene, luttrede Billeder skal afspeile Folkets Liv, saaledes som dette efter fysiske og historiske Betingelser er til, vil det neppe falde Nogen ind at negte, at, hvad vi kalde norsk Digtekunst, staar meget lavt. Heller ikke vil Nogen famle længe efter Grunden: den Tid »Løven tæmmedes til Pudelhund«, var det naturligt, at den norske Pegasus, flyttet ned paa de danske Sletter og tilreden paa Tydsk og Fransk, glemte sin gamle Flugt fra Fjeldtind til Fjeldtind. Efter Adskillelsen fra Danmark tog det politiske Element alle Kræfter i Sold, og ingen af denne Tids digtende Nordmænd ragede saameget op over sin Tid, at han, frigjort fra denne ensidige Stræben, formaaede at fordybe sig i og gjengive Folkets Hus- og Hjerteliv, — uden én eneste, vor fortræffelige Maurits Hansen. Men

Fjeldtind, spids Klippetop.

én Svale — selv en Svale med et saa melodirigt Bryst — gjør ingen Sommer, og i det ovenfor Sagte ligger derfor det Særsyn begrundet, at vor Kunstpoesi i sin Helhed staar ganske adskilt fra, er noget rent fremmed for vor Folkepoesi, saaledes som denne, fornemmelig i Eventyr og Sagn, men ogsaa i enkelte metriske, lyrisk- episke Former fremtræder. Hvor kunstig og forfinet et Lands Literatur end kan være, har den dog, om den er sand, altid bebevaret en Grundtone af Folkepoesien; — hos os klinger hver med sin Tone, og hvor Lydene samledes, har det oftest været til Misklang. Endnu mindre end Folkets Liv, som dog har havt én Digter, har vor Fjeldnatur fundet et Sind, der var aabent for den og forenet med en Aand, som formaaede at befri dens Poesi fra Forsteningen, hvori den ligger tryllebunden. I denne Henseende har jeg — jeg ved, det er et frygteligt Kjætteri, men det maa dog herud! — et freidigt Haab til Hr. Welhaven, et Haab, flere af hans Digte ikke alene have vakt, men for mig endog tildels fyldestgjort.

For alle dem, som erkjende denne vor Kunstpoesis Brist — sikkerlig den værste, den kan have, — maa ethvert Middel til at hæve samme være af yderste Vigtighed, og saalænge der ikke fremtræder nogen eller kun en enkelt Digteraand med den overlegne Dygtighed, at den ved egen Kraft kan dukke ned i Folkelivet og der frigjøre og hæve op igjen

med sig den Rigdom af Poesi, dette eier, saalænge maa dette Middel søges deri, at man rækker de poetiske Gemytter Folkepoesierne, forat disses Aande, som i Sandhed er at ligne med den vækkende og belivende Vaarvind, kan befrugte dem til Frembringelser, digtede i Folkets Aand, eller til Modtagelighed for saadanne. Jeg vil nemlig ingenlunde have Benævnelsen, poetisk Gemyt, tagen i snevrest Forstand om de — Gud ved hvormange — Digternavne, vi, naar vi tælle Smaat til Stort, kunne faa opdrevet; jeg sigter her lige saa vel til de aandrige Læsere, hvis Vækkelse til at elske det fædrelandske Element i vor fremspirende Literatur er lige saa nødvendig, saafremt det er afgjort, at Digteren, blot løftet og baaren paa sit Publikums Kjærlighed, formaar at naa det Høieste. Selv forsaavidt de Digtende angaar, er det naturligvis ikke Meningen, i Folkepoesierne nærmest at frembyde Stof, — det have hine hos os nok, ja for det første for meget af; jeg sætter disses Værd og Betydning, som antydet, ene i det Beaandende og Belivende, de bære i sig. Rigtignok taxerer jeg de hos os i Rigdom forekommende prosaiske folkelige Poesier, Sagnene og navnlig Eventyrene, langt høiere i denne Henseende, end de kun sparsomt forekommende versificerede Former, fordi de første, der for en stor Del ere Filosofemer, have en ganske anden Dybde, og fordi de, som de i teknisk Henseende letteste, langt renere og bestemtere

udtale sin Idé, medens denne i de sidste ligger bunden i Formens langtfra ikke smidige og fuldkommen udviklede Organisme; men ikke desto mindre fortjene uden Tvivl ogsaa disse sidste fuldtvel Opmærksomhed, og det saa meget mere som de ere sjeldnere.[1] De have desuden noget, der maa og vil skaffe dem Indgang til Øre og Hjerte — sine Melodier, disse ofte saa uendelig deilige Toner, hvori vore Fjelddales Lyst og Smerte løse og udaande sig.

Dette er for en Del Betydningen, der har foranlediget Udgivelsen af denne Samling; den kan imidlertid endnu betragtes fra et andet Synspunkt, fra Sprogets. Forsaavidt nemlig Dialekterne — hvad jeg ikke har Kjendskab nok til dem til at kunne bedømme — ere paalidelige, afgiver den Exempler paa, hvilke Levninger vore Dalstrøg endnu bevare af vor gamle, herlige norröna, og hvorledes disse nu forme sig — Bidrag, som kunne være interessante ei alene for vore Oldtidsforskere, men for Enhver, der agter at benytte vort Sprog som offentligt Meddelelsesmiddel. Jeg vil nemlig ingenlunde have lagt Dølgsmaal paa den min Overbevisning, at det er det eneste Rigtige, at vore Skribenter fra Folkesprogets Guldgruber hente, hvad de tiltrænge, og hvad de med Fordel kunne benytte;

[1] Uden nærmere Kjendskab til Fylden af de metriske Folkedigtninger havde Forf. denne Mening, da Ovenstaaende blev nedskrevet.

disse Gruber eie Malm, der har en klar og kraftig Klang til Toner netop for det, Nordmænd have at sige og synge. At imidlertid Kritik og Smag her maa anvendes, er Noget, som siger sig selv. Forresten er det vist det samme enten denne Mening fordølges eller udtales, den vil dog i Tiden gjøre sig gjældende!

Dette om Bogen i Almindelighed. Om dens første Afdeling specielt er ikke Stort at sige. Hvad der af denne er godt, t. Ex. den deilige Stockflethske »Heimatkomst« og Meget af Storm, tiltrænger ingen Anbefaling, og paa det muligt mindre Gode vilde den dog være spildt. Ofte anbefaler Melodien den mindre udmærkede Text. Men om Poesierne i Bogens anden Afdeling kunde være et Ord at sige. Disse ere ægte Folkedigte og bære, forsaavidt de ere velvalgte, de indre Kjendetegn derpaa. Med den Kunstløshed i Formen, der ere saadanne eiendommelig, forene de ogsaa det Djærve og sikkert Betegnede, det Gedigne, Sunde og Dygtige, som forbausende møder os i al Folkepoesi. Man spørge ikke her efter Forfatteren; ved hvert Digt faar man kun ét Svar: Folket; thi det digter for at skaffe sig ikke Navn, men Luft — det er det overstrømmende Liv, som maa befri sig, det er Kilden, der kjæmper sig op i Dagen. Hvad Heine har anført om de tydske Burschers Improvisationer:

Heimatkomst = Tilbagekomst til Hjemmet.

»Wer hat das schöne Liedel erdacht?
Es habens drei Gäns' übers Wasser gebracht,
Zwei graue und eine weisse,«

det heder paa Norsk om disse Folkedigte:

»Aa denna Visa har gjort seg sjøl:
Ho kom no flytande paa ei Fjøl.«

Men netop fordi det er Trang og ikke Forsæt disse Digte skylde sit Tilvær, have de ogsaa Noget at give, og give dette med Sandhed. Som Improvisationer maa de nødvendigt fattes i Forbindelse med sine Melodier, og saaledes have de en ofte underfuld Magt. Jeg vil exempelvis nævne den dybe, inderligt klagende: »I Fjor gjætt' eg Gjeitinn'«. En Modsætning til denne danner til Ex. den barrokkomiske »Han Mass aa'n Lasse«. Paa Bunden af dette barrok-komiske Lune, som jublende tumler Alt mellem hinanden, hviler der ellers, tidt i Texten, men næsten altid i Melodien, en smertelig dæmpet Tone, den jeg ikke ved at sammenligne med Noget bedre, end med de underligt dirrende og bævende Understrenge paa Hardangerfelens Bund, naar den gnides til en manende Halling, med korte djærve Strøg. Denne smertelige Skjælven, denne lønlige, zittrende Uro midt i den larmende, jublende, svulmende Glæde tror jeg er eiendommelig norsk, en Klang fra vor Fjeldnatur selv, og jeg antager det

Sjøl: selv, flytande: flydende; Fjøl: Fjæl; gjæta: vogte, passe paa. Gjeit: Gjed. Fele: Violin; Halling: eiendommelig norsk Dans.

ingenlunde tilfældigt, at vore Folkevirtuosers Instrument er just saaledes konstrueret. Igjennem andre gaar en mildere romantisk Tone, f. Ex. gjennem »Rabnabrydloup uti Kraakelund«, der har Barneeventyrets Fortrolighed, og den særdeles smukke erotiske Situation: »Eg ser deg ut før Gluggjin.« — Men især er det Stevene, som, ved sin eiendommelige Tilblivelsesmaade og Brug, maaské endnu mer end ved sit Indhold, have Krav paa Opmærksomhed. Stevene (oldn. stef, ɔ: en Art reflekterende, stadigt tilbagevendende Omkvæd i de gamle Skaldes Strofer) ere nemlig at betragte som en Levning af den Improvisation, gjennem hvilken Fædrene med Lethed og Kraft udladede sit livfulde Indre. At »stevjast« er en selskabelig Underholdning, som er meget almindelig i flere Fjeldbygder, saavidt jeg ved, især i den sydvestlige Del af Landet; den bestaar i en Sangvæddekamp, der aabnes af en Stever i Stimet, idet han med udfordrende Blik og Tone synger en af de gjerne staaende Udæskningsformer, som:

»Stevjast med meg, kan deg lite nytte,
Men eg ska laane deg Krok og Lykkje,
Aa eg ska laane deg Lykkje og Krok —
Aa hegt saa Kjæften din vel ihop!«

Den, som optager Handsken, svarer til Ex.:

Rabnabrydloup o. s. v., ɔ: Ravnebryllup i Kraakelund. Glugje Lufthul, Aabning i en Væg. Stim, her Lag. Krok Krog, Hagte. Lykkje Løkke, her Malle. Kjæft Mund (om Mennesker spottende), ihop isammen.

»Aa eg ska ta dine Ord paatverke,
Saa dine Kjakabein, dei ska verke,
Aa eg ska ta dine Ord paa Sned,
Saa Nasetippen ska hænge ned!«

Jeg har med Flid valgt et Par af de mest grandios-storsnudede Indledningsvers forat vise, at vore Folkesangere i sine Kontroverser ikke i dette Stykke staa tilbage for vore dannede Poeter; men skulde Nogen alligevel tro, at de maa give tabt, ved jeg ikke at redde dem paa anden Maade end ved at gjøre opmærksom paa det livfulde Lune i deres Praleri: det turde igjen skaffe Ballance tilveie. Naar Kampen saaledes er aabnet, gaar man løs paa hinanden med Stev af broget Indhold, saalænge indtil den Ene er udtømt og derved overvunden. Man maa imidlertid ikke forestille sig det Hele som Improvisation; de ægte Stevere ere rustede til Kampen med en hel Dynge udenadlærte Stev, blandt hvilke de under Striden kun have at gjøre Udvalg, eller hvoraf de vælge og siden akkomodere det Valgte i dets Enkeltheder; thi den Enes Stev udgjør altid et supplerende eller responderende Led til den Andens foregaaende. Kun naar Kjæmperne blusse rigtigt op, improviseres alt imellem, og disse Øieblikkets Tankefugle have da gjerne baade Næb og Klør. I en anden Forstand, i sin Oprindelse nemlig, er derimod naturligvis hele Kampens Stev-

Kjakabein Kjeveben, paa Sned, egtl. paa Skraa, bagvendt.

række, som al Folkepoesi, Improvisation; kun ikke af den Stever og fra det Stim.[1] Ogsaa den Skik skulle Steverne have arvet fra de gamle Skalde, at de flittigt væde Struben, saa Sangen ei skal lyde rusten; men dette er ogsaa den eneste Pause, som tør finde Sted, saalænge Kampen staar paa.

Efter denne Stevenes Tilbliven og Brug skulde man vente et mere spidst og mindre broget Indhold, end det her Meddelte lader slutte til. Men dels maa man erindre, at en stor Del ere digtede til en anden Tid, og dels afsløre disse Naturens Børn midt i den lyttende Klynge frit og uhæmmet, hvad der da rører sig i dem. Paa Pigelæberne især svulme derfor disse Smaadigte ofte op med Følelsens Varme og en umiskjendelig Inderlighed; man kan let vide, at det her, som andensteds, især er

[1] Dette kunde maaské være vildledende, forsaavidt deri ligger, at de alle ere lagte i slige Lag. Det forholder sig imidlertid ikke saaledes; mange — og derhen høre naturligvis først og fremst de, der rade sig sammen til lyriske Digte paa flere Strofer, — ere digtede til andre Tider; men alle benyttes de under Stevkampen, akkomoderede og stykkevis, naar Leilighed dertil gives. Selv Strofer af Folkeviser, der danne en afsluttet Helhed, anvendes ofte som Stev, og i dette Tilfælde er da deres Tilbliven udenfor Stimet sikker. At denne Digten i Ensomhed, udenfor Laget, maaské kan have været den oprindelige, tør jeg ikke bestemt benegte; dog forekommer det mig usandsynligt; nu er den nok i alle Fald den mindre sædvanlige. Heller ikke kan man i Melodien finde nogen fast Støtte for hin Mening; thi paa Dybden af al norsk Musik, selv den mest overgivent glade, ligger næsten bestandig noget Tungsindigt eller snarere noget for en nær Sorg, Engsteligt.

Elskovs Lyst og Smerte, som bringer den bløde Barm til at stige og Sangen til at dufte ud.[1] De smukkeste af de her leverede, de fra Thelemarken, ere næsten alle alvorlige, og mange have med al sin Simpelhed dog Noget, der finder Vei til Hjertet. Kun maa Sindet, om det skal fatte disse Digte, frigjøre sig fra den ved Læsning af modern raffineret Poesi til Vane blevne Stræben, at faa det naive og enfoldige Udtryk en skjult Betydning underlagt; en saadan Svig — om jeg saa maa kalde det — vide disse Smaa i sin Uskyld intet af. Som Exempel vil jeg nævne Stevet: »Ja Kjærlikheita, ho kann bedrøva.« I flere af de muntre og lystige udtales et godmodigt Drilleri; nogle kunne endog være fine i Antydninger f. Ex. »Om alle Guter stod i ei Line«; men alle af denne Art have den sunde, kraftige Naturs ubetalelige, ved intet Surrogat erstattelige Lune.

I teknisk Henseende bemærke man, at alle ere formede efter samme Schema, fordi de ere samme Melodi underlagte; heraf maaské Navnet. Om disse for enhver let opløselige jambiske Rækker er forresten intet Andet at mærke, end at det

Line: Linje, Række.

[1] Man kunde i det Bløde, Følelsesfulde, meget ofte Erotiske i Stevenes Indhold, i Forbindelse med deres dystre Melodi, være fristet til at se et Bevis for, at de oprindelig have været Kjærlighedsdigte og først senere have optaget det polemiske Element i sig.

sidste Enjambements Variation eller Supplement af Tanken i første Enjambement, som kan jevnføres med Lignende i Kjæmpeviserne, bærer Vidnesbyrd for Digtenes Tilbliven ved Improvisation, og dernæst det Væsentligere, at i de høist ufuldkomne Rim Vokallydenes Samklang med forbausende Nøiagtighed er søgt og med Sikkerhed funden. Skulde dette tyde hen paa, at Digte med Assonanser ville kunne finde Indgang hos vort Folk?

Med disse indledende Aforismer overgives Bogen til velvillige Læsere. Dens Digte og Melodier klang om Mangens Vugge, byssede ham i hans første Slummer og blandede sig i hans blødeste Drømme; hans Barndomserindringer ville smukkere og bedre tale deres Sag.

Norske Folke- og Barneeventyr.

(1840.)

Folkeeventyrets videnskabelige Værd betvivles ikke længer af nogen Dannet. Fremsprungne af et Folks inderste Liv, levere disse Digtninger høist vigtige Bidrag til Bestemmelse af dets eiendommelige Karakter og Synsmaader, og opbevarede med inderlig Troskab gjennem en lang Slægtfølge, give de mangt et Vink om dets Fortids-Forestillinger og disses Udviklingsgang; sammenholdte endelig med lignende Digtarter hos andre Folk, bekræfte eller benegte de Folkeslagenes Stammeslægtskab. Men — hvad Mange maaské ere mere tilbøielige til at negte — de aabne desuden en rig poetisk Verden for Enhver, som endnu har den Fantasiens Kraft og Bevægelighed, at han uden Frygt for at gjøre Kolbotter tør træde derind, og som endnu har bevaret den Hjertensrenhed, at han ei kyses tilbage af den barnlige Enfold, der er sat til Vagt for dens Enemærker. I denne Verden lever, taler og hand-

ler Alt endnu som i den gyldne Tid; her er Intet for smaat til at kunne, Intet for stort til at turde bruges; og midt i denne overflødige Rigdom og Mangfoldighed er Fortællingens Handling og Forhold som oftest saa simple og sande, at man tidt ei ved, om det ikke er Episoder af sit eget Liv, man hører. Reflexion forsmaar denne Digtart: Alt er anskueligt, og dens Dygtighed i at objektivere overtræffes kun af dens rørende Naivitet.

Det er desuden særdeles Hensyn, som maa skjærpe Opmærksomheden for denne Literaturgren i vort Land: vi have ikke som vore tvende Naboer, og fornemmelig de Danske, nogen Viseflor fra Middelalderen,[1] og Eventyret er, paa Sagnet nær, saaledes hos os næsten den eneste folkelige Digtform, men har vel netop derfor ogsaa en særdeles Rigdom. Man behøver blot at lægge Mærke til, hvilken Indflydelse de danske Kjæmpeviser have havt paa denne Nations Poesi, for at indse, at Eventyrets Folkepoesier maa kunne faa en ikke uvæsentlig Betydning for vor sig udviklende Literatur.

Indsamlingen af disse Folkepoesier netop nu er paatrængende fornøden, om den nogengang skal kunne ske. Blandt andet er det vort gjenvakte politiske Liv, som, ved at vende Opmærksomheden mere udad, er og maa være Sagnene og Eventyrene

---

[1] Se Noten Side 4.

fiendsk. At disse, der før kortede mangen lang Vinteraften om Peisen og mangen lang Dag bag Bølingen i Skoven, mer og mere forstumme i vore Fjelddale, er en Kjendsgjerning, der maaské kan være glædelig som et Tegn paa stigende Oplysning, men som sikkert er sørgelig, hvis Ingen indbjerger dem, førend de dø paa Folkets Læber. Denne Betragtning i Forbindelse med inderlig Kjærlighed til Eventyret fra vore Barnedage har allerede for flere Aar tilbage bestemt os til at samle og udgive »Norske Folke- og Barneeventyr« — et Foretagende, vi herved indbyde vore Landsmænd til at understøtte ved Subskription. Vor Plan er i tvangfri Hefter at levere, hvad vi af disse Folkedigtninger have samlet, og hvad vi herefter maatte samle, gjengivende dem med Troskab saaledes, som vi have modtaget dem af Fortælleren, uden Forskjønnelse af nogen Omstændighed eller Forandring af nogen Begivenhed; kun at vi ville anse os berettigede til at afskjære de sommetider forekommende Udvæxter, som kunne saare Velanstændighedsfølelsen. Det er fremdeles vor Agt at ledsage et af Hefterne — hvis Antal vil bero paa vort Held med Indsamlingen — med en Indledning om Eventyret, samt, naar vi betragte Samlingen som afsluttet, da at levere et Supplementhefte med Anmærkninger, — et Arbeide, vor Mangel paa Lærdom,

Peis: Arne, Skorsten; Bøling: Kvæg, Besætning af Fæ.

om vi skulde arbeidet ene, vilde have vanskeliggjort os, men som Hr. Lektor Munch godhedsfuld har lovet at være os behjælpelig med. Man vil heraf se, vor Plan falder omtrent sammen med den, hvorefter Brødrene Grimm have leveret sine fortrinlige »Kinder- und Hausmärchen«; imidlertid ville vi, om muligt, end mere nærme os Folkets Fortællemaade i Sprog og Udtryk.

(Medundertegnet af P. Chr. Asbjørnsen.)

Fortale og Indledning til „Norske Folkeeventyr“ 2den Udg. 1852.

(1851.)

Fortale.

Den Eventyrsamling, vi her lade udgaa sluttet, om ikke endt, vil sagtens forekomme Mange som et Arbeide, der for Samlerne og Gjenfortællerne har været saare let. Vor Erfaring har alligevel lært os det Modsatte. Allerede at bringe Folkets Fortællere til aabent og uforbeholdent at meddele sig — forudsætter et eget Lag at behandle dem paa. Den ligefremme Anmodning hjælper ikke langt, og selv Løftet om Betaling er spildt paa de bedste, d. e. dem, som selv elske sine Overleveringer. For at bringe disse til at tage Laasen fra Munden, er det nødvendigt at besidde en medfødt Takt, der siden ved Øvelse og Studium af Folket er udviklet. Men fremfor Alt er det nødvendigt at lade en virkelig Kjærlighed til disse Traditioner

Lag Maade, Færdighed.

skinne igjennem; den fremhyklede kan man spare sig, den har enten ingen Virkning eller den modsatte af den, man ønskede at opnaa. — Men hvis Stoffet til en Eventyrbog, der nogenledes skal repræsentere Landet og ikke en enkelt Egn, lod sig samle i en forholdsvis kort Tid, var Arbeidet dog ikke saa meget besværligt. Man havde da nok med de angivne Egenskaber i Forbindelse med den naturlige Sagacitet, som kan skjelne det Ægte og Oprindelige fra det Falske og Tilfældige. Men der fordres endnu en Udholdenhed i at benytte enhver sig tilbydende Leilighed, som kun den besidder, der fra Barnsben har faaet Folkedigtningen kjær, og som siden i den ser Folkeaandens reneste og bestemteste Aabenbarelsesform. Uagtet det første Hefte af vore Eventyr først udkom 1842, datere vore første Optegnelser sig allerede fra 1833; — vi have altsaa nu samlet i henved et Snes Aar. Dengang vi begyndte vore Samlinger, var der vel hos os meget Faa, som ei ansaa Eventyrene for blot og bart Ammestuesnak og Forsøget paa en Samling og Udgivelse af dem for en barnagtig Daarlighed. Vi tro at have bidraget i nogen Mon til Erkjendelsen af det Fortjenstlige i at fremdrage Alt, hvad der hører Folket til. Denne Erkjendelse tør man nok nu betragte som almindelig, om der endda høres et og andet drengeagtigt Udfald mod denne Stræben.

Dog er det ikke Samlingen af Stoffet, der giver et Arbeide som nærværende sin største Vanskelighed. Denne ligger i Gjenfortællingen, navnlig naar den skal ske ved et Sprogmiddel, der i den Grad har fjernet sig fra Folkets Talesprog som vort Skriftsprog. Foruden et poetisk Sind, som er istand til at opfatte det Karakteristiske, fordres med Nødvendighed et nøiagtigt Kjendskab til Folket, fuld Fortrolighed med dets Levevis og Udtryksmaade, om en saadan Gjenfortælling skal lykkes. Naar En, som savner disse Egenskaber, forsøger at fortælle vore Eventyr, ser man, hvad det bliver til. Fortælleren maa staa over Folket, og han maa dog have bevaret en inderlig Forbindelse med dette[1].

Vort indbyrdes Forhold som Samlere og Fortællere er der paa Indholdsangivelsen gjort Rede for. Man vil se, at hver har fortalt omtrent den halve Del af de her leverede Eventyr. Uanseet hvilket Navn der paa Titelbladet staar først eller sidst, har hver optegnet og selvstændig gjengivet de Eventyr, ved hvilke hans Navn findes. Vi have oftest læst dem for hinanden, og den Fortællende har benyttet Medarbeiderens Vink og Be-

[1] Et Bevis for Sandheden heraf giver blandt Andet Vangs »Reglo aa Rispo ifraa Valdris«. Uagtet Fortælleren har benyttet Mundarten og derved omgaaet Fortællemaadens største Vanskelighed, er det en let Sag at paavise mangt og meget Uægte i hans Fremstilling.

mærkninger, forsaavidt de have forekommet ham grundede. — Anmærkningerne have vi udarbeidet i Fællesskab, og noget nær med lige Bidrag fra os begge. Vi have dertil benyttet de Samlinger af fremmede Folkedigtninger, som Universitetsbibliotheket har kunnet tilbyde, skjønt vi beklage, at vort Apparat ingenlunde har været fuldstændigt. Den Ene af os, Moe, fremlægger Indledningen som en Del af sin Stipendiatvirksomhed. Han beklager, at denne hans Virksomhed afbrødes, just som han troede at have vundet et nogenlunde orienteret Standpunkt lige over for de Folkedigtninger, han gjerne havde ønsket at fortsætte et sammenlignende Studium af. Den, som har noget Begreb om, hvilke Forstudier der til denne Art videnskabelig Forskning maa gjøres, vil neppe undres over, at dette lille Arbeide ikke byder noget Færdigt. Forfatteren kan derfor ikke tilbageholde det Ønske, at man snart vil indse, at der mellem vor Oldliteratur, der med saa stor Nidkjærhed og Dygtighed studeres, og vor Tid — i Folkedigtningen ligger et Mellemled, som nødvendig fordrer Bearbeidelse, og at man, naar denne Erkjendelse er opgaaet, maa finde en bedre Mand til at fortsætte, hvad han alene har kunnet begynde.

Indledning.

Den Overbevisning om vore Folkeeventyrs hjemlige Oprindelighed, som man ved deres mu

lige Foredrag eller endog ved deres Læsning modtager af det Indtryk, Stof og Form gjøre paa Sindet, giver Plads for mangehaande Tvivl, naar man en Stund har beskjæftiget sig med et Studium, der sammenligner dem med fremmede Traditioner af samme Art. Idet man gjenfinder selv de Eventyrs hele Fabel eller Fabeltræk, som efter sin Karakter syntes ganske bundne til vort Land og vort Folk, paa fremmed Jordbund, ofte hos meget fjerntstaaende Stammer, kommer man let til at tvivle, om ikke alle disse Overleveringer for længere eller kortere Tid tilbage ere indførte og alene kan betragtes som hjemlige, forsaavidt de ere indplantede i vore Dalstrøg og have fæstet Rod der. Og jo omhyggeligere man fortsætter dette Studium, og jo videre Kredse man forfølger Eventyrfablerne i, des mere tilbøielig bliver man en Tidlang til at antage den hele Masse af slige Folkedigtninger for en stor Fælleseiendom, der tilhører de fleste europæiske og nogle asiatiske Folkeslag, uden at have fast Hjem nogensteds. Det gjælder her som overalt, hvor man forlader Umiddelbarhedens Grund og slaar ind paa Reflexionens Vei, at man i nogen Tid famler mellem Tvivl og Uvished; men her som i de fleste Tilfælde finder man, naar Reflexionen er gjennemført, tilbage til den oprindelige Overbevisning, som da er styrket og klarnet.

Til Paavisning af, hvorledes snart hele et Even-

tyrs Fabel, snart enkelte Træk af denne ere udbredte over en stor Del af de europæiske Lande og tilsidst drage sig tilbage i Asien, behøve vi blot at forfølge et enkelt eller høist et Par af vore Eventyr. Man tage f. Ex. Eventyrkredsen: »De tre Prinsesser fra Hvidtenland« og »Soria Moria Slot« samt »Østenfor Sol og vestenfor Maane.« Disse tre norske Eventyr slutte til hinanden som forskjellige Afændringer af samme Fabel. Hovedbegivenheden er klarligen den samme: Den Elskede frelses (eller er nær ved at frelses), men tabes atter ved Forfængelighed (eller utidig Nysgjerrighed). Først efter usigelig Møie og de største udstandne Gjenvordigheder lykkes det den, som saaledes ved sin Brøde har tabt den Kjære, at gjenfinde denne i et utilgjængeligt, vidt i det Fjerne beliggende Slot, hvortil alene overnaturlige Midler skaffe Adgang. — Men allerede disse tre norske Eventyr give denne Fabel forskjelligt, og dele sig derved i tvende Grupper, idet »De tre Prinsesser fra Hvidtenland« og »Soria Moria Slot« udgjøre en, som jeg vil kalde den nordlige, og »Østenfor Sol og vestenfor Maane« danner den anden, den sydlige. Som det siden vil vise sig, hviler den førstnævnte Gruppe paa Erindringer af Sigurd Favnesbanes Mythe, og har derfor en sparsommere Udbredelse udenfor de germaniske Folkeslags Lande. De tvende Eventyr i Gruppen slutte saa nøie til

hinanden, at man kan betragte »Soria Moria Slot« som en slettere Variant til »De tre Prinsesser fra Hvidtenland«; dog have Eventyrene Forskjelligheder i Indgangen, i den Fare, for hvilken Prinsesserne ere udsatte, i Midlet, hvorved de reddes, og endelig i Fortællingen om, hvorledes Gutten finder frem til det i det ubestemmelige Fjerne liggende Slot. Den sydlige Gruppe hviler paa Amorsmythen, saaledes som denne er fremstillet hos Apuleius, Asinus aureus Lib. V. Her fortælles nemlig, hvorledes Psyche i Amors straalende Palads, tjent af usynlige Terner, henlever glade og lykkelige Dage, der dog skygges af Længsel efter den elskede Gemal, som alene i Nattens Dunkelhed iler til hendes Leie; hvorledes hun, uden at agte paa sin Gemals Advarsel, ængstet og forvildet af sine avindsyge Søstre, endelig en Nat reiser sig fra den Slumrendes Side, løfter Dækket fra en skjult Lampe og griber efter den skarpe Kniv for at støde den i det formodede Uhyres Bryst, da hun med Forbauselse ser, at det er Kjærlighedens Gud, som har hvilet hos hende. Betagen af Elskov bøier hun sig for at kysse den Herlige — da falder en Draabe sydende Olje af Lampen over Amors Skulder; han vaagner, dadler haardt Psyches Lettroenhed og flyver bort fra hende, der atter maa søge ham gjennem de frygteligste Skrækkescener. — Derfor er det i vort Eventyr »Østenfor Sol og vestenfor Maane« en Pige,

som spiller Hovedrollen; det er den fæle Bjørneham, hvori Prinsen er tryllet, han skal frelses fra; det er hendes utidige, af Moderen vakte Nysgjerrighed, der fjerner Frelsen, fordi Pigen ei lytter til hans Advarsler, og hun maa efter hans Forsvinden atter søge den Elskede paa de fjerneste, vildsomste Veie. I dette sidste Afsnit følger Eventyret, skjønt i en mere storartet Digtning, de tvende til den nordlige Gruppe henførte.

Det lader, som om Brødrene Grimm har holdt disse to nævnte Eventyrgrupper ganske ud fra hinanden; men neppe med Rette. Thi Fabelen i »Østenfor Sol og vestenfor Maane« tvinger til at udvide Grundtanken: »at for den rene prøvede Kjærligheds Erkjendelse alt Lavt og Jordisk tilsidst falder bort« — derhen: at for den rene Kjærligheds Magt enhver adskillende Skranke tillige viger, og da se vi i dette sidste Led Forbindelsen mellem de tvende Grupper. De ligne en Træstamme, som tæt nede ved Jorden har spaltet sig i tvende Hovedforgreninger, hvilke dog altid have Rod fælles; og man vil senere se, hvorledes den ene Hovedgrens Løvværk, i de forskjellige Folks Pendanter, paa mangehaande Maade bøier sig over og fletter sig ind i den andens.

Sammenstille vi nu hele denne vor Eventyrkreds med Udlandets Digtninger af samme Art,

møde vi snart Hovedfabelen, snart enkelte Træk i de fleste mig bekjendte Samlinger.

I *Svenskernes* tilsvarende Tradition »Det sköna slottet östan om solen och nordan om jorden« indledes Fortællingen med Træk, som staa nær Begyndelsen af vort Eventyr »Jomfruen paa Glasbjerget«, skjønt de ogsaa minde om »De tolv Vildænder«; men siden har det Fortællingen om de vidunderlige Ting, Riserne staa og slaaes om, Søstrene, som raade over Dyr, Fiske og Fugle, og disses Bistand tilfælles med No. 1 i vor nordlige Gruppe. Fugl Fenix indføres rigtignok i det svenske Eventyr, men synes at være et uægte, sildigere indtrængt Element; Hundredemils-Støvlerne ere ved Fuglens Hjælp blevne unyttige og unyttede. Derimod har Traditionen den Eiendommelighed, at »ungersvennen« uden egen Brøde taber den Elskede umiddelbart efter Foreningen med hende, og alligevel maa ud i den vide Verden og søge hende op.

Det *danske* Eventyr »Prins Hvidbjørn« slutter sig i Fabelen alene til »Østenfor Sol og vestenfor Maane«, men mangler adskillige af dettes mest poetiske Træk: Besøget hos de tre vise Kvinder og hos Vindene. Istedenfor at benytte Nordenvindens Hjælp, lader Prinsessen sig her beslaa paa Hænder og Fødder og

Rise: Jætte, Trold.

kryber saaledes over »de klare Glasbjerge« til Slottet, hvor Hvidebjørn opholder sig. Her kommer atter Sigurdsmythen frem og viser en Overensstemmelse mellem den nordlige og sydlige Gruppe i vor Eventyrkreds.

En saadan Overensstemmelse er endnu kjendeligere i *Hertugdømmernes* Pendant »Der weisse Wolf«. Denne følger i Hovedsagen »Østenfor Sol og vestenfor Maane«. Begyndelsen er kun deri forskjellig, at i den fremmede Tradition en Konge har forvildet sig paa Jagten, og at han alene ved at love en liden sort Mand, hvad der først møder ham ved hans Hjemkomst, kan bringe denne til at vise sig Vei. I en hvid Ulvs Skikkelse henter nu den sorte Mand Kongsdatteren. Hovedforskjellen i den følgende Fabel ligger deri, at hun efter det fremmede Eventyr tre Gange utaalmodig spørger, om de ikke snart ere ved Glasbjerget, hvor den hvide Ulv bor, og at han, vred derover, kaster hende ned af sin Ryg. Nu maa hun atter opsøge ham og kommer til den gamle Kone, til Vinden, til Solen og til Maanen (som i Soria Moria Slot) for at faa Underretning. Med alle spiser hun Hønsesuppe, og tager Hønseknoklerne med. Maanen bringer hende til Glasbjerget, som hun kryber op ad ved Hjælp af en Stige, hun har dannet af de medbragte Knokler; ét Trin mangler, og det maa hun

erstatte ved et Led af sin Lillefinger. — Sandsynligt vilde »Vom goldenen Klingelklangel«, der hos Müllenhoff tydeligt viser sig at være et Brudstykke, staaet vort Eventyr endnu nærmere, om det havdes i sin Helhed.

Hos *Tydskerne* ligesom hos os kløver Eventyrstammen sig i to: »Der König vom goldenen Berge«, som med sine Varianter svarer til vor nordlige Gruppe, og »Das singende, springende Löweneckerchen«, der slutter sig til vor sydlige. Som anført er der af Brødrene Grimm ikke paavist nogen Forbindelse mellem disse tvende Eventyr, og det er ganske rimeligt, fordi de Samlinger af nordiske Eventyr, som begrunde Forbindelsen, endnu ei vare fremkomne, den Gang Grimmernes Anmærkningsapparat sammenstilledes. Vist er det ogsaa, at medens Amorsmythen udgjør Hovedledet i det sidstnævnte tydske Eventyr, nogle Træk af de germaniske Sagn om Sigurd paa samme Maade ere indlagte i det førstnævnte. Men man maa tænke sig et fælles oprindeligt Urschema for begge Grupper, hvilket siden i Syden og Norden har udviklet sig paa forskjellig Maade, ved Optagelse af Folkenes særegne Mytheminder, og at disse to Grupper siden have stødt sammen og paa Grund af det oprindelige Slægtskab have viklet sig ind i hinanden. Indlemmelsen af den ene Gruppes Mytheforestillinger i den anden er altsaa her ikke tilfældig eller ud-

vortes, maa ei betragtes som en Indsprængning af noget Fremmedartet.

»Das singende, springende Löweneckerchen« har fjernet sig meget mere fra den apuleiiske Mythe end vor tilsvarende Overlevering, især derved, at Hovedmomentet, Dryppet af det brændende Lys, i det tydske Eventyr er blevet til en Lysstraale, der næsten uden Hustruens Brøde falder paa Prinsen og forvandler ham til en Due, som nu flyver bort fra hende. Fabelens Gang er dog overensstemmende med vort Eventyrs, og især mod Slutningen komme endog de samme Træk frem.

»Der König vom goldenen Berge« staar især No. 1 i vor nordlige Gruppe nær. Begyndelsen er dog noget forskjellig fra vor Fortælling: saaledes er det ikke til et Havtrold, men til Djævelen i en sort liden Mands Skikkelse, at Sønnen bortloves. Der er indgaaet Kontrakt med ham, der er givet Forskrivning; Sønnen signes af en Geistlig og drager Kreds om sig for at frelses. Ganske kan han dog ikke slippe den Ondes Magt; han sættes i et lidet Skib og dette vender Kjølen i Veiret; men han sidder tryg i det og naar en fremmed Kyst. Her træffer han en Jomfru, der er tryllet i Slangeham; hun hilser ham som sin Frelser. Til hendes Redning bliver han pinet og slaaet tre Nætter efter hinanden, uden at turde sige

et Ord; den sidste Nat bliver endog Hovedet hugget af ham. Derved er hun frelst, og hun læger atter ham med Livsens Vand. Herfra følger, med færre Momenter, Eventyret vort nævnte; væsentligst adskiller det sig fra dette i Udgangen, idet Helten i den tydske Tradition vel atter bliver Konge af det gyldne Bjerg (Guldets,Skattenes Hjem), men det forøvrigt lades uafgjort, om han gjenforener sig med Jomfruen.

Man vil se, at det norske Eventyrs Begyndelse troere er bleven i almindelige nordisk-mythiske Forestillinger, da det lader det være et Trold, hvortil Drengen bortloves. Men Overensstemmelsen med Sigurdsmythen begynder saavel i dette som i den tydske Pendant først der, hvor Ynglingen drives bort paa Vandet. Og her følge begge Traditioner Didrik af Berns Saga, som alene (Kap. 140 og 141) har denne Omstændighed; men den tydske er, som naturligt, nøiagtigere vedbleven at følge de oldtydske Sagn, idet Jomfruen i den frelses fra Fortryllelse i Drageham, hvorved Kriemhild paa Dragestenen [1] og hendes Redning fra Dragen er betegnet, medens i det norske Eventyr Jomfruen er bleven til tre Prinsesser, som frelses fra Nedsænkelse i Jorden (eller i No. 2 fra fæle Trolde). I denne Jomfruens Forflerelse turde man kanské se den nordiske Mythes Fortælling om Sigurds Vaklen mel-

[1] Se C. Simrock: Deutsche Volksbücher III, 392.

lem Brynhild og Gudrun skinne igjennem. — Blandt Undertingene, hvorom Riserne slaaes, har det tydske Eventyr et underfuldt Sværd; paa lignende Maade erholder ogsaa Sigfried det herlige Sværd Balmung, hvilket han som Voldgiftsmand modtager og beholder. Det norske Eventyr har — mærkeligt nok — ikke Fortælling om noget Sværd. Kappen, som gjør usynlig, have begge Traditioner tilfælles, og synes derved at minde om Sigurds Hamskifte efter begge Sagnkredse. I sit Forhold til sin Frelser har Jomfruen baade i den tydske og i den norske Pendant Lighed med Brynhild efter de nordiske Myther: hun ved forud, at det vil blive til deres Ulykke, da han gaar fra hende, og hun aabenbarer et under forstilt Venlighed dulgt Had mod ham, da hun ser ham igjen, kaldet ved Ønskets Magt.

Men uagtet dette temmelig stærke Gjennembrud af en oldgermanisk Mythe i vor nordlige Gruppe, vil dog det Eventyr, jeg har nævnt den sydlige, vise sig at slutte dertil, naar man tager Hensyn til de tvende forstanførte Varianter af »Østenfor Sol og vestenfor Maane«, i hvilke begge det glasglatte Bjerg og Pigens Klattren opover det fortælles, og til et Par andre norske Eventyr — de nemlig, hvori en med overnaturlige Kræfter begavet Hest forekommer, og hvor Ridningen

Klattren Klavren.

opefter det speilglatte Glasbjerg berettes. Efter det sildigere af de oldnordiske Sagn om Sigurd, i hvilket Sigurddriva og Brynhild ere gjorte til én Person, red han paa Grane, af Sleipners Æt, igjennem de flammende Luer, der omgave Brynhild, og vækkede hende, d. e. frelste hende. Men allerede i Brynhilds Vise (Danske Viser fra Middelalderen ved Abrahamson, Rahbek og Nyerup, 1ste Del S. 132 fgg.), hvor Hovedtrækkene af Sigurds og Brynhilds Begivenheder besynges, er det flammende Fjeld gjort til et Glasbjerg:

Sivard han haver en Fole,
Og den er alt saa spag;
Han vandt stolt Brynhild af Glasbjerget,
Det skede om lysen Dag.

Han sagde: jeg prøver min Fole,
Om jeg kunde Brynhild vinde.

— — — — — — — — — —

Saa red han bort. Den Vei var lang,
Den Sti var meget værre.
Sivard han saa det Glasbjerg kjønt,
Hvor Jomfruen var indspærret.

Og det er let at indse, hvorledes det Glittrende og Spillende i Glas og Lue kan have givet Anledning til denne Afændring.

glitre glindse, glimre.

Det Eventyr hos os, der fornemmelig gjengiver hine Sigurdsmythens Træk, er »Jomfruen paa Glasbjerget«; men det har, som antydet, meget tilfælles med Svenskernes »Det sköna slottet östan om solen och nordan om jorden«; og denne Tradition er allerede nævnt som Pendant til den nordlige Gruppe, medens dens Navn peger paa en Forbindelse med den sydlige. — Fremdeles vil man have lagt Mærke til, at den danske Pendant, der svarer til vor sydlige Gruppe, har optaget det glimrende Glasbjerg, som Pigen maa arbeide sig opad for at gjenfinde Prins Hvidebjørn. I disse Træk bøie saaledes Hovedforgreningernes Digtninger sig over i hinanden og flette sig sammen.

Den sydlige Gruppes Eventyr gjenfinde vi, men ligesom i det danske med Fortællingen om et Glasbjerg, i *Skotternes* »The black bull of Norroway«.

I Begyndelsen svarer Eventyret til »Kari Træstak«, idet den yngste af tre Døttre reiser afsted paa Ryggen af den sorte Stud fra Norge, i hvis Øren hun finder Mad og Drikke. De ride i tre Dage og hvile ud om Natten hos Studens Brødre; hos den første faar Jomfruen et Æble, hos den anden en Pære, hos den tredie en Blomme med det Paalæg at spare dem, til hun er i yderste Nød. Her mangler det skotske Eventyr Momenterne om Metalskovene og Aarsagen til de gjentagne Kampe

Stud Tyr, Okse.

med Troldene, men fortæller kun, at Studen gik bort for at slaaes med Djævelen, og hvis Alt blev blaat, der hvor Jomfruen sad, havde den seiret, hvis Alt blev rødt, var Djævlen den vindende. Af Glæde over Studens Seier bevæger Jomfruen sig saa meget, at hun lægger det ene Ben over det andet. Derfor kan Studen ikke finde hende igjen. Her gaar det skotske Eventyr over i »Østenfor Sol og vestenfor Maane«, men mangler Reisen med Vindene. Hun søger efter Studen, kommer til et uoverstigeligt Glasbjerg, hvor hun tjener hos en Smed i syv Aar for at faa et Par Jernsko, hvormed hun kommer over Bjerget til Vadskerkonens Bolig, og udretter, hvad denne og hendes Datter ikke have formaaet, at vadske Blodpletter af Ridderens Skjorter. Nu skal Vadskepigen have Bryllup med Ridderen næste Dag, men Jomfruen aabner Æblet og finder det fuldt af Guld og Juveler, som hun anvender paa samme Maade som i »Østenfor Sol og vestenfor Maane«.

»The red bull of Norroway«, en anden skotsk Tradition, stemmer helt igjennem med »Østenfor Sol og vestenfor Maane«. Studen forvandles her til en Prins, der nævnes Hertugen af Norge, derved at Prinsessen trækker en Knappenaal ud af den. Under Reisen for at søge ham op faar Prinsessen af en gammel Kone tre Nødder, som hun først skal bruge, naar hendes Hjerte er briste-

færdigt. Da Nødderne aabnes, indeholde de tre bitte smaa Kvinder, af hvilke den ene karder, den anden spinder, og den tredie væver. Ogsaa dette Eventyr mangler Reisen med Vindene.

Hos *Franskmændene* forekommer i Madame De Beaumonts Barnebog en Fortælling »La beauté et la bête« (»Skjønheden og Bæstet«), der viser sig at hvile paa Træk af Apuleius's Amorsmythe, og som saaledes har flere Træk fælles med vor sydlige Gruppe.

Ogsaa hos *Italienerne* har man et Eventyr, der svarer til vor sydlige Gruppe, nemlig »Lo catenaccio«, Pentamerone II, 9. En Kone har to Døttre. Den yngste gaar til Brønden efter Vand og støder der paa en Tjener, som foreslaar hende at gaa med ham til en Hule, hvor han vil give hende smukke Ting. Hun gjør det og lever der en Tidlang i Rigdom og Pragt. Hver Nat kommer En og lægger sig ved hendes Side. Hun besøger Moderen, men efter Tjenerens Raad betror hun hende Intet. Besøget gjentager sig et Par Gange. Imidlertid har Moderen og Søsteren ved en Hex erfaret hendes prægtige Liv i Hulen, og at det er den herligste Yngling, som hver Nat ligger ved hendes Side. Nu raade de hende, at hun en Aften skal undlade at tømme den Aftendrik, som Tjeneren bringer, og saasnart hendes Gemal er sovet ind, aabne Tryllelaasen (catenaccio); hun vil da

blive den lykkeligste Kone. Hun handler efter deres Raad, tænder en Nat Lys og ser den deiligste Yngling hos sig; derpaa aabner han Tryllelaasen, og strax kommer et Antal smaa Kvinder tilsyne, som paa sit Hoved bære de skjønneste Garnvindler. En af dem slipper en Vindel ned; da raaber hun ubetænksomt: «Kjære Kone, tag dog Garnet op!» Derved vaagner Ynglingen, og forskyder hende i Vrede. Hun gaar om i den vide Verden for at gjenfinde ham, og kommer tilsidst til et kongeligt Palads, hvor hun føder en Søn. Om Natten viser Ynglingen sig, taler til sin nyfødte Søn og siger, «at denne vilde ligge i guldvirkede Bleier, hvis blot ingen Haner mere skreg.» Dronningen i Slottet faar dette at vide og lader alle Haner dræbe. Nu ophører Ynglingens Fortryllelse, og Dronningen gjenkjender i ham sin elskede Søn. — Fremdeles møder man i «Lo turzo d'oro[1]» Hovedtrækkene i vor sidstnævnte Gruppes Fabel. Ogsaa der taber Parmetella den underskjønne Yngling, fordi hun — uagtet hans Forbud — staar op om Natten og tænder Lys for at se ham; og det er først efter megen Sorg og Møie, at hun ved vise Kvinders Raad atter føres til ham og forenes med ham.

Hos *Walacherne* møde vi atter i »Trandafiru» Hovedfabelen i vor Eventyrkredses sydlige Gruppe. Trandafiru er om Dagen et Græskar, om Natten

[1] Pentamerone V. 4.

den skjønneste Yngling. Han faar Keiserens Datter tilægte; men ægget af sin Moder, heder hun en Dag Ovnen gloende og skyder Græskaret ind i den. Han forbander hendes Troløshed, og siger hende, at hun ei skal kunne føde, før han atter har omfavnet hende. Gode Aander bære ham til et fjernt Rige, og Keiserdatterens Veer, da hun ei kan føde, ere saa store, at der maa lægges en Jerngjord om hendes Liv. Saaledes vandrer hun ud i Verden for at gjenfinde Trandafiru. Hun kommer paa denne sin Vandring til den hellige Onsdag, Fredag og Søndag, som begave hende, den Første med en Guldrok, der spinder purt Guld, den Anden med et Guldhaspetræ, den Tredje med en gylden Høne og dens fem Kyllinger. Ved disse Gaver skaffer hun sig, som i vort Eventyr, Adgang til sin Mand, og bliver atter hans lykkelige Gemalinde.

Hos *Slavonerne* danner Hexen Corva og hendes Tjener, Pendant til vor nordlige Gruppe. Det nævnte Eventyr indledes temmelig ens med Svenskernes «Det sköna slottet ostan om solen och vestan om jorden,» indtil den deilige Miliza forsvinder, efter at have givet Iwanich en Ring, som med sin Glands skal vise ham Veien til hende. Gjennem forfærdelige Scener naar han hendes Slot, men taber hende igjen ved Nysgjerrighed. Han maa nu tjene Hexen Corva et Aar og vogte hendes sorte Hoppe og Fol. Denne Forretning udfører

han ved en Fisks, en Ørns og en Rævs Hjælp, hvilke Dyr han har reddet fra Døden. Han forlanger og erholder til Løn for sin Tjeneste Føllet, dræber Troldmanden, som har bemægtiget sig Miliza, og gjenforenes med denne. Traditionen er i Enkelthederne meget forskjellig fra vor nævnte Gruppe, men slutter sig i den hele Begivenheds Gang dog til den.

Hos *Hinduerne* gjenfinde vi Grundtanken i vor Eventyrkreds og vel nærmest den, som ligger i dens nordlige Gruppe, men indklædt i temmelig forskjellige Begivenhedstræk. Det er i «Historien om Vidushaka.» Her vinder den modige Brahman Vidushaka Kong Adityasena's Datter ved dristige og eventyrlige Handlinger, idet han redder hende fra en Præsts Mordersværd i Durga's[1] Tempel. En usynlig Røst kalder ham tilbage til dette Tempel ved Maanedens Ende, og da aabenbarer sig for ham en Vidyadhari- Mø[2], Bhadra, der hengiver sig til den skjønne, modige Mand i Ægteskab efter Gandharverlovene[3], og hæver ham til en overjordisk Tilværelse. Men Bhadras Veninde aabenbarer hende, at Vidyadharaerne ere fortørnede over hendes Samliv med et Menneske, og raader

[1] Et Navn for Parvati, Sivas Gemalinde, især som Dødens og Tilintetgjørelsens Gudinde.

[2] Overmenneskelige Væsener, begavede med Trylleviden.

[3] Efter disse Love er det Krigeren tilladt at ægte en Kvinde uden Forældrenes Samtykke, naar hun kun selv indvilger deri.

hende at ile til Kysten af det østlige Hav, hvor Staden Karkotaka er beliggende, at gaa over den hellige Strøm Sitoda, som ingen Dødelig kan sætte over, og bestige det store Bjerg Udaya, hvor Siddhaerne leve, og som Vidyadharaerne ikke tør betræde; der skal hun sætte sin elskede Mand Stevne. Han har nu det ubøieligste Mod og den største Udholdenhed nødig for at naa derhen. Han formæler sig tvende Gange underveis, idet han med sit Tryllesværd betvinger en Rakshasa[1], der pleier at myrde enhver Mand, som vover at formæle sig med tvende Kongsdøttre; ligeledes vinder han en Kjøbmands Datter og dennes halve Rigdomme fra ham. Den betvungne Rakshasa bærer ham over Strømmen og ligetil Bjergets Fod. Her tør han ikke stige op, men venter ved en deilig Sø, indtil Bhadras Terner komme for at hente hende Badevand. Nu slipper han den Ring, hun ved Afskeden har givet ham, i den ene Ternes Krukke; Bhadra gjenkjender den, sender sine tjenende Møer efter ham, lader ham først føre i Bad og siden hen til hende. Der ankommen, ser Vidushaka Bhadra som en moden, længe mod den ventede Vandrers Sti bøiet, vederkvægende Frugt af sit udholdende Mods Træ; men Bhadra staar op, saa-

[1]) Rakshasaerne ere onde Væsener, Gudernes fiendske og ofte i Kamp med Vishnu. De forstyrre gjerne de fromme Eneboeres Offere.

snart hun ser ham, og, bringende ham med rige Strømme af Glædestaarer det velkomstbydende Offer, slynger hun sine Armes Lianer som Krands om hans Nakke.» Derpaa stryger hun frivillig sin Tryllemagt af sig «som værdløst Græs» og hengiver sig ham ganske. Han fører hende paa Rakshasaens Ryg tilbage, tager paa Veien begge sine andre Hustruer op til Bhadra og sig, og kommer saaledes, til Alles glade Forbauselse med sine trende Kvinder ridende tilbage til Kong Adityasena og sin første Hustru.

En anden, med en Mangfoldighed af episodiske Eventyr gjennemflettet Fortælling, der ogsaa staar vor Kreds nær, er «Historien om Vidyadharaer-Kongen Saktivega.» Efter denne Tradition løser Brahmanen Saktideva, efterat have bestaaet de vidunderligste Hændelser, trende Vidyadharaer, Døttre af Herskeren i «den gyldne Stad,» fra den Menneseketilværelse, hvori de ere tryllede, bliver selv under Navnet Saktivega hævet til Vidyadharaer-Konge, og formæler sig med disse tre samt deres ældste Søster.

De enkelte Træk i denne Tradition have meget tilfælles med alle tre Eventyr i vor Serie. Saaledes kommer Saktideva for at faa vide Veien til den gyldne Stad først til en af Ælde bleg og bøiet Eremit; saa til dennes endnu ældre Broder, som bor 300 Mile fra den første; endelig i samme Ærende

til Fiskerkongen Satyavrata paa en fjernt i Havet beliggende Ø. Ogsaa i dette indiske Eventyr maa Helten atter opsøge de frelste Vidyadharaer, med hvilke han allerede i nogen Tid har levet et lykkeligt Jordliv, efterat disse ere vendte tilbage til den gyldne Stad. — Mærkeligt er det, at begge de hinduiske Eventyr ere de eneste, der have trende Prinsesser, ligesom Traditionen i vor nordeuropæiske Gruppe. Tør man heri se Gjennembrud af vor Stammes tidligste Fortid[1]?

Hos *Araberne* svarer Prins Kamr essaman og Prinsesse Bedurs Kjærlighedshistorie til vor nordlige Gruppe; dette gjælder imidlertid ikke Fabelens enkelte Træk, men Begivenhedens Grundtanke. Af Aander føres Kamr essaman og Prinsessen sammen, medens de sove. Han bytter Ring med hende, og efterat de atter ere tryllede i Søvn af Aanderne, føres Prinsessen fra ham. Begge blive syge af Længsel; endelig bringer Prinsessens Diebroder Kamr essaman til hende; og hun gjenkjender ham, før hun endnu har seet ham, af sin Ring, som han sender ind til hende. Nu

[1] Man turde maaské i denne Hensigt sammenligne de tre hvidtenlandske Prinsessers Nedsænkning i Sanden med Vidyadharaernes Forvisning fra sit himmelske Glædesliv til den lavere, tungere menneskelige Verden. Muligens turde man tillige i dette indiske Eventyr finde Forklaringsgrunden til, at der i de norske Pendanter forekommer tre Kongsdøttre, af hvilke dog de to ere ganske overflødige for Fabelens Gang.

skal de drage for at besøge Prinsens Forældre, men paa Veien skilles de ved hans Uforsigtighed, idet Prinsessens Talisman røves af en Fugl, som Kamr essaman forgjæves forfølger, fra hinanden, og han gjenfinder hende først efter mange Gjenvordigheder og lange Tider paa Ibenholtsøen, hvor hun forklædt som Mand har levet under hans Navn og er bleven Konge. Hendes Talisman, en Karniol, som han har gjenfundet og som ved et Tilfælde kommer i hendes Besiddelse igjen, antyder hende her, at Kamr lever. Hun lader ham hente, og de gjenforenes.

Nærmere den nordlige end den sydlige Gruppe staar ogsaa «Historien om Hassan af Bassora og Prinsessen af Wak-Wak». Dette Eventyr, der hører til Kredsen af Svanehams-Mytherne, til hvilken Cyklus den oldnordiske Vølundssaga er at henføre, har i Hovedpunktet, Flyvehammen, intet tilsvarende mellem de mig bekjendte norske Eventyr, men minder i Begivenhedernes Gang stærkt om «Prinsesserne fra Hvidtenland og Soria Moria Slot». Efter høist farefulde Begivenheder kommer Hassan til et for Aander opbygget Slot, belurer der nogle badende overjordiske Væsener, stjæler den ene af disse, Prinsessen af Wak-Waks lette Gevandt, der giver hende Flyveevne, og ægter hende. Han betror siden sin Moder Gevandtet, da han selv maa gjøre en Reise, og paa Sultanindens Befaling leverer denne det til

Prinsessen, som flyver bort. Nu drager Hassan ud for at søge hende. Han kommer til Aandepaladset, derfra til tvende Oldinge, der bo langt, langt fra hinanden, og som give ham Raad. Saa træffer han Tre, som slaas om sin Arv: en Kappe, som gjør usynlig, en Tromme, som man kun behøver at slaa paa for at fremkalde Legioner Aander til sin Tjeneste, og en Bold, som fører sin Besidder, hvorhen han vil. Han kommer ved disse Undertings Hjælp gjennem skrækindgydende Steder til Havet, der skiller ham fra de flyvende Øer, Wak-Wak. Her tryller en vis Olding Havet til Land, og gjennem nye Skrækkescener naar han Hovedstaden, hvor han redder sin Elskte, hvem hendes Søster, Dronningen, vil lade henrette, fordi hun har formælet sig med en Dødelig. Dronningen sætter efter ham, men hans Tromme lader Tusinder af Aander komme ham til Hjælp; han reddes og drager hjem til Bassora.

Ogsaa til vor sydlige Gruppe har Araberne et tilsvarende Eventyr: Historien om den lade Abu Muhamed, som taber sin Hustru Bryllupsnatten ved at trænge ind i et Sideværelse, dræbe en Hane o. s. v., hvorved han giver en ond Aand Magt over hende. Aanden fører hende bort og først efter mange Besværligheder finder Abu Muhamed hende igjen.

Endelig minder *Hebræernes* Tradition (De brudte Eder) baade i Fabelens Gang og Grund-

tanken om vor Eventyrkreds, og slutter sig maaské nærmest til dens nordlige Gruppe. —

I det Foregaaende har det været Fabelens hele Gang eller den i samme hvilende Grundtanke, som har dannet Overensstemmelsen mellem vor Eventyrkreds og de fremmede Traditioner. Endnu oftere finder man i forresten ganske forskjellige Overleveringer enkelte Træk, der dels ganske dække hinanden, dels have en kjendelig Lighed. Af slige løsrevne Træk, der svare til vor nordeuropæiske Gruppe, kan nævnes et tartarisk Eventyr, meddelt i Relations of Ssidi Kur, Quarterly review 1819 XLI Pag. 106[1]. Her tilvender en Khansøn sig først en Kappe, som tvende Smaa staa og slaas om, og som har den Egenskab, at den gjør usynlig, og derpaa et Par Støvler, hvormed man kan ønske sig ethvert Sted hen, ganske paa samme Maade som Gutten i «de tre Prinsesser fra Hvidtenland».

I det walachiske Eventyr «Den forstødte Søn», som i Grundtanken stærkt minder om vor nordlige Gruppe, forekomme ogsaa tre Djævle, der slaas om sin Arv: en Kølle, som forstener, en Hat, som gjør usynlig, en Kappe, hvormed man kan ønske sig, hvorhen man vil. Helten sætter

[1] Se Grimms Märchen III, 172—173.

sig atter paa samme Maade i Besiddelse af disse Ting og finder ved disses Hjælp sin Hustru igjen.

I det mongolske Eventyr »Krokodillefrøerne», der i det Hele har nogen Lighed med vor nordlige Gruppe, møder man samme Træk: Khansønnen støder paa en Flok Børn, som staa og trætte om en Hue, der gjør usynlig; han skal være Dommer og lader dem løbe omkap om den, men tager den imidlertid paa og forsvinder. Kort efter træffer han en anden Hob, der slaas om et Par Støvler, ved hvis Hjælp man kan ønske sig hvorsomhelst hen. Han sætter sig paa samme Maade i Besiddelse af disse.

I det hinduiske Eventyr »Staden Pataliputras Grunding« støder Kong Putraka paa trende Mænd, der slaas om en Skaal, som fylder sig med Alt, Eieren forlanger, et Par Sko, hvormed han kan flyve, og en Stav, hvormed han i Sanden blot tegner, hvad han ønsker skal fremstaa. Kongen lader Mændene løbe omkap om Tingene og flyver imens bort med dem.

Endelig forekomme lignende Træk i et Par Folkebøger. Gesta Romanorum (nedskreven i Paris omtrent 1340) fortæller Kap. 120 om en Ring, hvormed man vinder Alles Gunst, et Halsbaand, hvormed man ønsker sig Alt, hvad man vil, og et Stykke Træ, ved hvis Hjælp man kan komme allesteds hen.

Ogsaa i den danske «Fortunatus» haves samme Træk, hvor der nemlig fortælles, at Helten af Soldanen faar en Hat, hvormed han kan ønske sig, hvorhen han vil. Bogen er vel af spansk eller britannisk Oprindelse, og i sin tidligste Skikkelse fra Begyndelsen af det 15de Aarhundrede.

Tilsidst er det at anmærke, at netop dette Træk ei findes i vor nordlige Gruppes No. 2, «Soria Moria Slot», og at det selv i de tre Hvidtenlandske Prinsesser ikke er inderlig sammenvoxet med Fabelen: Helten gjør vel Brug af Støvlerne, men maa hjælpes frem af Nordenvinden.

Paa samme Maade finde vi i Traditioner, der forresten Intet have tilfælles med vor Kredses sydlige Gruppe, Træk, som tilhøre denne; f. Ex. i «Der Eisen-Ofen» hos Grimm og i Slutningen af Pentamerone's Indledningseventyr. Denne Gruppes Hovedpoint gjenfindes i Folkebogen **Melusine,** hvor der fortælles, at Raymund belurer sin Hustru ved at kige gjennem Nøgelhullet ind i hendes Værelse, hvorpaa hun nødes til at flyve bort i en Orms Skikkelse. Overensstemmelsen er naturlig nok, da den nævnte Folkebogs Idé sandsynlig er tagen af **Apuleius's** Asinus aureus. Rimeligvis er Bogen af fransk Oprindelse, og omtrent fra Aar 1387.

Forfølgelsen af denne Eventyrkreds vil sikkert have forekommet Mange møisommelig og tung, men jeg har anseet den nødvendig for at godtgjøre det

forbausende vide Slægtskab, Eventyret ofte har. Men naar Erkjendelsen deraf er bleven klar, paatrænger sig af sig selv det Spørgsmaal, hvordan dette fra Hindostan over den største Del af Europa og op til vort Norden rækkende Fællesskab lader sig forklare. I enkelte Reisendes Samfærdsel falder neppe Nogen paa at ville søge Opløsning af Gaaden; en saadan Forbindelse er saa overfladisk, at denne Forklaringsgrund strax viser sig uantagelig. Men selv om man henpeger paa de store Brydninger af Folkebølgerne i det 4de og 5te Aarhundrede, ved hvilke Sammenstød det, den ene Bølge bar i sig, overgjødes i og optoges af den anden, og om man end tager til Hjælp den mangehaande Forbindelse, hvori Middelalderens Korstog satte Europa til Asien, — vil dog alt dette langtfra være tilstrækkeligt til at forklare vor Kjendsgjerning. Thi vilde man end overse Urimeligheden, ja Umuligheden af, at en Digtning, der paa denne Maade var bleven Enkelte eller endog en Gren af en Folkestamme bekjendt, saaledes skulde kunne udbredes og blive gjængs og gangbar i det hele Folk, — saa vilde dog sikkerlig en grundigere historisk Forskning kunne nævne Folkeslag, hos hvem Digtningen findes, og som ei henhøre til dem, der deltoge i hine nævnte store Bevægelser. Men hvad der ganske tilintetgjør denne Forklaringsgrund er Folkeeventyrenes egen Karakter og Natur. Bortseet

fra enkelte Undtagelser, vise de sig nemlig som Frembringelser, der vistnok have udviklet sig af en fælles Spire, og som derfor udfolde sig i analoge Betegnelser for den samme Idé, men overalt, efter Folkets indre og ydre Betingelser, paa en eiendommelig Maade. De sees at have voxet, organisk og indenfra; Fradrag og Tillæg, fremkomne ved en ydre, mekanisk Sammenstillingsmaade, finder man vel, hvad de enkelte Træk angaar, men ikke i Kjærneindholdet; ligesaalidt som en — om jeg saa maa kalde det — kemisk Opløsning af det ene Folks Digtning i det andets kan forklare Overensstemmelsernes og Uoverensstemmelsernes Natur. Det bliver derfor i det Hele umuligt at tænke paa et ligefremt Laan, som det ene Folk skulde have modtaget af det andet og i det Høieste hist og her ændret lidt paa, efter sin Trang og sit Behov; man maa overalt tænke paa en selvstændig Skaben. Denne kan have flere og færre Lighedstræk, eftersom Folkene staa hinanden nærmere eller fjernere, men den viser sig næsten altid med saa skarp og bestemt Eiendommelighed, at den fjerner Tanken om, at Digtningen nogensteds er en indført Vare. Dette vil ikke saa let springe i Øinene ved ovenstaaende Sammenstilling af en Del Eventyrs Hovedindhold, som desuden væsentlig har havt til Hensigt at vise Lighederne; men ser man Eventyrets

Grundtanke hos hvert Folk iklædt Digtningens Kjød og Blod, vil Sandheden deraf blive slaaende.

Tænkte man sig, at Folkebøgerne, der have dannet sig i den sildigere Middelalder, og som under mangehaande Omarbeidelser ere udbredte over den største Del af Europa, kunde have bevirket hin forbausende Udbredelse af Eventyrfablerne, vilde man i end høiere Grad feile. Thi foruden at det Ovenanførte endnu stærkere taler mod denne Forklaringsgrund, er det vel de allerfærreste Eventyrfabler, som i en eller anden Folkebog lader sig paavise, og hvor dette er Tilfældet, kan man være temmelig forvisset om, at den skrevne Bog grunder sig paa Tradition, og ei omvendt. Desuden vilde det jo kun være for de Lande, hvor Bogens Udbredelse kan godtgjøres, at denne Hypothes kunde gjælde; men den største Vidde af Fabelens Forekomst vilde paa denne Maade lades uforklaret[1].

Man bliver da tvungen til, i denne Folkedigtningens Overensstemmelse i det Store at se et Henpeg til Folkenes Urfællesskab

[1] Naar man i Folkebøger, der have gjort den store europæiske Kunde og ogsaa ere komne op til vort Norden, i de oversatte Romaner af fransk, engelsk eller anden Oprindelse, gjenfinder Led og Træk, som stemme med vore Eventyr: da er dette ikke saa meget at forklare saaledes, at Folkebogens Ord ere trængte ind i Traditionen — skjønt dette vel hist og her kan være Tilfældet — som deraf, at baade Bogen og Traditionen have øst af en fælles Kilde ere udviklede af samme sagnartede Stof.

i en længst forleden Tid, som Historiens Aarstal ei har Ziffre til at betegne. Kun paa denne Maade lader saavel de store Ligheders som Uligheders Art sig forklare, og man vil i denne Betragtning have et nyt og fast Baand, der sammenknytter først mindre Grupper af Folkene og siden større og større Masser af Menneskenes Slægt, som udgaaet fra ét Blod. Man vil saaledes se, at den ovenfor i sin Udbredelse forfulgte Eventyrkreds, skjønt fælles for de fleste europiske Lande, hvis Samlinger jeg har havt Anledning at gjøre mig bekjendt med, deler sig i tvende Grupper, hvoraf den ene — med eiendommelig oldmythisk Islæt — især forekommer i de germaniske Stammer, den anden — med Amorsmythens Grundlag — har en langt sydligere Udbredelse mellem de romanske Folk. Men naar Eventyrkredsen derpaa drager sig tilbage til de Strøg af Asien, hvorfra Europas Folkeslag ere udgangne, gjenfinder man kun Grundfabelen, saaledes at det ofte er vanskeligt at sige, om Digtningerne her staa den nordligere eller sydligere Gruppe nærmest. De fælles tidligste Erindringer, medtagne til vidt adskilte Strøg, have hos de forskjellige Folk udfoldet sig i Digtninger, hvori Grundtanken bibeholdtes, skjønt dens Fremtrædelse paa mange Maader ændredes og modificeredes efter de Naturindtryk, ethvert Folk modtog, og efter den Historie, det gjennemlevede

og udvikledes af. Men det bliver her nødvendigt at holde fra hinanden den oprindelige og væsentlige Overensstemmelse, der træffer Digtningens Kjærne, og som, altid i sit Væsen den samme, viser sig forskjellig i Væxt og Forgrening paa den forskjellige Jordbund, og en anden uvæsentlig Overensstemmelse, som er fremkommen derved, at enkelte Traditioner ere stødt sammen, og Træk af den ene saaledes har indkilet sig i den anden. Denne sidste Art af Lighed er ikke saa vanskelig at skjelne fra den første, da den viser sig mere staaende, ubøielig og uforanderlig, fordi den, løsreven fra sin Rod, har tabt Udviklingsevnen. Om end saadanne Ligheder nu og da kunne have sin Grund i fælles Urerindringer, staa de dog altid med et stærkere eller svagere Tilfældighedspræg. Ovenstaaende Analyse vil give Exempler paa begge Arter Overensstemmelse; til den sidste Art henregner jeg, hvad der er anført af pendantartede Brudstykker. Jacob Grimm har i sin Deutsche Mythologie I,XXII og XXIII givet Antydningen til denne Tanke, idet han sammenholder Folkedigtningernes Overensstemmelse med Sprogenes og udtaler, at paa det første som paa det sidste Forskningsfelt denne dobbelte Art af Lighed forekommer. Han viser paa samme Sted, at alle de europæiske Sprog vise tilbage til de dybere Strøg af Mellemasien, hvor den indiske og zendiske Tunge høres. Haand i

Haand med Sprogforskningen vil saaledes sikkerlig engang Studiet af Folkenes egne og eiendommelige Digtninger i høi Grad bidrage til at lede paa rette Spor angaaende Stammernes nærmere og fjernere Slægtskabsforhold og deres Udbredelsesveie. Det er let at forudse, at netop Eventyret i denne Henseende vil komme til at spille en betydende Rolle. Allerede ved sine Indledningsord: «der var engang» (og ensteds) antyder dette en vis Almindelighed, der er mindre nær knyttet til Folkets Natur og sildigere Historie end f. Ex. Sagnet, medens det paa den anden Side har Eiendommelighed nok til at vise sig hjemligt paa den Bund, hvor det fortælles.

Det er let begribeligt, at det vilde være af høi Interesse i denne Henseende, om man kunde forfølge Eventyrenes Historie og paavise deres Ælde hos hvert Folk. Thi derved vilde man kunne godtgjøre deres uafhængige Tilværelse i de forskjellige Lande, og have Anledning til at se, hvilke Forandringer, større eller mindre, de i Tidernes Løb have undergaaet. At en Digtning, hvis Forplantelse hviler paa mundtlig Tradition, i Slægtfølgerne maa undergaa saadanne, følger af sig selv. De vexlende Anskuelser hos Folket vil nødvendigvis, efterhaanden og umærkelig, ændre og omdigte; de lade ofte paa en lønlig Maade, f. Ex. gjennem Tonen og Vendingerne, indflyde i Digtningen, hvad ikke op-

rindelig laa i den, eller om det laa der, havde en anden Betydning. I det Hovedsagelige, i Grundtanken og Fabelens Gang, vilde man dog sikkert, om man saaledes kunde se tilbage paa et Lands nedarvede Traditioner, finde dem sig selv tro. Men det er meget faa europæiske Lande, der har Eventyrsamlinger af nogen betydende Ælde, og maaské turde Basile's i den neapolitanske Mundart forfattede Pentamerone omtrent fra 1637 være den eneste blandt disse, som, uden at tillade sig Om- og Tildigtning, har opfattet og gjengivet Folkets Traditioner. De fleste Eventyrsamlinger ere istandbragte i den seneste Tid, efterat Brødrene Grimm ved sine fortrinlige Kinder- und Hausmärchen havde aabnet Øinene for disse Folkedigtes Skjønhed og videnskabelige Betydning. — Hvad vort Land betræffer, da pleie de ofte høit bedagede Fortællere at henvise til sine Fædre eller Bedstefædre, oftest til sine Bedstemødre, undertiden med det Tillæg, at disse atter have hørt Fortællingen af sine Bedsteforældre eller andre meget gamle Folk. Men høit op i Tiden kan man jo paa denne Maade ikke naa. Et Par Steder i vor Oldliteratur omtales den Kreds af Eventyr, hvori Stedmødrenes slette Forhold til Børnene er indklædt, og paa en saada Mnaade, at det giver Formodning om, at disse Eventyr ogsaa i hin Tid, have været lige dem, vi kjende, og at de da som nu fornemmelig have tjent de simpleste Fol-

keklasser til Underholdning. Saaledes heder det i Kong Sverres Saga, 7de Kap: Var því líkast sem í fornum sögum er sagt at verit hefði, þá er konungabörn urðu fyrir stjúpmœðra sköpum, og i Indledningen til den endnu utrykte Odd Munks Olaf Tryggvesøns Saga: Ok betra er slíkt með gamni at heyra en stjúpmœðra sögur, er hjarðarsveinar segia, er engi veit hvárt satt er, er jafnan láta konunginn minstan vera í sínum frásögnum. Her er Udtrykket segja sögur at lægge Vægt paa; thi endnu betegne Ordene „**segja Sogjer**“ i Thelemarken og i Sætersdalen netop at fortælle Eventyr.[1]

Men der er endnu to Ting, som borge for at Eventyrene meget længe, endog fra Hedendommens Tid, have havt Hjem i vort Land. Den første er den Troskab og Samvittighedsfuldhed, hvormed de bedste Fortællere altid berette Traditionen, den Frygt, de vise, for at tage fra og lægge til eller endog blot ændre lidt paa de enkelte Træk. Denne Noiagtighed gaar saavidt, at Fortællingen, naar man lader den gjentage, gives næsten Ord til

[1] Foruden den anførte Benævnelse »Soge» og Ordet »Eventyr», som mest bruges i vort Lands sydøstlige Fladbygder, forekomme til Betegnelse for disse vore Traditioner i Hallingdal og Valders Ordene »Regle» og »Rispe», begge i en vis foragtelig Betydning, og man bruger om dem Verbet »telja;» i Bergens Stift bruges paa sine Steder Ordet »Rem[illegible]».

andet med samme Udtryk som første Gang, og ganske vist i de vigtigste Punkter og i Dialogen. Dette finder man ogsaa, naar man lader Tvende berette Fortællingen, af hvilke den Ene har modtaget den af den Andens Mund. — Ved denne samvittighedsfulde Nøiagtighed kan man anse sig betrygget mod en bevidst Forvanskning af det oprindelige Indhold, og den synes tillige at tyde paa en instinktmæssig Ærefrygt for Digtningens Ælde og hjemlige Oprindelighed. Thi sammenligner man Fortællemaaden af Eventyrene med den, som bliver de læste Folkebøger til Del, vil man strax mærke Forskjellen. Her tages fra og lægges til; det Fremmede, halvt Forstaaede forvanskes og travesteres, og den hele Beretning behandles med den største Frihed.

Indre Grunde afgive det andet og sikrere Bevis for disse Traditioners ærværdige Alder. Man finder nemlig i mangfoldige af dem ikke alene Erindringer af Katholicismen, men endnu hyppigere hedenske Forestillinger, undertiden i oprindelig Form, undertiden i en kristelig Forklædning, ja disse oldmythiske Træk danne nu og da Hovedpunktet og kunne saaledes ei være udenfra indsprængte, om man end vilde overse det Urimelige i, at de skulde have levet som løse Brudstykker i Folkets Erindring, ligesom ventende paa Leilighed til at liste sig ind i en fremmed, andenstedsfra modtagen Tradition.

Efter Alderen af disse tvende Arter fortidige Forestillinger vil jeg først eftervise nogle af de oldmythiske. Uden Formummelse fremtræde Hedendommens Myther mindre og mere bestemt i efterstaaende Eventyr og Eventyr-Træk.

Troldene og Riserne vise sig i det Hele ganske som i Eddaerne og i sildigere Oldskrifter. Disse Fjeldenes Beboere ere begavede med uhyre fysiske Kræfter, men ere dumme og yderst godtroende, og narres derfor ved Menneskenes Kløgt.[1] De have mange Hoveder, forvandles, naar Solen skinner paa dem, til Sten, bruge Jernstænger til Vaaben som i de sildigere, ialfald tydske Oldskrifter, skyde som i Eddaerne og hos Saxo gloende Jernstænger efter Folk, besidde uhyre Rigdomme af Guld og Sølv, have Jernbaade som i Middelalderens fabelagtige Sagaer.[2] Yderst sjælden forekomme derimod Erindringer om Alferne, rimeligvis af Grunde, som i Noten No. 1 ere antydede. Et saadant Minde synes dog at titte frem i »Dukken i Græsset« og maaské i »Tommeliden«.

[1] Menneskene komme, efter den kristelige Anskuelsesmaade, ifølge hvilken Æserne ere tilintetgjorte, til at overtage Gudernes Rolle i Kampen mod disse Bjergenes Uhyrer.

[2] Naar Troldene meget hyppig i vore Eventyr have Gjødstier til Menneskenes Fedning, slagte og æde disse, da er dette et fremmed Træk, der forefindes i italienske og franske Eventyrfabler, og vel nærmest fra det sidstnævnte Folks Traditioner i Middelalderen er gaaet over i vore.

Som Eddaernes Dværge Austri, Vestri, Suðri og Norðri forekomme Vindene personificerede i «Gutten, som gik til Nordenvinden», i «Soria Moria Slot» og i «Østenfor Sol og vestenfor Maane». — I «Lillekort» faar Lillekort et Skib, som er Skidbladner i Et og Alt: maaské man tillige tør antage, at den enøiede, krogryggede gamle Kjærring minder om Odin, hvis Gudomsmagt aabenbarer sig i Skibets Frembringelse.[1] — Varigheden af de tre Brødres Kamp i «De tre Prinsesser i Hvidtenland» tør være indflydt fra Hjadningerne Hedins og Høgnes Strid efter den ældre Edda; i de fremmede Traditioner findes neppe antydet nogen saadan Stridens Vedvarenhed i dette meget udbredte Træk. Foran er vist, hvorledes Erindringer af Sigurdsmythen forekomme i «Jomfruen paa Glasbjerget», «De tre Prinsesser i Hvidtenland» og «Soria Moria Slot», ligesom oldmythiske Forestillinger om Grane gjentage sig i «Grimsborken».[2] Grimm antager, at Forestillingen om de skjæbnespindende Norner (Helgakviða Hundingsbana I, 2. 3) ligger paa Bunden af «Die drei Spinnerinnen», som svarer til vort Even-

[1] Naar Troldene i dette Eventyr komme om Torsdagskvelden for at hente Kongsdatteren, finder her en Forvexling Sted af den oldmythiske Forestilling med den, hvorefter ved Kristendommen Guderne nedværdigedes til onde Magter; thi Thor er Jætternes Fiende, og det maatte derfor være dem farligt at komme netop paa den ham helligede Dag.

[2] Maaské turde man i Askeladdens Forvandlinger i dette Eventyr tænke paa Sigurds Hamskifte med Gunnar.

tyr «De tre Mostre». I saa Fald er den oldmythiske Erindring trængt mere tilbage i vor Tradition end i den tydske; i hin have de tre Kvinder hver sin Forretning, i denne hjælpe de alle til at spinde. Det ser ud, som de nordiske Folk (thi Svenskernes «De tre stor-gummor» behandler Emnet paa samme Vis) i Følelsen af haardt og trykkende Arbeide har villet skabe sig en glad Dag i Fantasiens Land, uden Møie og Anstrængelse, hvorfor ogsaa Prinsen i vort Eventyr gjør det Løfte, at hans Dronning aldrig mere skal arbeide. Men selv i vor Afændring hviler vistnok dybest paa Bunden Forestillingen om en Skjebne, der uddeler sit Held uden Hensyn til de Dødeliges Stræben efter at gjøre sig dette værdige. — »Hvorfor Bjørnen er stubrumpet« minder, skjønt svagt, om den eddaiske Fabel, hvorledes Laxen blev spids bagtil. — Ligesom i »Kari Træstak« tales i Eddaerne om hele Jernskove og enkelte Lunde eller Trær med Guldblade. I Varianten No. 4 til dette Eventyr kjæmper Studen med Troldet, men da dens Navn nævnes, taber den i Kraft. Saaledes forvandledes efter Sagaerne de, der kjæmpede i Dyrham, igjen til Mennesker, naar de nævntes ved Navn, og deres Dyrkraft var borte. (Saaledes i Rolf Krakes Saga). I nogle Eventyr f. Ex. i »Herreper«, »De tolv Vildænder« og »Østenfor Sol og vestenfor Maane« forekomme Mennesker, som ved Forgjorelse ere forvandlede til Dyr eller

Uhyrer, men igjen under visse Betingelser kan erholde sin rette Skikkelse. Det samme forekommer ofte i de fabelagtige Sagaer. I »Bruskebruden« trylles Kongen i Søvn med Sang ligesom i Hørd Grimkjeldsens Saga.

I tvende Eventyr hviler Fabelen ganske paa et mythisk Grundlag. »Askeladden, som kapaad med Troldet«, indeholder saaledes travesterede Led af Thorsreisen til Utgard. Gutten, som dristig indlader sig i Styrkeprøve og Kapædning med Troldet, repræsenterer snart Thor, snart hans Følgesvend Loke. Men Eventyret lader Aasafølgets Repræsentant ved Snedighed gaa af med Seiren. I Hovedforestillingen om Gud Thor og hans Vælde kan man saaledes endog sige, at Eventyret slutter sig med større Troskab til Aasalæren end Oldsagnet, der vel turde høre til de sildigere dannede. — »Kværnen, som staar og maler paa Havsens Bund«, fortæller om den samme Kværn, som Edda i Grottesangen, paa hvilken *Guld* blev malet til Kong Frode i Danmark, men siden *Salt* til Vikingen Mysing, indtil *den sank til Havets Bund*. I den yngre Edda heder det ligesom i Eventyret, at *da blev Havet salt*, og det antydes der, at Kværnen maler endnu, idet den opsender Havsvælg og Malstrøm. — Til disse Eventyr er endnu »Det blaa Baand« at henføre. Skjønt Begivenheden ikke Led for Led gjengiver en Mythe, beror dog

hele Eventyrets Fabel paa »det (staal-) blaa Baand« ɔ: Thors Styrkebelte; dette giver den spædlemmede Gut, naar han binder det om Livet, Thors Magt til at udføre vidunderlige Bedrifter mod Trold og Udyr. I Natverdsspisningen forekommer atter Lokes Kapædning, men Troldet viser her sin Overlegenhed i at tære.

Dog skjule de oldmythiske Træk i vore Eventyr sig ofte endnu bedre end under Travesteringen, idet de har paataget sig en formummende kristelig Indklædning, som for en løs Betragtning gjør dem aldeles ukjendelige. Den Forfølgelse, for hvilken Aasalæren ved Kristendommens Seir var udsat, maatte nødvendigvis paa mange Maader indvirke paa de mythiske Forestillinger og Erindringer, som endnu levede i Folket. Naar disse da vovede sig frem i dets Sagn, skete det paa den Maade, at snart Guderne forstak sig i Personer, der hørte til den hellige Historie, snart disse sidste modtog saa et og saa et andet Træk af Hedendommens Helte og Guder. Vel beseede, gjenkjendes saaledes flere oldmythiske Personligheder i de legendeagtige Eventyr, som ved første Øiekast synes ene og alene at skylde Katholicismen sin Oprindelse. Man tør paa denne Maade vist paastaa, at Eventyret »Om Jomfru Maria som Gudmoder« har Sammenhæng med Grimnismaals Fremstilling af, hvorledes

Liv: Midje.

Frigg bor her paa Jorden og opføder Børn; og at Eventyret om »Smeden, som de ikke turde slippe ind i Helvede«, i ét Træk hviler paa Erindringen af Fortællingen (Fornm. Søg. IX, 55—56 og 175) om hvorledes Odin engang kom til en Smed i Norge og fik sin Hest skoet. Dette er ikke en løs og vilkaarlig Hypothes. Det nævnte norske Eventyr har ligesom i én Støbning sammengydt, hvad der hos Tydskerne er flydt ud i fire forskjellige Eventyrfabler: »Bruder Lustig«, »Spielhansel«, »Der Teufel und seine Grossmutter« og »Das junggeglühte Männlein«. Men i ingen af disse forekommer Fortællingen om Hestens Skoning, hvilken er eiendommelig for den norske Tradition. Lægger man nu Mærke til, hvad Fornm. Søg. fortæller, at Smidningen ikke ret vilde gaa for Thor Smed, idet Jernet ikke vilde danne sig, at Skoene syntes ham at blive for store, og at han derfor brautende yttrede, at saa var det aldrig gaaet ham før, men at Gjæsten, Odin, bad ham lade Alt skikke sig, som det selv vilde, og at Skoene nøiagtig passede Hovene, da de gave sig til at beslaa Hesten — saa ser man, at Odin netop har samme Rolle hos Thor, hvem han viser sin Overlegenhed i Smidekunsten, som vor Herre udfører i Eventyret. Og uagtet Eventyret om »Kværnen paa Havsens Bund«, saaledes som ovenfor antydet, i hele Hovedfabelen er myth-

isk, har dog ogsaa det et Træk, der viser, hvorledes Folket har maattet tilsnige sig Tilladelse til at lade det vandre om mellem en Geistlighed, som speidede efter Kjættere. Ved Beretningen om at Kværnen er hentet bag Døren i Helvede, er der nemlig anbragt et Mærke paa den, som skal give den en kristelig Anskuelses Præg. Ogsaa i Eventyret om »De syv Folerne« finder man hedenske og kristelige Forestillinger sammensmeltede paa samme Maade. Prinsernes Forvandling til Dyr hører Hedendommen til, men naar der berettes, at Alterbrødet og Vinen er deres Spise og Drik, synes det, som om den kristne Fortæller i denne Næring for de i Dyrham Omskabte har villet forsone hin hedenske Forestilling[1].

Paa den anden Side have atter de kristelige Begreber undergaaet mange Afændringer og Skatteringer derved, at de har optaget hedenske Elementer og smeltet disse sammen med sig. Dette er i vore Eventyr især kjendeligt, hvor Fanden fremføres. Han fremstilles da aldrig efter sit kristelige Begreb som den snedige, Menneskeslægten fordærvende Arvefiende, som Mørkets mægtige Hersker, for hvem det troende Sind gyser, men idet han laaner Træk af Hedendommens onde Magter, Jætterne, som et med liden Kløgt begavet Væsen,

[1] d. e. har anseet Kalken og Hostien som Næring for det naturlig Menneskelige hos de i Dyreham Omskabte.

der let narres ved Menneskenes List og endog midt i sit Rige bliver angst for Smeden, der efter Kontrakten kommer for at overgive sig til ham. Og her er det hedenske Element saameget stærkere vaagnet i den digtende Indbildningskraft, som det har været vel skikket til at understøtte den humoristiske Leg med det Skrækkelige, der er et saa dybtliggende, ofte frembrydende Træk i den norske Folkekarakter.

Men ogsaa Erindringer af Katholicismen støder man paa i disse Folkedigtninger, skjønt langt sjældnere end paa hine oldmythiske Forestillinger. Dette bliver, naar man lægger Mærke til, hvor langt nærmere i Tiden den katholske Lære er det berettende Folk, høist mærkeligt og afgiver et Bevis for, hvor dybt og inderligt Aasalæren har været forbunden med Nordboens indre Liv. Først og fremst vise hine katholske Forestillinger sig i de legendeartede Eventyr, hvor vor Herre og St. Peder færdes paa Jorden og træde Menneskene veldædig nær med Hjælp og Bistand eller med Revselse. Thi om man end tør sige, at gjenlevende hedenske Erindringer fra først af have dannet alle Legender, og om man end stundom kan paavise, hvilke disse have været, maa dog dette stedse forstaaes saaledes, at de fleste af hine fortidige Personligheder her ligesom have skiftet Ham og overalt omgydes af et mildere og forklarende Lys. Ganske katholsk leg-

endeartede fremtræde saaledes Herren og St. Peder »Gjertrudsfuglen« og tildels i »Smeden, som de ikke turde slippe ind i Helvede«. I sidstnævnte Eventyr bærer Peder endog Himmeriges Nøgler, og Sammenhængen selv med Papismen er derfor tilstede. Den milde, deilige Kvinde, der i »Jomfru Maria som Gudmoder« tager det døbte Pigebarn til sig og gjennem mange Slags Farer og Tilskikkelser gjør hende værdig til Glæde og Lykke, har ikke Navn alene, men Karakteren tilfælles med den forbarmende Gudsmoder. Den forunderlige Klarhed i dette Eventyrs Tone synes ogsaa at være udstraalet fra Gudsmoderens skjønne Personlighed. Ogsaa i Barneeventyret »Hanen og Hønen i Nøddeskoven« møde vi Jomfru Marias Navn. Naar hun her giver »røde Guldbaand«, ved jeg ikke, om man deri tør se en Erindring om den benaadede Kvindes gyldne Glorie. En humoristisk Forvrængelse af Skjærsilden med Bibeholdelse af dens Navn møde vi i »Mestertyven«.

Det er imidlertid langt fra disse fortidige Forestillinger alene, der danne det indre Bevis for vore Eventyrs Hjemlighed; dette ligger i hele deres Karakter og Art. Om de end efter sit Indhold ere de samme som andre Folks, ere de dog ikke de samme. De vise sig ganske som Frembringelser af vort Lands særegne lokale og folkelige Forhold. Saaledes er Sceneriet, den hele Skueplads, paa

hvilken snart en simpel hverdagslig Fabel udvikler sig, snart et broget, rigtvexlende Fantasispil fremmanes, stedse det kjendte norske Fjeldland. Den dybe Skov med de »smaa grønne Flekker«, hvor man kan hvile efter Færden, — den ene Blaane«, man drager henover efter den anden, — Heien, hvor Grimsborken opales, — den store sorte Fjeldkold, som skygger for Kongsgaarden, — den bratte, speilglatte Bjergvæg, Askeladden rider opover, — den lune Bjergskorte, hvor den gamle Kjærring sidder og lokker den trætte Gjæter, — disse og tusinde andre Smaatræk sige os, at vi ere hjemme, hvor forunderlig end den Begivenhed er, hvori vi deltage. Det samme gjælder om den af hin Natur betingede Levevis. Stuen og dens Grue, hvor Askeladden sidder, Stellet og Livet derinde — Alt, fra Barhytten, hvor Haakon Borkenskjæg gaar i sin Skindkjole, til Kongsgaarden, hvor Kongen staar paa Trappen og selv steder sine Tjenestefolk, minder os om hine yderst simple, naive Sæder, der ikke tillade Fortælleren at tænke sig Noget anderledes, end det findes i hans stille aflukkede Fjeldbygd.

Og dog er denne Art af Eiendommelighed, hvor inderlig den end er indvævet i vore Eventyr, en mere udvortes; den dybeste og lønligste, derfor ogsaa vanskeligste at demonstrere, skjønt letteste at

Blaane = saa langt det blaaner, saa langt man ser. — Hei = Fjeldmark. — opale = oplokke. — Bjergskorte = [illegible] Bjergkløft. — Gjæter = Hyrde. — Stel = Beskjæftigelse.

føle, er den, der ligger i Karaktertyperne, som her optræde, og som, hvor meget de end have tilfælles med de nærbeslægtede Folks, dog afspeile eiendommelige Sider i den norske Folkekarakter. Eiede man de mangfoldige endnu usamlede Eventyr, der leve hos Folket, er det ikke at betvivle, at dettes væsentligste Karaktertræk ved de forskjellige Figurer vilde være betegnede. Men allerede af det her fremlagte Stof maa man kunne paavise flere. Jeg mener, man overhoved tør sige, at vore Folkeeventyr mellem de germaniske Stammers fordelagtig udmærke sig ved den Bestemthed og Sikkerhed, hvormed Karaktererne i dem springe frem. I denne Henseende taale de at sammenstilles selv med Grimmernes udmærkede Samling. Dog kan Grunden til dette Fortrin vel ogsaa for en Del søges deri, at Danmark kun eier faa Eventyr, at Sverig endnu ei er færdig med Samlingen af sine, og at altsaa færre Karakterer i disse Folks Eventyrdigtninger ere komne tilsyne. — Især er det de komiske Figurer, der i vore Eventyr træde klare og bestemte frem. Dette forholder sig vistnok saa med de fleste Landes, fordi just det Komiske har saa meget Kantet og let Mærkeligt og derfor lettest danner sig til faststaaende Masker. (Grimms Märchen, Indledning S. LI). Men med vore er det dog nok i fortrinlig Grad Tilfældet og har sin dybeste Grund i det Humor, der nødvendig udvikler

sig hos et Folk under saa haarde og truende lokale Forhold som vore.

Blandt de Karakterer, vi i hvert andet af vore Eventyr møde, er »Askefisen« eller »Espen Askefis«, som han ogsaa kaldes. Skjønt vi i vor første Udgave har troet os nødte til at føie os efter den almindelige Skyhed for norske Benævnelser (naar man skriver) og derfor har valgt den ren-danske Benævnelse »Askepot«, som, udenfor Byerne, vist ikke bruges i Norge, og skjønt vi selv i denne Udgave kun har vovet at benytte et af hans Tilnavne, kan jeg dog nok i denne Indledning driste mig til at nævne ham med hans rette Navn. Navnet er desuden ikke nær saa farligt som det synes; det betyder: den, som blæser paa Gløderne for at faa Ilden til at lue op. Det betegner altsaa denne Figurs ydmyge, foragtede Stilling i Familien: hans Seng er Asken, hans Forretning, om han har nogen, høist at »gjøre op Varmen«. Han kaldes derfor ogsaa »Tyrihans«, d. e. Hans, som steller med Fedveden, og »Askeladden«, d. e. den Klodsede, Pjaltede, som graver i Asken. Han er altid den yngste af trende Brødre,[1] og de to Andre have derfor Alderens og med den Erfaringens Fortrin; disse, der i nogle Egne

gjøre op Varme tende [illegible]

[1] Paa Landet nævnes temmelig almindelig den yngste af en Søskendflok »Askefisen«, og det ikke blot af Bønderne.

kaldes Per og Paal, foragte ham dybt, spotte og haane ham. Men en skjult høiere Kraft i ham, der ogsaa stundom lader ham betvinge og bruge overnaturlige Magter udenom sig, fører dog ham, og ham alene, til Seier i de Mandomsprøver, hvori Brødrene strax ligge under — han alene vinder Kongsdatteren og halve Riget. Alt dette har vor Karakter tilfælles med »Der Dumling« hos Tydskerne og med »pinkel« i Svenskernes Eventyr. Men det, hvori Askefisen især adskiller sig fra begge de nævnte Karakterer, er den dybe Forborgenhed, hvori hans naturlige Overlegenhed holdes, indtil han med Ét træder frem; denne er skjult under en uvirksom Ladhed, som har naaet sit Høidepunkt i Lad-Lars, et endnu ikke fortalt Eventyr, og under en uforstyrrelig Ligegyldighed ved al den Spot og Haan, Brødrene udslynge over ham — en Ligegyldighed, der har antaget en følesløs Taabeligheds Udseende, men som hviler paa en dyb Erkjendelse af egen Kraft. Han staar Uffe Spage og i en vis Forstand Hamleth nær. Hans Fysiognomi har en Mine, der forstiller sig slap og dum, men gjennem hvilken dog den Forvisning ler: jeg narrer jer Allesammen, naar min Tid kommer. Denne vel skjulte Forvisning om sig selv har af Askefisen tildels udtrængt de Træk af mild Hjertensgodhed, »Der Dumling« bestandig har, og af den venlige Hjælpsomhed, som især gjør »pinkel« latterlig i

Brødrenes Øine. Den dybtnedlagte Kraft, Askefisen besidder, forvandler ogsaa »Des Dumlings« barnlige Tro paa et godt Udfald hos ham til Selvtillid, ligesom han aldrig, som den tydske Slægtning undertiden, gaar under i Kampen. Alligevel viser han ogsaa nu og da de blidere Træk, hvormed han er tegnet i Tydskernes Eventyr, f. Ex. i »Tro«. Men i Almindelighed taget er i denne Figur en bestemt Efterklang af Sagaernes Karakter: han tier og sover, beder om Lov at prøve sig, og vinder.[1]

Paa lignende Maade skiller en anden Karakter, »Smeden, som de ikke turde slippe ind i Helvede«, sig fra Tydskernes »Bruder Lustig« og »Spielhansel«. Den godhjertede Gavmildhed og letsindige, næsten uskyldige Uvidenhed om Ondt og Godt, som ere Hovedtrækkene hos »Bruder Lustig«, gjenfindes ikke hos »Smeden«, medens i denne atter en Lid til sig selv, der ei kan bringes til Tvivl, er et stærkt fremtrædende Element. »Bruder Lustig« er en mere komisk, vor Smed en mere humoristisk Karakter. Han staar saaledes »Spielhansel« nærmere, men han er en djærvere

---

[1] Sammenlign Gautreks Saga Kap. 4, hvor Starkad ligger i Asken og er »kolbitr«; Svartdøla Saga Kap. 1 og 2, hvor Thorstein Svarfad, som ogsaa bliver en dygtig og mægtig Mand, fra først skildres paa samme Maade. Hamleth antydes allerede i den yngre Edda, se Rask's Udgave S. 126.

humoristisk Karakter end selv denne; thi han narres med Fanden, medens »Spielhansel« kun holder Døden for Nar, og han bliver formelig fortørnet, da han mærker, at man laaser Helvedes Porte igjen for hans Næse. Dette faar Vægt, naar man erindrer, at det er Folket, der endnu har Tro, og ei »de Dannede«, som har digtet Eventyret. Ogsaa den rolige besindige Omtanke, der lader ham selv bestemme sig til at finde Ly og Hjem, enten det nu faaes i Helvede eller Himmel, før han bliver husvild — er eiendommelig og stemmende med vor Folkekarakter. »Spielhansel«, som hel og holden fortaber sig i sin Spillerlidenskab, er den ethisk-sletteste af de tre nævnte Karakterer. Derfor er det i sin Orden, at »Bruder Lustig« ved en pudserlig List skaffer sig Indgang gjennem St. Peders Dør, at »Spielhansel« drives ud igjen af Himmerige og hans Sjæl splittes, medens vi lades i Uvished om, enten vor Smed slipper ind igjennem den Gløt, hans Slægge har har frembragt, eller ei.

Nær den nævnte Karaktermaske og endnu nærmere indbyrdes staa »Mestertyven« og »Store-Per og Vesle-Per«. Den førstnævnte Figur gjenfindes ikke i de hidtil udkomne germaniske Samlinger af Eventyr; derimod meddeles i M. Haupts Zeitschrift für deutsches Alterthum, III, 292

Gløt = Aabning

fgg. et Eventyr fra Thüringen, der i Begivenhedstrækkene næsten ganske dækker vor Hovedfortælling og dens Varianter. Alligevel fremtræder Mestertyven der lettere, mere beleven og civiliseret, med Bevidsthed om sit Haandværks Foragtelighed og moraliserende for sine gamle Forældre, som har ladet det komme dertil med ham. Ogsaa hos **Straparola** forekommer et Eventyr »Bedrageren«, der i Fabelen stemmer med vort. Men ligesom det overhoved ei er min Agt at udføre Sammenligningen af Karaktertyperne udenfor de germaniske Stammer, saaledes kan det mindst lønne sig her, da **Straparolas** frie Behandling neppe nogensteds har ladet Karaktererne erholde sin Ret. — I vort Eventyr synes det ved første Øiekast, som om alle ethiske Hensyn vare satte tilside, som om man glædede sig alene over den List og Behændighed, hvormed Mestertyven udfører sine Streger. Dog er det ikke saa. Han stilles hele Fabelen igjennem i Forhold til Personer, der fortjene at tages ved Næsen. Røverne, Amtmanden og Presten gjøre sig alle brede af en Forstand og Kløgt, som de ikke besidde; Amtmanden er desuden i Egenskab af »den høie Øvrighed« selvgod og opblæst og tillige feig og slet; Presten er gjerrig, hyklersk og overtroisk. — »Vesle-Per« er egentlig den samme Type, kun endnu rydere. Det er fremdeles Listen og Snuheden, som interesserer; men det ethiske

Moment er i den Grad skudt tilbage, at Figuren faar et Træk af Grumhed. Dette gjælder især det Led af Fabelen, hvor han bringer Broderen at slaa deres gamle Moder ihjel, sætter hendes Lig paa en Kjælke og drager det til Byen, giver det en Æblekurv mellem de stivfrosne Fingre og bringer Skipperen til at slaa Hovedet af hende. Det er ene og alene ved den ligefremme, godtroende Beretning, som om alt dette var ganske i sin Orden, at Fortællingen lader sig høre, og hæver sig til en Art grusom Humor, der ei er saa sjælden i Sagaerne og Kjæmpeviserne. Det svageste Forsøg paa at mildne eller motivere Handlingen vilde gjøre den utaalelig. Dette til Raahed grændsende djærve Træk er borte saavel af Tydskernes tilsvarende Eventyr »Das Burle« som af Andersens »Store-Klaus og Lille-Klaus«, hvilket sidste vi dog maa erindre er en bearbeidet Folkedigtning. Fra »Das Burle« skiller ogsaa »Vesle-Per« sig deri, at den førstnævnte Karakter paa en Maade med Rette ringeagtes af sine Naboer, da han ved sin første Fremtræden har et stærkt Træk af virkelig, ikke paatagen Tossethed, medens »Vesle-Per« hele Eventyret igjennem er sig sin Kløgt bevidst og i Lid til denne i Førstningen lever i Sus og Dus. — Endelig fremtræder den samme forslagne Kløgt i »Spurningen«, hvor Askeladden maalbinder Prin-

maalbinde: sætte i Forlegenhed for Svar, bringe til Taushed.

sessen, og i »Gutten, som fik Prinsessen til at løgste sig«, — kun at den her viser sig i Tale, hos de ovennævnte Figurer i Handling. Tjenestegutten i Eventyret »Paal Andrestuen« er i Hovedtrækkene samme Karakter, men Kløgten viser sig her ligefrem som Bondefulhed.

Det er ligesom de mildere og bedre Karaktertræk i disse Folkedigtninger vare opsparede for at fremstille Kvinden. Vistnok møde vi ogsaa djærvkomiske kvindelige Karaktertyper, f. Ex. i »Somme Kjærringer ere slige«, i »Gidske« o. s. v., og man kan i Almindelighed mærke sig, at hvor disse fremtræde, opnaaes oftest den komiske Virkning derved, at Dumheden eller Fjantetheden gjør sig bred som Forstandighed og Flinkhed: det er, som om Digtningen har villet vise Kvinden indenfor en stillere Virksomheds Grændser. Derfor er allerede hos Konen i »Gudbrand i Lien« det Komiske dæmpet ved hendes hjertelige Tilfredshed med Alt, hvad Manden siger og gjør, og man synes halvveis, det var vel, om der gaves ret mange Koner som Gudbrands. Men disse kvindelige komiske Masker ere i Sammenligning med de mandlige sjældne. — Især er det paa Steddatteren, hvem Stedmoderen og hendes Datter hade og plage, at vore Eventyr ødsle med smukke og milde Træk. »Kari Træstak«, Datteren af første Ægteskab i Even-

Fulhed — Forslagenhed, Listighed.

tyret »Manddatteren« og i »Buskebruden» repræsentere denne Karakter. Manddatteren er lys og deilig som Dagen og saa god, som hun er smuk. Stedmodernes og Stedsøsterens Had og Haardhed avle ikke Bitterhed, kun resigneret Bedrøvelse i hendes Sind. Naar hun hungrig og slet klædt jages til Skoven for at gjæte, klapper og kjæler hun sine Kreaturer; naar hun er styrtet i Brønden, fordi hendes Stry ei kan holde Traaden saa længe som Søsterens Hør, træder hun let og varsomt paa Risgjærdet, at dets Kviste ei skal brækkes, plukker forsigtig Frugten af Æbletræet, saa dets Grene kan rette sig o. s. v.; naar hun med Skjænd og onde Ord er drevet til Brønden for at hente Vand, børster, klapper og kysser hun de fæle Hoveder, der komme op over Vandspeilet: hendes egen Sorg og Nød har ikke lukket, men aabnet hendes Hjerte, givet det Finhed og Blødhed, og hun tænker mere paa alle Andre end paa sig selv. Fremdeles er det langt fra, at den blodige Uret, hun har maattet lide, har gjort hende mistroisk mod dem, som byde hende Raad og Hjælp: med barnlig Tillid gjør hun, hvad Fuglene synge for hende, eller hvad Stedmoderen siger, at hendes Broder har befalet hende, selv da, naar Budet gaar ud paa, at hun skal kaste sin kjære lille Hund eller endog sig selv i Søen. For ret at vække vor inderlige Deltagelse, bevæger

gjæte: vogte Kvæg. — Stry: Blaar.

hendes Skjæbne sig længe frem gjennem Sorg og Nød, ligetil vi ganske ere blevne overbeviste om hendes milde Kraft; men da omskiftes den ogsaa til de Herligheder af Løn, som kun Eventyret har at byde over. Og for at hendes ydre og indre Elskværdighed saa meget klarere skal fremtræde, er den onde, fæle Stedsøster stillet hende ved Siden — denne er i Alt hendes stærkeste Modsætning, i Udvortes og i Sind, i Handling og i Skjebne.

Ligesom de mandlige Karakterer i Almindelighed ere tegnede med skarpere og mere kantede Træk, ofte med dyb Fordølgelse, om ikke just med Udelukkelse af de mildere forsonende Egenskaber, i vore Eventyr, sammenlignede med de nærmest beslægtede Folkeslags, saaledes synes den nævnte kvindelige Karakter, Manddatteren, finere og ethiskyndigere tænkt, om end ikke saa omhyggelig udført hos os. I Winthers Danske Folkeeventyr nøier Fortællingen sig med at sige, at Steddatteren er smuk og god, og lader det Sidste kun fremtræde i det ene konkrete Træk, at hun afholder sig fra at spise af de lokkende Frugter udenfor det Slot, hun kommer til, efterat være falden ned gjennem Brønden. — Ikke engang hos Tydskerne synes Steddatteren mig saa mild og god, som i vore Eventyr. Der fattes hende dels den taalende Hengivelse i sin Skjæbne, dels den fineste Omhu for Andres Vel. Saaledes i

»Frau Holle«, hvor hun af Fortvivlelse selv springer i Brønden, og hvor hun vel plukker Æblerne af Træet, men kun fordi de ere modne, ei for at dets Grene kan rette sig i Veiret, og ei heller med Omhyggelighed lægger Frugterne ved Æbletræets Rod. Sjælelig smukkere udvikler hun sig i »Die drei Männlein im Walde«; men selv her gjør hun dog en mild Indvending, før hun opfylder den haarde Moders Befaling, og det er med de tre smaa Mænd, med Fornuftvæsener, hun deler sit Brød. Ingensteds har hendes venlige Hensyn til Andre fundet en saa smuk Betegnelse som i vort Eventyr, hvor hun gjør sig let for ikke at skade Risgjærdets Kviste, og ingensteds viser hendes tillidsfulde Lydighed sig saa rørende, som hvor hun springer i Havet, fordi hendes Broder har sagt det.

Men det er ligesaa meget ved hele Fortællemaaden, Tonen, den eiendommelige Kolorit, at vore Eventyr bestemt skille sig fra andre Folks og røbe den Jordbund, hvoraf de ere skudte op. Og dette gjælder ikke alene, naar de sammenlignes med de fjernere staaende Folks Digtninger, men ogsaa, om de holdes sammen med de germaniske.

Overalt er Eventyrets Tone naiv, barnlig, fortrolig og giver sit Indhold med en saadan Overbevisning, at dets Undre modtages som sædvanlige Begivenheder. Men denne Foredragets Grundtone

modificeres høist forskjelligt. Hos Hinduerne f. Ex. slynge sig yppige sandselige Billeder som Lianer om og mellem Fortællingens simplere Tale hos Araberne har Eventyret et udviklet, næsten elegant, bredt motiverende Foredrag, ogsaa nu og da glimrende af Billeder, medens hos begge Fortællingen er gjennemvævet af Episoder; hos Italienerne (Basile, thi Straparolas Fortællemaade er snakkesalig og ufolkelig) er Foredraget lyst, let, hurtighenilende; hos Franskmændene (D'Aulnoy) er Fortællemaaden fin indtil Zirlighed, og skjønt den ingenlunde er uden en vis Naivitet, sees denne dog gjennem Kunst at være opnaaet — der dufter eau de Cologne i dette Felands Skove. Hos Germanerne er der vel kjendelig Lighed, men Overensstemmelsen er dog ikke større, end at f. Ex. et vel fortalt norsk Eventyr, om det var nok saa heldig oversat paa Svensk eller Tydsk, dog altid i Foredraget vilde røbe sin Hjemstavn, og omvendt.

At slutte af Cavallius's og Stephens's endnu ufuldendte Samling maa Fortællemaaden hos Svenskerne meget bestemt adskille sig fra vor. Hvis ikke de nævnte Forfattere havde vist saa stor Omhyggelighed ved Eventyrfablernes og Varianternes Samling og Ordning, at dette afskar enhver Tvivl om deres Stræben efter uforvansket at gjengive Traditionen, som de have modtaget den, vilde jeg være fristet til at tro, at deres Fortellemaade nu

og da var ufolkelig. Ifølge den nævnte Samling er Foredraget hos Svenskerne stivere, Fortællingen mere krønikemæssig anlagt, Personer og Begivenheder udstyrede med en Pomp, som minder om Kjæmpevisernes Skildringer, men som her synes udenpaahængt og hindrer begges frie Bevægelighed; endelig er det Ømme og det Sørgelige skildret med en Blødhed, der noget nær er sentimental. Meget sjælden træder Humoren frem. Til Bevis vil jeg udskrive følgende Steder, som ved en løs Bladen i Bogen falder op for mig. S. 83: Då klädde sig Vattuman i dyrbara kläder, axlade en kappa af skarlakan, satte den gyllene kronan på hufvudet och vandrade med sina djur. S. 105: Men vallaremannen kände sig väl til mods i den gyllene rustningen och rörde sig höfviskt, såsom hade han varit den yppersta konungason. S. 106: Men bruden grät utan återvendo, och hennes tårar voro så heta, att de brände som en eld på kinden. S. 110: Han drog nu på jagt med sina hökar och hundar och kom långt bort i skogen. S. 117: Likväl kunde hon icke alldeles glömma sitt hem, utan satte sig ofta vid stranden och blickade med stor längtan utåt hafvet, hvars böljor vandra fria land och land emellan. S. 121: Qvinnan svarade: »Herre, konung! det er mig sagdt. S. 141: Det lekte honom i hugen. S. 142: Der körde fram en präktig karm, dragen af ystra fålar. S. 202: — och svennen

tjente prinsessan med tukt och fagert sinne, såsom det kunde höfvas en förnäm jungfru. — »Svennen«, ligesaavel som »prinsessan«, jamrer og græder ynkelig, naar han er i Nød. Overhovedet savnes den freidige, ren-episke Tone, som lader Begivenheden gaa anskuelig frem, uden al Indblanding af den Berettendes Medfølelse. Endnu en Besynderlighed ved de svenske Eventyrs Foredrag maa jeg berøre, den, at saa hyppig ordsproglige Fraser anvendes udenfor Dialogen. — Et Fortrin for vore har hine Eventyr deri, at meget tiere de fremspringende Punkter gjengives i Versform; slige indstrøede Metre og Rim oplive Fortællingen og vidne mange Steder fordelagtig om Overleveringens Ælde.

Danmark eier ikke nogen saa betydende Samling Folkeeventyr, at en bestemt Karakter i Foredraget lader sig udhæve. H. C. Andersens verdensberømte Digtninger af denne Art skylde ham saavel Opfindelse som Fremstilling, og selv hvor han har benyttet Træk af Folkets Overlevering, ere disse frit behandlede og indklædte. M. Winthers Eventyr, der desuden fordetmeste kun udgjøre Brudstykker, ere hverken holdte saa meget i samme Tone eller overhoved saa vel fortalte, at de give noget Begreb om det danske Folkeeventyrs Eiendommelighed i Fortællemaaden, og foruden denne Samling gives der, saavidt mig bekjendt, kun nogle af C. Molbech efter jydsk Tradition nedskrevne

Eventyr. Men uagtet Andersen behandler Ideer og Tilstande, der have sit Hjem i høiere Samfundsforhold, bevarer han dog i Fortællemaaden et Sammenhæng med Folket, som gjør, at hans Digtninger vel noget nær i denne Henseende repræsentere Ølandets Folkeeventyr, kun i forfinet og forædlet Skikkelse; og hvis dette indrømmes, kan man sige, at det danske Eventyrs Foredrag er rundere, mildere, ligesom mere deltagende, dets Humor barnligere og lysere end hos os.

Af alle hidtid udkomne europæiske Eventyrsamlinger er der neppe nogen, der i Foredragets Fortrinlighed kan maale sig med de af Brødrene Grimm fortalte »*Kinder- und Haus-Märchen*.« Alle det tydske Eventyrs Eiendommeligheder ere her komne til fuld Ret. Foredraget er rundt og smukt, uden at være affilet eller slebet; de komiske og humoristiske Partier ere givne med aaben og bred Djærvhed, og dog klinger der overalt en hjertelig, gemytlig Tone gjennem den simple Tale. Det er, tror jeg, denne Gemytlighed og Hjertelighed — Egenskaber, som gjør En saa vel tilmode under disse Eventyrs Læsning, — der især adskiller dem fra vore. Det er, medens vi læse dem, som om vi sad lunt og godt i en borgerlig Familie og hørte en forstandig gammel Kone fortælle; og der ligger en Betegnelse af Foredragets Karakter i det kraftige, klare gamle Kvinde-

ansigt, der pryder Bogen som Vignet. Vistnok er hele Fortællingen, i de høitydske Eventyr, tillige holdt noget finere end i vore; men dette anser jeg for en uvæsentlig Forskjel, som ikke ligger i selve Eventyrenes Karakter, men i Fortællernes Opfattelse af sit Hverv og i den Plan, de derefter have lagt. Men maa kun, naar Opmærksomheden rettes paa dette Punkt, mærke sig, at mellem hine Eventyr, som ere fortalte i det fælles tydske Bogsprog, mange i Mundarterne fortalte ere indskudte, og Fortællerne har med sikker Takt benyttet denne Frihed der, hvor deres finere Foredrag ei vilde have forslaaet til at lade hele Eventyrets Indhold komme frem.

I Modsætning til disse germaniske Landes Eventyr kunne vore betegnes, idet man siger, at deres Fortællemaade er en Fortsættelse og Udvikling af Sagaforedraget. Det er hermed ikke min Mening at ville udtrykke, at Fortællingen er den samme som i Sagaerne — langt fra. Paastanden gjælder Foredragets inderste Karakter, ikke Vendingerne og det Ydre. Uagtet man i vore Eventyr ikke møder en eneste Levning af den Krønikestil, som er saa hyppig i de svenske, tror jeg dog, at vore staa i en inderligere og mere organisk Forbindelse med Sagaernes Fortællemaade. Vi gjenfinde saaledes overalt den sagamæssige ligefremme og hensynsløse Betegnelse af enhver Gjenstand,

en Udtryksmaade, som har sit Udspring ikke af Raahed, men af Naivitet og Enfoldighed; vi gjenfinde den samme uforfærdede, storartede Humor, der — ligesom Helten i et tydsk Eventyr — synes at være »dragen ud for at lære Frygt at kjende;« vi gjenfinde overhoved hint ren-episke Foredrag, hvis Maal alene er Beskuelsens Glæde, som derfor med lige Deltagelse dvæler ved det Sørgelige og Frygtelige som ved det Lyse og Muntre, men som sjelden eller aldrig forraader Beretterens Stemning ved Begivenhedernes Gang. Vore Eventyr kan altid sige som Gutten, der sad og græd: »jeg er lige glad«, sagde han. Hvor en Stemning alligevel nu og da fornemmes af det opmærksomme Øre, bliver dette snarere muligt paa negativ end paa positiv Maade. Det er nemlig ingenlunde saa sjælden, at Fortællingen ligesom vil holde sig en blødere Stemning fra Livet eller dog, ligesom af Undseelse, vil skjule den, ved at give det Gribende i Humorets Indklædning, og hvor denne er tilstede, vil man derfor ofte under det muntre Foredrag høre en Deltagelsens Grundtone. Det norske Eventyr er, naar man sammenligner det med det tydske, fortalt med en mandlig Mund

Ikke saa sjælden privat og et Par Gange offentlig har man dadlet de af os fortalte Folkeeventyr, fordi de skulle være holdte for lavt nede mod Folkets Udtryksmaade: man har fundet denne plump

og raa, og man har ønsket Eventyrene hævede til en større Lethed og Finhed i Fremstillingen. Hos den, der i disse Digtninger alene eller hovedsagelig søger æsthetisk Nydelse, og hvis Smag er mere kræsen end alsidig, er et saadant Ønske naturligt. Jeg er dog overbevist om, at min Medarbeider og jeg, ved i høiere Grad, end skeet er i denne Udgave, at følge hine Vink, vilde slaaet ind paa en urigtig Vei. Lægger man Mærke til, at det netop er i Fortællemaade og Foredrag, at det Eiendommelige ved hvert Lands Eventyr kommer tilsyne, medens Fabel og Indhold ofte er noget Almindeligt, saa vil man indse, at Fortællingen ved at hæves over Folkets Synskreds i Udtryk og Tone saare let, ja næsten uundgaaelig var bleven afstreifet Alt, som gjør den norsk. Det er just for Folkeeventyrets videnskabelige Betydning, at det er saa saare vigtigt først og fremst at fortælle det folkeligt; kan Fremstillingen tillige blive fin og smuk, er det vel, men dette tør aldrig ske paa Eiendommelighedens Bekostning: æsthetisk berettiget er kun den Form, der fuldkommen lader sit Indhold komme tilsyne. Man pleier her som i mange lignende Tilfælde gjøre den Indvending, at det Karakteristiske ligger i Tanken, ikke i Udtrykket. Men man glemmer, at i al poetisk Fremstilling Tanken netop konkreterer sig i Betegnelsen,

og bliver med en anden Betegnelse en anden, eller dog en anderledes nuanceret. Saafremt man ei ved Eventyrenes Fortælling vilde gaa den samme Vei, som Grimmerne have gaaet, og benytte snart Bogsproget, snart Mundarten som Sprogmiddel, var det nødvendigt at lempe hint saaledes, at det virkelig blev istand til at gjengive, hvad Eventyret bærer i sig. Gjengivelse i Mundarten anser jeg for tilladelig ved Fortællingen af Sagn, men ei af Eventyr; thi Sagnet er langt inderligere knyttet ikke alene til det enkelte Land, men som oftest ogsaa til den enkelte Egn, og dennes Sprogidiom giver følgelig Sagndigtningen mangen Gang netop den stærke Lokalfarve, den bør have. Eventyret derimod er i Regelen fælles for det hele Land, og Mundarten vilde saaledes urigtig indskrænke og binde det til en snævrere Kreds, end det tilhører. Ogsaa naar man henser til dets Fabels vide Udbredelse udenfor Landet, kommer man til den Erkjendelse, at et almindeligere Sprogmiddel end Dialekten her er det rette. — Den, der efter Studiet af fremmede Eventyr, atter tager vore i Haanden, tror jeg i det Hele vil være tilfreds med deres Foredrag. Man vil derhos bemærke, at Fortællingen i nogle af dem er holdt høiere eller — som man pleier at kalde det — renere, der nemlig, hvor den almindelige Fabel ikke paa nogen

særdeles eiendommelig Maade har indklædt sig hos os, og hvor Begivenhedens Værdighed fordrede det. Men i disse Tilfælde fortæller ogsaa Folket som vi.

Om Fortællemaaden af Eventyr og Sagn.[1]

(1845.)

I en Anmeldelse af de nys udkomne »Huldreeventyr«, der er indtagen i »Den Constitutionelle«, Nr. 215, er Asbjørnsens Fortællemaade i denne fortræffelige lille Bog sammenholdt med hans og min Maade at fortælle »Folkeeventyrene« paa i Udtryk, som paakalde et Par Modbemærkninger. Meget i denne Anmeldelse bringer mig til at antage dens Forfatter identisk med den, der for omtrent et Par Aar siden førte Fortællersken Anne Marie til os i Furulunden ved Eidsvold for at give os en Lektion og et Mønstereventyr. Det er mig af Vigtighed at tilbagekalde i Erindringen hint Anne Maries Eventyr, forat man strax paa Forhaand kan vide, hvorledes Anmelderen vil se denne Opgave løst. I dette Mønstereventyr, der forresten var fortalt baade livlig og let, var nemlig — som Enhver vil mindes — det, Anmelderen kalder »det Tilfældige«,

[1] Af »Den Constitutionelle«, 1845, Nr. 231.

med en saadan Omhyggelighed udsondret, at Fortællingen noget nær havde tabt de sidste Nuancer af norsk Farve.

Om Asbjørnsens Bog siger han nu: at« Fortællemaaden her staar adskilligt over den i Samlingen af Eventyrene»; at »en ædlere Smag her har gjort sig gjældende«; at »Asbjørnsen formodentlig klarere har indseet, at det Nationale ikke er ensartet med det Raa« o. v. s. Han nævner siden »Johannes Blessom og Jutulen« som en fortræffelig fortalt liden Skizze. Hvad vil Anmelderen sige, naar man fortæller ham, at Asbjørnsen, dengang han lod dette lille Stykke indtage i »Den Constitutionelle«, netop vilde have det betragtet som en reel Protest mod hint kort forhen i samme Blad leverede Mønstereventyr? Ogsaa indeholder dette paa et Par Sider fortalte Sagn Udtryk og Betegnelser, tagne mere umiddelbart fra Folkesproget, end man vil finde dem i alle de fire udkomne Hefter af Eventyrsamlingen. Provincielle med Allusionstegn omklamrede Udtryk som: »læt op«, »hoga him«, »du lyt« o. s. v. findes ikke i »Folkeeventyrene«, hvor kun saadanne Ord af Folkesproget ere optagne, som kunde gives et det nutidige Skriftsprog analogt Tilsnit. Dette er ingen Forekastelse; det Følgende vil, haaber jeg, vise, at Asbjørnsen

Læt op = luk op. — hoga him = hjemadstundende. — du lyt = Du faar, du maa

har været i sin gode Ret ved Brugen af slige Betegnelser i sine Sagn. Hvad derimod den hele Tone angaar, er det ganske vist, at den er forskjellig fra »Folkeeventyrenes«. Kun feiler Anmelderen, naar han søger Grunden dertil i, at Asbjørnsen nu skal have arbeidet sig frem til en renere og ædlere Smag. Dette kan allerede vides deraf, at en stor Del af de i Asbjørnsens Bog leverede Skizzer dels var skrevne før, dels samtidig med de af ham til sidste Hefte af »Folkeeventyrene« meddelte Bidrag. Asbjørnsen maatte saaledes paa samme Tid havt en dobbelt Smag. Og det har han, skjønt i en anden Forstand, virkelig havt.

Sagen er nemlig simpelthen den, at Asbjørnsen ved det forskjelligartede Stof ganske naturlig er ledet til en forskjellig Behandlingsmaade. Differensen i Stoffets Natur er væsentlig begrundet i: at Eventyrene af den Art som i Samlingen ikke længer digtes af Folket, og deri, at hvert af det Slags Eventyr fremtræder med Fordring paa at være noget Selvstændigt. De digtes ikke længer af Folket, de fortælles kun og selv dette paa langt nær ikke saa hyppigt som før. Fra den rynkede Bedstemoders Mund glide de over i Barnebarnets Nemme, tro og uforvansket gjengivne, saaledes som hendes Øre inddrak dem, da hun var liden, sad ved Peisen og stirrede op paa sin for-

Peis: Arne, Skorsten.

tællende Bedstemoder. Derfor staa disse Folkedigtninger færdige og afsluttede, med Fortidens ærværdige Præg, og den Gjenfortæller, som tror at skulle omforme dem, godtgjør netop i dette Forsøg sin Udygtighed til at erkjende sit Stof. Gjenfortællerens største Vanskelighed er her at overføre disse Digtninger i et Bogsprog som vort. Eventyrene ligne i saa Maade Kjæmpeviserne, som neppe Nogen i vore Dage vil forgribe sig paa med Forsøg til deres Politur og metriske Udbedring. Vil man nyde saadanne Folkedigtninger, faar man opgive en overraffineret Smags Fordringer til Glathed og Elegans og tage dem, som de byde sig, — eller ogsaa faar man holde sig fra dem. De sige med Stevet:

Aa vi du ha meg, saa er eg ærli,
Aa vi du ha meg, saa er eg kjærli;
Aa vi du inkje, saa skjøtt deg sjøl —
Saa lækker Belar har eg sjaat før!

Med Sagnet eller Huldreeventyret, som daglig bliver til og i langt større Rigdom, end man skulde tro, forholder det sig ganske anderledes; just fordi det fremdeles er i Tilblivende, er dets Form paa langt nær ikke saaledes fæstnet og afsluttet som Eventyrets, hvorfor ogsaa Sagnet

sjøl selv — lækker vakker, gjæv — Belar Beiler — sjaat set

af Digteren kan opfattes til den mangesidigste Behandling — Noget, han nok i Almindelighed med Eventyret lader være.

Dernæst fremtræder hvert af Eventyrene Samlingen med Fordring paa at være Noget for sig, at være en selvstændig liden Novelle. Dette maa nødvendigvis betinge en anden Fortællemaade for disse end for Sagnene, hvoraf de allerfærreste udgjøre noget Selvstændigt, men blot afgive supplerende Træk til et Sagnknippe. Heraf den Nødvendighed at fremføre Personligheder, som for Læserens Øie afkviste denne sidste Art Folkedigte og binde dem i Kjærv. Denne Manér, benyttet ved Eventyrene, vil sikkert Anmelderen selv medgive at være en Uting. Men det bliver jo ogsaa heraf klart, at disse Personligheder maa komme til at farve de Meddelser, de give til Bedste, og at Sagnfortælleren derved faar en større Frihed og Raadighed over sit Stof. Disse Fordele har Asbjørnsen som en talentfuld Fortæller vidst at nytte. Imidlertid er det min Overbevisning, at han ikke saa meget har benyttet dem til at hæve sin Sagnfortælling op over den Tone, »Folkeeventyrene« ere fortalte i, som til at variere Tonen. Hvor en noblere, mere dannet Personlighed indføres fortællende, er det naturligt, at han har holdt sit Sagn saa nær op til den glatte, fint udarbeidede Natur-

Kjærv: Bundt, Knippe.

Situation, med hvilken han indleder, som muligt; hvor derimod en lurvet Fortæller fremføres, er hans Sagnfortælling ofte holdt under Tonen i Samlingen. De af »Johannes Blessom og Jutulen« anførte Exempler godtgjøre allerede dette. Skulde nogen ellers have Tvivl, sammenholde han et Par af »Folkeeventyrene« med t. E. »Graverens Fortællinger« eller »Kværnsagnene«.

Anmelderens Forslag til Titel for Asbjørnsens Bog: »Alfeeventyr«, gjør jeg blot opmærksom paa, da det — synes mig — karakteriserer hans unationale Stade.

Jeg kan, siden jeg taler om Huldreeventyrenes Anmeldelse, ikke undlade endnu at gjøre en Udsættelse til den. Hr. Anmelderen paralleliserer Asbjørnsens Skildringer af Folkelivet og Naturen. Disse Tegninger ere dog utvivlsomt af høist ulige Værd, og hvormeget Sandt og Livfuldt Asbjørnsen har givet i de første, kunne de ikke paa langt nær sammenlignes med hans Naturmalerier. Disse sidste ere virkelig geniale; de give i faa, bestemte Træk gjennem et meget simpelt Sprogmiddel et Landskabs Fysiognomi med en forunderlig Klarhed og Sikkerhed. Og jo sjældnere denne Evne er, des mere bør den paaskjønnes.

Indberetning

til det akademiske Kollegium om en i Sommeren 1846 med offentligt Stipendium foretagen Reise til Hardanger for at samle Folkedigtninger.

Det ligger i Sagen selv, at det er en Umulighed i en sammentrængt Beretning at give det høie Kollegium en Sikkerhed for, at Udbyttet af min i sidstafvigte Sommer foretagne Reise svarer til det Bidrag af Reiseomkostninger, hvormed jeg af det Offentlige understøttedes. En saadan Garanti kan kun gives gjennem de ordnede og bearbeidede Folkepoesiers Offentliggjørelse i Tryk. Jeg har derfor ogsaa fra Tid til anden udskudt at afgive den paabudne Reiseberetning, i det Haab at kunne medsende et Hefte af den Samling metriske Folkepoesier, jeg sammen med Hr. Professor P. A. Munch agter at udgive[1]. Da imidlertid den for slige Reise-

[1] Ved yderligere at beskjæftige mig med vore Folkeviser og derved overbevise mig om, at de ikke i saa ubetydeligt Antal ere forhaanden, er det blevet mig klart, at først efter en fuldstændigere Afsamling en ordnet Udgivelse af dem er mulig. Dette i Forbindelse med, at jeg hidtil kun har havt liden Tid at afse til denne Syssel, er Aarsag til Opsættelsen af det her nævnte Arbeide.

beretninger fastsatte Termin er overskreden, vil jeg ikke undlade at meddele det høie Kollegium min Reises Rute, samt i nedenstaaende Antydninger en summarisk Angivelse af, hvad de forskjellige bereiste Felter have ydet og rimeligt endnu kunne yde, idet jeg forbeholder mig i sin Tid at oversende Kollegiet den ovennævnte Samling, som jeg, tilligemed Fortsættelsen af »Folkeeventyrene«, ønsker betragtet som min egentlige Reiseberetning.

Den 3dje Juli tog jeg fra Kristiania og reiste over Kongsberg, gjennem Vestfjorddalen og over Mjøsstranden til Raulandsstranden; derfra bøiede jeg sydvest gjennem Vinje, saa opad Grungedal og over Fjeldet til Røldal; herfra til Odda i Hardanger, hvor jeg gjennemsøgte Sør- og Eidfjorden, samt Ulvik, hvilke Egne af mig vare angivne som min Undersøgelses Hovedfelt. Over Voss, Lerdalen og Hallingdal kom jeg tilbage til Kristiania den 8de August.

Uden at tabe af Øie nogen Branche af Folkets Digtninger, rettede jeg dog fornemmelig min Opmærksomhed paa de metriske Arter. Saaledes indsamlede jeg paa min Streiftur gjennem Thelemarken et betydeligt Antal Stev, endel Kjæmpeviser og nogle andre Folkepoesier i metrisk Form. Ligeledes fik jeg her endel Eventyr og Sagn, dog færre af det sidste Slags. I det Hele maa Thelemarken vist ansees som et af vort Lands rigeste

Felter, naar Tale er om Indsamling fornemmelig af versificerede Folkepoesier.

Derimod forekom Røldal, hvor jeg imidlertid kun kort rastede, mig fattigere, end man efter denne Fjeldkjedels isolerede Beliggenhed skulde vente; ligesom ganske sikkert Hardanger er et paa Udbytte for Folkedigtningens Samlinger yderst magert Distrikt.

Skjønt Hardangeren har bevaret sin Eiendommelighed i Dialekt, Sæder og tildels i Dragt, er dog ved hans hyppige Samliv med Udfjordinger og Andre paa Fiske- og Handelsreiser det Oprindelige i hans Tankeindhold og hele aandelige Liv temmelig fortyndet; ligesom hans Aands Retning mere er vendt udad, idet han med en i og for sig rosværdig, for vort Folk intet mindre end sædvanlig Foretagelseslyst og en sjælden Evne til at nytte ethvert Produkt stiller sig som Hovedopgave at realisere sig et ydre Velvære. Men netop denne Aandsretning udelukker, som man let vil se, den Sindets Indadvendthed og den Hvile i en poetisk Stemning, der ere saa gunstige for den naive Poesis Fremblomstren, ligesom ogsaa den Hengivenhed for det Overleverede, der er nødvendig for dettes trofaste Opbevarelse. Hertil kommer, at det politiske Element allerede er stærkt, skjønt ingenlunde grelt fremtrædende hos Hardangeren. De vindskibe-

Udfjordinger: Folk fra de ydre Fjorddale.

lige, renlige, dygtige Beboere af disse Fjordbredder ville uden Tvivl tilfredsstille Enhver, kun ikke den, som reiser i mit Øiemed. Til den yngre Slægt i denne Egn vender man sig derfor forgjæves i mit Formaal, og for det Bedste af mit ikke ubetydelige Viseudbytte har jeg fornemmelig at takke det gunstige Tilfælde, der førte mig sammen med et Par høit bedagede Kvinder, af hvis Mund først Døden vil tage de gamle, i Bardommen lærte Toner. Bedre trives vel endnu Eventyret i denne Egn, men ogsaa det har her længe siden afblomstret. Heller ikke forekommer det hardangerske Eventyr mig at have hint dybe, anelsesrige Indhold, som de indestængte Fjelddales Digtninger af samme Art, men derimod maaské en mere brilliant Kolorit. Af denne Digtart indsamlede jeg her en Mængde Varianter og Pendanter til Nummere, der allerede i »Folkeeventyrene« ere fortalte; ei heller saa faa nye. Sagnfloren som perennerende Digtning er, ifølge Folkets Udviklingstrin, noget nær forbi i Hardanger, og af de i Traditionen levende Sagn, jeg samlede, forekomme faa mig synderlig betydende.

Voss, som jeg imidlertid nødedes til flygtigt at fare igjennem, er ganske vist et paa Folkedigtninger langt rigere Distrikt, hvad ogsaa den friske, djærve, om end noget ubændige Vossekarakter paa

Forhaand maa give Formodning om. Især nævnte man mig Runddalen som en undersøgelsesværdig Trakt, den jeg dog ei havde Tid til at besøge. Fornemmelig af Eventyr og Sagn vil formodentlig Voss kunne yde betydende Bidrag. Jeg selv erholdt ikke faa fortrinlige Eventyr i den korte Tid, jeg opholdt mig paa Vossevangen.

Jeg var nødt til paa det Skyndsomste at ile igjennem Lerdalen og Hallingdal; dog benyttede jeg enhver Rast saavidt muligt i min Reises Hensigt. Jeg tager neppe feil, naar jeg yttrer den Formening, at Lerdalen ikke har noget Udbytte af Betydenhed at yde Folkepoesiens Samlinger, og at de, som her kunde være at udvinde, for største Delen ville være neddukkede i saa raa Sandselighed, at de vanskelig lade sig rense og benytte. Hallingdalen har uden Tvivl kun lidet af versificerede Digtninger at yde; dette er desuden Noget, der gjælder det meste af Akershus Stift. Men Dalføret og fornemmelig dets øverste Bygdelag vare mig allerede før bekjendte som en saare rig Jordbund for Eventyret og Sagnet; her var sikkert særdeles Meget endnu at finde for den, som havde Anledning til i længere Tid at færdes blandt dette kjække, livlige og aandsspændstige Fjeldfolk.

Til Slutning skal jeg endnu kun tilføie, at jeg

Dalføre: Dalstrækning. — Bygdelag: flere nærliggende Rækker af Gaarde.

i de forskjellige Egne har søgt at knytte saa mange Forbindelser, som muligt, i min Reises Interesse. Men saadanne Forbindelser kunne først da blive frugtbringende for Folkepoesiens Afsamling, naar slige Bidrag maatte forsendes frit med Posterne. Skal Samleren i den respektive Egn vente, til Leilighed gaar, er gjerne den Smule Iver for Sagen, man har kunnet vække, kjølnet, og at afholde paa egen Bekostning Porto for større Pakker i det Haab, mellem en Hob ubrugbare Optegnelser at finde et eller andet Godt eller endog Fortrinligt, kan man naturligvis ikke.

Indberetning

til det akademiske Kollegium om en i Juli og August 1847 med offentligt Stipendium foretagen Reise gjennem Thelemarken og Sætersdalen for at samle Folkedigtninger.

Jeg tiltraadte min Reise den 3dje Juli og kom over Ringerike, Modum og Kongsberg til Hiterdal. Fra denne Egn af begyndte jeg vel at vende Opmærksomheden paa de Folkepoesier, der kunde forekomme, men ilede dog at naa de nordvestlige Trakter af Thelemarken, hvor jeg havde Grund til at formode, at betydelige Fund af metriske Folkedigtninger vilde være at gjøre. Saavel i Hiterdal som Hjartdal optegnede jeg dog et betydeligt Antal Stev, ligesom jeg i Sillgjord samlede endel Eventyr og Sagn. Vel vidste jeg af et tidligere Besøg, at her ogsaa et ikke ubetydeligt Antal Kjæmpeviser er i Omløb, men da jeg formodede, at Hr. Pastor Landstad, som i længere Tid har beskjæftiget sig med Samling af denne Art Folkedigte, havde

afhøstet, hvad maatte her forekomme, drog jeg videre opover gjennem Sundbygden til Apalstøen. En deilig Søndagseftermiddag for jeg opad det maleriske Bandaksvand, der fra den sydlige Ende opimod sin Midte, lukket og indeklemt som det er af lodrette, truende Fjeldvægge, mer end nogen Indsø, jeg har seet, minder om de forunderligt afsluttede Indfjorde i Bergens Stift. Ombord i min Baad havde jeg med et Par livlige, halvvoxne Tinddølsgutter fra det i Sundbygden beliggende Seminarium, hvilke først ved mangfoldige Overtalelser havde ladet sig bevæge til at følge opover Vandet, da de frygtede for ikke at kunne være tilbage til Skoletid til Mandag Morgen. Men engang slupne ud fra det uvante Hovedbrud med Regning og Skrivning, Brøk og Methodelære, atter beaandede af den friske, mægtige Natur og af mig ledede ind i en Retning, som havde udgjort et af Hovedstofferne i deres Barndoms Tankeindhold, bleve disse To snart aabenhjertige og meddelsomme. Meget mærkelige vare just ikke d e r e s Traditioner, men af Stev og Rangleviser meddelte de mig dog adskilligt Brugbart. Allerede paa langt Hold havde jeg hørt Gjetord af en Mand, som bor paa Østsiden af Bandak høit oppe i de grønne Styrtninger, der kaste sig ned mod Vandet. Naar jeg de foregaaende Dage havde frittet efter Kjæmpevisesangere, havde

Gjetord Rygte, Ry, Omtale.

man gjentagende henvist mig til ham: »Han Olav kann; han hev vore Kjæmpekar sjav«, hedte det overalt. Mine Forventninger bleve dog skuffede. Det eneste Udbytte, jeg havde af Besøget i hans Hytte, var nogle gamle og nye Stev, nogle Varianter til Viser fra andre Kanter, og Studiet af Mandens Personlighed, hvis Indhold han selv udtrykte, idet han sagde, at han i gamle Dage havde været »Skrubbefant«. Han havde lagt en Vise om sig selv og sine Bedrifter i et Slagsmaal, han ene havde bestaaet mod Sex. Deri hedte det:

»Men dæ va Lukka, dei meg 'kje merkte,
Dæ vollte, dei va for lite stærke.
For dæ, dei slo, mona inkje her —
Dæ æ Rygg, som trottar, aa Bein som bær!«

I Trisæt-Grænden rastede jeg et Par Dage og gjorde nogle Indsamlingsforsøg, der gav mig den første Forvisning om, at jeg nu befandt mig inden Kjæmpeviseflorens Grændser. Om det end fornemmelig var Brudstykker, jeg erholdt, vare disse mig baade i og for sig betydende og gavnlige som Stikord, hvorved Visen andensteds kunde fremkaldes.

Jeg modtog gjerne Hr. Pastor Kildahls venlige Tilbud at gjøre ham Følge til et Bryllup paa Gaarden Lofthus i Eidsborgs Annex. Det er netop saa-

Skrubbefant: Slagskjæmpe. — trotta: holde ud. — Grænd: Række eller Klynge af Gaarde.

danne Gilder En, der reiser i mit Hverv, aldrig maa forsømme. Folkenes Sind er her, befriet for de daglige tyngende Tanker, stemt til Meddelelse, Ølet løsner Tungen, og i Laget samles saa Mange, at altid En eller Anden er af det Slags, man søger. Vi roede i den blanke Morgenstund opad det stille, skinnende Bandak, (ved hvis vestlige Bred jeg forgjæves søgte en bekjendt Eventyrfortæller, jeg havde tænkt at sysselsætte mig med i Baaden), marscherede i den mest glødende Middagshede opover Eidsborgsklevene og ankom til Bryllupsgaarden. Indført af Præsten, blev jeg her modtaget med den største Gjæstfrihed og Venlighed. Det var en Fornøielse at iagttage den Velstand og Properhed, dette Gjæstebud udviste, medens det paa samme Tid lagde for Dagen en trofast Hengivenhed for det Overleverede, der aabenbarede sig i Iagttagelsen af de gamle Bryllupsceremonier, hvilke dog maaské for min Skyld udførtes med større Udførlighed end nu sædvanligt

Først Brud, saa Brudgom ledtes ind fra Buret under hvirvlende Trommeslag; Brudens Indtrædelse i Stuen forkyndtes med et tre Gange gjentaget dundrende Slag med Døren, saa hele Huset rystede, hvorpaa hun i en adstadig Springar af Brudesvendene førtes et Par Gange Gulvet rundt og saa pla-

Klev brat Bakke i en Vei. — Bur Stolpebod. — Springar eiendommelig norsk Dans.

ceredes i Høisædet mellem Brudekonerne og Brude svendene; derpaa begyndte, saasnart Brudgommen var kommen, mellem de sidste og Hjaasætmændene Akkorderingen om Morgengaven, og udførtes med et Vid og Lune, som fik Stuen til at gjenlyde af Latter — Alt saaledes, som man af ældre Beskrivelser ved derom. Til og fra Kirke gik Følget parvis, og man sørgede for, at Leddene sluttede tæt til hinanden, for at der ikke »skulde blive nogen Gløt i Brudeparrets Lykke«. Ved Tilbagekomsten mødte under Geværsalver Brudens Moder ude paa Stuetrappen og rakte Bruden en liden Kox med Fløde, som denne drak ud, og derpaa til et lykkeligt Varsel kastede høit op paa Taget. Mellem disse venlige Folk tilbragte jeg denne og den følgende Dag og gjorde et godt Udbytte af Viser og Eventyr, de sidste dog for det Meste Varianter[1].

Men den største Fordel af dette mit Ophold var Bekjendtskabet med Hr. Lensmand Mandt, i hvis

Hjaasætmand: den, som sidder nærmest Bruden eller Brudgommen i et Bryllup. — Gløtt: Aabning. — Kox: Øse.

[1] Den første Eftermiddag kom fem Kristianiabekjendte, som jeg havde forladt i Sillgjord, efter til Bryllupsgaarden, og blandt disse cand. theol. A. Grøtting. De forbleve her Alle om Natten under Dands og Lystighed, og deres Tak for den viste Gjæstfrihed fremførte G. paa sin sædvanlige humoristiske Vis i en Tale, han holdt paa Hallingmaal, og som vakte megen Jubel. En gammel Mand svor endog paa, at, Enhver af os ufortalt, G. dog nok var den lærdeste af os alle.

Hus jeg tilbragte omtrent otte Dage. Hans fortrolige Kjendskab til Folket og hans Interesse for min Sag, skylder jeg for en stor Del den betydelige Høst af Kjæmpeviser, jeg her gjorde. Især var det tvende Personer, Opholdet hos ham bragte mig i Rapport til, som i denne Tid fra Morgen til Aften gav mig fuldt Arbeide med at nedskrive Viser.

Den Ene var en Enke, Anne Aanonsdatter, i hvis Minde en hel Del Kjæmpeviser levede, og som sang flere af dem med Udtryk og Foredrag. Da hver Vise først maatte synges, derpaa langsomt dikteres, og endelig Spørgen og Fritten anstilledes snart angaaende Stoffet, hvor dette forekom mig mindre ægte, snart angaaende Ordformer og Vendinger, og dette Alt gjentog sig Dag efter Dag, var hun tilsidst hjertelig fornøiet af vore Tète-à-Têter og besvarede hver Aften min Anmodning om at komme brav tidlig igjen den følgende Morgen, med den Indvending, at hun Dagen efter *nødvendig maatte bage*, en Hindring, som dog altid viste sig overvindelig. Hun havde lært alle sine Viser ved i sin Barndom og Ungdom at høre sin Bedstemoder synge dem, og skjønt hun kjendte »Kjæmpeboka« eller »Viseboka« d. e. Peder Syvs Samling, forsaavidt hun havde seet den og bladet i den, var dette Kjendskab dog saa overfladisk, at hun aldrig vidste at angive, om en til hendes Tradition svarende Vise der fandtes eller ikke. Hun var yderst

troværdig og nøiagtig i sin Meddelelse, rettede sig selv strax, naar hun mærkede, at hun havde sunget feil, og angav omhyggelig alle Lakuner og de Varianter af Vers eller Strofer, hun vidste af. Den Anden, som egentlig et lykkeligt Tilfælde førte mig i Berørelse med, var Bendek Aanonsen Sveigdalen, eller Felland, som han fra sine Underofficersdage helst lod sig nævne. Han var en Mand med sine Sexti paa Bagen, men han bar dem med rank Ryg og ungdomslette Skridt. Til et adstadigt dagligdags Arbeide havde han nok aldrig følt synderlig Lyst; han færdedes vidt og bredt om og havde, tror jeg, forhen drevet Hestehandel. Han hørte til det Slags, som Hjembygdens solide Folk drage paa Skuldrene ad, naar de nævnes, men som de dog more sig ved, saasnart de ere tilstede, og korte Tiden med Lystighed, Lune og Sang. Enhver Bygd har gjerne saadanne, men Felland var en Typus for dem alle. I yngre Dage havde han tillige været »Kjæmpekar«, og hans Ry levede endnu i følgende Stev:

Aa Bendek Aanonsen soso dona:
»Tri Berselfantar kann lite mona,
Men dei maa komaa i Tyltetal,
Saa ska eg brjote dei Ryggen av«!

Som Eier af en liden Jordeiendom havde han

dona; sysle med Smaaarbeider. — Berselfant: Arbeider ved Omdalsværket

et Veistykke at holde istand, men dette var forsømt; han var mulktlagt, og da han ikke kunde eller vilde betale Boden, sad han nu hos Lensmanden for at afsone den. Herover var han intet mindre end nedtrykt; det Eneste ved Sagen var, at Dagene gik lidt langsomt og kjedeligt. Under bedre Auspicier kunde jeg ikke gjøre hans Bekjendtskab; han fandt i mig en agtsom og erkjendtlig Tilhører, og han morede sig selv ved sin Meddelelse. Han havde et udmærket Foredrag, især af de Viser, der have en dyb tragisk eller en humoristisk Karakter, og han kunde derhos udenad den største Part af »Kjæmpeboka«, i hvilken han var saa vel kjendt, at han strax vidste at angive, om den sungne Vise eller en lignende der fandtes. Men denne hans Belæsthed, i Forbindelse med hans Reiser og Liv, havde tildels skadet hans Troskab mod hans egne Traditioner, og flere Gange, naar jeg sammenlignede ham med den nævnte Sangerske eller Andre, fandt jeg hans Meddelelse mindre ægte.

Af disse og endel flere Personers Mund optegnede jeg her en betydelig Samling metriske Folkedigte, især Kjæmpeviser. Jeg agter i det Følgende at meddele nogle Prøver af mine Optegnelser.

De Digtninger i Versform, vort Folk eier, kunde man for Oversigten dele i: 1) Kjæmpeviser, 2) Stev, 3) Nyere Viser af blandet Ind-

hold, 4) Rangleviser, 5) Barnviser og 6) Slaatter og Lokker. Hertil kommer endnu nogle af vore Folkelege og Gaader.

Vist har denne Inddeling sine Mangler, men til at give en Forestilling om Hovedgrupperne af vore metriske Folkedigte, turde Rubrikkerne være tilstrækkelige.

I. Kjæmpeviserne.

Det er en besynderlig Kjendsgjerning, at denne Digtart, som utvivlsomt af alle er den mest betydningsfulde, kun meget sparsomt forekommer i andre mig bekjendte Egne af Norge. Thelemarken og navnlig de nordvestlige Trakter udgjøre det Strøg, hvor Kjæmpevisen endnu blomstrer i en rig, om end henblegnende Flor. Næsten overalt ellers, hvor man støder paa en enkelt saadan Digtning, har den en Sprogform, som ligger vort Skriftesprog nærmere end Egnens Dialekt — et Tegn paa, at den ikke her ganske selvstændig er skudt op af Jordbunden eller dog nu fremtræder i en anden mindre oprindelig Skikkelse. Vistnok har ogsaa de thelemarkiske Kjæmpeviser i sproglig Henseende modtaget sildigere Tiders Paavirkning, men i det Hovedsagelige er dog Dialekten her Visens Sprog[1]. De

Slaatt: Musikstykke; her: Text til saadant. — Lokk: Sang, hvormed man lokker Kreaturene.

[1] Man maa i det Hele være varsom med efter Sproget at bestemme en Vises Hjemsted, da man netop i metrisk Digt-

nordlige og østlige Partier af Akershus Stift (med Undtagelse maaské af Østerdalen) eie kun faa Spor af Kjæmpeviser. Dette mig bekjendte Forhold gjorde, at jeg, da jeg i 1842 var bleven opmærksom paa disse i Thelemarken forekommende Romancer, længe saa paa dem med mistænkelige Øine. Jeg formodede, at dette Viseforraad ei bestod i Andet end Oversættelser eller høist Afændringer og Omdigtninger i Folkesproget af Viserne i Syvs Samling, som jeg vidste var almindelig kjendt i hine Dalfører. Jeg overbeviste mig imidlertid efterhaanden om, hvormeget jeg heri havde feilet. Vistnok synges i Thelemarken en hel Del Viser af »Kjæmpeboka«, stykkevis overførte i Folkets Mundart, men ved Siden af disse har man et meget stort Antal originale Viser, til hvilke man oftere finder de nærmeststaaende Pendanter hos Svenskerne end hos de Danske. Det er ikke her Stedet til at forsøge nogen Karakteristik af den norske Kjæmpevise eller at stille den i Forhold til vore Naboers; jeg skal i Forbigaaende kun antyde, at den synes at udmærke sig ved en sikker Opbevarelse af de mythiske Stoffer, og ved Djærvhed og Dygtighed, men ogsaa ved raa Kunstløshed i Behandlingen.

Jeg har fra Thelemarken følgende mere betydende Kjæmpeviser, fornemmelig optegnede af Fol-

ning hos vort Folk sporer en Lyst, som ellers ikke viser sig til at betjene sig af Bogsproget.

kets Mund, men tildels ogsaa erhvervede ved Forbindelser, jeg paa mine Reiser har stiftet: Draumkvæe, Kappen Illhugjen, Ingrid aa Ragnild (eller Sigrid og Ingrid), Stolt Margjit, Knut i Borgji, Grisilla, Sigurd Svein, Aasmund Frægdegjevar, Orm-Aalen, Thussevisa, Paal Gullsmed, Hugaball, Heiemo, Raskan Bendik aa Aarolilja, Thorelill, Beijar-Blakkjen, Herre-Per, Gaute aa Magnild, Kongjen sille fara bort i Kri, Kvikjesprak eller Julandsvisa, Liten Alv, Hilebor, Dæ bur ein Mann, Heming, Palmen Burmanson, Ille Hermo, Rikeball. Nogle af disse ere ei fuldstændige.

Som Prøver indtager jeg følgende:

1. Draumkvæe[1].

Der vil vel neppe hos os kunne paavises nogen Folkedigtning i metrisk Form, der i samme Grad som denne godtgjør, hvor bestemt endnu en fjern Fortid lever i Folkets Sind. Draumkvæe er hverken mer eller mindre end den ældre Eddas Solar-Ljoð, omformet til en Romance. Der lader sig her ikke blot paavise enkelte Strofer, der ganske svare til det nævnte Eddadigts, men begge Poesiers hele Grundtanke og Grundanlæg ere de samme. Kun er Sangen, istedenfor i den døde Faders Mund, lagt i Hellig-Olavs, mere udviklede Træk af ren katholsk

[1] Uagtet denne Digtning egentlig er af didaktisk Natur, bliver den dog baade efter sin ydre Form og efter sin Rapport til det Eddaiske Digt at henføre til denne Gruppe.

Tro fremtræde, dog fremdeles ved Siden af Aasatroen, og det Hele er omstøbt i Romancens sangbare Strofe og udstyret med Omkvæd, der mærkeligt nok her vexle efter Indholdets Natur[1].

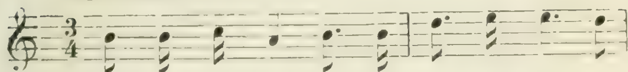
Finn Magnussen yttrer i Indledningen til sin Oversættelse af Solar-Ljoð den Formening, at det nævnte Digt er af islandsk Oprindelse, at de Ideer, som gaa igjennem det, ere med Kristendommen indkomme paa denne Ø fra Irland o. s. v. Disse Formodninger, tilligemed deres Konsekvenser, ere styrtede ved Draumkvæes Fund. — Førend jeg afskriver Digtet, vil jeg endnu angive, hvorledes den Redaktion, jeg meddeler, er bleven til. Jeg har foruden flere dertil hørende Smaastumper, havt liggende for mig to Optegnelser efter Traditioner A og B - og en meget vidtløftig Opskrift C, besørget af forhenværende Klokker i Vinje, Nils Sveinungsen. Men disse Optegnelsers Indarbeidelse i hinanden til et Helt har været vanskeligere, end man vel er tilbøielig til at forestille sig. Vanskeligheden har været forøget derved, at alle ældre Stev og flere andre Kjæmpeviser ere lagte til Draumkvæ-

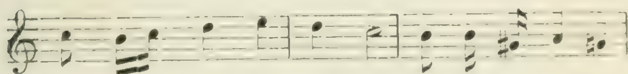
[1] Dette synes at tale for den inderlige Forbindelse, den geniale Geijer i sin Afhandling om Kæmpevisernes Omkvæd antager mellem disse og de respektive Viser, ligesom for den Betydning, han i det Hele tillægger Omkvædene. Oftest er dog Forbindelsen meget løs. Dette antyder Thelebønderne, idet de kalde Omkvædet i Strofens Ende »Etteslæng» og det undertiden inde i Strofen forekommende »Mittslæng»

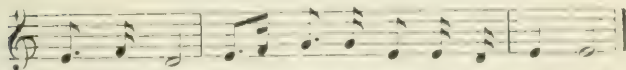
tonen og at Opskriften C har, for at være ret fuldstændig, medtaget en stor Del af disse heterogene Stoffer. Hertil kommer endnu, at det dybe, mysteriøse Draumkvæe, naar det synges i det lystige Lag, hvor den fraadende Ølskaal en Tid er gaaet om, nødvendig ægger til Parodi, og saaledes bliver suppleret med Strofer, hvori Vrængebilledet af den nys afsjungne gives. Paa anden Maade kan jeg i al Fald ikke forklare mig de mangfoldige travesterende Stancer, der af de fleste Sangere godtroende indflettes mellem Digtets dristigste Strofer, og hvorpaa jeg i et Par Noter skal give Exempler. Opskriften C er fuld af saadanne. Disse heterogene Stoffer skulle naturligvis udsondres, og en Tankegang Digtet igjennem, ved Strofernes Ordning, opnaaes, men dette er atter her saameget vanskeligere, fordi man savner de ledende Vink, som den episke Traad altid giver i den egentlige Kjæmpevise. Tankegangen i Solar-Ljoð kan man ei ordne Stroferne efter, da Draumkvæe er en fuldkommen Omstøbning af hint, og altsaa maa sees i sit eget Lys. Jeg tør naturligvis ikke paastaa i min Redaktion at have truffet det Rette. Især er det angaaende Strofernes Ordning jeg har været i Tvivl. Saaledes kunde det synes, at de ren-didaktiske Strofer 34—37 burde følge umiddelbar efter 27. Hvad der har bestemt mig til at ende Digtet med nævnte Afsnit er, at den 34te Stance i Opskriften C har

det varierende Omkvæd: »Statt upp o. s. v.«, der antyder, at her den forfærdelige Drømmenes Reise er forbi, og at et nyt Element indtræder. — Jeg har været vidtløftig i Antydningerne til den Kritik, som har fremkaldt min Redaktion, men jeg har dermed havt til Hensigt at afskjære al Formodning om, at min Meddelelse er nedskreven efter et vilkaarligt Godtykke. Musikken er nedskreven af Hr. Lindemann efter Hr. Ivar Aasens Sang. Desværre kjendte denne ei Omkvædets Melodi.

Noget langsomt.

1.

Vi du meg lye, eg kvea kann
Alt om dei kaate Drengjir,
Alt om 'n Olav Aasteson.

Som heve sove so lengje.
A. Maanen skjin, aa Vegjinne dei falle vie.
C. I villande Hei, i Rodelaandi der kjenne dei meg.

2.

C. Olav han æ i Voxtro ven'e
Alt som ein Siljutein'e;
Fair aa Moir dei unte 'n vel,
Fraa dæ, han kom i Heimen.[1]
Maanen skjin o. s. v.

3.

C. Dæ va aarle om Morgonen,
Soli tok te skjine,
Olav salar Gangaren sin
Aa legge paa gjylte Grime.

4.

C. Presten stende fe Altare,
Legge ut Textinna sine;
Olav stende i Kjyrkjedynni,
Fortele av Draumanne vie.

5.

C. Presten stende paa Prækestolen,
Gjere han Lexunne lange;
Olav han site i Kjyrkjesvalo,
Fortele Draumanne mange.

[1] Verden.

6.

C »Eg kann noko a kvorjom Vise[1]
Dærfor tikjes eg fro'e.
Eg va laange i Moldi moka,[2]
Ha' eg tott den Dauen go'e.

7.

A. Eg la meg ne om Joleftan,
Sterkan Svemnen fekk;
Eg vakna inkje før om Trettandagjen,
Folkje i Kjyrkja gjekk.

8.

A. Eg la meg ne om Joleftan,
No hev eg sove so lengje;
Eg vakna inkje før om Trettandagjen.
Daa Fuglanne skoko[3] Vengjo.

9.

Eg vakna inkje før om Trettandagjen.
Soli ho roe[4] i Lie;
Daa sala Olav ut fljotan[5] Folen,
Han ville aat Kjyrkja rie.

---

[1] Alleslags Viser. — [2] Skuffet. — [3] Rystede. — [4] Kastede rød Glans. — [5] Raske.

10.

Eg hev vore 'punde Skjy,
Aa neatt paa Havsens Grunnar --
Den, som mine Fotspor ska fygje,
Han lær 'kje a blie Munnar[1].

11.

C. No hev eg vore punde Skjy,
Aa neatt paa Dikje svarte —
Den, som vi mit Fotspor fygje,
Han lær 'kje a blie Hjarte.

12.

C. Eg hev vore 'punde Skjy,
Aa neatt paa svarte Dikje:
Eg heve set at heite Helvite,
Aa ein Deil ta Himerikje..

13.

C. Dær æ heit i Helvite,
Heiter hel Nokon hyggje[2];
Der hengde dei 'pive ein Tjyrukjetil,

---

[1] Her staar i C følgende Travestation:
Eg hev vore 'punde Skjy
Aa neatt paa Havsens Oddar —
Den, som mine Fotspor ska fygje,
Han maa inkje dansa paa Loddar.

[2] Tror.

Aa brytja[1] ne'i ein Presterrygg'e.
Tonga talar, aa Sanno ska svara paa Domedag.

14.

A. Dæ va meg den fysste Utreisa,
Eg drog gjenom Tynnermo[2];
Sunde laut mi Skarlakskaapa,
Va ny, eg heimate for.

15.

Dæ va meg den are Utreisa,
Eg drog gjenom Tynnerring;
Sunde laut mi Skarlakskaapa,
Aa Naglen a kvor min Fing.

16.

Dæ va meg den are Utreisa,
Eg drog gjenom Tynnerskog;
Sunde gjekk mi Skarlakskaapa,
Aa Naglen a kvorjom[3] Fot.

17.

C. Eg æ troitte av Herrefær[4],
Aa ennaa maa me brenne.
Eg høyre Vatne aa fær dæ inkje,
Unde Jori so maa dæ renne.

---

[1] Hugge i smaa Stykker. — [2] Tørnesletten. — [3] Hver. — [4] Helfærd?

18.

C. Eg heve fare ivi vigde Vatne
Aa ivi djupe Dalar —
Høyre Vatne aa ser dæ inkje,
Unde Jori saa maa dæ fara.

19.

B. Kjem eg meg te Manno dei,
Dei vrei sine Hender i Blo —
Gud naa' dei syndige Saalinne[1],
Som her kunn' for Runinne raa!

20.

B. So kom eg meg te Bonno[2] dei,
Dei sto saa høgt paa Glo —
Gud naa' dei syndige Saalinne,
Dei banna bort Fair og Moir!

21.

Kjem eg meg te Manno dei,
Dei blei naa fysste ve (?) —
Lite Baane i Fangje bar,
Gjekk i Jori alt opunde Kne.

22.

Kjem eg meg te Manno dei,
Gjekk barføtt paa bare Gloi —
Gud naa' dei syndige Saalinne,
Ha' flytta Deild[3] i Skogje.

[1] Sjælene. — [2] Børnene. — [3] Grænseskjel.

23.

A. Kjem eg meg aat Gjaddarbroi,
Ho henge so høgt i Vinde.
Ho va fast me Krokar slegji
Aa nagla i kvorjom Tinde.

24.

Eg møtte tvei Ormar,
Dei høggjes i kvorares Kjæfte —
Dæ æ dei tvo syndige Syskjenbonni,
Som hæra kvorare vi' ægte.

25.

C. No hev eg gjengje Gjaddarbroi,
Ho æ baade vi'e aa brei'e,
No hev eg vassa vaata Myrann',
No æ eg kvitte dei.

26.

C. Eg hev gjengje Gjaddarbroi,
Ho ligge so høgt i Vinde;
Ho va adde me Jønn beslegji
Aa Saum i kvorjom Tinde.

27.

C. Ormen stikk, aa Bikkja bite,
Aa Stuten stende aa stangar —
Dæ fære Ingjen Gjaddarbroi,
Som fedder Domanne vrange.

28.

A. Dær kjem ei Fær hær sunnante,
Aa den rei no so vist;
Fyre rei St. saale Mikkjel,
Ette kom Jesus Krist.

29.

Dær kjem ei Fær hær norante,
Aa den rei no so kvast:
Fyre rei Grutten Graaskjeggja,
Alt mæ sin svarte Hatt.

30.

Kjem eg meg at Pilegrimskjyrkja,
Dær va meg ingjen Mann kjende,
Bære mig goe S(t)jukmoir[1]
Mæ røe Gullband kring Hende.

31.

Kjem eg meg at Pilegrimskjyrkja,
Der va meg Ingjen go,
Bære mi gamle S(t)jukmoir,
Ho ga meg nye Skor.

32.

So kom eg me te Vatno,
Dær Isanne brunne blaa —

[1] A kjendte Var.: gamle Gumoir.

Gud skaut meg so gott i Hugjen,
Eg vendte meg dærifraa.

33.

Reiste eg meg paa Bétlarstigen,
Vendte meg paa mi høgre Haand,
Der saag eg inn i Paradis
Utivi dei vene Laand.

34.

A. og C. Sæl æ den, i denne Heimen
Fatike gjeve Klæe —
Han tar inkje i are Heimen
Korkje bibre hel skjæve.
C. Statt upp, du Olav Aasteson, som heve sove so lengje.

35.

B. Sæl æ den, i denne Heimen
Fatike gjeve Brau:
Han tar inkje ræddas i are Heimen
For harske Hundegaul.

36.

Sæl æ den, i denne Heimen
A. Fatike gjeve Sko:
Han tar inkje barføtt gange
I kvasse Tynnermo.[1]

[1] C har: paa kvasse Heklebro.

37.

Sæl æ den, i denne Heimen
Fatike gjeve Konn:
B. Han tar 'kje ræddas i are Heimen
For kvasse Stutehonn.

---

2. Dæ bur ein Mann hær utmæ Aa.

Denne Vise svarer til: «Den underbara harpan», Geijer och Afzelius: Svenska folkvisor I, 81, samt til dens Varianter: «De två systrarne» III, 16 og Arwidsons fornsånger II, 139. Endnu nærmere staar dog vor Vise den i førstnævnte Værk aftrykte, af Rask optegnede Færøiske Variant. No. 2 af de nævnte svenske Pendanter er mærkelig ved sin Slutningsstrofe, som beviser Ægtheden af de Stancer, der ende den norske. Paa Engelsk er samme Stof behandlet i tvende skotske Varianter: Jamieson I, 50, og i en irsk Variant: «The cruel sister», W. Scott: Minstrelsy III, 81. Begyndelsen, der udtaler Motivet til den ældre Søsters Udaad, synes udfalden af den norske Tradition. Jeg har kun én Optegnelse af Visen. Hr. Lindemann har forefundet den i Valders.

1

Dæ bur ein Mann hær utmæ Aa,
Paa Sande,
Han heve seg[1] dei Døttanne tvo.
Baara[2] bære de vene Vive fraa Lande.

2.

Syster tala te Syster saa:
«No vi me okkon[3] te Strande[4] gaa».

3.

«Haat ska me okkon at Strande gaa,
Naar me inkje hev' Klæe te tvaa?»

4.

«Me ska tvaa okkon kvite —
Me æ tvo Systar like.»

5.

«Om du vi tvaa deg alli saa kvit,
Saa bli du alli di Syster lik.

6.

Om du gjere, baate tvær deg aa skrapar,
Saa bli du 'kje arlei, hel Gud hev deg skapa.»

[1] Egentlig er sunget: «Han heve dei deilige Døtanne tvo.»
[2] Bølge. — [3] Os.
[4] Sangerinden havde ogsaa hørt: «okkon ned at Aa.»

7.

Den Yngre gjenge fyre mæ neslegje Haar,
Den Ældre gjeng ette mæ falske Raa.

8.

Den Yngre sette seg paa ein Stein,
Den Ældre skuver 'a ut for Mein.

9.

Den Yngre rekkjer upp si kvite Hand:
«Syster, Syster, hjelp meg i Land!»

10.

«Ligg no dæra, du faa Skam!
Eg vi hava din Festarmann.»

11.

«Før du ska faa min Festarmann,
Før ska eg fljote, som eg kann.

12.

Men eg ska gjeva deg dæ, bære æ:
Alle mine Bruréklæ[1]».

13.

Den Yngre reiste av i strie Flo,
Den Ældre gjekk heimatt, saa gott ho lo.

[1] Egentlig meddelt: «Alle mine Bruréklæine.»

14.

Dæ gjekk to Tvaddare[1] utmæ Strand,
Dei fann dæ Likje paa kvite Sand.

15.

Tvaddaren talar te Tvaddaren saa:
«La kon gjera ei Horpa dærutaa.»

16.

Saa toko dei hennars kvite Kropp,
Dei gjore derav ein Horpestokk.

17.

Dei tok hennars gule Haar,
Gjore dei Horpastrengjir smaa.

18.

Dei tok hennars liten Fing,
Gjore dærav ein Stillepinn.

19.

Daa dei ha' den Horpa gjort,
Reiste dei seg te Brylleupsgar(en bort).

20.

Tvaddaren sette seg i Dura-gaatt[2],
Spurde, om dei vill' høyre paa Horpeslaatt.

[1] Ogsaa almindeligt: «to Fiskere.» Det indtagne Ord betyder: Tigger.
[2] Døraabningen.

21.

Horpa slo Slagje fysste:
«Bruri ho æ mi Syster.»

22.

Horpa slo Slagje are:
«Skjenkjaren æ min Faer.»

23.

Horpa slo Slagje tree:
«Brudgommen æ min Bele.»

24.

Bruri ho traadde paa Spelemanns Taa:
«Dei slaa den Horpa i Stykkjer smaa!»

25.

Brudgommen fram ivi Bore sprang:
«Dei late den Horpa hava sin Gang!»

26.

Horpa slo Slagje fjore:
«Bruri ho meg forgjore.»

27.

Horpa slo Slagje femte:
«Brudgommen heiter Svenke.»

28.

Dei slo den Horpa imot Golv,
Saa sto der upp ei Jomfru bold.

29.

Brudgommen heiter paa[1] Sveinar tvo:
«Dei gange aat Skogjen aa hogge Baal.

30.

Dei hogge Baale av Ask aa Eik;
Dei gjere paa[2] Elden baat' sterk aa heit!»

31.

«Dei tar inkje blea[3] Ve'en for meg,
Han æ saa heit, at en bite paa meg.»

32.

Der sto kringom saa mangen Mann,
Han skuva si Brur paa Baale fram.

---

3. Beijar-Blakkjen.

Paa Svensk findes Brudstykker af denne Vise i to Varianter, overskrevne: «Blakken», Sv. fornsånger II, 257, ligesom Blakken spiller en Rolle i Viserne «Rafnen Rune», Svenska folkvis. II, 194, og i «Det uheldige Giftermaal», Rahbek og Nyerup I, 319. Den norske er den fuldstændigste, og min Redaktion er fremkommen ved en Sammendragning af 4 Traditioner fra Mo Hovedsogn og Skafsaa og Eidsborg Annexer, der følgelig have omtrent samme Sprogidiom.

[1] Kalder paa. — [2] Antænde. — [3] Udvælge.

1.

Dæ sit tvo Trollkjæringar unde ein Stein,
Dei trøa Gullsko,
Dei skapar ein Fole ta Mannebein:
I Høvanne æ' n tamde vel.
(El. I Lofte søve mi Jomfru).

2.

Dæ sit tvo Trollkjæringar unde Jor,
Dei skapar ein Fole av Manneblo.

3.

Dei skapar ein Fole, dei gjev han Namn:
Beijar-Blakkjen kaddar dei han.

4.

Daa dei ha' den Folen gjort,
Sende dei han te Kongjens Port.

5.

Kongjen ropa ivi alt sit Land:
«Er Nokon, Beijar-Blakkjen rie kann?»

6.

Te svara S(t)jukmoir strie:
«Kristoffer ska Blakkjen rie».

7.

C. Aa Kongjen slo Dronningji ve kviten Kjinn:
«Eg meinar, min Son æ saa go som din».

8.

C. Kristoffer stryke Blakkjen paa Lend,
Men Blakkjen (baate) bit aa spenn.

9.

C. Før Kristoffer har spennt den Sadelgjor,
Har Blakkjen grave sju Alen i Jor.

10.

B. Kristoffer gjekk at Smia,
Han læte Gullbeisle vrie.

11.

B. «Snille min Blakk, du fedd i Grunn,
Mæ eg legge Beisle i din Munn.

12.

B Snille min Blakk, du stende spak,
Mæ eg legge Salen paa ditt Bak.

13.

B Snille min Blakk, du fedd i Kne,
Mæ eg fær stige upp i Salen paa de(g)!

14.

Dæ fysste Stigje, Blakkjen steig,
Femten Alnir var dæ breitt;

15.

Dæ fysste Sprangje, Blakkjen sprang,
Femten Famnar va dæ langt.

16.

Fjoren den va aldri saa brei,
At Beijar-Blakkjen ivi 'n steig.

17.

Fjoren den va aldri saa lang,
At Beijar Blakkjen ivi 'n sprang.

18.

Kristoffer rei saa lengje, at han blei mo[1],
Støvlanne hass blei full av Blo.

19.

Kom han seg at Himeriks Dør;
Aa dær ha' Blakkjen vore før.

20.

«No æ me komne saa langt av Lei,
Snille min Blakk, du vend no heim!»

21.

«Nei, me vi inkje vende,
Før me kjem te Verdsens Ende.»

22.

Saa kom han seg te Helvitis Dør;
Men dær ha' 'kje Blakkjen vore før.

23.

C. «Aa snille min Blakk, du vende heim;
Naa brenner eg Støvlanne av mitt Bein.»

---

[1] Træt, mødig.

24.

Kristoffer gjore seg sjuk av Mein,
Men daa ville Blakkjen vende heim.

25.

Inn kjem Smaadrengjen, segj' Tiend ifraa:
«Heim'te kjem Blakkjen, Kristoffer paa.»

26.

«Dei setje inn Blakkjen, gje 'n Konn aa Høy,
Kristoffer ska eta mæ Fruer aa Møy».

27.

Blakkjen vill' 'kje drikke av Brunni,
Utass[1] Gullringjen laag paa Bonni.

28.

Han ville inkje eta godt Høy,
Utass dær sto kringom baat' Fruer aa Møy.

29.

D. Kongjen sille i Leding fara,
Kristoffer aa Blakkjen sill' heime vera.

30.

D. Dei sette for dei Laasanne ni,
Aa enn spela Blakkjen i grønne Li.

31.

D. Dei sette for dei Laasanne tol(v),
Aa enn spela Blakkjen paa grønne Voll.

[1] Medmindre.

32.

D. Meir gjore Blakkjen mæ Hov aa Tann,
Hell Kongjen han gjore mæ adde sine Mann.

33.

Om saa tala ein gamal Mann:
«Æ Ingjen, Beijar-Blakkjen skjote kann?»

34.

D. Upp saa sto ein liten Svein,
Aa han sill' gjera Blakkjen Mein.

35.

Den fysste Pili, som blei utsent,
I Beijar-Blakks Brjoste blei 'o kjent.

36.

Den fysste Pili, fraa nora skoti,
Ho blei i Beijar-Blakks Hjarte broti.

37.

«Ha' dæ 'kje vore for Mannemein,
Eg sill' grave Blakkjen innunde ein Stein.

38.

Ha' dæ 'kje vore for Manneor,
Eg sill' grave Blakkjen i vigde Jor.

39.

D. Ha' dæ 'kje vore for Synde,
Eg sill' ha' Presten te syngje».

Jeg anser de her givne Prøver for tilstrækkelige til at bevise baade vor Kjæmpevises Selvstændighed og dens inderlige Sammenhæng med de stammebeslægtede Folks Poesier af samme Art[1].

II. Stev.

Saavidt jeg ved, eiendommelig for vort Land er Stevdigtningen.

Stevet er et firelinjet lidet Digt, i hvilken ene Strofe hele Tanken sammentrænges. Dets Hjem er vore sydvestlige Dalstrøg, fornemmelig Thelemarken og Sætersdalen, og hvor det forekommer udenfor disse Egne, viser det sig altid som en Produktion paa anden Haand. I de førstnævnte Bygdelag har man to Slags Stev, de saakaldte gamle, der ere lagte til den dybe, melankolske Draumkvætone, og de nyere, som allesteds have samme Versschema, men gjerne i hver Bygd synges til en lidt forandret Melodi. De første fortjene størst Opmærksomhed baade som Levninger fra en forgangen Tid, til hvis Belysning de give Bidrag, og fordi de, ligesom baarne paa og farvede af hin Melodi, i og for sig have et dybere og djærvere Indhold. Men de have utvivl-

---

[1] Det er dog kun med Overvindelse, at jeg afholder mig fra at meddele de tvende Hemingsviser, hvoraf jeg har den ene fra Thelemarken. Det er de af Torfæus (hist. Norvag. P. III, p. 371) omtalte, hvori Partier af Hemings þattr ere behandlede.

somt endnu en anden Interesse. Det synes nemlig vist, at flere af disse Stev ere Fragmenter af Kjæmpeviser, der i sin Helhed ere gledne ud af Folkets Minde, og hvoraf kun de Brudstykker ere reddede, hvori Følelsen i et mere lyrisk Udtryk kommer frem. Dette forekommer mig saameget mere sandsynligt, som flere af de Smaadigte, der saaledes synges som og udgives for gamle Stev, have ikke én, men to sammensluttende Strofer. Men den største Del er vistnok bleven til og har altid været brugt som Stev. — De nyere Stev ere alle fra først af brugte som saadanne og have enten et spidst eller et ømt Indhold. De kunne ofte være smukke, men savne det besynderlige Fortidspræg, som hine bære, og som gjør, at man altid maa tænke sig dem sungne af en gammel, hvidskjægget Mand. I Sætersdalen forekomme neppe andre end de saakaldte nyere Stev.

Angaaende Stevenes Oprindelse og Brug henviser jeg til Indledningsordene til de hos Malling udkomne Folkeviser og til en Skizze i «Hjemmet og Vandringen». At Stevene blive til ved Improvisation, er jeg aldeles vis paa, skjønt vistnok de færreste blive til i Lagene. Heller ikke maa man tro, at Stevjingen, hvor den som selskabelig Underholdning benyttes, altid opnaar at danne en fortsat Række af velanbragte Odder, men den stræber stedse dertil. Mindre sand er hin Skizze deri-

mod i de Partier, hvor et blødere Indhold i Stevet er tilstede. Saadanne Følelsar tør aldrig i Fleres Nærværelse adresseres til sin Gjenstand.

Til Betegnelse af, hvorledes Stevet bliver til, vil jeg meddele Følgende. I Bygland ensteds sad jeg i Stuen hos en Husmandskone, der var navnkundig for sin fordums Stevdigtning, og optegnede Stev. Ved flere spurgte jeg, hvem de handlede om. Men da jeg ved et gjorde det samme Spørgsmaal, kom Taarer hende i Øinene, og hun fortalte uden Omsvøb, at hendes Forældre, et Par velstaaende Gaardfolk, havde modsat sig hendes Forbindelse med deres Husmands Søn, hvem hun elskede, og med hvem hun nu var gift. I et Straak, hvor hun ved Bordet sad sammen med denne Gut, og hvor Udfordringsstevene vare »slængte ud« til Besvarelse, blev hun »paa Glase« var sin Moders Ansigt, der med urolig Mine stirrede ind paa hende. Hun sang da:

Mi vene Moir, du tar inkje syte,
Du tar meg addi paa Vegjen fygje;
Du tar addi fedde den mindste Taar:
Eg ska 'kje taka 'n førutan Lov.

Hvorpaa Moderen beroliget var gaaet hjem. Da Gjenten siden havde sagt Moderen, at hun maatte gifte sig med Knut, brast Moderen i Graad og mindede hende om, hvad hun havde sunget i Straaket. Jeg

Straak = Sammenkomst, Lag. — paa Glase = paa Kanten. — tar = behøver — syte = klage, sørge — addi = aldrig — fygje = følge. —

spurgte, om hun ikke havde ment, hvad hun sang. «Aa jo du,» lød Svaret, «men jeg kunde ikke holde mig.» — Om en anden berømt Stevsanger, der, naar han i Straakene var bleven varm af Øl og Dands, skulde kunne improvisere, hvorlænge det saa var, men som under mit Ophold var borte paa Handel, fortalte man, at han forklarede sin Evne med de Ord: «det er, ligesom En stod og mussa det i Øret paa mig.»

I det Hele er Sætersdalen det Strøg, hvori disse Smaadigte endnu skyde frem med den mest vaarlige Friskhed og Duft. I Sætersdalsgjentens bløde Sprog lyder Stevets uendelige Variation af øm Længsel og kjærlig Sorg smukt og indtrængende, og ingen andensteds er der grædt en saadan Følelsens Dug over disse Folkepoesiens Smaablomster.

Da man kjender Prøver af Stevdigtningen, meddeler jeg her ingen.

III. Nyere Viser af blandet Indhold.

Den tredje Gruppe omslutter efter Benævnelsen Digte af ulige Stoffer og ulige Behandlingsmaade, baade saadanne, hvori et episk Element er tilstede, og ren-lyriske. Jeg har i Thelemarken langtfra ikke fundet en saadan Rigdom af dette Slags som af de foregaaende. Det er, ligesom Thelebonden ei vilde

mussa: hviske.

forlade Kjæmpevisens romantiske Fabelland, som han med saamegen Troskab har fredet om, og derfor høist affærdiger Nuet i det korte Stevdigt.

Hist og her forekomme dog saadanne nyere Digte, især af en skjemtende Tone. Jeg meddeler

Den vonde Kjæringji,

som er udbredt over de fleste østen- og vestenfjeldske Egne. Jeg har Varianter optegnede fra Hardanger, Bærum o. s. v. Pendant: Den ondsinta käringen, Sv. fornsånger III, 146.

Eg va meg ein liten Dreng,
Eg ville meg bort aa gjilje[1].
Tok eg meg ëi gamal Kjæring,
Mot min Faers Vilje.
　　Alli har eg,
　　Alli fær eg
　　Dagjen go
　　Hell Nattero
　　For Kjæringji.

Fysste Natt me saman laag,
Me kyssast aa me klappast;
Den are Natt me saman laag,
Me nippast aa me nappast.
　　Alli har eg o. s. v.

[1] Beile.

Den tree Natt me saman laag,
Dæ va saa stor ein Harm:
Upp reis Kjæringji i sama Stund,
Beit Stykkje utor min Arm.

Fjore Natt me saman laag
Mæ saa stor ei Kvie:
Upp reis Kjæringji i sama Stund,
Beit Stykkje utor mi Sie.

Sala eg upp Hesten min,
Ville te Bispen rie;
Kjæringji sala Purka[1] si[2],
Fygde mæ mi Sie.

Bispen tok si Bok i Hand,
Ville for Kjæringji lesa;
Kjæringji mæ sin krokutte Stav
Slo Bispen ivi Næsa.

Bispen vende seg omkring,
Begjynte saa te banne;
Kjæringji mæ sin krokutte Stav
Slo Bispen ivi Panne.

[1] Soen.

[2] Traditionen har: »Kjæringa mæ sin krokutte Stav«, men Varianterne have de indtagne Ord.

Tok eg meg ein liten Baat,
Segla ivi Sund;
Kjæringji tok sig et Kneatrog,
Aa fygde i sama Stund.

Aa eg ha' meg ein liten Baat,
Segla ivi Hav;
Kjæringji tok ei Hørsaal,
Segla seg i Kav.

Eg gjekk meg i Rosens Lund,
Eg kvisla aa eg lo;
Kjæringji laag paa Havsens Bonn,
Ho sparka aa ho grov.

Eg ha' meg ein liten Kniv,
Sto saa laust i Skjefte;
Eg kasta den i Kjæringjis Liv,
Aa femten Dævler ette.
　　Naa har eg,
　　Naa fær eg
　　Baa' Dagjen go
　　Aa Nattero
　　For Kjæringji.

IV. Rangleviser.

Ranglevisen ser Folket selv ned paa med en vis Ringeagt. „Det er bare en Ranglevise", vil

man neppe høre udtalt om Kjæmpeviserne. Benævnelsen kan man forklare sig af Strofen:

Aa denne Visa kann Ingen kjenne,
Aa denne Visa har ingen Ende,
Aa denne Visa har gjort seg sjøl —
Hu kom naa rekandes paa ei Fjøl.

Ranglevisen gjør sig virkelig selv i egentligere Forstand end nogen anden, og jeg har derfor ogsaa hørt den nævne Heimløyse og Rennestev. Det er umuligt at gribe en slig Vise ved Halen; thi den forlænger sig i næste Grænd. Ofte har den et spidst, ja skjærende Indhold og fremstaar, naar Et eller Andet i en Bygd vækker dens Forargelse eller Lyst til Spas, da blot En behøver at sætte det første Skjemte- eller Spottevers i Gang, saa »reker« Visen bestandig frem, baaren og øget af Folkets satiriske Stemning. En hel Del af denne Art Rangleviser have et i alle mig bekjendte Strøg af Landet fælles Strofeschema og fælles Melodi. Schemaet vil man finde i nedenstaaende Prøve, tagen af en saadan Vise fra Tinn, i hvilken man har villet en Mands Mishandling af et stakkels Øg til Livs, og hvori man fremstiller Manden og hans Familie i Færd med at holde Gilde paa Retter, lavede af den styrtede Mær.

Aa Mæra va ein ærli Krans,
Aa hennes Husbond hette Hans,

reke: flyde, drive afsted. — Heimløyse: hjemløs. — Rennestev: løse Vers, korte Rimstumper.

Aa hennes Matmor snille,
Haa, haa!
Ho hette Hinkelille —
Dæ forsekrar eg paa.

Dæ hende seg saa seint ein Kveld,
Ho Liv[1] ho ha' saa stort eitt Stell:
Ho stellte borti Roi —
Haa, haa!
Ho slo ne Mærabloe —
Dæ forsekrar eg paa.

Aa Olav Hansen[2] stirde skakt,
Daa han fekk a den Mærapatt,
Ho Liv o koka Juvri,
Haa, haa!
Ho Gunild skjifta Suvli —
Dæ forsekrar eg paa.

Aa i dæ Lagje va 'kje Nau
Paa Mærakjøt aa Mellebrau[3],
Aa saa ei Tistilkake
Haa, haa!
Men du kan tru, dæ smaka,
Dæ forsekrar eg paa! o. s. v.

---

[1] Datteren.
[2] Sønnen, som var skjeløiet.
[3] Gammelt, muggent Brød.

V. Barneviser.

Barnevisen — i Thelemarken Baantull — forekommer Landet rundt; thi overalt har Moderlæben Toner, til hvis Takt Barnet dysses i Slummer. Barneviserne have sjælden nogen Betydning uden i Forbindelse med Melodierne, som altid have en vuggende Bevægelse. De ere Vuggens Barkarole, hvad enten Moderen eier en snedkret Gynge, eller hendes Armod henviser hende til den, Naturen har givet hende i hendes egne Arme. Den samme Barnevise findes gjerne med nogen Variation udbredt over de fleste Egne af Landet, den er ofte skandinavisk Fællesgods, ja gjenfindes tidt hos Tydskerne.

Fra Lardal meddeles efterstaaende.

Bisse lull,
Liten Tull!
Ha' me bare Stoga full;
Bore mett[1],
Krakkanne sett,
Fudde baa' Laaven aa Skaalen!

Denne har t. Ex. følgende Variant fra Bærum:

So ro liten Tull!
Gud gje, vi hadde Stua full,
Liua[2] aa Laaven,
Smiua aa Kaaven,
Aa en liten Ring midt utpaa Garen.

[1] Fuldt. — [2] Laden.

VI. Slaatter og Lokker.

Til Slaat og Lok henregner jeg de sangbare Smaadigte, der ere lagte til en Melodi, komponeret enten for Fele, Langleik, Prillehorn, Lur eller hvilketsomhelst af Folket kjendt Instrument. Den Art Folkedigte, Dybeck har udgivet under Navn af Vallvisor och hornslåtar, hører altsaa under denne Gruppe. Til de fleste yndede Slaatter er der sat Ord, som enten søge at give en Situation af Folkelivet eller en Naturstemning, og som, hvor ubetydelige Ordene i og for sig kunne være, sammen med Melodien ofte paa en forbausende Maade udtrykke, hvad de ville. Men for at fattes, maa disse Digte, mere end nogen af de foregaaende Grupper, høres i de Natur- og Folkesituationer, for hvilke de ere en Tolk. Jeg beklager ikke at kunne meddele de Langleik-Takter, som i Bygland bære efterstaaende lille Digt.

Olav Tronson, Olav Tronson! kom burt te meg hær,
Hær æ Roser, hær æ Liljer, hær æ Molter, hær æ
Bær —
Kom aa leike mæ me(g)!
Kom krapand's, kom krukand's, lat Ingjen deg se!
Hær burt unde Bakkjen hær finne du me(g).

Jfr. Dybeck: Vallvisor och hornslåtar S. 34.

Til denne Gruppe høre saaledes de i hvert Dalstrøg forekommende Varianter af

»Till, till, tove«!

som findes Landet rundt. Jeg har en hel Del Optegnelser deraf med Afændringer af Sagnet, hvortil Lokken knytter sig. Jfr. Dybecks nævnte Skrift, S. 3. Overhovedet gjenfindes hos Svenskerne mangfoldige af vore Loksange.

Nær Folkeviserne staa endnu Folkelegene (Leikar), hvori ikke sjælden Sang forekommer, og Gaaderne (Gaatur), der, om de end ikke synges, ofte fremtræde i Versets Form, snart med Enderim, snart ved Bogstavrim, ofte med begge Dele. Legene kaldes endnu i flere østenfjeldske Trakter: Vakeleiker. De danne selskabelig Underholdning i Lag og Gilder, hyppigst i Julehøitiden, men ogsaa ellers, t. Ex. i Ligfærd, hvor Dands ei ansees passende. Alene fra min Fødebygd, Ringerike, har jeg et betydeligt Antal optegnede, som jeg siden i Afændringer har gjenfundet ikke alene her i Landet, men for det meste i Arwidsons Samling, Fornsånger III. Svenskerne, som i det Hele er en mere syngende Nation end vi, have flere med Sang indflettede Folkelege; de fleste af vore ledsages ei af Sang. I Thelemarken har mine Reiser ei ladet mig støde paa ret mange Lege; i Sætersdalen optegnede jeg flere. Jeg anfører som Exempel nedenstaaende fra Eidsborg Annex.

Hindarleiken.

Gjenterne gaa, idet de holde hinanden i Hæn-

Vakeleik: Leg, brugelig ved en natlig Sammenkomst til Dans.

derne, i en »Line« omkring Gulvet. Gutterne sidde rundt om. Den forangaaende Gjente synger:

Hind hev eg i min Hagje,
Hjort hev eg inkje;
Eg vi meg upp i Dala,
Sjaa, om eg kann Hjorten fala[1].

Eg ser Hjorten, haar han sit,
Han æ baade ven aa kvit,
Han æ mjaa i Mi(d)je,
Som Stabben, stend i Smi(d)je,
Han æ runnen upp som Røi
Augo glor som Glimstein[2].

Statt upp, (Hadvor) Baggje!
Kjos[3] deg ei af Adde!
Kjos deg ei af mine Møyar —
Slike fær du addi!

Hvis den nævnte Gut ei strax kommer og vælger En, synger hun atter:

Vi du mine Møyar forsmaa,
Ska eg deg i Haare faa;
Eg ska deg i Haatten[4] taka,
Saa dæ ska i Ryggjen knaka.

Line: Rad, Række.

[1] Faa. — [2] Krystal. — [3] Udvælg. — [4] Haaret.

Hvorpaa hun tager ham i Haaret og leder ham frem til Gjenterne, blandt hvilke han vælger en. Efterat saaledes hver har faaet sin, skulle Parrene vies. Den, der før har anført, er nu Prest og synger:

Vel va dæ, ho heima for,
Den vene Møy,
Ho tottes okkon altfor stor.
Dæ Løndarore, dæ Gjiftarmaale, dæ ska'r o ei.

Ho vi inkje drikke,
Den vene Møy,
Anna enn Mjø aa klare Vine,
Dæ skjænker 'n (Hadvor) onge.
Dæ Løndarore o. s. v.

Ho vi inkje stande,
Den vene Møy,
Bære paa Gulle gange,
Den vene Møy.

Ho vi inkje sitja,
Den vene Møy,
Bære paa maala Kjiste,
Den vene Møy.

Idag maa du o klappe,
Den vene Møy,
Imorgo ska du o sakne,
Den vene Møy.

Idag maa du o kjysse,
Den vene Møy,
Imorgo ska du o misse,
Den vene Møy.
Dæ Løndarore, dæ Gjiftarmaale, dæ ska'r o ei.

Hver Gut skal under Sangen handle efter Strofernes Opfordring. Men under denne Vielsesakt løbe nogle fra Bruden, Andre slaa sig fulde, atter Andre »træge« paa Giftermaalet o. s. v. Presten uddeler Ros eller Daddel efter Fortjeneste. Endelig offres, medens En, der er Klokker, synger (til Melodi af Kingo: »Al den ganske Kristenhed«):

Se for mange Par her staar,
Se for mange Offer jeg faar!
Jeg er ikke vand,
Jeg tar, hvad jeg kan:
Naal og Traad og Hoseband.

Gaaderne bruges ogsaa som selskabelig Underholdning, især tror jeg mellem Børn og Gamle. Det er ei blot i Gilderne, at man ved Gaader og Spurning korter Tiden; disse mørke Taler bringer den lange Vinteraften, naar Familien er samlet om Aaren, til uformærkt at glide hen, og de danne et af de simple Stoffer, som fra Bedstefaderens Mund sænke sig i de lyttende Børneborns Sind og vække og udvikle de første Tanker. De give ofte paa en

træge = angre. — Spurning = Spørgsmaal, Gaade. — Aare = Ildsted.

forbausende Maade et Indblik i Folkets baade ydre og indre Liv. Kun Skade, at en stor Del med Forsæt ere lagte saaledes, at de, saalænge man ei kjender Opløsningen, synes at pege hen paa noget Obscønt. Naar saa Opløsningen gives, maa man vel tilstaa, at paa den Gjenstand passer rigtignok ogsaa Billedet og kanské vel saa godt; men Dobbeltbetydningen er dog saa umiskjendelig, at mange af de sindrigste af denne Art ikke kunne meddeles. Jeg indtager følgende

Gaatur.

I. Fire Hangande,
Fire Gangande,
Tvo visar Veg i By,
Tvo pekar upp i Skjy,
Ein daltar etti?

(Jfr. Hervarar-Saga)

II. Om Kværnen haves en hel Del Gaader, hvoriblandt:

1. Svart slo paa Dart, saa laut Kubbedart upp aa danse?

2. a) Haslekjæppen rangla, Gullbergje skrangla?

b) Kvintollen dansa, Hasleholte kva,
Ette kjem en Langsi. Gjet, haa dæ va?

III. Eitt Hus fullt af blaa Udd,
Ein kann 'kje faa ein Neva fudd?

(Røgstuen).

IV. Svart Hatt,
Rau Stakk,
Steinmagje aa Trefot?

(Nypen).

V. Haat æ de før eitt Tre, som heve kvite Bla paa den eine aa svarte Bla paa den are Sia?

(Tiden, der omskiftes i Dag og Nat).

VI. a) Haat æ de fe eitt Tre,
Rota snur upp aa Toppen ne,
Gror om Vinteren aa kjem burt om Somaren?

b) (Fra Hardanger): Gagnalaust Tre,
Rota snur upp aa Toppen ne?

(Istappen).

VII. Om Ølet, som i Bøndernes Gilder spiller en saa betydelig Rolle, haves en Mængde Gaader. Saaledes:

a) Bron i Roti, kvit i Toppen,
Spilar unde Sængjeklæi, gjere gott i Kroppen?

(Ølet i Gjær).

b) (Fra Hardanger): Ka æ da, som gjeng i Furuskogjen mæ kvit Hatt paa?

(Ølet paa Tønden).

VIII. Hol Moir,
Kruppen Fair,
Tre Bonn
Kvar Dag?

(Gryden).

Efter disse Prøver af vor metriske Folkedigtning optager jeg atter min Reises Traad.

Da jeg havde gjort den Høst af Folkedigte, min for Reisen indskrænkede Tid tillod mig, drog jeg over Skafsaa-Bygden henad Heierne mod Sætersdalen. Uagtet Veiret var yderst ugunstigt, tilbragte jeg her paa Heien henved tre Dage, da hver Støl, hvor jeg traf Folk, oftest gav mig Leilighed til at samle Varianter og Forbedringer til optegnede Viser, eller ogsaa nye.

Til Nuterne i det her oftest temmelig sønderrevne Plateau knytter sig en ikke liden Række Sagn, der dog ei har stor mythisk Betydning. Sagnet om Drømmenuterne, som jeg i Sætersdalen siden hørte gjentaget, mødte mig her først: Om Jonsokkveld maa Gjenten, som vil vide, hvem hun skal faa, ene bestige den saakaldte Drømmenute, der paa sin øverste Tind har en liden grøn Slette, som snevrer sig ind i Klippen og danner en Seng. Naar hun her ligger, træder hendes Brudgom for hende i Drømmen.

Det var min Agt at komme over Heien til den sydlige Del af Bykle, men Rygtet havde paa flere Sætre med saa store Ord prist en Sagn- og Eventyrfortæller, som laa paa sin Støl i det Nordligste af Vallesogn, at jeg besluttede atter at bøie sydover for at faa ham fat. Jeg traf ham rigtignok, men med Undtagelse af en Hob utrolige «Regler»

Støl: Sæter. — Nut: Fjeldtop. — Jonsok: St. Hans. — Regle: Ramse, Fortælling (foragteligt).

om hans eget og Andres Liv, havde jeg her intet Udbytte. Ved Rognestad kom jeg ned i Valledalen og tilbragte flere Dage hos Hr. Pastor Frantsen, hvis Blik for det Eiendommelige i sin Menigheds Liv jeg har at takke for flere veiledende Vink ligesom for senere skriftelige Meddelelser. Her i en vild og mægtig Naturomgivelse, mellem et Folk, der, lige til de sidste Tider uberørt af fremmed Kultur, har bevaret Oprindelighed i ydre og indre Liv fremfor noget andet mig bekjendt Dalstrøg, — hvor Knivgang, Bruderov og de fra Fædrene nedarvede Hestekampe ved de saakaldte «Skjei» endnu for et Par Decennier siden have været almindelige, er det naturligt, at man finder en rig og storartet Sagnkreds. Elementerne i denne ere djærve Skytterhistorier, som tildels slaa over i de af Asbjørnsen fortalte, og vilde Fortællinger om Kjæmper og Slagsmaalskarle, der kun satte Lid til Od og Eg, og hvis Drauger vise sig ved Nattetid i de aabne Hauge. Om Skjeiene end ere gaaede af Brug, leve de endnu i Folkets Sind, ikke blot i historiske, men ogsaa i halvmythiske Sagn. Saaledes ved man at fortælle om en Mand, Leiv Røsland, som havde fanget en Huldrehest[1] i en Fjeldurd; den kaldtes Graafolen

Skjei Væddeløb — Drang Gjenganger.

[1] Allerede i Mo i Thelemarken forsvinder Huldrens Kohale, men da flyder Huldren selv over i det almindelige Thussebegreb, uden individuelle Træk.

og havde Guldsko, og med den vandt Leiv Prisen ved alle Skjei. Men engang han slap den oppe i Heien, gav han den med Bidslet et Drag over Lænden, og saa slog Graafolen ham ihjel paa Flekken. Siden kom den tre Aar efter hverandre den sidste Lørdag i August ɔ: Skjei-Dagen ud paa Heibrautene og knæggede, men der var Ingen, som turde tage den.

Det er ganske naturligt, at denne overstrømmende fysiske Kraft søger sin Modsætning, og den har den i de senere Aar fundet i den saakaldte Hellighed, som ogsaa her udbreder sig og, som bekjendt, netop søger sit Maal i Kuelsen af alle Momenter, hvori sund Livslyst og glad Nydelse aabenbare sig. Disse tvende Elementer i Folkelivet danne Dalstrøget igjennem Brydninger, der blive synlige selv for den, som i kort Tid opholder sig her. — Jeg optegnede her en Del Eventyr, og efter endnu hos en anseet Mand af Faget at have taget et Kursus i den sorte Magi og lært flere skjønne Kunster som: at slaa Øine ud, vise igjen, «gjøre aat» for Svek og Vred o. s. v., begyndte jeg min Reise nedad Dalen. Men den samme Hindring, der havde været min Indsamling til Skade under mit Ophold i Valle, vedblev fremdeles Dalstrøget nedigjennem: Alle, eller dog de Allerfleste laa paa

paa Flekken: paa Stedet. — **Heibraut:** Fjeldmarkens Styrtning mod Dalen. — knægge: vrinske. — gjøre aat: helbrede. — Svek: vis Sygdom; opr. Forhexelse.

sine Støler langt inde paa Heierne. Naar den Reisende saaledes drager ned ad den folketomme Bygd, hvor, Gaard efter Gaard, Alt i den Grad er forladt og øde, at høist en forhungret mjauende Kat kommer ham imøde, paatrænger sig ham uvilkaarlig en Tanke om, at Dalen er herjet eller uddød, og den bliver, naar han i Dage har færdets gjennem disse lyd- og livløse Egne, saa mægtig, at han har vanskelig ved at trænge den tilbage. Reisen over det øde Høifjeld har aldrig gjort det nedslaaende Indtryk paa mig; thi nede i Dalen vidner Alt om, at man er berettiget til at vente Liv og Mennesker. Yderst besværlig bliver desuden Reisen, og dobbelt for den, der, som jeg, netop skal stille sig i Rapport til Folket. Jeg maatte saaledes Dalføret nedigjennem krydse ind paa Heierne til Høire og Venstre og søge Beboerne i deres Støler, hvor just ikke mange Bekvemmeligheder eller stor Komfort modtager Vandreren. — I Bygland Sogn havde Slaattearbeidet dog kaldt flere af Beboerne ned i Bygden, og hos Hr. Pastor Møglestue, som havde gjort sig den Uleilighed i Forveien at underrette sig om de bedste Fortællere og Sangere, tilbragte jeg flere Dage, fuldt beskjæftiget med at indsamle Eventyr, Sagn og Stev. Især gjorde jeg her en rig Høst af Eventyr, fornemmelig optegnede efter Traditioner af en Husmandskone, Kari Prestedatter, der havde et stort For-

Slaattearbeide = Arbeidet med Høslætten

raad og et ypperligt Foredrag. Hun var født i de Forhold, Bygdens gjængse Benævnelse tydede hen paa — Ungdomskjærlighed havde ført hende ned i den Stilling, hvori hun nu befandt sig, og det var virkelig rørende at se, hvorledes hendes Rester af tidligere Kultur havde smeltet sammen med og tildels forklarede de Sæder, hendes nuværende ydmyge Kaar gjorde til hendes. Denne Dannelse havde ogsaa Indflydelse paa hendes Fortællemaade, uden dog at udviske det Lokale eller Karakteristiske af den. Af Sagn indhøstede jeg ogsaa endel. Aaskerei-Sagnet havde jeg forfulgt ligefra Lardal og især i Sætersdalen forefundet i mangfoldige Afændringer. Overalt her rider Guro og den gamle, udlevede Sigurd Svein[1] i Spidsen, Ildgjerningsmænd og Slagsbrødre ere med, og Færden drager især i Juletiden med Gny og Larm, ringskoede Heste og ranglende Ringbidsler frem, rider om Stuelaftene, saa Huset ryster, og «søiler» stundom «af» og kaster Sadlene paa Taget. Man ved mangen Mand, som Færden har taget med flere Mile, medens Legemet med

ringskoet: skoet paa alle Fødder. — Laft: det Punkt, hvor Stokkene er sammenfældte, Hjørne. — søile af: kastes omkuld.

---

[1] Sigurd er nu saa gammel, at de har sat en Hægte paa Øielaaget hans for at holde det oppe. Paa anden Maade kan han ikke se. Jfr. den danske Vise: «De vare syv og syvsindstyve», hvor det heder:

«Sivard er en stærblind Svend,
Ser ikke sit Glavind til Ende.»

fraadende Mund har ligget igjen i Sengen, og først ved Banden eller Gudsord er han sluppen fra Ridtet. Naar Aaskereien kommer til Høladerne oppe i Heien, løfter den Taget af og lader sine Hæste æde. Det bedste Middel mod den er Tjærekors, smurte over Døren om Juleaften, især af Tjære, som er brændt ved St. Hansdags-Tider[1]. — Sagn om Vætter, der beskytte Gaard og Hus, og til hvilke offres af Ølet om Julekvælden og af Kjærnemælken, naar der er kjærnet, hvilke Offere slaaes i de fire Aarehjørner, ere meget almindelige. Men undertiden glider atter Vættebegrebet ud i de almindelige Thussesagn. — En meget rig Sagnkreds møder man endnu i Bygland i Fortællinger om Hexe- og Trold-

Vætte: Genius, usynligt Væsen.

---

[1] Benævnelsen, som det til dette Sagns Bestemmelse kommer saa meget an paa, lyder i det nævnte Strøg «Aaskerei.» Ligesom jeg fra Thelemarken har et Par Optegnelser af Sigurd Sveins Vise, har jeg den af Faye omtalte Aslak Foslis Tradition af samme Digt. Men i ingen af disse Traditioner finder jeg nogen Støtte for den af Hr. Prof. Munch i hans interessante Afhandling om Aasgaardsreiden udtalte Mening, at denne Færd skulde bestaa af vor Sagnkredses Heroer, ikke af Guderne. Det forekommer mig, at Hr. Munch har ladet upaaagtet, at Færden, efter den meddelte Vise, existerer, før Sigurd bliver den Første i den, at han optages i Færden. Man er, synes mig, neppe af nogen Variant til Sigurd Sveins Vise berettiget til at udelukke Æserne af «Aaskereien.» Af et Par Bemærkninger, Asbjørnsen senere har tilføiet sin nylig afgivne Reiseberetning, ser jeg, at han har tiltraadt og befæstet denne min Mening, som jeg ved Læsningen af hans Manuskript yttrede for ham.

kjærringer, og en anden om Prester, som have kunnet mere end sit Fadervor. De sidstnævnte Sagn dreie sig fornemmelig om tvende Personligheder, Hr. Søren til Bjelland og den lille sortsmuskede, «kruppne» Jæger paa Bygland, der begge have udrettet utrolige Ting.

Fra Faret bøiede jeg vestover de milelange rødblomstrende Lyngheier til Aaserall, et lidet i Fjeldmarken nedskaaret Daldyb med pyntelige Huse og flade Marker, gjennem hvilke et Par Smaaelve slynge sig og samles i et Vand, der længere i Syd indtager Dalens hele Bredde. Men her gjentog sig den Erfaring, jeg oftere har gjort, at i saadanne ensligt beliggende Smaabygder Beboerne som oftest have bevaret mindre af sin Oprindelighed end i de bredere, større Dalstrøg. Mit hele Udbytte af et Par Dages Ophold var en Del Eventyr og nogle Afændringer af bekjendte Sagn. Interessant var det mig dog at erfare, at her i denne milde, deilige Natur en Art Lysalfer levede i Folkets Tro; de kaldes «Vætter» og ere smaa, smukke, hvide Væsener, som dandse paa Græsmarken, idet de krøke den høire Arm i hinanden og i den venstre Armkrog holde et Lys — Fra Evje gjorde jeg endnu en Bøining ind i de østlige Heier, og fik fornemmelig en Del Varianter til bekjendte Eventyr; men

kruppen: sammenkrympet. — krøke: krumme.

det blev mer og mer kjendeligt, at jeg nu kom i Egne, hvor allehaande Traditioner fortyndede sig og svandt. Fra Kristiansand kom jeg den 22de August med Dampskibet tilbage til Kristiania.

Hemingsviserne.

(1850).

Historikeren Thormod Torfæus († 1719) omtaler (i sin hist. Norv. P. III. p. 371) tvende norske Hemingsviser, der efter hans Indholdsangivelse ere de samme, som endnu, i alle Fald i Brudstykker, leve paa Folkets Læber. Den mærkeligste af disse behandler i Romanceform Partier af Hemings þáttr (d. v. s. Sagabrudstykket om Heming), i det Hovedsagelige overensstemmende med Flatøbogen[1]. Hemingssagaens Hovedindhold gjengiver P. E. Müller saaledes:

[1] Biskop Brynjulf Svendsøn til Skaalholt paa Island erholdt af Frederik den Tredje det Hverv at samle Oldskrifter der paa Øen. Blandt hans mærkeligste Fund var Flatøbogen, der har Navn efter Stedet, hvor den opbevaredes. Flatøbogen er en Membran i stor Folio, der indeholder Kvæder, norske Kongesagaer og en Del mindre Sagabrudstykker. Den er nedskreven mellem Aarene 1387 og 1395, fornemmelig ved Presterne Jon Thordsøn og Magnus Thorhallsøn. Dog findes inde i Membranen et stort Stykke, skrevet med en fra hines forskjellig Haandskrift, og dette meddeler blandt Andet Hemings þáttr. Det er alligevel rimeligt, at hele Flatøbogen er nedskreven paa samme Tid.

«Da Harald[1] var kommen til Norge, giftede han sig anden Gang med Thora, Datter af Thorberg og Ragnhilde; hendes Broder, Nils Thorbergsen, var i stor Anseelse hos Kongen; tillige var følgende Islændere meget agtede af ham, Haldor Snorresen, Bodvar Eldjarnsen, Odd Ofeigsen, Hjort Olafsen og Thorarin Nesiulsen. Det hændte sig engang, at Kongen med disse i Følge drog paa Gjæsteri i Nordlandene. Han sendte Bud til Aslak, en rig Bonde paa Øen Thorg i Haalogaland, og lod ham vide, at han med 100 Mand vilde opholde sig hos ham i tre Nætter. Aslak kom til Kongen, undskyldte sig med, at hans Hus ikke var indrettet til at tage imod ham, men at han heller vilde erlægge en Sum Penge. Harald paastod alligevel, han vilde gjæste ham, og det den følgende Dag. Da Kongen kom, fandt han Drikkesalen paa det Sirligste behængt med Skjolde og Beværtningen udsøgt. Næste Dag spurgte Kongen Aslak, om han ikke som lovkyndig Mand kjendte den Lov af Olaf den Hellige, at hvo som lod sine Børn hemmeligen opdrage, skulde være fredløs; da Kongen ei kunde tage den med sig i Leding, som han ikke kjendte. Aslak mente, dette angik ham ikke, men Harald beraabte sig paa sin Svoger, som erindrede sig at have leget paa Aslaks Gaard med en yngre Søn af ham,

[1] Haardraade.

der hedte Heming, og siden var forsvundet. Aslak fortalte da, at denne Søn var bleven vanvittig, og derfor sendt langt bort; hvorpaa Kongen svarede, at naar han næste Aar kom igjen ved samme Tid, vilde han se Sønnen, hvordan han saa var.

Aaret gik, Kong Harald besøgte Aslak igjen, og spurgte om Heming, men Faderen svarede: at det var gaaet ham af Minde, hvad Kongen havde befalet. Harald blev forbittret, og truede Aslak med det værste, hvis han ei fandt Heming i hans Hus, naar han kom igjen efter to Maaneder. Da Tiden var omme, gjentog Aslak den samme Undskyldning, at han havde glemt Kongens Bud, men Harald forsikkrede, at han ei vilde forlade hans Gaard, indtil Heming indfandt sig. Aslak fremkaldte derpaa tolv af sine Folk, bød dem tage en Skude, og seile Nord paa til Framnæs, der skulde fem af dem stige i Land, og efter fire Dages Vandring komme til den Fjelddal, hvor Heming opfostredes hos et Par gamle Folk, de skulde bede ham følge med for at redde sin Faders og Broders Liv. Folkene røgtede Ærindet vel, og fandt Heming villig til at adlyde Faderen; han bad dem blot strax at begive sig paa Hjemveien, han skulde nok finde dem ved Skibet. Som de efter fire Dages uafbrudte Vandring vare igjen komne til Kysten, og gjorde Skibet klart, saa de Heming løbende ned til dem paa Skier. Han havde den Morgenstund forladt sine

Opfostrere. Saasnart de vare landede ved Aslaks Gaard, traadte Heming frem for Kongen og overgav sig i hans Vold. Kongen spurgte, om han besad nogle Færdigheder. Heming svarede, at de gamle Folk, der havde opdraget ham, troede det; han havde ikke maalet sig med andre, men i Skiløben troede han dog, ingen let overgik ham. Kongen sagde: han vilde prøve ham. Aslak traadte til, og fortalte, at Kongens Skib var seilfærdigt, men Kongen lod ham vide, at han vilde blive den Dag over, og gik ind i Skoven, for at forsøge sig med Heming i at skyde. Men hvor god en Bueskytte end Harald var, skjød Heming dog endnu bedre, hvorover Harald blev saa forbittret, at han befalede ham under Livsstraf at skyde en Hasselnød bort fra sin Broder Bjørns Hoved. Heming vægrede sig, dog da Broderen opfordrede ham, bad han Kongen stille sig hen ved Broderens Side, for ret at se Skuddet; men Kongen satte Odd Ofeigsen der, og stillede sig selv hos Heming, der efter at have signet sig og anraabt Gud til Vidne, at det maatte hvile paa Kongen, hvis han tilføiede sin Broder Men, skjød saaledes, at Pilen løftede Nødden op fra Hovedet, uden at saare. Kongen gik derpaa til Sengs. Næste Morgen lod Aslak Kongen atter vide, at hans Skib laa færdigt, men fik igjen det Svar, at Kongen vilde blive Dagen over. Efter at have drukket, gik Kongen ned til Stranden, og

opfordrede først Haldor Snorresen, siden Bodvar Eldjarnsen til at svømme omkap med Heming. Da disse undskyldte sig, formaaede han sin Frænde Niklas Thorbergsen dertil. De svømmede begge langt, men Niklas Thorbergsen blev tilsidst saa træt, at han maatte af Heming lade sig bringe i Land. Da ingen anden vilde mere maale sig med Heming, kastede Harald selv i sin Harme Klæderne og sprang ud. Aslak raadede sin Søn til at flygte i Skoven; men denne svarede i et Ordsprog, at det var Neb mod Neb, at Ørne sloges, og sprang i Vandet. Harald greb ham, og dukkede ham under, Bølgerne gik høit over dem, det blev mørkt, uden at man saa nogen af dem mere. Omsider kom Kongen ene i Land, og lod sig give tørre Klæder. Alle troede, at Heming var druknet, der herskede Taushed over Drikkebordet; men da man havde tændt Lys, og Kongen var kommen i sit Høisæde, traadte Heming ind, og bragte Kongen en Kniv, der havde været i hans Bælte, hvilken man derfor sluttede sig til, han paa Søen havde frataget Kongen. Da Aslak næste Morgens purgte om Kongen vilde reise, svarede denne ja, men Heming skulde følge med til Fastlandet. De landede ved et steilt Fjeld, en smal Sti snoede sig op ad Siden, et Stykke nede paa Bjerget var der en fremspringende Brink, omtrent saa en Hest kunde staa der. Paa dette Fjeld befalte Kongen Heming at løbe paa Skier;

forgjæves indvendte Heming, at Jorden var haard og bar for Sne; han skulde løbe: han gjorde det og frem og tilbage ad Stien til Alles Studsen. Heming bad derpaa Kongen om at høre op; Harald svarede, han skulde blot gjøre et Løb endnu, nemlig fra Klippespidsen og ned paa Brinken. Heming sagde, at Kongen ligesaa godt kunde dræbe ham; Harald svarede, det skulde og ske, dersom han ei adlød. Aslak bød sin hele Formue for Hemings Liv. Harald svarede, han skjøttede ikke om hans Gods. Heming frabad sig derpaa Fleres Forbønner, og gik et Øieblik afsides; der fandt Odd Ofeigsen ham, og gav ham den hellige Stephens's Linklæde, om hvilke det hedte sig, at det frelste alt Levende, som bar det, for al Livsfare. Kongen havde sin røde Kaabe løs om sig, stak Spydet i Jorden, og blev holdt i Ryggen af sin Frænde Thorbergsen, der igjen holdtes af en anden, og saaledes nedad. Heming tog nu Skierne paa, og begyndte at løbe ned fra Fjeldtinden, saa alle forbausedes; under de største Spring tabte han dog ikke Skierne. Da han nærmede sig Brinken, gjorde han et Spring, lod Skien falde, og kom paa Spidsen af Brinken, hvor Kongen stod og greb ham i Kappen. Kongen slap Kappen, saa Heming styrtede ned ad Fjeldet. Her saaes Forskjellen, sagde Harald, paa den, der skulde leve, og den der skulde dø. Nei, svarede Odd, vare I end begge omkomne,

havde I dog ikke begge gaaet én Vei. Hvorhen tror du da, spurgte Kongen, at vi vare komne. Jeg vilde selv gjerne, svarede Odd, modtages i det Herberg, som er Heming beredt; men jeg tror, at Krist vilde ikke, at Fanden skulde i Aften have den Glæde at annamme dig. Jeg skal strax, sagde Kongen, skaffe dig Hemings Herberg; og befalede sine Folk at styrte Odd ned af Klippen. Men Haldor Snorresen traadte frem, og forsikrede, at enten skulde alle Islænderne dræbes, eller ingen af dem. For din Skyld, sagde Kongen, kan Odd gaa bort og være i Fred i Vinter, men fra næste Sommer gjør jeg ham fredløs i Norge. Imidlertid var Heming styrtet ud over Brinken. Vinden tog i hans Klæder, og derved blev den hellige Stephens's Linklæde hængende ved Klippespidsen, og holdt ham i Veiret. Som Heming saaledes svævede, gjorde han det Løfte, at han vilde dele alt sit Gods i tre Dele, give den ene Del til den hellige Olaf, den anden til den hellige Stephens, og anvende den tredje Del til Pillegrimsreiser og Fattige; han vilde tillige selv gjøre en Valfart, naar han kunde reddes, og staa ligesaa nær et Vidne til Kong Haralds Død, som denne troede at have været det til hans. Det blev ganske mørkt, men derpaa saa Heming et stort Lys nærme sig, det var Kong Olaf, der trak Heming til sig og sagde, han vilde ei, at Kong Harald skulde have at svare for hans Død. Han

skulde gjøre en Pillegrimsreise, og saalænge Harald levede, kaldes Leif. Han skulde blive Vidne til Haralds Død, men vilde slet lønne sin Velgjører, dersom han der viste sig virksom. Hellig Olaf steg derpaa til Himmels, og Heming roede ud til sin Ø, hvor han fandt sin Fader og Broder bedende or ham i Kirken.»

Det er af foranstaaende Citat klart, at Hemingssagaen i den Skikkelse, hvori den i Flatøbogen fremtræder, er at henregne til de eventyrlige. Men ligesom den er mærkelig, fordi den viser hin Tids Opfatning af Harald Haarderaades Karakter, saaledes er det vel mere end sandsynligt, at en historisk Begivenhed udgjør den Kjærne, hvoraf i Folkets Fantasi hine eventyrlige Vildskud ere rundne op og have forgrenet sig, indtil de overskyggede og skjultedet oprindelige Faktum. Denne Mening faar forøget Vægt ved Hemingsviserne. Thi at hint Sagastof paa den Tid, Romancedigtningen kom i Gang, blev omstøbt i den Form, som da var mest tiltrækkende for Folkets Sind, viser, at Stoffet har været betragtet som en Malm, der var Omglødningen værd. Hvad der har ført Hemningssagnet saa dybt og inderligt ind i Folkebevidstheden, turde dog maaské ikke alene være den instinktmæssige Erkjendelse af det historisk Sande, Sagnet bar i sig, men ogsaa Hovedpersonlighedens Egenskaber, hvori Folket har seet en Repræsentant for flere af sine Yndlingsfær-

digheder. Paa Torfæus's Tid har Visen I behandlet følgende Led af Hemingssagaen: Nøddens Bortskydning af Broderens Hoved, Borttagelsen af Kongens Kniv, Svømmekampen (hvorunder Kongen forvandler sig til en Hval, Heming til en Fisk), det frygtelige Skiløb ud over Fjeldet og Faldet fra Klippen. Man vil se, at flere af disse Led ere udfaldne af Traditionen, saadan som den her meddeles, medens Skiløbet og Skydningen, Færdigheder, som Folket endnu vurderer lige høit, ere overgivne den nu levende Slægts Erindring. Omkvædet har ligeledes paa hin Tid været: «Kunde I saa vel paa jysken (ysken?) Hest udride!» hvilket, skjønt det vel passer til Romancens Fabel, nu er fortrængt af den anden Hemingsvises Refrain, fordi dette er grebet mere lige ud af Sagnets Hovedmotiv, Hemings Skiløberdygtighed.

Visefragmentet II er ren-eventyrligt. Allerede Torfæus har paavist, at det ikke staar i nogen direkte Forbindelse med vor Oldliteratur. Men ogsaa igjennem denne folkelige Fantasi over et gammelt Thema er dettes Karakter vedligeholdt i Hemings vidunderdygtige Personlighed. Fragmentet er imidlertid saa sønderrevet, at Fabelens Gang vanskelig vil kunne findes uden Kjendskab til Torfæus's Angivelse af Visens Indhold: «Heming kommer ind i Fjeldet til en gammel, fæl Gjøger, hykler Kjærlighed til hende og lover hende Ægteskab; hun gaa

glad bort for at bede Frænder og Venner til Bryllups, og imidlertid sætter Heming paa sine Ski afsted med en deilig Pige, Gjøgeren har indtaget i Fjeldet, og med en stor Mængde Sølv og Guld». Man ser altsaa, hvor kjær Folkets Sind har havt Heming: det lader ham udføre sin eventyrlige Yndling Askeladdens bedste Bedrift.

Hemingsviserne have saaledes den Betydning, at de til en vis Grad befæste den historiske Sandhed af Hemingssagaens Kjærneindhold, medens de tillige ere vel skikkede til at vise, hvorledes et Sagastof, der engang er overgivet Folkefantasiens Raadighed, bestandig undergaar Forandringer efter Behandlingsmaadens Natur og Krav, uden dog let at tabe Stoffets Kjærnemoment eller lade dettes Karakter udviske — med andre Ord: Digtene vise Folkets evige Produktionsevne og tillige dets instinktmæssige Ærbødighed for det Overleverede. Men Hemingsviserne have for vor Tid endnu en anden, mere praktisk Betydning. De godtgjøre, at Sagaer, der siden kunne være nedskrevne paa Island, have som mundtlige Traditioner været i Omløb i vidtadskilte norske Dalstrøg, og de forene sig saaledes med de Beviser, vore lærde Landsmænd have fremstillet for, at den saakaldte islandske Literatur tilhører Norge.

Hemings Viser[1].

I.

Fra Skafsaa Annex i Thelemarken. Optegnet efter én Tradition.

1.

Harald sit paa breiom Benkjen,
Rosar han av sine Menn:
«Eg finn inkje Likjen min;
Udfødd'e saa æ han enn.»
Heming unge han kunne paa Skjio renne.

2.

Harald sit paa breiom Benkjen,
Rosar han av sine Sveinar:
«Eg finn inkje Likjen min
I desse Føesheimar[2].»

3.

Te saa svara den liten Smaadrengjen,
Han sto dær 'kje langt ifraa:
«Eg veit einom Kjempa den —
Ho vri dæ Vatten or Staal.

4.

Saa æ Hesten aat Hemingen,
Haar du han i Vegjen møter:
Augo æ som rennandes Ormen,
Elden or Nasanne frøser.»

---

[1] Hr. Ivar Aasens System og velvillige Bistand er i sproglig Henseende benyttet. — [2] I denne Verden.

5.

Aa dæ va daa han Harald Kongjen,
Han uti Nasanne frøyner[1]:
«Lever eg Dagjen ette denne Notti,
Kjempa den ska eg røyne[2].»

6.

Saa batt dei upp sine Silkjesegl
Saa høgt i forgjylte Raa,
Dei let inkje Segle strike,
Før dei Aslaks-Lande saag.

7.

Kongjen stend i Høgjeloftssvali,
Ser seg ut saa vie:
«Eg ser saa mange dei Orlogsskjip,
Dei monne te Lande skrie.

8.

Naa site du inne, Sonen min,
Aa drikke den Mjør med Møyar,
Mæ eg gjenge meg ne til Straande
Aa ser, kven dæ monne vera.»

---

[1] Af Sangeren forklaret: blæser. — [2] Prøve.

9.

Dæ va daa han Harald Kongjen,
Han springe dær fysst paa Land.
«Høyre du Mann, paa Vodden gjenge,
Du segj' meg dit rette Namn!»

10.

«Du meg spyre, eg deg svarar,
Tikji[1] du dæ nokon Mon'e —
Aslak Kongjen saa heiter eg,
Aa Heming min yngste Son'e.

11.

Dæ va daa han Heming unge,
Han totte dæ 'kje vera Vaande;
Saa salar han ut sin fljote[2] Fole
Aa ri sig dærmæ te Straande.

12.

«Gud bære meg for deg, Sonen min,
Kvi sit du 'kje heller heime?
Dæ æ bære vera blau[3] hel aabruklaug[4] —
Helsa æ go aa gjøyme.»

[1] Synes. — [2] Raske. — [3] Bly, frygtsom. — [4] Maaské af «Aabru», Jalusi, Iver, og «klaadug», som klør efter. Ordet fik i saa Fald omtrent Betydningen: af Kappelyst fremfusende.

13.

«Høyre du dæ, min sæle Fairen,
Du tæke[1] deg ingja Sut[2]!
«Eg æ komen or Baandomen,
Min Hesten saa rie eg ut!

14.

Høyre du dæ, min sæle Fairen,
Du tar 'kje anti syrgje hel kvie!
Eg hev inkje fengje Fingen saar'e,
Eg hev stae i større Stri'e.»

15.

«Dæ høyre eg paa deg, Heming unge,
At du lyster mæ meg stri —
Møt meg i Morgo paa Leikarvodden[3],
Naar Soli ho rør[4] i Li!»

16.

Dæ va aarle om Morgonen,
Soli ho rø' i Lie,
Daa lyster han unge Hemingen
Sin Hesten paa Vodden rie.

17.

Dæ va aarle om Morgonen,
Soli ho skjine paa Toppo —
Dei kunne inkje kvorare høve[5],
Men Pilinne møttes mæ Oddo.

[1] Tage. — [2] Sorg. — [3] Legevolden. — [4] Efter Forekomsten i flere Viser: kaste rød Glands. — [5] Træffe, ramme.

18.

Dæ va aarle om Morgonen,
Soli ho rø paa Tinde —
Saa for Pilinne ivi deires Hovu
Som Stjønnunne[1] rapar a Himle.

19.

«Dæ merkar eg paa deg, Heming unge,
Du vi inkje atte vende;
Du ska skaffe meg Mannen den,
Som heve slet ingjen Frende.»

20.

«Ska eg skaffe deg Mannen den,
Som heve slet ingjen Frende,
Saa ska du tende Ljose i strie Straumen[2],
Aa faa dæ saa te aa brenne.»

21.

«Dæ merkar eg paa deg, Heming unge,
Du vi inkje lata dæ fadde;
Du ska skjote Valnøtti
Uppaa din Broirs Skadde[3]!»

22.

«Ja, ska eg skjote Valnøtti
Uppaa min Broirs Skadde,
Saa ska du, Kongjen, neste stande
Aa sjaa, haar dei Lytinne[4] fadde.

[1] Stjernerne. — [2] Lyset i den stride Strøm. — [3] Pande, Hoved. — [4] Stykkerne.

23.

Høyre du dæ, min sæle Broren,
Du stende 'kje blaa aa bleik'e,
Men statt du unde Valnøtti,
Aa statt baate rak aa kjeik'e[1]!»

24.

Aa dæ va naa han Heming unge,
Han ha' fulla skote før:
Den eine Lutin attivi Hæri[2] datt,
Den andre sto atte kurr'e[3].

25.

«Dæ merkar eg paa deg, Heming unge,
Du vi inkje lata deg fara;
Du ska løype Fjødde[4] dæ,
Som Drenggjinne kadde Snara!»

26.

«Ska eg løype Fjødde dæ,
Som Drenggjinne kadde Snara,
Saa ska du, Kongjen, unde stande
Aa sjaa, haasse eg monne fara.»

[1] Rank og ret. — [2] Skulderen. — [3] Stille. — [4] Løbe Fjeldet ned paa Ski.

27.

Heming, løyper han Snaratjødde,
Aa Skji'i dei renner paa Fjor;
Have[1] tok Kongjen i Axlebeine,
Saa Nasanne gruvla[2] i Jor.

28.

Dæ va daa han Heming unge,
Vender han atte paa Lei;
«Tis[3] du hava for lite fengje,
Saa heve eg a[4] Raa te mei[5]!»

29.

Saa hogg han av 'n den eine Haandi*
Aa Hærebeini baae:
«Saasaa fara me Kongjens Karann',
Sneier me Kongjens Klæir.»

30.

Heming stiger paa Eikjeskji'i[6],
Renner han nor ivi Heie —
Adde[7] spurde, aa Ingjen viste,
Haar den Guten va heime.
Heming unge han kunne paa Skjio renne.

[1] Skiens bøiede Spidse. — [2] Skrabede. — [3] Forkortet Form for tikjis d. e. tykkes. — [4] Nok, vistnok. — [5] Mer. — [6] Egeskierne. — [7] Alle.

* Sangeren kvad først: «Saa hog han av'n Hóvde»; senere opgav han «den eine Haandi» som det Rigtige.

II.

A.

Fra Ullensvang i Hardanger. Optegnet efter én Tradition. Man har her ikke forsøgt at udtrykke den diftongartede, ubetegnelige Lyd af flere Vokaler i Hardangerdialekten.

1.

«Aa gakk du deg aat Fjeldbergo-Bu,
Dar ska du 'kje lata deg skrekkja;
Aa dar finner du den skjøne Jomfru,
Som du ska taa Søvnanne vekkja.»
Hemingjen dan ungje so vel uppaa Skjiur renna kunde.

2.

Aa Gjøgeræ, sto ho utanføre
Aa raka sina Nasar i Elden:
«Aa kva Slag æ datta for ein Horeson,
Som kjeme so seint om Kvelden?»

3.

«Aa inkje æ eg noko Koggebarn[1],
Aa slett inkje vil eg da heita.
Eg æ ein velboren Friduson,
I Bergje dar lyster meg leika.

[1] Ordet er af Sangersken forklaret, som om det skulle betyde: avlet af tvende Søskende. Maaske det staar i Forbindelse med kogge d. e. narre; det kom da til at betyde: Barn af naragtige eller ubetydelige Forældre.

4.

I Fjedle dar lyster meg te lakka,
I Fjedle dar lyster meg te bu,
I Fjedle dar har eg Hug te setja
Odl'[1] mi Lov aa mi Tru.»

5.

Gjøgeræ sala ho Hoppo si,
Dei kadla henne Kraako dan langa,
Va femtan Alner unde Hovskjeggje, —
Aa Føtene paa Joren mon hanga.

6.

Aa ho tok paa seg ein Ruggofeld[2],
Vel femtan Elgahuer; —
So lakka ho seg paa Bygdæ ut,
Sine fyrretjuge Maagar te boa[3].

7.

Aa ho bau vitt, aa ho bau breitt,
Ho bau no adle sine Frender.
So bau ho dan gamle Grenjehetta,
Som budde mæ Verdsens Ende.

---

[1] Al. — [2] Sandsynlig af Fem. «ei Rugge» d. e. et stort, digert Fruentimmer. — [3] Bringe Bud, her: indbyde.

8.

Aa Hemingjen lakka seg Bergje om,
Han totte no Tienna langa;
Aa so fann han ei Lyklehaank[1],
Paa Syllnaglar monne ho hanga.

9.

Aa han læste upp te dei femtan Laas,
Aa anna Slikt te uti Kova;
Aa so fann han dan skjøne Jomfru,
So søtleg monne ho sova.

10.

Aa han sanka saman so mykje Gudl,
Vel femtan Heste-Tungar[2],
So tok han Jomfruæ i Barmen sin,
Or Bergje han vilde seg skunda.

11.

Aa Gjøgeræ skreik paa Hemingjen sin,
Dei hørde henne femtan Miler:
«Eg tenkte 'kje, du sku reisa so snøgt;
Eg tottest inkje paa deg tvila!»

12.

Aa ho drakk ut ein Tolltunne-Saa,
Dan sette ho paa sin Love[3];

[1] Nøgleknippe. — [2] Hestes Tyngde. — [3] Den indre Haandflade. Sangersken forklarede, at dette var Bryg til Brylluppet.

Aa ho drakk' an ut i Drykkjene tvaa,
Aa endaa so var dei 'kje store.

13.

Aa Kongjen han sto i Høgjeloft,
Han skodde seg ut saa vie.
«Aa enten æ Hemingjen rei[1] heller rædd:
Eg ser Solæ unde Skjiunna skjina.»

14.

«Aa her æ no fullt dei femtan Aar,
Si' me saage Kongjen læa,[2]
Alt sia hans Dotter var stole bort;
Ho sov unde Silkjeblea[3].»
Hemingjen dan ungje so vel uppaa Skjiur renna kunde.

B.

Fra Sørum. Optegnet af P. Chr. Asbjørnsen efter én Tradition. Den slette, kun i Enkeltheder fra Skriftsproget afvigende rommerikske Dialekt er ei benyttet. Skjønt Visen her fremtræder i en temmelig forvansket Skikkelse, viser den Hemingssagnets store Udbredelse, ligesom dens Forekomst i en af de paa saadanne Folkepoesier fattigste Bygdelag godtgjør, hvor dybt hint Sagn har præget sig i Folkets Sind.

1.

Hemingen rendte sig Bjerget omkring
Med Pilekogger ved Side;

[1] Vred. — [2] Le. — [3] Silketæppe.

Saa skjød han femten Hvidebjørne
(Fjerde Verslinje mangler.)
Hemingen den unge kunde vel paa Skierne rende.

2.

Heming gik i Bjerget til Storgjøgren ind;
Hun kared Varmen med Næserne sine.
«Aa, kjære min Moder, du laane mig Hus,
At tørke vaade Fillerne mine!»

3.

Storgjøgren hun blev saa rasende vild,
Hun reiste sig opmed Krakken:
«Hvad er det for en Horesøn,
Som saa til mig tør snakke?»

4.

«Og jeg er ingen Horesøn,
Det vil jeg ei heller hede;
Men jeg er kommen i Bjerget ind,
Alt efter en Jomfru at lede.»

5.

«Og er du kommen i Bjerget ind,
Alt efter en Jomfru at lede,
Saa vil jeg ud paa Landet fare,
Mine elleve Maager til Bryllups bede.»

Gjøger = Lettekvinde. — Varmen her = Ild. — Filler = Pjalter, Laser. — vild = vred. — Krakke = liden Stol uden Rygstød. — Maag = Svigersøn.

6.

Saa tog hun frem Skindfrakken sin,
Var femten Huders Mage,
Var hængevid og slæbesid,
Men et lidet Gran for stakket.

7.

Saa tog hun frem Graagangeren sin,
Var femten Alen til Jorden fra Hoven.
Saa satte hun sig deroppaa —
Men Benene slæbed paa Jorden.

8.

Saa lukked han op den første Dør,
Saa lukked han op den anden, —
Saa lukked han op den tredje Dør:
Der sad den skjøn Jomfru fangen.

9.

Saa tog han Sølv, saa tog han Guld,
Til femten Hesters Tyngde:
Han satte Jomfruen paa sin Bag,
Og hastelig af Bjerget sig skyndte.

10.

Saa rendte han Brat, saa rendte han Fladt,
Over Bjerg og dyben Dale.
Og efter kom Storgjøgeren,
Saa hun stod over Skovtoppe alle.

stakket: kort. — Brat: steilt.

11.

«Det Sølv og Guld, som du nu har,
Det maa du gjerne have,
Naar du den Jomfru, som du har,
Mig lader faa tilbage.»

12 mangler.

Sangeren mindtes kun, at Heming i denne beder Gjøgeren se sig tilbage paa den skjønne Jomfru, som der staar. Det er Solen, som rinder; Gjøgeren ser paa den og sprækker.

13.

Og Kongen stod i Glaset og saa:
«Nu ser jeg Hemingen rende;
Og enten er han vred eller ogsaa ræd:
Jeg ser Solen under Skierne skinne.»

14.

«Og ikke er jeg vred, og ikke er jeg ræd,
Jeg ræddedes fast mer for din Datter.»
(Strofens sidste Verslinjer mangle.)

15.

«Og har du nu fundet min Datter i Dag,
Din Brud skal hun visselig blive;
Og du skal nyde stor Ære hos mig,
Og siden arve mit Rige.»
Hemingen den unge kunde vel paa Skierne rende.

i Glaset] i Vinduet

Jeg har troet at burde benytte Leiligheden, og som en Efterskrift til Hemingsviserne føie en Opfordring til Almenheden om at interessere sig for vore metriske Folkepoesiers Nedtegning og Afsamling, medens Saadant endnu er muligt. Det er forbundet med Vanskeligheder, som kun et af Naturen sikkert og derhos øvet Øie kan overvinde, at nedtegne vore Sagn og Eventyr. Men de Folkepoesier, der fremtræde i den faste Versform, omvundne med Rimets Baand, ere afsluttede og færdige, og der behøves intet Andet end god Vilje, Troskab og Nøiagtighed til at nedskrive disse og saaledes redde dem fra Undergang. Og det er dertil, jeg gjennem denne Folkebog[1] opfordrer Folket. Man undse sig ikke derved. Det tør hænde, at der om vor Folkepoesi engang vil kunne siges: hvad mange af Bygmesterne forkastede, blev vor Nationalitets Hovedhjørnesten.

---

[1] Denne og efterfølgende Skizze fremkom først i «Norsk Folkekalender for 1850.»

Blind-Anne.

Idet jeg nedskrev Fragmentet af Hemingsvisen Nr. 2, steg den bedagede Sangerske, der meddelte mig det, saa lyslevende i min Erindring, at jeg besluttede som en Randtegning til Digtet at føie Blind-Annes Silhouet. Jeg vilde ønske, at Folkekalenderens Læser kunde danne sig en Forestilling om hende af nedenstaaende Træk.

Paa en Sommerreise i 1846 var jeg med et Par Reisefæller for strygende Bør seilet fra Odda ud igjennem den dybe, indklemte Sørfjord, og kom ved Midnatstid i øsende Skylregn til Ullensvang, hvor vi under Knut Oppedals Tag fandt Ly og venlig Modtagelse. Skjønt Knut allerede i Dagningen drog ud paa en Reise til Roldal, havde han dog forinden truffet saadanne Foranstaltninger, at Stedets navnkundige Sangerske, gamle Blind-Anne, og min Morgenkaffe blev mig præsenteret paa en og samme Tid. Da jeg kom ned i Stuen, sad hun fremme paa Gulvet,

hvor Solen spillede ind igjennem Vinduet, i en Kubbestol, med begge Hænder foldede over Tykenden af sin lange, paa skraa mod Gulvet støttede Stav, og hvilte Hagen eftertænksom og grundende paa Haandbagen. Hun var taus og stille; thi man havde sendt Bud efter hende og sagt, at en Fremmedkarl vilde høre alle hendes Historier og Viser, — og nu sad hun og søgte dem frem i det gamle, halvtaagede Minde. Det var et ved sit Ærværdighedspræg smukt Ansigt, som her hvilte sig paa Stokken. Fra den brede Pande var Haaret, blødt og skinnende hvidt, med Omhu strøget op under den lille sorte Hue; over de af Kopperne fordærvede, af Alderen rynkede og afblegede Træk laa en Klarhed, en mild Ro, som fra den Gamles indre Lykke gjød sig over hendes Aasyn og gjennemtrængte hele hendes Væsen. Thi skjønt Blind-Anne fra sin tidligste Barndom, da hun i Kopperne mistede sit Syn, havde savnet Solens Glands, bar hun i sig et klart og varmende Lys: sine Barneaars Sagn og Sange og en urokkelig Tro. Nu var hun høit bedaget, nær henimod eller over de Otti, men hun var endnu høi og rank af Skikkelse og stærkbygget. Hun havde, jeg ved ikke, i hvor mange Herrens Aar, tjent hos Provst Hertzberg paa Ullensvang som Barnepige, og alle hendes Meddelelser fra Virkeligheden begyndte og endte med: «I den Tid, jeg levede under Tag med salig Provsten.» — Formodentlig var det i denne Stilling som

Barnepige hun havde udviklet sit forunderlig smukke og sande Foredrag af Folkets Traditioner i bunden og ubunden Stil. Nu boede hun hos en Søster, og havde Fattigunderstøttelse, men led, som hun gjentagende forsikkrede, aldeles ingen Nød. Skjønt blind vandrede hun uden Leder omkring i Egnen, hvor hun vilde; thi hun kjendte i bogstavelig Forstand hver Sten i Stien, og hun holdt, som hun selv udtrykte sig, med den Venstre sin Stav og med den Høire vor Herres ledende Haand. Da jeg i Oppedalsstuen traadte hen og hilste paa hende, løftede hun Hovedet rask op, hendes Miner spændtes, de store, graabrune Øine rettedes mod den Talende, og hun lyttede skarpt, som om hun vilde udforske Indholdet af den Stemme, der opfordrede hende til at frembære sine længe gjemte Skatte. Men uagtet Øinene rettedes mod mig straalende og blanke, havde de dog ikke det seende Bliks fixerende Magt; deres Glands gled hen i et drømmende Udtryk, som dannede en paafaldende Modsætning til de opmærksomme Ansigtstræk og Legemets iagttagende Stilling. Hun syntes fornøiet med den Maade, hvorpaa jeg frembar min Anmodning, men spurgte dog endnu forsigtig, hvad jeg vilde gjøre med hendes Historier og Viser? Jeg svarede, at jeg vilde nedskrive dem, forat de ikke skulde dø med hende. «Ja, ja,» sagde hun, «det samme sagde gamle Provsten, naar han skrev op det, jeg sang og fortalte».

«Vil du have det paa Bondemaal eller paa Bymaal?» spurgte hun videre. «Paa kavende Bondemaal — akkurat som de her i Ullensvang tale og synge», var mit Svar. «Han vilde saa gamle Provsten ogsaa», sagde hun og nikkede tilfreds. Jeg havde bestaaet min Prøve, og vi vare fra den Stund virkelige Venner.

Nu begyndte hun at synge og fortælle, og hver Gang hun mærkede, at hendes Tradition interesserede mig, sagde hun med en vis Stolthed: «Aa jo, jeg kan noget af Hvert, du!» Men skjønt hun var rask og rørig for sin Alder, trættedes dog snart hendes Hukommelse; jeg maatte tidt og ofte afbryde og kunde kun benytte hendes bedre og livligere Øieblikke. Derfor aflagde jeg hyppige Besøg i hendes Hytte, og disse gjengjældte hun, hver Gang en ny Tradition randt hende i Minde. Naar hun da ved sin Stav kom rokkende ned til Sorenskrivergaarden, hvor jeg i de følgende Dage boede, sagde hun: «Nu har jeg fundet paa en ny Vise (eller et Eventyr) til dig igjen. Det kan du tro er fint». Altid var hun glad og tilfreds; kun én Gang hørte jeg hende bittert klage: det var over den yngre Slægt, som saa rent havde vendt sig bort fra de gamle Viser og Sagn. «I min Barndom og i de Dage, jeg levede under Tag med salig Provsten, var det ikke saaledes», sagde hun. «Hver

kavende = fuldt og helt. — fin = smuk.

evige Helgedagseftermiddag, vor Herre lod skabe, sad vi sammen, alle som i Grænden var, baade Store og Smaa, og fortalte og sang til langt ud paa Kvælden. Det kan du tro var morsomme Stunder — var det ikke Margit?» spurgte hun Søsteren. Dertil svarede denne Ja og Amen.

Men det er fornemmelig fra en varm, sollys Sommermorgen ude i denne Fjordbreds yppige og storartede Natur, at jeg har beholdt en levende Erindring om Blind-Anne. Jeg vendte tilbage fra en Morgenvandring, der havde gjældt en gammel Kone, som boede høit oppe i Fjeldets Styrtninger, og som jeg fandt saa stok- og stendøv, at vi havde talt til hinanden i lutter «Goddag!» «Øxeskaft!» Jeg vandrede Stien fra de øvre Gaarde ned mod det deiligtbeliggende Helland. Terrainet skraaner her terrassemæssigt mod Fjorden, med smaa Afsatser, og mellem disse fladere Hældinger, hvor Ager- og England afvexler med uindgjærdede, vildtvoxende Æble- og Kirsebærhaver. Frugterne i disse Lunde begyndte just at antage et rødmende Skjær, en liden Rugager, ifærd med at kaste Lodden, vuggede de mandshøie, gulgrønne Toppe i Sommersolens Straaler, og fra Engstykkerne rundt om førtes Høduft og munter Tale fra de arbeidende Slaattefolk hen til mig. Kun Mand og

Helgedag: Helligdag. — Grænd: en Række eller Klynge af Gaarde. — Slaattefolk: Folk, som slaar Hø.

Mand imellem dannedes hist og her Skjel af et Stengjærde, ud af hvis Revner Tjørnekrat og Bringebærbuske skjød frem i yppige Slyngninger, medens Stenens øverste Lag dækkedes af Blomster og farverige Mosarter. Jeg havde just fra en Stænte, jeg kom over, revet en liden Mosflæk, og gik fordybet og stirrede i de oventil stærkrøde, nedentil gulhvide langagtige Bægere, hvori endnu en Levning af Morgenduggens Draaber blinkede. Jeg gik og smaanynnede, medens jeg i Tankerne udmalte mig, hvorledes de lette Alfer om Natten havde dandset paa Stengjærdet og under Jubel havde svunget og drukket af disse langagtige Champagneglas, som de nu forbausede vilde savne ved den næste Nattefest. Da hørte jeg paa én Gang tæt foran mig et venligt «Gud signe!» og da jeg slog Øinene op, stod Blind-Anne der med sin Stav. Hun føiede til sin Hilsen, at hun kom lige fra Skrivergaarden, for nu havde hun igjen en ny Vise til mig. Jeg spurgte, hvorledes hun kunde vide, det var mig, som kom. «Jeg kjender dig paa Røsten og paa Gangen», svarede hun. — Tæt ved Stien stod en mægtig gammel Hængebirk, og krummede sine Grene ud i dristige Bugtninger; under den var en Sten henkastet som til Bænk. Her tog vi Plads, og Blind-Anne begyndte sin Sang. Men hun havde neppe sunget Strofen ud, før en Klynge

Skjel: Adskillelse. — Bringebær: Hindbær.

Børn fra de rundt om beskjæftigede Høfolk nysgjerrige nærmede sig, først halv frygtsomme og nølende, En for En, men snart dristigere og friere. Om lidt havde hele Klyngen leiret sig ved Gamle-Annes Fødder. I Førstningen var deres Opmærksomhed delt mellem Anne og Fremmedkarlen, som sad og skrev op. Men da Blind-Anne vel havde begyndt paa et Eventyr, rev hun snart med sig de smaa Tilhørere, der af den erfarne Munds Trylleord villige lode sig føre fra den solblanke Dag ind i Fjelddybet til Askeladden og Troldet med de ni Hoveder. Jeg derimod blev tilbage udenfor og glemte rent at følge den Gamles Fortælling. Medens de lette, sommermilde Vindpust bar til mig Lugt af nyslaget Hø og en dæmpet Lyd af Ljaens Klang under Brynet og af Arbeidernes spøgende Tale, sad jeg og saa ud i den smukke Situation. Foran, under Hængebirkens smidige sølvglindsende Vifte, sad gamle Blind-Anne saa fordybet i sin Beretning, at de snehvide Haar havde løsnet sig under Huen og gled hende ned over Panden; ved hendes Fødder de barbenede, barhovedede, skjortærmede Børn, hvis Øine hang ved den gamle Mund og vilde snappe Ordet, før det endnu var sluppet over Læben; udenfor, i den tindrende Julidags Lys og Glands, den nedstyrtende Breds yppige Løvpartier, og saa Sørfjordens grønlige Vandspeil, i hvis

Lja: Le. — Bryne: Hvæssesten.

lette Krusninger Solstraalerne spillede og glimtede og glindsede i tusinde Reflexer, indtil Fjorden fjernt henne bøiede af og lukkede sine mægtige Kløfter i duftige, mildt henblaanende Fortoninger. Men paa den anden Side, midt over Fjorden, glittrede og blinkede Folgefonnens Snekam, som bøiede sig ned og kyssede Fjeldets Græs og Løv, skinnende hvid som Blind-Annes Haar, der laa over Sangens og Eventyrets vaarfriske Tanker.

Da jeg Dagen efter sagde Blind-Anne Farvel, græd hun og takkede mig for de gode Timer, vi havde havt sammen. «Vi sees nok ikke mer her paa Jorden», sagde hun; «naar du kommer til Harang igjen, er jeg sagtens død.» Hun havde Ret. Ingen, som besøger Sørfjordens vidunderlige Bredder, vil finde hende. Nu er hun atter flyttet under Tag med salig Provsten; Ullensvangs Kirkegaard har med sin Græstørv tækket over dem begge.

Snekam: ujævn snebedækket Fjeldryg. — Harang: Hardanger.

———

Til Tidemands „Eventyrfortællersken“.[1]

(1854).

Sagn- og Eventyrfortælling har i Aarhundreder udgjort og udgjør den Dag i Dag et af de Midler, hvormed Bønderne, især i vore Fjelddale, korte sig Tiden, naar ikke Arbeide eller religiøs Læsning sysselsætter dem. Begge de nævnte Arter af Overleverelse have sin Rod i Aasatroen, og deres Indhold har været forplantet nedad fra Slægt til Slægt med en Troskab, som ofte er forbausende, og som maa synes uforklarlig for den, der ikke kjender vore Dalførers afsondrede Beliggenhed, deres spredte Gaarde og tynde Befolkning. Disse dybe, vidt adskilte Furer ind i Fjeldmassen synes som pløiede, for at en rig Grøde af Sagn og Eventyr, efter Oldmytherens Udsæd, der kunde opvoxe. Alligevel er nu Høsten tildels overmoden, og medens Sagnet, der danner sig om Sted- og Naturfor-

[1] Af «Norske Folkelivs-Billeder».

hold og knytter sig til Virkelighedens Tildragelser, fortsætter sig, saalænge Oplysningen endnu staar paa et lavt Trin og Folkefantasien har Friskhed nok, begynder Eventyrfortællingen kjendelig at tabe sig. De virkelig gode Eventyrfortællere blive alt sjældnere; Respekten for Overleveringerne findes ikke længer hos den yngre Slægt, og naar man hører den give disse Beretninger, sker det sædvanlig med vilkaarlige Forandringer, Tillæmpninger, og Tilsætninger der let røbe sig som uægte. Beretningerne, hver Enkelt har, ere forholdsvis faa, og man mærker snart Mangelen af den rette Kjærlighed til dem deri, at Meddeleren søger at give Historien Interesse ved at karrikere den, eller endog lade den slaa over i det Usædelige, det Ryggesløse. Det ægte Slags Fortællere derimod, som «gjerne kunde fortalt et Bryggekar saa fuldt, at det havde rundet over», eller som «kunde siddet oppe og fortalt fra Otte til Midnat i fjorten samfulde Dage, og endda var ligesaa fulde, som da de tog paa», er nu rene Sjældenheder; de ere gjerne «farne til Jorden ifjor, for to Aar siden» eller endnu længere tilbage. Men har man nogen Gang stødt paa en af disse, saa behøver man da heller ikke at interessere sig særdeles meget for denne Art Folkedigtning for rigtigt at have moret sig; thi disse Fortælleres hele Foredrag er, hvad vi Dannede vilde kalde et færdigt Kunstværk, skjønt

Otte: tidlig Morgenstund. — tage paa: begynde.

Navnet ingenlunde er betegnende. Det er nemlig ikke noget Slags Studium, de skylde sin Fortællerdygtighed: fra Barnsben have de været saa tiltalte af Meddelelsens Indhold, at de under Fortællingen ikke blot *skue* Begivenhederne, men *opleve* dem, og det er saaledes Virkelighedens Sandhed, som slaar os i deres Foredrag. Uagtet Efterklangen af Sagaernes Fortællemaade er en fælles Eiendommelighed for vort Lands Eventyrfortællere, bliver derfor dette Almindelige paa mangfoldige Maader ændret og forskjellig formet efter de enkelte Fortælleres aandelige Beskaffenhed. Man vil saaledes snart opdage, at *Mændene* i Regelen fortælle Andet og anderledes end *Kvinderne*. De gamle Kvinder — thi gamle maa de oftest være, skal de due noget — har jeg lagt Mærke til, gjerne holde sig til Eventyr af et dybt, hemmelighedsfuldt eller gruvækkende Indhold. De gamle Gubber holde mest af og fortælle bedst overgivne, djærv-humoristiske Eventyr.

Som Exempel paa fortrinlige Fortællersker vil jeg atter nævne den gamle *Blind-Anne i Ullensvang*: hvem jeg før engang har søgt at skildre[1]. Kun maa jeg bemærke, at hendes fleraarige Ophold i Prestens Hus havde givet hende en Dannelse, der baade gjorde hende mer end almindelig kræsen i

[1] «Norsk Folkekalender for 1850». Se denne Udgave II, Side 170.

Valget af Fortællinger, og gav hendes Foredrag en ikke sædvanlig Finhed og Mildhed.

Blandt Typerne for mandlige Fortællere har jeg aldrig stødt paa Mage til en gammel Mand, jeg 1842 traf i Hjertdal i Thelemarken, og som jeg siden forgjæves har spurgt efter. Han var led og styg som Arvesynden, hvoraf han nok ogsaa havde faaet sin Portion; thi han var bekjendt som en ugudelig Krop og havde al sin Tid drevet om fra Gaard til Gaard og fra Bygd til Bygd, som en Slags Mellemting af Tigger og Gjæst. Men hvor han fortalte! Han var en lavstammet, undersætsig Mand. Laser af en gammel Skindbrok hang ham om Livet; oventil var han iført en rød, gammeldags Sidtrøie med store Taskelommer; Vest og Strømper generedes han ikke af, og det, han kaldte sine Sko, vilde sagtens ikke Mange givet dette Navn, — men for at være sikker paa dem, havde han tøiret dem trofast til Foden med en Vidjehork. Sin Alder vidste han ikke — det ene Aar var for ham gaaet ligesaa sorgfrit som det andet —, men, at dømme efter hans kridhvide, stride Haarlug, maatte han være betydelig over de Sexti. Fra det venstre Øre op til Issen havde han en Flænge, hvor det skinte ind paa den bare Skalle; det var Mærke efter et Basketag med Bamsen. En ualmindelig lav Pande, smaa

Brok: Buxer. — Hork: Snorebaand. — Lugg: Haartop. — Skalle: Hjerneskal. — Basketag: Slagsmaal. — Bamse: Bjørn.

hvasse Øine og en opadbøiet Bræknæse gav ham et mere komisk end modbydeligt Udseende. Men det Mærkeligste ved Fyren var hans Mund. Mythen fortæller, at Sleipner, for rigtig at kunne trave i Veien, havde otte Ben; denne Mand havde, som det lod til i samme Hensigt, fire Læber: saavel Over- som Underlæben var nemlig tvedelt ved et dybt Indskaar langsefter. Og naar det bar til, saa travede den sagtens ogsaa i Veien, den Flab. Man kan dog ikke sige, at han fortalte sine Eventyr; thi han spillede dem: den hele Person fra Isseflængen til Skoens Vidjehork var fortællende; og naar han kom til det Sted i Eventyret, hvor Askeladden havde faaet Prinsessen og Alt var Jubel og Bryllupsglæde, saa dandsede han dette Eventyrets «Snip Snap Snude» efter en gammel Springdandstakt. Hans Repertoire havde lutter komiske Nummere.

Efter det her Anførte er det vel betænkt af Hr. Tidemand, at han for vort Billede har valgt en Fortællerske, ikke en Fortæller til at meddele de lyttende Børn det Eventyr, som vi saa tydelig se, fylder dem med Gru og Rædsel. Ved denne lille Gruppe har vor Mester ganske vist fortrinlig fremstillet den ene Side af det norske Folkeeventyr, den mørkladne, skrækindjagende. Det er et Trold med ni Hoveder, den gamle Bedstemoder fortæller om,

bære til — begynde, komme i Gang. — Flabb — Gab, Mund.

Askeladden er nu midt inde i at nappes tredje Gang med Troldet, og det gjælder Liv eller Død. Eller ogsaa er Askeladden flygtet ud af Bjerget med Prinsessen, og Troldet er lige i Hælene paa dem: nu ere gode Raad dyre.

Skulde det være noget i Billedet, man havde Grund til at være mindre fornøiet med, maatte det være Bedstemoderens høitidelig løftede Haandbevægelse. Denne synes mig mere udtænkt end sand.

Men Tidemand skylder os til dette Billede en Pendant, som fremstiller vort Folkeeventyrs anden Side: en mandlig Fortæller, der foredrager et Eventyr af den dristig-humoristiske Art. Naar vi have lidt Taalmodighed, tør vi faa det.

Barneeventyret[1].

(1863.)

Kjære Børn! Jeg ønskede, hvis jeg kunde, i nogle faa Ord at forklare eder, hvad Nytte og Værd Eventyr kunne have. Det er et rigtig vanskeligt Arbeide; men Sagen er vigtig, og jeg vil forsøge derpaa og gjøre det saa godt, jeg kan. Jeg siger, at det er en vanskelig Sag, fordi der er saa mange Mennesker, der kalde sig selv rigtig kloge og forstandige, som rynke paa Næsen til alt, hvad der heder Eventyr, og kalde sligt Ammestuesnak og Regler; og dem kunde vel ogsaa I have truffet

Regle: Ramse, Fortælling, her — som oftest — foragteligt

[1] Dette lille Stykke, som oprindelig stod i »Læsebog for Folkeskolen og Folkehjemmet,« blev alene efter Udgiverens gjentagne og indtrængende Anmodning nedskrevet. Forfatteren saa nemlig klart, at det er en Umulighed for Børn at fremstille Eventyrets Betydning. Den væsentligste Folkeaandens Karakteristik og Elementet, som betegner Folkenes nærmere eller fjernere Slegtskab, maatte man her lade ligge. Det er altsaa ikke Forfatteren noget Nyt, om man maatte finde Mangel af det Væsentlige i denne Opsats.

paa. Men at gjendrive deres Tale simpelt, saa I forstaa det, er ikke let. Hør nu om en slig Mand: det er intet Eventyr, det er en sandfærdig Historie. Paa eders Alder havde jeg gaaet i Skole sammen med en Gut, som jeg holdt meget af; han var dengang snil og godslig, og vi havde mer end engang moret os sammen. Jeg kan ikke mindes det; men jeg tænker, vi ogsaa havde hørt Eventyr sammen. Han reiste langt, langt bort, til Afrika ensteds; og da han mange Aar efter kom tilbage, var han saa rig, at han kunde kjøbt sig den største Herregaard i Norges Land og endda havt Penge tilovers. Men gammel var han bleven før Tiden baade paa Sind og Skind. Da vi traf sammen, spurgte han mig, om jeg havde levet godt, og om jeg var bleven rig. Jeg svarede ja til begge Dele: Gud havde velsignet mig og ladet mig lære Adskilligt, og han havde hver Dag givet mig Alt, hvad jeg behøvede, og Mere til. «Hvor mange Penge har du?» sagde han. «Her kan du selv tælle efter», svarede jeg; «du er jo en god Regnemester;» dermed tog jeg min Pung op og holdt den hen til ham. Det var vist et Par Daler i Pungen, og ikke sandt: det er ikke saa lidet. Men det syntes ikke han. «Stakkar, har du ikke mere? Hvad har du da taget dig til?» spurgte han. «Ja, det tør nok hænde, du vil forundre dig, naar du hører det. I den sidste Tid har jeg arbeidet mest paa at samle Eventyr.» (Det

gjorde jeg ogsaa dengang; siden har Herren sat mig til en vigtigere Gjerning). «Er det virkelig sandt?» Jeg bekræftede det. «Du burde sultet ihjel, naar du ikke har taget dig Nyttigere fore», sagde han, og dermed var han færdig at gaa. «Nei, bi lidt, min Ven! nu falder det mig til at spørge; hvordan har du levet, og hvor rig er du bleven?» «Jeg har levet uselt; jeg har havt anderledes Slid og Slæb og Ængstelse og Bekymring, end der er ved at sanke Eventyr. En Klat har jeg lagt mig til — en 70-80,000 Daler eller saa i eders Mynt.» «Saa er du vel rigtig glad og takker vor Herre, som har hjulpet dig til denne Formue?» «Aa, selv har jeg fortjent mig den, du, med mange, sure Timer; den er ikke falden mig i Fanget, mens jeg sad og dreiede Tommelfingrene om hinanden. Men det er for lidet. Derfor er jeg kommen hjem for at se, om ikke her skulde være mere at tjene ved mine Midler.» «Stakkars min Ven! Du er det sørgeligste Bevis, jeg endnu har havt, paa, at Mennesket ikke lever af Brød alene», sagde jeg, og vi skiltes ad. — Men der er mange slige Mennesker i Verden; de spørge bare efter det, de kalde Nytten: hvorledes de skal tjene flere Penge, faa smukkere Klæder og lækrere Mad. At de af Gud har faaet en Sjel, som engang maa forlade Alt, hvad de har samlet, Meget eller Lidet — det glemme de rent. Denne Verdens Omsorg har ganske fortrængt det

barnlige Sind hos dem, og derfor tykkes Alt, som Børn glæde sig ved, dem naragtigt og uselt. Se, disse maa omvende sig og blive som Børn igjen, før de kunne more sig ved et Eventyr og skjønne, at ogsaa det har sit Værd.

Men der er et andet Slags Mennesker, som ere saare agtværdige, ja hvem vi i Meget maa ønske at ligne, men som ogsaa ofte afsky Eventyr, Sagn og alt Sligt. De ere komne til en levende Bekymring for at blive salige; de fornemme, at de ere arme Syndere, og ville saa gjerne faa sine Sjæle frelste. »At vinde Christus og findes i ham» — det er deres alvorligste Formaal. Ogsaa mange saadanne, af Guds Naade opvakte Sjæle fordømme Eventyrene, kalde dem Verdens Tant og ville ikke, at Børn skulle høre dem. De have for en Del Ret: der gives mange, mange stygge Eventyr, som Børn slet ikke bør høre. De bære i sig Forgift, der høilig kan skade, ja dræbe det Liv, Gud i Daaben har skabt i et Barnehjerte. For de Lærde kunde saadanne Eventyr nok være nyttige at kjende, fordi de vise, hvor fordærvet det naturlige Menneskehjerte er, som glæder sig i at opfinde slige fæle Digtninger til Morskab for sig selv og andre; Børn derimod og Enfoldige maa paa det Alvorligste sky dem. Men, naar mange for Salighedssagen Bekymrede fælde den samme Dom over alle Eventyr og kalde dem alle skadelige og fordærvelige for Børn,

da have de neppe rigtig tænkt over Tingen. Der gives mange, ikke blot morsomme, men gode og lærerige Eventyr, som kunne sysselsætte Børns Sjæle paa en oplivende og gavnlig Maade. Hvor morsomme de kunne være, ved I selv, kjære Børn! Og det, som rigtig tiltaler eder og vækker eder til inderlig Deltagelse, det opliver ikke blot, det øver ogsaa eders Sjælskræfter, — og hvor gavnligt er ei det? Men dernæst ligger der ogsaa paa Bunden af de gode Eventyr en Betragtning af Livet, som just bør føres ind i Barnehjertet; ak, der kommer siden Nok, som vil trænge denne Betragtning ud igjen af Sindet. I have vist lagt Mærke til, at i de gode Eventyr gaar det altid den Fromme og Forstandige vel, den Onde, Taabelige og Daarlige ilde; det er ikke Fødsel, Stand og udvortes Kaar, som gjør Udslaget. Ofte gaar det hel underligt til, saa at de uanseligste Ting, de stakkars Dyr, som den medlidende Gut hjælper, et ubetydeligt Træ, som den deltagende Pige tager sig af, eller andet Lignende siden frelser og bringer Lykke. Men saaledes gaar det, naar du ser med det rette Blik, ogsaa til i Verden: der fører ogsaa Alt til Lykke og Gavn for den Fromme og Forstandige, til Skade og Fordærvelse for den Onde og Daarlige, om ikke altid eller strax i de udvortes Kaar, saa ganske vist i de indvortes og mod Enden. Og ofte, ja

langt oftere, end vi tænke derpaa, bruger Gud det Smaa og Ubetydelige til at fremlede Held og Lykke for Sine. Disse Sandheder, som mangt et Eventyr smukt og klart lærer, kan du aldrig dybt nok indprænte dig, kjære Barn! Din Lykke beror paa, at du ret eier dem.

I Eventyret er der intet Livløst; Alt lever, taler og handler. Se, saaledes er det i Grunden ogsaa i Skabningen omkring os, og Barneøiet ser ofte Livet der, hvor den Ældre med det sløvere Blik slet ikke opdager det, og hører grant Talen der, hvor den Ældre tykkes, Alt er tyst og stumt. Har du ikke selv, kjære Barn, t. Ex. mange Gange seet, hvorledes i Sommertiden, naar Vindpust gaa over Engen, Blaaklokkerne stod og svaiede og ringede for de andre Blomster og Græsstraa rundt om, som om de sagde: «Lad os holde Gudstjeneste, Herren til Ære!» — og har du ikke seet, hvorledes Urter og Straa efterkom Kaldet og bukkede sig og neiede sig for ham, der gjorde Himmelen og Jorden? Har du ikke hørt, hvad Svalen i Luften og Bækken, som bruser ned over Fjeldet, og Trætoppene i Skoven udsjunge og udrisle og udsuse? O, kjære Barn! lad kun Eventyret lære dig med opladte Sandser at gaa om mellem Alskabningen; da skal den, hvor du færdes, tale til dig og sige: «Herre, hvor mange ere dine Gjerninger, og du gjorde

dem alle viseligen.» Og da er du bleven gjort til en enfoldig Vis ved det enfoldige Barneeventyrs Visdom.

Nu — saa vælg dine Eventyr og glæd dig ved de gode!

En Vandring og et Eventyr, sligt det er[1].

(1844).

Herr. Redaktør!

Hvis De, forvænnet som De er ved den yndige Spadsertur gjennem det bløde, drømmende, sydlig-varme Landskab langs Andelven og Vormen med dets changeant-farvede Silkehimmel over Hovedet og dets fløielsbløde Mos under Fødderne — vil tækkes med en norsk Vinterdag, en Skifart og mig, er De hjertelig velkommen. De ser, Veiret er frostklart, og for Skiføret indestaar jeg. Forresten gjør jeg ikke store Løfter: jeg ved ikke engang, om Melkeringen, jeg har at byde, er flødetækket; det er foderknappe Tider, ved De, Fattigfolk maa bruge baade Beit og Bar. Saa mageligt

Skiføre: passende Snelag til Skiløbning. — Melkeringe: fladt Trækar med Melk. — Beit: Ris, friske Kviste til Foder.

[1] Oprindelig bestemt for «Den Constitutionelle», hvis Redaktør A. Munch dengang var, som Svar paa en Artikkel, «En Vandring og et Eventyr», der er indtagen i dette Blads No. 17 & 18, 1844.

som sidst faar De det under ingen Omstændigheder: snart Arm i Arm med Ciceronen, snart recubans sub tegmine fagi! Nei, med Ski paa Benene faar Enhver skjøtte sig selv, saa godt han kan, og en fagus at slænge os under fandt vi ikke, om vi ledte Dalen op og ned. — Altsaa kort og godt: vil De?

«Men hvor gaar saa egentlig Turen hen?»

Det var et forstandigt Spørgsmaal af en Poet. Det fortjener et tilfredsstillende Svar: en Fjerdingsvei indover Heien til Tollek-Nuten, til Gjerulv Tollakssens Stue. Det er, skal De vide, en norsk Sheherezade i Skindbuxer og Kofte, med Tollekniv og Snushorn ved Siden. Jeg tør indestaa Dem for, at han er en af de Ægte, skjønt han mangler «det Kultiverede i Sproget og en vis Elegance i Formen;» «det Sikkre og vist Betegnende» har han derimod, jeg tror i lige saa høi Grad som Anne Marie selv. Og i Ét har Gjerulv bestemt Fortrinnet: han sidder ikke stiv som Anne Marie og hendes Strikkepinde, naar han fortæller; han spiller sine Eventyr. Det er ikke blot Stemmens Modulation og Foredraget, hvormed han kolorerer; Minen, Kroppens Holdning, Armens Gestus, selve Benene med deres Taktslag — Alt er med i Fortællingen. Men Sproget er det jo lidt sørgeligt med; det falder ham

Hei: Fjeldmark, Høislette. — Tollekniv: Kniv at tilskjære Træ med

raat og udannet af Munden som Kampesten, der rape udover en Urd. Jeg har tidt og mangen Gang lagt ham det paa Hjerte og sagt: «Hør, Gjerulv Tollakssen! Du maa ave din Kjæft noget og tale kultiveret og manerligt; vor Herre har ogsaa givet dig en vel stor en — om du snerpede den lidt sammen, saa fløi ikke Ordene nær saa brede ud af den. Der er en Eventyrfortællerske, som heder Annie Marie — kjendte du bare hende!» — Men tror De, han tager sig nær af det?

«Det bliver ikke finere paa Basen!» er det eneste Fyndsvar, jeg faar.

Da nu Annes Mustermärchen kom i Deres Avis, kan De vel vide, jeg blev fornøiet. Jeg greb Bladet og satte op efter Heien, saa jeg ganske aandeløs naaede Tolleknut-Stuen.

«Nu skal du lære, hvorledes du skal stille Snakketøiet dit, Gjerulv,» sagde jeg; «dette har Anne Marie fortalt; hun ved, hvordan hun skal knibe sammen Mundvigerne, hun. Hør nu!» Og jeg til at læse.

Hver Gang jeg standsede og saa paa ham, sagde Gjerulv: «Ja du, det er grovt til fine Regle, det lel!» saa jeg i mit stille Sind tænkte: Hurra, nu er han omvendt. Men da jeg saa op et Sted, sagde han med en Tone, jeg ikke vidste, hvad jeg skulde

Kampesten: Graasten. — rape: glide. — Urd: Skraaning, der bestaar af Klippestykker. — Kjæft: Mund. — Bas: en Ting, som har et Fortrin fremfor andre. — grovt til fine Regle: overmaade vakker Historie.

gjøre af: «Det er lækkert; saa staar der i den fine Blangseflor-Bogen ogsaa!» — og et andet Sted vrængte han ordentlig med Munden — naar De ser den Flab, fatter De først, hvad der kan ligge i en saadan Mimik, — og sagde: «Det har du ikke suget af dit eget Bryst, Anne Marie; det staar — riv i mig! — i Holger Danske.»

Se, slig er han, Herr. Redaktør; De kjøber nu ikke Katten i Sækken — vil De med? De vil. Nu, vær saa artig: her er et Par Ski. Men Tuliuppen maa De lægge af; baade De og den vilde ellers blive efter i Snefannerne.

«Men Skistav —?»

— Er en Luxusvare, som ikke kjendes paa disse Kanter. De kan jo se, at ikke En af Smaagutterne i Bratbakken derborte paa den anden Side Elven bruger Stav, skjønt de have lavet et Hop, høiere end et Hølæs, nederst i Bratningen, og Elven skummer tæt under. Ser De, nu fyger Raden udover den hvide Flade: Én — De tror, han falder? Aa, det har ingen Nød. Hvor djærvt og sikkert han svinger nede ved Elvebredden! To — han taber Ligevægten, mener De, fordi han slaar ud med Armene? Enhver Ekvilibrist bruger jo Balancerstang: det er nu hans. Se, hvor nøiagtig han følger den Førstes Skifar. Tre — ja, han

lækker = smuk. — Flabb = Gab, Mund. — brat = steil. — Skifar = Skispor.

staar vel rank — nu gjælder det — jo, han slap endda med Tabet af Pikluen. Fire, Fem, Sex — saa tæt efter hverandre, at det ser ud, som de stod paa ét Par Ski med tre Baand i. — Nei, endnu et Øiebliks Taalmodighed! Vi maa se, hvad det bliver til med den lille Stakkar, som staar igjen oppe paa Bakken, uvis om han tør vove Løbet eller ei. Havde De som jeg seet det deilige Barneansigt og de dybe, sortbrune Øine nær ved, kunde De ikke komme af Flækken, før De vidste, om han vover Rendet. Tro mig, der banke underlige Følelser bag den ærmekorte, lappede Trøie. Skal han, hvem Skolemesteren hver Dag roser som den flinkeste, enten det kommer an paa «at svare efter Grunden» eller ramse Lektien udenad, som Presten sagde, var den bedste, der stod paa hele Kirkegulvet i Sommer, hvis Navn Provsten spurgte om, da han var her paa Visitats — skal han lade de andre Gutter pege Fingre ad sig for Krysteragtighed? Men — han ved sikkert, han ruller. Se, han skyder den ene Ski frem, han tager Tilløb — nei, han betænker sig, han drager den atter tilbage. Kammeraterne nedenunder, hvor stivt de se op til ham! Hører De deres hoverende Raab? De tro, Spillet alt er vundet, at den Lille, som saa ofte har rendt dem forbi paa andre Rendebaner, her giver tabt.

Piklue: Pikkelhue. — af Flækken: af Stedet. — svare efter Grunden: svare paa Forstandsspørgsmaal. — rulle: tumle, falde.

Tak for jert Haanskrig, Gutter! jeg vidste nok, det hjalp. Han trykker Huen dybere ned i Panden; én, to, tre — der farer han! — Hvad siger De? Der bor Mandshjerte i den vesle Gut. Han vidste sin Skjæbne, De saa, det var Fortvivlelsens Mod. — Nu er han ved Stupet — boms, paa Hovedet og det til Gavns!

«Hvor blev han af?»

Han dukker vel op igjen — se der, tre-fire Alen længre nede. Han ryster sig som Vildanden sine Fjær, naar den kommer op igjen fra Dybet. Huen er borte, men Æren, Æren er reddet; den er nu lige saa skinnende blank som hele Gutten. — Nu, Herr. Redaktør, kan vi gaa. Bare et Ord endnu, mens det er Tid. Træffe vi Tolleknut-Manden i daarligt Humør, faa vi enten slet intet Eventyr eller blot og bart en Frierhistorie; men sikkert er det, at Veien er lang og svare tung. Endnu engang: vil De?

Velan, her altsaa, midt imellem Værkshusene, de støvpudrede Kulhuse til Venstre og Marsovnen til Høire. Den skulde De se i Mørke; den er Dalens Natlampe. Naar den ikke deler Herredømmet med vor Herres deroppe, naar i en kulsort Høstnat Vinden sukker i Heierne og blæser Himlens Skymantel sammen i store Folder — da skulde De se den fra hin fræmspringende Nute. Den

Stup = steil Bakke. — Nute = Bergtop, Bergknaus.

ligner da en uhyre Begfakkel, hvis røde Blus stiger og synker, og ved hver Opluen kaster den en Ildbræm om Skymasserne og derfra et Gjenskin i Elven ned igjennem Dalen.

Vi komme her lige forbi Broenden. Se opad den dybe, triste, kratbevoxte Kløft, hvori Flodsengen ligger. Den er nu for det Meste islagt; kun ved Strykene og Stupene ser De Vand. Der er dog en forunderlig fantastisk Natur i Vandet: nu det ikke kan fange Himlen og Bredderne i sit Speil og synge for de nydelige Blomster paa Randen, bygger det sig ved hver Styrtning glindsende Ishaller med hundrede og atter hundrede Kolonner, som stjæle Lysstraalerne og glimre i alle Farvenuancer. Se engang dette nydelige lille Kapel ved den høire Bred. Oventil samle Søilerne sig i en blaagrøn Kuppel, længere nede skille de sig ad og spille i Blaat og Violet og Gulrødt.

Her op! Forbi det lille hvide Hus, der ligger som en Svalerede klinet til Fjeldet lige over Fossestupet. Skierne i Haanden; her er ingen anden Raad end at stabbe.

Javist, Heien har her en svær Bratning, især naar Sneen naar En op til Lænden. Slaa Næven fast i Grenene; De ser jo, Granerne overalt bøie disse ned mod Dem for at byde Dem Hjælp.

Stryk: Snevring i et Vanddrag med stærk Strøm. — stabbe: t[illegible] pre.

De havde ikke forestillet Dem Veien ubrudt? Ja, at bryde sig Vei er sagtens altid lidt umageligt, Herr. Redaktør; men det er her som ellers: naar man et vist Høidepunkt, angrer man det aldrig. Staa vi først ved Nuten deroppe, stryge vi siden over Snefannerne som Himmelens Fugle. Det maa more Dem, — jeg ved, der er Flyvenatur i Dem. — Nu bare denne Klippe op. Se, hvor smukt den er omvunden af Egekrat: det kryber som Guirlander henad Snetæppet og blinker med sine rødgule Blade i Solstraalerne. Paa Afstand nuancerer dette visne Egeløv mellem det dunkel-grønne Bar og de sorte, nøgne Løvtrær vakkert en hvid vinterlig Hei. De fatter det Symbolske: den norske Klippe omsnoet af visne Egeblade — Tys, det er formastelige Ord!

Se saa, den sværeste Strabads er over. De støner, Sveden rinder Dem ned af Kinderne — ja, jeg har ikke lovet Dem Bedre. Se Dem om, mens vi puste ud! Ak, var her Sommer! Jeg kunde da ret have Lyst af at præsentere Dem denne lune, yndige Dal med dens grønne Forhøininger, der drage sig om den under de mørke Heier indbydende som Græsbænke, med dens blanke Elve og dens kraftige Løvskov. Ja, dens Løvskov, dens Ore, Asper og Birker skulde De se, Herr. Redaktør! Der er en anden Art og Kraft i dem end i eders gulbrune, tyndhaarede Stakler i Kristiania-

Or. Elletræ. — Asp. Espetræ.

Egnen. Og de ved det selv; derfor løfte de sine Bladtelte høiere i Veiret for rigtig at falde i Øinene. — Men lad os ikke tale om Sommeren; det vækker bare Længsler, og Længsel hører ikke til en blaa, blank Vinterdag. Ikke sandt: ogsaa sligt er dette Landskab fagert; der er noget Skjært og Rent ved en saadan Vinterdal og noget Kraftigt og Styrkende i den klare, frostblaa Luft. — De kan grant se, hvorledes Sletten svulmer op i bløde Rundinger paa venstre Side af Storelven, der som et sort, vatret Baand slynger sig ned igjennem den hvide Flade, til den bag Odden med Ét bliver borte i Sneen, som man fortæller, at de afrikanske Floder forsvinde i Sandet. Netop der falder Lilleelven i den. Dennes Leie kan De forfølge opad i hundrede Smaakrumninger imod Vest. Den er nu frossen og tilsneet, og langs dens dybe, hemmelighedsfulde Bredder ser De de sorte Ore-og Birkeholt staa som Filigranarbeide i Sølvgrund. — Den Fordel har Landskabet nu, at det mere bestemt udhæver alle de pyntelige, rødmalede Vaaningshuse, hvormed Bakkerne rundt Dalens Hovedslette ere oversaaede. Ser De der, tvert over Elven, den Klase røde Huse paa den skarptbelyste Skraaning? Hvor Vinduerne glimre i Solstraalerne, hvor de blaa Røgbuer stige smukt op i Luften! Ak, denne blaa Søile fra det snedækte Tag er Røgstøtten, som allerede langt borte viser den trætte Bonde Vei gjennem den vin-

terlige Ørken og forjætter ham Hjemmet, «det han og hans Afkom skal eie», med dets Fred og nøisomme Hygge.

Om den Slæderække, hvoraf den sidste nu svinger om Klippen der dybt nede ved Elveleiet, er en Brudefærd? Hvor kan De for Alvor tro, at en Brudefærd kjører Fod for Fod? Nei, den gaar i et ganske andet Tempo, og desuden vilde De, tænker jeg, lige herop høre Halvor Spillemand, saa ubarmhjertig gnider han løs paa Felen, naar han skurer Bryllupsglæde af den. De kunde snarere falde paa, det var en Ligfærd: det er i alle Fald «sorte Mænd», det eneste Hvide paa dem er Tænderne. Det er Kulkjørere fra Vegaardsheiens Skovmiler. — Men, Herr. Redaktør, vi maa vende os fra dette belivede Landskab; vi maa skovleds mod Nordvest, skal vi naa Gjerulvs Hytte.

De ved, man skal tage Skikken, hvor man kommer; her i den tause Skovørken skal det ikke være godt at snakke for meget, sige gamle Folk; vi gjøre derfor bedst i ogsaa at tie og ene tage Vare paa vort Skiløb. Kun endnu ét Ord: stup ikke af Skierne; Sneen naar her i det Mindste til Halsen. Og nu, Herr. Redaktør, lege vi den norskeste af alle Lege: Klyp i Øre og Kul i Mund — Afsted!

Ser De bag den skovløse Nute Rogen stige

skure: gnide. — skovleds: gjennem Skoven. — Klyp: Knib.

ende i Veiret ligesom fra selve Snehaugen? Den Nute er Tollek-Nuten, det er fra Gjerulv Tollakssens Pibe, Røgen kommer; han er altsaa hjemme.

Vi har ved at bøie op igjennem Daldybene naaet et frit Stade, ikke sandt? Lad os puste ud og se os om, før vi gaa frem til Stuen. Her under den steile Rabbe har jo Snefannen dannet den nydeligste Sofa. Se dog, hvor smukt Rygstødet høiner sig i Midten, hvor Sidestykkerne bøie og runde sig til de eleganteste Snirkler. Puderne ere bløde og Betrækket hvidt, det skal De aldrig negte. Og Furuen der strækker den eneste Gren, den eier, udover til Skjærm, for at ikke Solstraalerne skulle skjære os i Øinene. Vi maa nytte Sædet, Huldren har redet os. Hvem skulde tro, hun var saa à jour med vor Tids Meublement? De finder dog Divanens ene Sidestykke høiere end det andet. Rokokko-Smag, Herr. Redaktør, Rokokko!

Sid nu ned! Saa! Maa jeg byde en Cigar? Ikke sandt: Røgen stiger lige saa muntert mod den klare Vinterhimmel, som i den blomsterkrydrede Luft ved Andelven. Og Heden skal ikke trykke, hvor De nu sidder.

Se engang ud over denne uhyre, vide Sneørk, der dannes af Hei bag Hei, som Øiet trækker til hverandre uden Anelse om de Daldyb med Gaarde og Hytter og Mennesker, der ligge mellem dem.

Rabbe: høi Banke, Jordryg.

De sidste Heier skimre i en blaahvid Fortoning. Men længst i Sydvest, paa begge Sider af den blaaagtige, snudeformede Fjeldryg, se vi en mørkeblaa, bred Strime. Det er Havet. — Hør, Herr. Redaktør! Engang Gjerulv fortalte mig et Eventyr, sagde han: «Ser du Noget nu?» spurgte Hesten. «Ja, nu ser jeg noget blaane langt, langt borte», sagde Gutten; «det ser ud som en liggende Aas.» «Ja, det er et Vand, vi skal over», sagde Hesten. — Det turde jeg ikke bruge; jeg strøg det. Men nu ser De selv, man skal være varsom med Sligt. Kan De, Herr. Redaktør, finde paa et bedre Ord for den blaanende Strime derude?

Hvilken Gravstilhed over den hele, umaadelige Strækning, som her ligger for os! Ikke Lyd eller Tegn til et levende Væsen — ikke et Vindpust engang. Det Eneste, Øret fornemmer, er nu og da Faldet af en Sneklat, som løsner sig fra Grangrenene. — Hvad siger De, Herr. Redaktør: Den, som havde Troldets Syvmils-Støvler at trække paa, naar man skulde i Salonnernes og Soiréernes Glæder, saa man med ét Skrævud atter kunde staa i en saadan kvægende Ensomhed? Om vi bestilte os et Par, siden vi nu alligevel befinde os i Hulderregionen?

De tror, det lønner sig bedre at bruge dem, vi have, op til Hytten. Velan! Men forend vi gaa ind, burde De have seet Tollek-Nuteren; De vil el-

Strime Stribe

lers glo formeget paa ham, og det liker han ikke. Ved De hvad? Kryb bag Kubbeved-Stablen, som staar lige op til Vinduet derhenne, og tit ind; men forsigtig — hører De!

Nu kan De være Gut, saa skal jeg være Hest. Det behøver De ikke at blive altfor stolt af: paa Eventyr-Reiserne ere Hestene altid de klogeste. Altsaa: «Hvad ser De nu?»

«Nu ser jeg en skulderbred, undersætsig liden Tykkert; han sidder paa Peiskrakken i Knæbuxer og Kofte, med Tollekniv og Snushorn, og kløttrer paa en Sørpebøtte.»

«Det er Gjerulv Tollakssen Tollek-Nuten, ham vi skulle have fat i. Ganske rigtigt: han ser ud, som han var ystet sammen», siger Hesten. «Se bedre paa ham — hvordan er Ansigtet?»

«Jeg ser bare det halve, men det er fælt. De graa Maretotter gro næsten ned til Brynene, der krybe som Vidjekrat over Øiehulerne. Der gaa tre dybe Furer tvert over Panden —»

«Det er Skjelnegrøfterne mellem Udmarken og Hjemhagerne, det», siger Hesten. «Se bedre — hvad ser De mer?»

«Jeg ser en skovløs Flænge midt i tykke Udmarken, fra det venstre Øre op til Issen.»

glo: stirre. — like: lide. — Kubbe: Klods, Blok. — Peiskrakk: Bænk ved Skorstenen. — kløttre: snedkre slusket. — Sørpebøtte: Bøtte til Blødfoder. — Maretott: Marelok. — Skjelnegrøft: Grøft, som adskiller to Marker. — Hjemhage: Græsgang nær Gaarden. — Flænge: Rift, Skramme.

«Den Flængen har Gjerulv faaet, engang han luggedes med Bamsen. Han har været Bjørneskytter i gammel Tid», siger Hesten. «Og Næsen?»

«Den er kort og tyk, brunrød af Farve —»

«Ja, Gjerulvs Næse er som Tollekniv-Skaftet hans», siger Hesten. «Men Munden?»

«Du Mads og du Kjælke! Odins Sleipner havde otte Ben, men denne Flab har fire Læber —»

«Det er i samme Hensigt, for at de skulle trave saa meget fortere i Veien», siger Hesten.

«Hver Læbe er delt langsefter ved en dyb Revne — —»

«Ja, den ligner Snittet af en Rullepølse, naar De skjærer den af paa begge Sider af Traaden, som snører den ind», siger Hesten. «Kan De se Mere?»

«Ja, jeg syntes, jeg saa en liden blank Glime under det venstre Øiebryn.»

Au! det er Øiet hans; bare ikke den blanke Glimen har seet Dem. Men det maa forsøges. Der ligger Hestehammen. Lad os gaa ind.

«God dag, god Dag, Gjerulv! Sidder du og — —.»

«Dag igjen! Jo længer det lider paa Dagen, des styggere Folk kommer der — Sid ned!»

«Han har mærket os derude, Herr. Redaktor!

Lugge: drage i Haaret. Glime: Lysning. lider: skride frem (om Tiden).

De ser, hvad Kulør han han er i. Nu nytter ingen Kunster. Vi faa idag ikke Andet end Frierhistorier. — Herren der er en stor Nar efter Eventyr, Gjerulv; det var ham, Anne Marie fortalte for i Sommer. Naa maa du fortælle ham et, og det et rigtig vakket et ogsaa!»

«Herren, ja! Du kan være Herre der, men jeg vil være Herre her, sa' Gjedebukken, han stangede Lars Gjæter udover Berget. — Kan ingen Regler idag, uden én, og den er om Gjenten, da der kom Frier til Gards.»

«Jeg sagde Dem det, Herr. Redaktør. Vi faa tage det, han byder. — Naa, naa da, Gjerulv! Det er godt noget Ben, sagde Fiskeren, han fik en Padde. Kom med Frierhistorien din: «Der var engang» — — Naa videre?»

«Der var engang en Kone, som havde en Datter. Dersom Nogen spørger dig, hvad Kjærringen hedte, kan du sige, du ikke ved det, men Datteren hedte Anne Marie. Hun skulde nu stødt og stadig være saa fin paa det, hun maa vide; det lærte Moderen hende op til fra det, hun ikke var større end som saa, — men det bar nu ikke altid did af, Gudnaa's. Men gifte sig vilde Gjenten gjerne, det var hun ikke for fin til, og saa sagde Moderen hende fore, hvordan hun skulde bære sig ad, naar der kom Frier til Gaards.

stange: støde med Hornene. — stødt: bestandig.

«Naar Frieren kommer, maa du ikke sidde og niglane paa ham alt i Ét», sagde Kjærringen; «men du skal bare kaste et Øie paa ham nu og et da, og derimellem skal du se ned paa Brikken din. Kom ihu det, Dotter min», sagde Kjærringen. «Og saa maa du endelig æde paa Storvis, naar du sidder til Bords med Frieren, og bruge Kniv og Gaffel og ikke alle fem Fingrene; og naar du har ædt fra dig, saa læg Benene vakkert i Kors paa Brikken. Kom ihu det, Dotter min», sagde Kjærringen. «Og saa er der én Ting til», sagde hun; «saalænge Frieren er inde, maa du ikke snakke altfor bredt og ligefrem og rent ud; naar han er til Stedes, skal du **bare tale med halv Mund**. Kom ihu det, Dotter min!» sagde Kjærringen.

Om Lørdagskvælden saa kom Frieren. Det var Gut, som aatte baade Gaard og Grund, og saa kan du nok vide, de diskede op med baade Stegt og Brest og Alt, som godt var, for ham. Først skulde de have Fisk og siden Grisesteg; og Gjenten skulde da sidde lige over for Frieren ved Bordet. Da hun saa havde siddet en Stund og pirket med Kniven og Gaffelen, tog hun ned i Forklædet sit og kastede Noget lige i Synet paa Frieren. Om lidt gjorde hun det samme og saa til at pirke med Gaffelen igjen, og tredje Gangen gjorde hun ligeens.

niglane stirre uophørlig. — Brest Kogt Æggel om Mælken, som fsætter Ost — i Synet i Ansigtet.

«Men Kors, hvad er det, du gjør da, Dotter min?» sagde Kjærringen.

«Aa — da jeg var nede og tælte ind Sauerne i Kvæld, stak jeg ud nogle Saueøine —» sagde Gjenten og saa ned paa Brikken sin; «jeg vilde have dem og kaste et Øie nu og et da paa Frieren, som Mor sagde.»

Haa, haa! tænkte Frieren.

Da saa Gjenten havde spist fra sig, heldte hun Stolen bagover og lagde begge Benene sine i Kors paa Tallerkenen.

«Bevar's da, Dotter min; jeg mener, du ikke er rigtig i Haatten, jeg! Hvad vil du med Benene paa Bordet, du, som stødt pleier bære dig saa vakker ad da?» sagde Kjærringen.

«Nu har jeg spist fra mig, derfor lægger jeg Benene i Kors paa Brikken, som Mor har sagt —» sagde Anne Marie. Men da hun huskede efter, hvordan Moderen havde taget i Veien, kunde hun nok skjønne, hun havde gjort Noget, som galt var, og saa skulde hun da skynde sig at faa Benene ned igjen. Saa væltede Stolen bagover med hende.

Haa, haa! tænkte Frieren igjen.

Saa skulde hun ud i Kjøkkenet efter Grisestegen. Men der var én Ting, hun ikke vidste rigtig Greie paa, og med det Samme kom hun ihu det, Moderen havde sagt hende om at tale med halv Mund.

Sau: Faar. — i Haatten: i Hovedet. — Greie: Rede.

Hun gløttede da paa Kjøkkendøren, stak Hovedet ind og klypte sammen Munden med Fingrene og raabte: «Mor! skal jeg skjære Rumpen af Grisen?»

Haa, haa! sagde Frieren ganske høit, og dermed takkede han for sig, bød Velleve og strøg paa Døren det Forteste, han vandt.»

«Men Gjenten, Gjerulv! Gjenten? Hvordan blev det med hende?«

«Aa, fik hun ikke Frier, maatte hun enda være glad», sagde Gjerulv, «for hun havde da talt med halv Mund.» Og dermed spyttede han Tobaksskraaen langt bort over Gulvet.

«Aa Herr. Redaktør! Det er det Samme som punctum finale. Lad os sige Farvel og gaa. Melkeringe er her idag ikke at tænke paa.»

gløtte: aabne paa Klem. — **Velleve**: Levvel.

Besøg i et Bondebryllup.

(1847.)

Vi glede i en brændende Middagshede op ad Tinnsøen. Den laa blank og blaa, ei engang det sagteste Vindpust rørte sig, og Alt om os var nedsænket i en døsig Stilhed, hvor ingen Lyd hørtes, ingen Bevægelse var at opdage. Hele Naturen nød sin Middagshvile. Paa Birkekvistene, hvormed Bagstavnen var belagt, strakte min Reisefælle og jeg os i tung Døsighed og gad med Nød og Neppe gispe. Selv Bladene paa de bløde Smaakviske under os syntes at trykkes af den lumre Hede og glemte rent at dufte. Men man har heller ingen Forestilling om det «Skjin» — som Dølen kalder det —, der kan ophede en slig af Fjeldvægge indestængt Indsø, uden man har forsøgt det. Fra Luft og Vand og de opglødede Klippeblokke udvikler der sig en Hede og Lummerhed over al Maade. Tjæren fra Baadbordene flod omkap med Sveden fra Rorskarlenes Ansigter. Karlene alene syntes ikke

Baadbord — Baadplanker.

at mærke, at det var varmt: med kraftige, sikkre Aaretag førte de Baaden frem, saa det fossede om Forstavnen. Kun naar de lod Aarerne hvile for med Skjorteærmen at tørre sig den strømmende Sved af Panden, gled Baaden med mindsket Fart, og strax blev Heden dobbelt trykkende, fordi den lille Luftning, Farten foraarsagede, ophørte at vifte os Kjøling.

Under et sligt lidet Ophold gjorde den ene af Karlene, Øistein, Sønnen paa Skiftet Haakenæs, den Bemærkning: «at dem sagtens blei vaska i Bryllupsgaren uppi Bøgrænné mæ i slik Værme. Dæ leite aa svinge Jentunn' i Springaren, naar dæ æ slik Heta, Kar», sagde han til min Reisefælle, der laa ham nærmest; «fe dæ stænd no ein Hetagufs taa Jentunn' mæ, naar dem æ vene», lagde han til med et polisk Smil.

«Er der Bryllup her i Nærheden?» spurgte vi begge paa én Gang.

«Ikke netop saa nær ved», forklarede Øistein; «der kan vel være en halv Mil over til Østbygden, og saa er der en snau Fjerding at gaa derfra op til Bøgrænden.» «Derover, derover!» raabte vi i Munden paa hinanden. Øistein var strax villig til at følge med og indføre os i Bryllupsgaarden; hans Broder, Olav, var Spillemand i Laget, han havde nu alt spillet paa fjerde Dagen; de vilde just synes,

Hetagufs: varm Luftning; snau: knap.

det var gildt, at der kom Fremmankarar, mente han. Men da vi nu vare lige ved Haakenæs-Odden, troede han, det var fornuftigt, at vi først svingede indom der for at faa Lidt at leve af. Det lode vi os ikke sige to Gange; men saa hurtigt det var gjørligt at faa Spegelaaret tygget ned, satte vi os atter i Baaden. Medens vi utaalmodigt ventede — thi Øistein gav sig god Tid med at øse Baaden og lægge Tofterne til Rette — kom hans gamle Moder ganske andpusten løbende efter os ned til Stranden, og raabte allerede paa langt Hold, at vi endelig maatte bie. Vi troede, den Gamle var bange for at hun ei skulde faa Betaling for det nydte Maaltid, som vi ved vor Tilbagekomst havde tænkt at afgjøre; men det viste sig, at hendes Ængstelse havde ganske andre Grunde. Hun begyndte paa det mest Indtrængende at formane Sønnen til for Guds Skyld ikke at gaa ind i Bryllupsgaarden, han, som ikke var buden; det vilde være stor dødelig Synd og Skam, forsikkrede hun.

«Meina du dæ?» svarede Øistein lakonisk; han stødte fra Land, og under en Skylregn af moderlige Paamindelser og Formaninger om at vise Folkeskik og ikke «snika» sig ind i Bryllupsstuen, tøiede han ud det Bedste, han var istand til, og var

Fremmankar: Fremmedkarl. — andpusten: stakaandet. — tøie: strække.

snart udenfor Tilraabsvidde. «No bli ho vel lei dæ!» sagde han rolig og minkede Aaretagenes Kraft.

Vi gjorde ikke lang Vei over Søen; inden en kort Time vare vi landstegne paa Østbygden og efter en anstrengende Marsch opad steile Skraaninger, hvor Gaardene ligge som paa flakkere Terrasser, den ene over den anden, naaede vi op imod Bryllupsgaarden, fra hvilken vi nu kun adskiltes ved en liden Birkeli. Under denne vor Gang havde Øistein af og til standset og lyttet; nu stod han atter stille og lyttede skarpt. Derpaa yttrede han Frygt for, at Bryllupslaget kanské alt var forbi, siden han hverken hørte «Fele eller Mandsmaal»; men en Karl, vi mødte, og hvem Øistein forespurgte sig hos, gav den trøstelige Besked at «dem tura like villt i Bryllupsgaré.» Vi fortsatte vor Gang, og snart stode vi tæt udenfor Gaardens Tun.

Her saa det ingenlunde meget livligt ud. Høist en sex, otte Mennesker slentrede om paa Tunet; de løftede alle som paa et Kommandoord Haanden over Brynet, saasnart de bleve os vàr, og begyndte at glo paa os. Men i den korte Tid, vi behovede for ad Gangstien gjennem det frodige, alenhøie Græs at bøie om Staburet, var imidlertid allerede en hel Flok kommen ud, og hele Svalens Aabning fyldtes med tittende Kvindeansigter. Øistein gik efter et

lei: kjed af. — Fele: Violin. — Tun: Gaardsrum mellem Husene. — Stabur: Stolpebod.

almindeligt: «Goddag! no ha me eit mærgjeli Skjin», hen til den ene af Karlene og, idet han tog ham i Næven og hilste, sagde han, at han nok havde et Par Fremmankarar med, som havde «Moro te sjaa Bryllupslagje.» Derpaa talte han endnu med halvhviskende Stemme et Par Ord, som jeg har Grund til at antage for en yderligere Anbefaling; thi af det, han fremførte, kunde jeg tydeligt skjelne: «fine Fanter.» «Dæ er'n Olav Brudgom», lød derpaa hans Præsentation, i det han vendte sig til os. Vi hilste paa Olav, som tog os i Haanden, takkede os med trohjertig Naivitet for Sidst og bad os være velkomne. Ved hans Side stod en virkelig deilig Gjente paa en sytten, atten Aar: hun var blond, havde fine, for en Bondepige næsten tendre Træk og dybe blaa Øine, og hele hendes Væsen aandede den friske Oprindelighed, som er disse Naturbørn egen og som giver dem en forunderlig Reflektions-Sikkerhed, ja jeg kunde have Lyst til at sige en vis Overlegenhed ligeover for de saakaldte Dannede. Jeg gav hende Haanden til Hilsen. «Det kan ikke feile, at du, som er den veneste Gjente i Laget, er Bruden», sagde jeg, «jeg ønsker til Lykke.» Det var yndigt at se hendes Forvirring over min Feiltagelse; hun overgjødes med det deiligste Rødt lige op til Panden, rev Haanden til sig med et halv undseligt, halv skjælmsk Blik og med de Ord: «Æ

mærgjeli Skjin = overordentlig Hede.

du galen, Kar!» smuttede hun ind imellem de andre. «Du gjore Gjenta blug; dæ va ho Ingjebjørg Syste mi», sagde Brudgommen med en godmodig Latter.

Han førte os derpaa gjennem den stimende, stimlende Gjentehob, der stod paa Udkig i Svalen, ind i Stuen. Da vi traadte ind her, blev det os let at raade den Gaade, hvorfor der var saa stille ude paa Tunet; man sad til Bords, der spistes til Nuns. Paa begge Sider af det lange Træbord, som var bugnende besat med Smørspand, Fenaknoker, Brødlever, Flødegrødtruge og alt hvad godt og lækkert der kan hentes fra Dølens Stabur og Støl, sad Gjæsterne, omtrent en sexti, saa tæt bænkede, at der skulde en sjelden Lethed i at sno og vende sig, men først og sidst en hjertelig Madhu for at faa en Bid op til Munden. Det var mod Enden af Nunsmaalet, at vi kom ind. Talen var støiende, Fnis og Latter lød fra den ene Bordende til den anden saa det rungede i Vægge og Loft. Men da vi hilste, blev der med Ét stille i Stuen: Grødskeerne standsede paa Halvveien, de tyggende Kjæver gik istaa, de dryge saftige Vittigheder brast tversover; alle Hoveder dreiede sig mod os, og Nysgjerrighed, Forundring, ja Forbauselse stod at læse paa alle Ansigter. Der levnedes os dog ikke lang Tid

Blug: Bly. — Nun: Mellemmad. — Fenaknoke: Faarelaar. — Brødlev: Fladbrød. — Støl: Sæterplads. [illegible]

til dette Skue: Brndgommen kom med et Sølvbæger, rundt om behængt med forgyldte, dinglende Blade, som paa Gjenternes Bringesøljer, og kredentsede os Velkomstskaalen ved selv at drikke os til. Her hjalp Intet, en Slurk og det en god Slurk af Finkelen maatte ned. Derpaa traadte Kjøgemesteren hen til os med Ølbollen; han holdt en salvelsesfuld Velkomsttale, hvori han berettede, at «dei fremmande Kara, skulle vara velkomne i Bryllupsstugo som han Josef ved Kong Faraos Hof», og rakte os Bollen; der maatte drikkes og atter drikkes en tre, fire Gange. Saa vare vi virkelige Gjæster i Laget: vi havde drukket Brudgommens Øl og sat hans Bæger til Munden.

Men al Madhu var forgaaet de øvrige Gjæster; de havde mere Lyst til at give sig i Kast med os, og den Ene vendte sig fra Bordet efter den Anden; jeg tror, Kjøgemesteren selv glemte at læse Bordbøn. Alle, Gamle og Unge, stimlede om os, og vi maatte paa kryds og kvær gjøre Rede og Rigtighed for, hvem og hvorfra vi vare, hvor vi skulde hen, hvad vi reiste efter, og jeg ved ikke Alt. Men da de i disse Henseender vare nogenledes stillede tilfreds, vidste de heller ikke Alt, de vilde gjøre for at more og underholde os. De spurgte af sig selv, om vi ikke vilde se Bruden i hele hendes Stads; det var fjerde Bryllupsdag, og Hoved-

Brin søljc: Bryst-Sølvspænde.

tøiet var for længe siden aflagt. Vi havde naturligvis intet bedre Ønske, og strax ledede et Par af Brudekonerne hende ud paa Staburet for at klæde hende i hele hendes Pomp. Imidlertid nøde vore Reisevæsker den fortjente Beundring af Mandfolkene, medens Gjenterne skoptiserede over vore graa, bredskyggede Hatte; »Karann' ser ikkje saa olme ut, at dem tar ganga me Spjeld», sagde En af dem.

Øistein kom hen til os og forestillede os sin Broder, Olav Spillemand, som gik med Felen i den ene og Buen i den anden Haand; paa vor Opfordring begyndte han strax at stryge en Springar, og Dandsen begyndte. Det var morsomt nok at se denne Balsalon. Midt paa Stuegulvet, hvor nu Alt, som krybe og gaa kunde, var stimlet sammen, aabnede Dandserne, idet de ledede Gjenterne ved Haanden bag sig, ved Stød og Puf, ledsagede snart af en Vittighed, snart af et kipent Spræt, en fri liden rund Plads, paa omtrent to Alens Diameter. Her manøvrerede tre, fire Dandsere med sine Damer. I Springaren leder Svenden først sin Gjente ved Haanden bag sig, han træder Dandsen med kipne Slæng og dygtige Tramp i Gulvet, hver Gang det akcentuerede Buestrøg høres, hun med korte, trippende Skridt og bly nedslagne Øine. Paa denne Maade kredse Parrene det ene efter det andet nogle

Væske = Randsel. — Spjeld = Bræt for Panden. — kipen = vilter. — Spræt = Spring.

Gange rundt. Derpaa snurrer Dandseren, holdende Pigens Haand høit i Veiret, sin Dandserinde rundt som en Top, idet han selv, staaende paa samme Plet, dreier sig langsommere efter Felens Takt. Nu fører han atter nogle Gange sin Gjente omkring Kredsen bag sig; saa slaar han begge Arme om hendes Liv, hun lægger Hænderne over hans Skuldre, og de cirkle i en hvirvlende Runddands. Er det en rask Karl, og synes han om sin Dandserinde, løfter han hende under denne høit over Tilskuernes Hoveder op under Loftsbjælkerne, og sætter hende atter med et: «Hei daa Margit!» «Staa deg Ragne!» o. s. v. ned paa Gulvet, saa Skjørterne bruse hende op over Knæet. Imidlertid skulde man ikke her faa meget af Dandsen at se, selv om det lykkedes at aabne sig en liden Gløtte gjennem den tæt sammenstuvede Menneskemasse; thi strax ved de første Svingninger stod Stuen i én Støvsky, af hvis Hvirvler man skimtede snart et Hoved, snart en Arm, snart en halv Gjente, naar hun med Hujen hævedes af sin Dandser.

Da den første Dands var tilende, leverede vi vore Spillepenge til den fagre Ingebjørg, med Bøn om at give Spillemanden dem. Han lod ingenlunde til at have noget mod at tage dem af hendes Haand. «Eg meina, eg tæk Næven mæ», sagde han beleven.

Felen taug, og Støvskyen havde lagt sig; da

Gløtte: Kighul, Aabning. — tæk: tager.

splittedes Klyngen af et Par vældige Næver, saa Karle og Kvinder ravede til begge Sider, og med de Ord: «otor Vægjen! her æ'n Stor-Olav sjøl!» stod denne midt paa Gulvet i ét Sprang. Det var en høi, bredskuldret Karl, der saa ud, som om han var ystet sammen; han havde et raat, grovt Ansigt, som nu, opsvulmet af Svir og Nattevaagen, saa næsten væmmeligt ud. Han gjorde et Par Slæng med Overkroppen, der skulde betyde Kraftfylde, men som ligesaameget var et Middel til at gjenvinde Balancen efter det voldsomme Spring ind i Kredsen. Nu stod han et Øieblik tung og dorsk, derpaa sang han med en Stemme, saa det bragede i Stuens Vægge:

«Aa spel no Spelmand, læt Fela laate,
No vi me danse, no æ me kaate;
Aa spel no Spelman, gje Fela Klang,
No vi me danse aa sleppe fram.

Aa spel no Spelmand, aa spela Springar,
No ska me danse aa gjera Svingar;
No ska me danse som Bukkekje,
Fe me æ 'kje sprængde i nokon Le.»

ystet sammen — æltet sammen. — læt Fela laate, lad Violinen lyde. — kaate, lystige. — Bukkekje, Bukkekid. — Fe me æ 'kje: for vi er ikke.

Han rev til sig en Gjente. «No ska du faa prøve ein Slæng mæ 'n Lian-Olav sjøl!» raabte han, og det er sikkert, hun fik prøve Slængen. Snart stod Stuen atter i en Røg, og kun nu og da saaes Stor-Olavs Ben, naar han med hujende Hvin gjorde et Kast over sin Dandserindes Arm.

Men det var ikke til at holde ud inde i den dampende Stue; man tænke sig dens Luft i tre, fire og tyve Graders Hede! Vi maatte ud paa Tunet. Derop blev just i dette Øieblik Bruden ledet af de tvende Koner. Hun saa besynderlig ud, nu hun var indklædt i hele den brudelige Stads og Pragt: hun bar mindst sine tolv Stakker, den ene udenpaa den anden, og havde mere Lighed med en vandrende Høsaate end med et Fruentimmer. Nu var hun tillige iført Trøie; da vi kom, gik hun som de øvrige Kvinder i de skinnende hvide Linnedærmer, der altid giver Fjeldpigen et pynteligt, propert Udseende og vækker Forestillingen om noget indre Rent. Paa Hovedet havde hun nu Brudeinsigniet, en med Silkebaand af de mest skrigende Farver omviklet Mandshat, fra øverst til nederst behængt med Sølv-Dingeldangel: Søljer, Spænder o. s. v. Dette Diadem sad formedelst Haarfletningernes Rigdom øverst paa hendes Isse, og hun turde neppe bevæge Hovedet for ikke at miste det. Desuden fordrer Høviskhed, at Bruden gaar stiv og strunk som en

Kast: Spring høit i Veiret. — Stakk: Skjørt. — Høsaate: Hostak.

Automat mellem de Øvrige. Hun turde ikke slaa Øinene op, turde ikke drage paa Smilebaandet eller bevæge Munden uden til Ja og Nei — al yderligere Livlighed vilde stridt mod god Tone. Da det ryg-tedes inde i Brudehuset, at Bruden i fuld Pomp stod ude paa Tunet, væltede det hele Bryllupslag ud, og snart begyndte Dandsen her endnu almindeligere og livligere end forhen inde. Heller ikke var det første Gang, man benyttede Græsbakken til Dandsegulv, kunde man se; en vid Kreds, hvor Græsset var afslidt til den sorte Muld, betegnede Pladsen for de foregaaende Dages Lystighed.

Dette høitliggende Gaardstun gav nu et virkelig interessant Skue: i Forgrunden de om de Dandsende staaende, siddende og liggende Grupper af friske Døler og Dølegjenter i deres raske, mangefarvede Nationaldragter, — saa de paa bratte Skrænter hængende Birkelier, som i steile Styrtninger kastede sig ned mod Tinnsøen, — derpaa Søens Flade, der, spillende og glimrende i Eftermiddags-Solens sidste Straaler, bredte sig vestover mod Haakenæs, hvor Synskredsen lukkedes af biaalige, i duftig Ølrøg svømmende Fjelde. Kastede man sig ned paa Tunet, forsvandt Mellemgrunden ganske, og hine mildtfortonede Fjelde bleve trukne som et Rækværk om selve Dandsepladsen. Jeg havde just, for ikke at afdrages fra Grupperne, foretaget

Ølrøg: Dunster i varmt Vejr.

dette Experiment, da Stor-Olav sprat ud af Stuen, hvor Ølbollen hidtil havde fængslet ham. Han slog et smeldende Smek med Tungen, skakkede paa Nakken, og før jeg vidste et Ord af det, gjorde han, idet han knepsede med begge Næverne, et Rundkast lige over mit Hoved ind imellem de Dandsende.

«No kann du segja te dem i Kristian, at du hæv' set den digre Tinndalshauken fluge ivi deg», sagde han, idet han vendte Hovedet halvt om til mig. «Ja diger nok er han, men lad se, om han kan flakse med Vingerne. Dands en Halling!» sagde jeg. «Dæ æ høgt te dem blaa Raftann' i Stugulofte her, Kar. Eg tænkje mest, ikkje Stor-Olav sjøl tæk dem», svarede han, axlende paa sig, og gloede op i den blaa Himmel. «Skur ein Halling taa Fela di; men 'en maa væra livanes, fe dæ æ'n Stor-Olav, ska spænne ette Skjyflokjin!» raabte han til Spillemanden. Denne gned med korte kraftige Strøg, af og til med Klunk over alle Strængene og med Slag af Buen paa begge Sider af Felestallen, den bekjendte Dandserythmus, hvortil man i Hallingdal har sat Ordene:

skakke paa: sætte skjæv. — Rundkast: Luftspring. — diger: svær. — Hauk: Høg. — Raft: Spærreværk. — axlende paa sig: trækkende paa Skuldrene. — skure: gnide. — spænne ette Skjyflokjin: sparke efter Skyerne. — Felestall: Træstykket, hvorpaa Strengene hviler.

Rotneims-Knut! Rotneims-Knut!
Dæ finns ikkje Gut,
Som jagar'n ut!

Men Stor-Olav var en mere spræk end let og behændig Dandser; desuden var han langt ud over det Stadium af Rusen, der ildner og beliver. Han udviklede under sin Dands en uhyre Muskelkraft, men Livlighed og Sikkerhed manglede ham. Hver Gang han hujende svang sig i Veiret, saa jeg, i min Synslinje, hvor jeg laa paa Græsbakken, ikke bare Fødderne, men halve Karlen mod Himlen over de fjerne Fjelde, og paa en Maade kunde han da siges at have spændt »dei blaa Raftann«. Men Hovedet var tungt af Øl og Brændevin, derfor søgte Overkroppen hver Gang Jorden før Benene, og han dunkede i Bakken, saa der gik et lidet Jordskjælv. Man skulde tro, han havde slaaet sig sønder og sammen; men disse Klap af den moderlige Jord lod kun til at elektrisere ham. Liggende udstrakt paa Ryggen slog han, uden at støtte eller hjælpe med Armene, Fodsaalerne i Marken, og stod med Anstrængelse af hele sin frygtelige Muskelkraft atter paa Benene. Disse seierrige Spring efter Faldet vare uden Sammenligning det Bedste i hans Dands og lønnedes stedse med jublende Beundringsraab. »Eg veit 'kje, hoss dæ æ«, sagde han, da han træt og

spræk – vilter.

sveddryppende kastede sig paa Bakken ved min Side. «Dæ æ, liksom ein Fjeldnat sat i Huve paa meg. Naar eg spænne Føtann' upp, vi Skallin i Bakkjin. Veit du noko Raa fe dæ, Kar?» «Drik et Par Boller til, saa gaar ikke Benene fra Hovedet», svarede jeg.

Endnu et Par Dandsere viste sig. Skjønt deres hele Dands var lettere og livligere, og Kastene, især den Enes, vare runde og sikkre, fulgtes de dog langt fra med den Opmærksomhed og Deltagelse som Stor-Olavs.

Jeg spurgte om de ikke pleiede at «stevjast» i Bryllupslagene. «Hæv du høyrt gjiti dæ?» sagde Brudgommen.

Jeg bekræftede dette og lagde til, at jeg havde hørt Stevkampe et Par Gange før, men at det vilde more mig overordentlig at faa høre en her med. Brudgommen beklagede, at Knut Stubbebraaten allerede var gaaet hjem; «han er den bedste Stever vidt og bredt omkring», forsikkrede han; «Stevene pulre ud af ham som Ærter af en Tøndesæk, naar du løser op Baandet.» «Men Stor-Olav kan Stev, det har jeg alt hørt», sagde jeg og vendte Blikket mod denne. «Aa, jeg bræger værre end en Gjed, jeg; men vil Far min svare, kan vi sagtens nappes et Tag», svarede Olav. Jeg var ikke længe om at faa Faderen fat. Han dannede den bestemteste

Fjeldnat = Bjergknold. — gjiti = omtalt.

Modsætning til Sønnen. Han var en liden spædlemmet Mand med et magert, veirbrunt, skarptegnet Ansigt, smale indknebne Læber, om hvilke et spydigt Grin spillede, og smaa, glimtende, graagrønne Øine. Efter de hvidsprængte Haar at dømme, maatte han være inde i de Sexti. Han kaldtes til Skjelne fra Sønnen «Vesle-Lians-Olav.» Under hele Stevkampen stod han, saalænge Modstanderen sang sit Stev, let foroverbøiet, med den høire Haand i Barmen, den knyttede venstre af og til løftet op for Panden, ligesom for at knuge den Spids, som skulde sendes Sønnen, tæt sammen i den korte Stevstrofe. Medens han sang, hævede han Hovedet, og saa stivt paa sin Modkjæmper med et æggende, tilintetgjørende Smil, der trak hans Mundvige dybt nedad. Selve Stemmen havde en mørk, haanlig Klang. Det var mig strax klart, at baade Fader og Søn af Hjertet undte hinanden de Komplimenter, de vexelvis gave.

Man har en dobbelt Stevmelodi: en ældre, den saakaldte «Draumkvæ-Tonen», en dyb, gribende Melodi af Kjæmpevisens Karakter, der nu kun benyttes af ældre Folk, og en nyere lettere, som med en liden Forandring i de forskjellige Bygdelag, nu næsten udelukkende bruges. Vesle-Olav indledede Kampen med følgende Stev, lagt til den gamle Melodi:

vesle lille

«Staven stænd i Førstugo,
Æ brænd i baaé Ender,
Den ska ivi Nakkjin din,
Om du inkje Steve vende.»

Men Stor-Olav forstod Knebet; den Gamle vilde lokke ham ind paa det ældre Versschema, som for ham var et fremmed Felt, hvor han nødvendig maatte have tyndt Forraad, og hvor han, om han nødedes til Improvisation, høist vanskelig kunde fylde Hullet. Han svarede derfor i den nye Stevmelodi:

«Aa vi du stevjas mæ meg om Kvelden,
Du veit 'kje taa, før du sit paa Elden;
Eg ser, du sigta paa Haatten min,
Men du veit 'kje taa, før eg sit i din.»

Endnu engang prøvede den Gamle samme Kneb; han sang:

»Der stænd ei Bjørk i Blyko-Tone,
Ho æ vøxi op tor Roto —
Aa den, som stevjas vi mæ meg,
Han maa stande vel paa Foto.»

«Dæ hjølp inkje, Gamle-Radden!» sagde Stor-Olav. «Du hæv nok Moro taa faa me te Nea-Nok.

du veit 'kje taa, du ved ikke Ordet af. — Haatt Haartop. — tor Roto af Rode. — Nea-Nok Sidstemand.

Men Nea-Nok vi me inkje heite,
Før ska me prøvas ei litol Beite,
Me ska prøvas aa draga Krok,
Saa ska me sjaa, ko bli Nea-Nok.

Kjæm du ihug Briskepaaken, me nappas om paa Lian-Garen ifjor?» lagde han tirrende til.

Der for en mørk Skygning over den Gamles Ansigt, han fortrak Munden til et bittert, haanende Grin, og kvad i den ny Stevmelodis raskere Takt:

«Aa vi æ Kjæften som tomme Baasa,
Aa Oré rauta som Kjyr i Aasa —
Oré rautanes, Kjæften vi —
Slik hæv du voré, aa slik du bli!»

Sønnen slog en Latter op, spyttende Skraaen langt henad Tunet, saa paa Faderen og sang:

«Aa inkje tar du staa her aa gapa,
Den svarte Katten, han æ din Papa,
Den svarte Kjætta, ho æ di Mor
Den kvite Kjuklingen æ din Bror.»

«Agte deg, Kar! Fær en Olav, Son min, høyre dæ, gjæng en ette Briskepaaken», sagde den Gamle og saa sig om med forstilt Forskrækkelse. «Han bli lite i Slægt mæ Kjætta aa Kjuklingen han au dæ.

ei litol Beite = en liden Stund. — Briskepaak = Enebærkjæp. — raute = brøle. — tar = behøver. — Kjætta = Hunkat. — Kjukling = Kylling. — au = ogsaa.

Men du, som æ naa saa go te rime,
Du skulde ha deg ei Naasaagrime,
Aa den sku vara taa Katteskjinn,
Aa alle Klørne sku vende ind.»

Det syntes virkelig, som om den besynderlige Kapsun var gleden Stor-Olav over Munden, som om han allerede følte de hvasse Klør; han begyndte paa et Stev:

«Aa kaat og lettliva hæv eg voré,
Aa Beiné hæv eg saa lysti boré» —

men Stevets Slutningslinjer kunde han ikke finde. Han gjentog de samme Ord endnu et Par Gange, han anspændte sin døsige Tanke, saa hvert Træk i hans Ansigt fordreiedes, men forgjæves. «Æ daa! Eg æ for drukjin, Kar!» sagde han til mig.

«Eg lyt hjølpe deg, Son min!» sagde den Gamle faderlig; «eg ska ende Steve:

Aa kaat aa lettliva hæv du voré,
Aa Beiné hæv du saa lysti boré —
Aa Beiné upp aa Kjæften ne,
Jussom eit gapanes Brændvins-Tre.»

Hele Kredsen lo, og en rask Tøs sang, idet hun kaut skottede hen til Stor-Olav:

Naasaagrime: Baand om Næsen som paa Heste. — taa: af. — lettliva: livsglad, livlig. — voré: været. — boré: baaret. — lyt: faar.

«Tvi, slike Guta vi me 'kje eige,
Men me ska setja dei ut paa Leige,
Aa me ska setja dei ut paa Ra —
Ein Skjilling Tjuge saa vi me ha.»

Men nu brast Næsegrimen, og endnu medens Gjenten høstede Kredsens Bifaldslatter, begyndte Olav, idet han dreiede Hovedet om til hende:

«Aa vi du fri te ho Margit Taje,
Saa maa du stase deg reint taa Lagje;
Aa fysste kjysse ho aa ta ho i Fang,
Aa sea stryke ho endelangs.»

Olav spillede Latteren over paa sin Side, men Margit slap dog snart af sin Forlegenhed. En liden hvidhaaret Gut reiste Benene i Veiret, og idet han selv sang en Hallingslaat, gik han, med alle Slags Slæng og Kropvridninger, Dandsepladsen rundt paa Hænderne; istedenfor Kast stod han paa Hovedet midt paa Pladsen og sprællede i Benene. Han gjorde nu Krav paa Alles Opmærksomhed.

Jeg søgte at formaa Gjenterne til at deltage i Stevjingen. Alle undskyldte sig og henviste mig til Ingebjørg, for hun har «grovt te fine Maal» sagde de. Men det var først ved de mest indstændige Anmodninger, ja efter den mest nærgaaende Noden,

taa Lagje = over al Maade. — Fang = Skjød. — sea = siden. — grovt te fine Maal = meget smuk Stemme.

hvori hele Klyngen understøttede mig, at Ingebjørg gav efter; og hun begyndte med en naturlig frisk og blød Stemme, som dog endnu laa under for Undseelsens Tryk, i de Stevmelodien eiendommelige Sløifninger og med den næsten endeløse Holden paa sidste Tone:

«Aa vi du hava meg te aa kvæa?
Dæ ska eg gjera me Hjertens Glæa.
Aa eg ska kvæa saa vent fe deg,
At du ska gløyme deg sjav og meg.»

Det lod ellers til, at der var Maade med hendes «Hjertens Glæde;» thi hun sad der blussende rød, saa stivt ned for sig og pillede paa sit Skjørt. Skraat over for hende paa den anden Side af Ringen stod en høi, smuk Tinndøl med et raskt, djærvt tilskaaret Ansigt og dybe sortbrune Øine. Hans Dragt var net, men Bringesøljernes ringe Antal vidnede om, at han ei hørte til de Rigere i Bygden. Da Ingebjørgs Stev var ude, saa han paa hende med et Blik, som ikke kunde mistydes, lettede Hatten lidt op fra de brune Haar og sendte hende med sikker, klangfuld Stemme følgende Svar:

«Den vesle Gjenta, eg hæv meg agta,
Vel æ ho klædd aa fint æ ho fagta,

ven: smuk. — gløyme: glemme. — sjav: selv. — agta: udseet. — fint æ ho fagta: smukke Lader har hun.

Aa Prisen bær ho i Mængdevis —
Dæ æ knapt, ho finns her i Bygdé slik.»

Denne Røst havde Magt; Pigens Undseelse var med Ét borte og hun sang af fuldtaandende Bryst, idet hun fæstede Øinene paa Karlen:

«Aa høge Hatta paa kaute Kara,
Dem hælt eg bære, hell dem ha' Gara —
Aa høge Hatta aa staute Or,
Dem hælt eg bære, hell dem ha' Jor.»

Han svarede:

«Me vi 'kje hava dem Store aa Fæle,
Dem tar saa mykji i Sko aa Klæé;
Men me vi hava dem Fine aa Smaa,
Som æ knotteli skjæra Klæé paa.»

Der laa heri en forunderlig naivt udtalt Erkjendelse af Ingebjørgs ranke, lette Væxt og bløde, fine Former. Hun svarede med endnu større Naivitet:

«Haat hjølpe dæ, hava Gar aa Grunna,
Sku me komma dit, som me inkje unne?
Haat hjølpe dæ, hava Mark aa Eng,
Sku me gange graatan's kvar Kvæld aat Seng?»

kaut: rask, kjæk. — **halda bære**: anse for bedre. — **hell**: end. — **knotteli**: lilden og net. — **haat**: hvad. — **unne**: lide sig, trives. — **graatans**: grædende.

Han:

«I Skog aa Mark aa i grøne Lié
Der hæv eg jamle paa Gjenta bié,
Der hæv eg bié saa maang ein Gaang —
Eg tytt, dæ va Moro, naar Fugla saang!»

Hun:

«Saa titt, eg somna, saa titt eg vakna,
Saa æ dæ Guten min, som eg sakna —
Saa titt eg somna, saa drøyme eg,
At den vene Guten kjem att te meg.»

Han:

«Aa Gjenta mi ho æ no saa fine,
At Solé maa 'kje paa hennar skjine:
Augo dem æ ljoseblaa,
Kvitlet æ ho au utapaa.»

Hun:

«Forældré ska inkje Bonné negte,
Naar Kjærleheité ho bli saa stærke,
Aa negte Bonné dæ ska dem ei —
Dem kann av Kjærleheit gjenne døy!»

Der var i Pigens Foredrag en saa dyb-vemodig Blødhed og Inderlighed, at jeg i dette Øieblik næsten troede paa Muligheden af Strofens Indhold.

somna: falde i Søvn. — sakna: savne. — kjæm att: kommer tilbage. — Auga: Øie. — kvitlet: hvid, hvidladen. — Bonné: Børnene

Det var mig klart, at for Ingebjørg var i denne Stund kun Gudleik tilstede af den hele store Folkeklynge; hun saa og hørte Ingen uden ham. Alle de Øvrige havde ogsaa forholdt sig tause og lyttende ved denne Vexelsang; men det sidste Stev berørte æggende Stor-Olavs omtaagede Sind, og med en underlig Blanding af Alvor og Ironi sang han:

«Dæ æ vont fe Gjenta, ho maa 'kje raa seg,
Ein Snaal aa Grei maa ho slaa ifraa seg —
Dæ æ vont fe Gjenta aa segje nei,
Naar Guten æ baade snaal aa grei!

«Es ist eine alte Geschichte,
Wird doch immer neu, hviskede min Reisefælle.

Jeg fik neppe Tid at tilnikke ham mit Ja; thi i det Samme kom en tæt Hob Karle med Larm og Gny væltende ud af Stuen. Man kunde se paa dem, at de havde haandteret Ølskaalen med Iver og Flid. En af dem, en rodhaaret, skrutrygget, lavhalt liden Karl, hvem Mosten lod til at have gjort om om Hjertet, kom smidskende sød hen til en Gjente, som sad paa Bakken ved Siden af Stor-Olav, slængte sig uden videre i hendes Skjød og slog Armene om hendes Hals, idet han sang:

snaal = smuk, nydelig — grei = [illegible] — skrutrygget = pukkelrygget

«Aa høgt i Rang hæv eg aller vøri,
I Gjentefang hæv eg aller søti; —
Dem segja no, der ska vera godt —
Eg ska vist prøve ei Laurdagsnott.»

Gjenten løste temmelig ublidt hans Arme, og skjød ham ned af Fanget, saa han trillede henover Tunets Skraaning.

«Kann hænde, dæ ikkje gjæng bære om Laurdagsnatte, Hinke-Torkel», sagde Stor-Olav.

«Fe naar dem kjæme, dem Rike aa Ljote
Saa segje Gjentunn', dæ tæk te ljosne;
Men naar dem kjæme, dem Snaale og Grei',
Dem segj', dæ myrkna, om Solé skjein.

Eg trur før, eg slæpp inn, eg da, Aase?» vedblev han til Gjenten.

«Eg vi 'kje ha' deg, eg vi 'kje sjaa deg:
Fysst dæ du faar meg, saa kann du slaa meg.
Dæ gjore Far din mæ Mor te deg,
Dæ same kann du gjera mæ meg»,

sang Aase.

Imidlertid var Hinke-Torkel atter krøben op ad Skraaningen; han laa, dinglende med det ene af sine fire Uhrkjeder, der hængte ned fra hans

vøri: været. — søti: siddet. — ljot: hæslig. — tæk te ljosne: begynder at lysne.

Veste- og Buxelommer, igjen paa den anden Side af Aase og hviskede hende smukke Ord i Øret. Hun fnisede og sang:

«Aa ska eg no ein Rauhaara taka
Saa lyt eg taka 'n for min Papa —
Aa hæv du Fena aa hæv du Fe,
Saa lyt eg ta deg, saa rau du æ.»

Stor-Olav fattede ikke Ironien i disse Ord; han blev blodrød i Ansigtet, reiste sig halvt af sin liggende Stilling og sagde: «Eg lyt taka Haltepinken lite fysst!» Derpaa rakte han den høire Næve over Gjenten, greb Torkel bag i Broken og, idet han holdt ham bent ud i strak Arm, rystede han ham nogle Gange op og ned, og slængte ham saa flere Alen hen igjennem Luften.

Da Torkel atter reiste sig, slog Olav op en skogrende Latter og sang:

«Aa huttetu! dæ æ kaldt i Lufté,
Fe Hinketorkel hæv ingjo Skjurte:
Frama hæv'en eit lite Flak,
Men aller aatte'n Tutulen bak!»

Han vendte sig derpaa til Aase og sang:

«Aa hei, aa haa! eg fær fram paa Lande,
Som Borken traava paa Hedalsvatne:

Fena: Kvæg. — Brok: Benklæder. — Flak: Flig, Skjød. — Tutul, her: Pjalt, Klud.

Hugjen hæv eg te Gjenta lagt —
Eg vende aller, dæ hæv eg sagt!»

Derpaa sprang han paa Benene og gik plystrende ind i Stuen.

Brudgommen kom nu hen til os fremmede Karle og førte os ned paa Staburet; her sattes frem for os alene Kaffe i to store Kopper, med brunt Kandis og sammenkogt Puddersukker til. Derpaa bleve vi bragte op i Stuen, hvor, os til Ære, et stort opvarmet Rømmegrødfad dampede paa den øverste Bordende, og hvor Brud og Brudgom med venlig Nøden kappedes om at forsikkre os, at «dersom vi kunde smage deres Kost, var det brav.» Vi dykkede tappert gjennem den skedybe Smørflod, som stod om Bredderne, og langede med en saadan Vedholdenhed til Fadet, at vi erhvervede os deres særdeles Agtelse og Velvilje for vor «Gemenhed.»

Det var under alt dette blevet sent paa Aftenen, Maanen stod allerede over Fjeldnuterne, og medens Bryllupsgjæsterne atter flokkedes om det lange Bord til Natverd, bød vi Farvel. Da Afskedsskaalen blev bragt os, kastede vi hver en blank Sølvmynt i det tomte Bæger «for Brudeparrets Førstefødte», rakte med Tak Brud og Brudgom Haanden og gik ud af Døren. Herude kom Brudens Moder, en venlig

plystre: fløite. — Rømme: Fløde.

gammel Kone, efter os, greb mig hemmeligheds-fuld i Armen, førte mig til Side og bad mig være saa ven at opskrive min Reisefælles og mit Navn paa en Lap Papir, hun havde i Haanden. Jeg skrev de tvende Navne og rakte hende Papiret tilbage med et spørgende Blik. «Eg ska segja deg dæ, du!» sagde Konen med et fortroligt Nik: «Bli dæ Gut, ska 'en heite Theodor Jørgen.»

ANMELDELSER.

Digte af Theodor Kjerulf.[1]

Kristiania 1848. 147 S. 8.

(1848.)

Det kunde være morsomt nok at se en Filister sidde og blade i denne Bog, naar han ret tror sig upaaagtet; han vil nødvendig skjære de allerfortrinligste Ansigter. De forunderligste Modsætninger møde ham, han vil hverken vide ind eller ud. Men den, som har et Indblik i Poesiens Væsen, vil lægge den ikke gjennembladede, men gjennemlæste Bog bort med fuld Tilfredsstillelse i én Henseende, hvor utilfredsstillet han forresten kan være. Thi for ham vil det være klart, at her bebuder sig et ikke almindeligt poetisk Talent. Han vil i Tanken henvende til Forfatteren omtrent disse Ord: De mangfoldige æsthetiske Synder, du her har begaaet, skal være dig tilgivne, fordi du ingensteds har begaaet Synd mod Poesiens Aand og inderste Væsen.

Man behøver i Sandhed et ikke blot naturlig sikkert, men ved Iagttagelse af en Poets Genesis øvet

[1] Af Christianiaposten Nr. 148. 1848.

Blik for helt at kunne retlede sig i denne Digtsamling. Thi den er ganske vist umoden. Jeg sigter her ikke blot til den hele Livsbetragtning, som i den lægger sig for Dagen, og som viser, at Forfatteren har forladt Umiddelbarhedens Standpunkt, uden endnu at have naaet op til det høiere og friere, hvorfra Fænomenerne beskues med Tryghed og Ro og behandles efter den Betydning, de virkelig have. Forfatteren har tidligere end de Fleste gjennemlevet hin gyldne Tid, hvori vor Ubevidsthed knytter os til Livets Rod, han staar nu i Kamp med Virkeligheden, der ikke vil gaa op i hans Drømmeverden. Og i denne Kamp lægger han et dybt, friskt og dog zart Gemyt og en klar Tanke for Dagen. Men lige saa vist som hint Standpunkt i Livet maa gjennemgaaes, lige saa vist er den kunstneriske Udtalelse af dets Indhold berettiget. En anden Sag er det, om Hr. Kjerulfs Livsanskuelse, saaledes som han her lader den fremtræde, hel og holden er hans egen. Den Mine af haanende Overlegenhed, det foragtende Smil, hvormed han nu og da — dog navnlig i Sonnet-Serien — stiller sig over for Fænomenet, have sommetider Udseende af at være paatagne og forekomme mig en Smule anlagte snart efter Reminiscenser, snart af ungdommelig Lyst til at være interessant. Men i Almindelighed er Stemningen sand og ægte, og da har den mere Karakteren af bitter, hjerteskjærende Klage end af over-

legen Haan og Forkastelse. Det er saaledes ikke Livsanskuelsen, jeg især lægger Vægt paa, naar jeg kalder Hr. Kjerulfs Digtsamling umoden, men Formen. Formen er imidlertid af en dobbelt Art: den mere aandige, som ligefrem er udsprungen af og indvævet i Digtets Idé, og den rent mekaniske, den haandværksmæssige. I hin gjør Hr. Kjerulf næsten altid Fyldest for sig; imod denne forsynder han sig tidt og ofte. Heraf de besynderlige og Mængden forvildende Modsigelser, t. Ex.: at han næsten overalt griber sit Stof paa den rette Maade og i dets inderste Kjærne, og dog sjælden har Magt til at holde det Uvedkommende og Tilfældige ude af dets Behandling; at han viser sig ualmindelig dygtig i Formens Valg, i Strofe-Bygning og Rimslyngning o. s. v., og dog mangelfuld i en korrekt og tvangløs Benyttelse af det Valgte. Men de her nævnte Fortrin slaa alle mer eller mindre over i det umiddelbar Poetiske, som ei lader sig demonstrere og ingenlunde af Alle vil erkjendes, hvor det arbeider sig frem gjennem en lidet udviklet Teknik. Et Fortrin, som derimod vil gaa op for Enhver, er det rige, varierende, sikkert betegnende og dog elastiske Sprogmiddel, Hr. Kjerulf har vist, at han besidder. Skjønt heller ikke dette er frit for Reminiscenser, er det i det Hele ganske hans eget og høist eiendommeligt. Men i dette Sprog bomrer han sagtens gevaltig mod Grammatik, hvorpaa Læseren indby-

des til selv at udfinde Exempler. Her tiltror jeg Enhver fornøden Sagacitet.

Det vil da være klart, at ikke ret mange af disse Digte give en ren og ublandet æsthetisk Nydelse. Til disse færre henregner jeg: I Vaaren — der dog har for mange, hinanden tildels bekjæmpende Enkeltheder —, flere af Sonnetterne, nogle af Stancerne — hvori Forfatteren overhovedet renest har udtalt sin Grundstemning —, Farvel, o. fl. Jeg indtager til en Prøve Sonnet No. 19, der er et færdigt Digt, som tør maale sig med hvilketsomhelst i denne Genre:

«De have mærket Ord og ført Kontrol
Og maalt med mange Maal og opregistret
Og sammenregnet Alt og udfilistret,
At hun er meget smuk og meget kold.

De have tænkt: paa hendes Skjønheds Skjold,
Der er for blankt og blænder os forbistret,
Skal denne strenge Paaskrift være klistret,
At hun er hjerteløs og aandig gold.

Men denne Tomhed, som de have lastet,
Skal over deres egne Ho'der komme,
Det blanke Skjold skal straale uantastet.

Hun kan ei fældes dog ved deres Domme:
Hvis stundom tomme Ord hun hen har kastet,
Da var det kun til dem — de Sjæletomme.

Hr. Kjerulfs Bog i sin Helhed bør saaledes vistnok rigtigst tages som dette unge Talents Forskrivning til Publikum, lydende paa en ikke ringe poetisk Sum. Ganske snart indløser han maaské ikke dette Gjældsbrev. Men han indløser det, og da sker det i ædelt Metal med et smukt og rent Præg.

Udvalg af Claus Frimanns Digte.

Udgivet af **J. S. Welhaven.** Kristiania 1851.[1]

(1851).

Det er et i Sandhed smukt og fortjenstligt Foretagende af Professor Welhaven, jeg her i nogle Linjer vil tillade mig at omtale for Tidsskriftets Læsere. At tilbagegive Folket en virkelig Sanger, som er gleden ud af dets Erindring, er en Velviljes-Handling mod dette og en Retfærdigheds-Handling mod Digteren selv. Og naar dette sker af en Mand, der har Welhavens Berettigelse til at dømme i saadanne Sager, kan man være forvisset om, at Gaven, som rækkes Folket, ogsaa af dette vil blive modtagen.

Af dobbelt Betydning turde netop under nærværende Omstændigheder et Foretagende som dette være. Thi man vakler i vor unge Literatur snart til den ene, snart til den anden af to modsatte Yderligheder, som Erkjendelsen af det virkelig Nationale, vor ældre Literatur eier, ene kan vise Vei imellem. Paa den

[1] Af »Norsk Tidsskrift for Videnskab og Literatur.« 1851—1852.

ene Side bestræber man sig for at fremdrage og fremstille det Eiendommelige, vort Land besidder af Natur og Folkeliv, uden at lade det gjennemgaa den Luttringsproces i Tanke og Sprog, uden hvilken dog intet i Sandhed poetisk Verk kan fremstaa; paa den anden Side viser man sig, maaské just paa Grund af hin ensidige Stræben, mistænkelig mod Alt, som tager et hjemligt Stof og søger at iklæde det en hjemlig Dragt, og man vover først efter mange Betænkeligheder og en skrupuløs Kritik at godkjende en saadan Frembringelse, i Steden for villig at hengive sig til dens Indtryk. Men Kjendskab til vore ældre Sangere og fornemmelig til Claus Frimann kan her være retledende. Hans Digte vise nemlig baade, at man kan synge i hjemlige Toner og dog benytte et Sprogmiddel, som ingenlunde afskjærer Forbindelsen med den ældre Literatur eller med det danske Sprogsamfund, om man end nu og da maa bruge Udtryk og Vendinger, der ene høre vort Land til, — og at Stofferne og Betragtningsmaaden kan være norsk uden at være plat eller bondeagtig, i Ordets slette Betydning. En Digter af Claus Frimanns Begavelse paatvinger en Erkjendelse heraf, især naar han næsten med Nyhedens Interesse fremtræder for det store Publikum efter sin Død.

Man maa derfor være Professor Welhaven saare erkjendtlig, fordi han har besørget denne Samling af de frimannske Digte, og denne Erkjendtlighed

vilde end mere forøges, om man fra hans Haand i en liden Anthologi kunde modtage et Udvalg af de bedste nationale Frembringelser, vi have fra vore ældre, halvforglemte Digtere, fra Nordahl Brun, fra Zetlitz og fra Storm. Hos ingen af disse vil paa langt nær saa rige Skatte være at fremhente, men noget Godt findes dog hos hver af dem, og paa denne Maade vilde en Bro mellem vor tidligere og vor unge, sig udfoldende Literatur være dannet. Alene ved at bevare Forbindelsen med sine Begyndelser vil denne sidste kunne udvikle sig sandt og sundt.

Professor Welhaven har indledet Udvalget af Frimanns Digte med en biografisk-kritisk Skizze, som meddeler os Hovedmomenterne af Digterens Liv og Virksomhed. Gjennem denne lille Afhandling indføres man saa sikkert i Frimanns høist eiendommelige Digtning, at man ganske fatter og tilegner sig ham, naar man kommer til Digtene selv, ja, man har vundet ham kjær, før man endnu har læst en Linje af ham. Thi Personligheden med dens Virken er saa simpelt og træffende tegnet, at man strax har en Fornemmelse af Fremstillingens objektive Sandhed. En Anmelder har derfor her det magelige Hverv kun at henvise til Udgiverens Indledning. Alene i ét Punkt synes mig denne Afhandling at taale en Modifikation, og i et andet at trænge til en Berigtigelse.

Welhaven angiver med Rette som det ypperste Fortrin ved Claus Frimanns Digtning «hans freidige Sinds, hans sunde Livsbetragtnings lyse Aare, der gaar uhæmmet gjennem hans fleste Arbeider.» Han viser, hvorledes denne klare Stemning just er vel skikket til at gjengive saa vel de mørke som de milde Sider af vor Natur i Landboens Aand, «idet den ei frygter for at træde selv det alvorligste Optrin nær og streife det med sit lyse Gjenskin.» Han sætter heri det Eiendommelige for vor Bondes Omtale af Naturen i Almindelighed og gjør denne Betegningsmaade til almennational. I visse Maader har han heri vistnok Ret, for saa vidt nemlig som Bondens Betegningssæt oftest er humoristisk; men det forekommer mig dog, at han lægger for megen Vægt paa den lyse, livlige Opfatning. Om man end ikke vil sige, at denne er individuel for Frimann og har sit dybeste Væld i Digterens klare Trosliv, som altid paa en yndig Maade farver hans Digtning, saa tror jeg dog, efter mit Kjendskab til vort Folk og dets egne Poesier, at man snarere maa kalde en saadan Opfatnings- og Gjengivelsesmaade vestlandsk end simpelthen norsk. Den østlandske Døls Humor spiller i Almindelighed paa en mørk, ofte paa en sort Grund. Hans Fortrolighed med sin ublide Naturs Aabenbarelser har nok lært ham, at de ikke ere at spøge med, og netop for ikke at lade sig mærke

hermed er det, at han spøger med dem. Denne Skjelnen mellem en noget anderledes nuanceret østlandsk og vestlandsk Grundstemning, der forekommer mig bestemt at give sig tilkjende i Folkedigtningerne fra disse forskjellige Egne — navnlig i Sagnene og Eventyrene —, tror jeg let forklares af selve Natur-Omgivelsernes Forskjellighed. Om Kystboerens Hytte stryger Havgulens Pust, ind til den ruller den friske Saltsø, over hvis fraadende Bølgetoppe hans Baad let og lystig dandser, og des lystigere, jo stærkere Kuling der slaar i Seilet; men Dølen ser fra sin Stue udover sin ensomme, sørgmodige Dal med dens mørkladne Barskov, som Elven bruser ned igjennem, og forlader han Hjemmet, da er det kun for at stige op paa Høifjeldets golde, uoverskuelige Vidder. Disse Naturforhold lægge, tror jeg, med Nødvendighed en mørkere Farvning over hans Sind.

Det andet Punkt, i hvilket jeg maa erklære mig ligefrem uenig med Professor Welhaven, er hans Vurdering af Frimanns Mindesange. Welhaven har sikkert i det Hele valgt de bedste, og mellem disse findes der vistnok meget gode Digte, blandt hvilke jeg — bortseet fra det historisk Urigtige — især vil nævne Audun; men at «en Del af dem skulde være af det Ypperligste, den danske og norske Literatur har at opvise», ville dog neppe ret Mange gaa ind paa. Man kan indrømme, at

der er Noget af Kjæmpevisens og Noget af Sagastilens Væsen i disse Sange, men disse Egenskaber turde snarere være blandede, end sammensmeltede. Og dog vil Enhver nok endda være villig til at erkjende, at Sproget er kraftigt og freidigt. Ogsaa træder mangen Gang Personerne klart frem gjennem sine beskrivende Betegnelser. Men det er det egentlig Episke, Behandlingen af Begivenheden, af den sig udviklende Fabel, som Frimann ikke har det rette Greb paa. Flere af Numrene ere snarere moraliserende Beretninger end Begivenheder, som med Anskuelighed udfolde sig for os i sine Hoveddrag. Det bedste i mange af dem synes mig at være den varmt og mandigt udtalte Moral, der ligesom danner deres Kjærneindhold. Ogsaa heri viser det sig, at Frimanns Digteraand havde sin største Styrke i det rent Lyriske; det samme kommer til Syne i de hyppige, uvilkaarlige Digressioner, gjennem hvilke han lader sin Følelse og Reflektion udstrømme, uanseet at den rolige Udviklingsgang deraf forstyrres.

Jeg har gjennemgaaet de betydeligste af Claus Frimanns Samlinger for at overtyde mig om, hvad jeg paa Forhaand kunde vide, at Professor Welhavens Valg er fortrinligt. Det er ganske naturligt, at denne Yttring ikke er at forstaa saaledes, som om jeg ikke skulde kunne ønske en to à tre Digte ombyttede med andre. I Steden for »Øresund« og

«Hymne (efter Horats)» vilde jeg nok heller seet nogle Digte af Almuens Sanger f. Ex. «St. Hans Aften, en Bondepiges Sang. Uagtet dette Digt har et Par uheldige Strofer, er det i sin Helhed udrundet af en saa festlig Glæde over vor Naturs Midsommerpragt, at jeg ikke kan andet end afskrive Begyndelsen:

«Ingen Kveld igjennem Aar
Har mod dig, St. Hanskveld, dog noget at sige —
Se kun nu, hvor Marken staar!
Er det ei som et Guds Himmerige?
Hver en Knop paa hver en Busk
Er udsprungen i Blomster og glindsende Blade —
Kom, du hvide Rønnedusk!
Lad mig naa dig, ei Gren skal jeg skade.
Bøi dig! Se, nu gjør jeg et Hop;
Du skal lyse Røgstuen op.
Bjælken hjemme glæder sig,
At i Haanden jeg kommer med dig.

Og ligesom man maa billige Welhavens Valg i den udgivne Samling, maa en rigtig Betragtning godkjende den Anskuelse, at en skaansom Ændring bør foretages med Digtene dels til Fjernelse af det Unødvendige og Forstyrrende, dels til Rettelse af en enkelt skjæv eller uklar Tanke. Dette finder sin Anvendelse paa Frimann maaské i endnu høiere

Grad end paa hans Samtidige. Thi jo fortrinligere hans Digtning og dennes Sprogmiddel i det Hele er, des omhyggeligere bør der sørges for, at han virkelig fornyes i Folket, ved at de Uagtsomheder, han ofte har tilladt sig, udslettes, hvor dette med Lethed kan ske. Og her har Welhaven vist en Evne til at gaa ind i den folkelige Digters Opfatningsmaade og en Dygtighed til at udbedre i Frimanns Aand, der sikkert ere sjældne. En saadan Virksomhed synes let, og dog forudsætter den baade digterisk Formue og kjærlig Ærbødighed for den ældre Sanger. Alligevel er jeg ved mine Sammenligninger kommen til den bestemte Overbevisning, at Udgaven efterlader Noget at ønske i denne Henseende. Det er vistnok af Pietet for Frimann, at Udgiveren har gledet saa let hen over Omtalen af disse sine Udbedringer. Men jeg tror ikke, denne Pietet er ganske vel forstaaet. Frimanns poetiske Kjærne er saa sund, at han ingenlunde tiltrænger at hæves ved den urigtige Mening, man af Indledningens Ord og hele Udgavens Økonomi kommer til, at Ændringerne ere meget faa og overalt ganske ubetydelige. Saa vel af Forordene som af den Omstændighed, at Frimanns nu forældede Retskrivning og Interpunktion for det Meste ere beholdte, ledes man nemlig til den Slutning, at sjælden en enkelt Strofe er udeladt eller et enkelt Udtryk er udbedret; men denne Slutning er i sit Indhold falsk

og altsaa literaturhistorisk vildledende. Professor Welhavens Ændringer ere af den Beskaffenhed, at han fuldkommen kan være dem bekjendt, men saa ganske faa ere de ikke. Det er vel de færreste Digte i Samlingen, som ikke, naar man læser dem fra Overskrift til Ende, have undergaaet lettere Rettelser. Og undertiden ere Udbedringerne temmelig betydende. Af Mindedigtet «Svend Tveskjæg», som i Almuens Sanger i Alt har tretten Strofer, ere saaledes de fem udeladte; det vil nedenfor sees, at af det prægtige Digt, der er indtaget i Welhavens Udgave S. 43, en Strofe er udeladt, i en anden en plat Tanke borttagen og en ubetydelig Rettelse gjort i Slutningen. — Ved en Udgave af denne Beskaffenhed vilde det været det ene Rigtige, paa ét Sted at angive de Rettelser og Ændringer, som ere foretagne. Paa et eller to Blade vilde disse kunne været aftrykte, og for Mange, om ikke for Alle, vilde en slig Redegjørelse været af stor Interesse. Den maatte, synes mig, endog være betryggende for Udgiveren selv.

Jeg aftrykker det sidstnævnte Digt, da man vanskelig i hele Samlingen vil træffe paa noget, som er saa betegnende for Claus Frimanns ypperlige Digtning.

Welhavens Udgave.

Gildesang.

Han, som den Guldstav mon bære,
Hvorunder fødde vi ere,
    Over Land og Bølge
    Ham følge
Hæder, Fred og Held,
Naar han styrer vel
Norges Dal og Fjeld;
    Langt igjennem kronede Rader
    Glad følge Søn efter Fader!

De, som med Lod og med Glavind
Tugte skal den, som af Avind
    Nærmer sig bemandet
    Til Landet,
Skal de trække ud,
Armen styrke Gud!
Skal der brændes Krud,
    Fjeldene saa ramle, saa dundre,
    At sig de Bjørne maa undre!

De, som skal Bølgerne pløie,
Vinden og Lykken dem føie
    Lykke følge Handel
    Og Vandel!

Vel Begyndt fuldendt!
Sorg til Glæde vendt!
Kjæltring vorde kjendt!
    Ærlig Mand ved nyttig Haandtering
    Voxende skue sin Næring!

Skyen os sende sin Draabe,
Tørre naar Markerne raabe!
    Agerrener røde
    af Grøde!
Engen grøn og gul
Staa af Blomster fuld!
Faaret bære Uld!
    Høit i Dale Bjælderne klinge;
    Vintringen trives og springe!

Almuens Sanger.

Selskabs-Sang.

Han, som den Guldstav mon bære,
Hvorunder fødde vi ere,
    Over Land og Bølge
    Ham følge
Hæder, Held og Fred,
Naar han venlig ned
Ser til Bondesved!
    Langt igjennem kronede Rader
    Glad følge Søn efter Fader!

Glade de bo og med Lykke,
De, som ei os undertrykke!
De, som under Laaget
Ei noget
Stikke af den Told,
Bonden, stakkels Trold,
Tror, i god Behold
Komme til de bydende Steder,
Medens saa møisom han sveder!

De, som med Lod og med Glavind
Tugte skal den, som af Avind
Nærmer sig bemandet
Til Landet,
Skal de trække ud,
Armen styrke Gud!
Skal dér brændes Krud,
Fjeldene saa ramle, saa dundre,
At sig de Bjørne maa undre!

De, som skal Bølgerne pløie,
Vinden og Lykken dem føie!
Lykke følge Handel
Og Vandel!

Vel Begyndt fuldendt!
Sorg til Glæde vendt!
Kjæltring vorde kjendt!
    Ærlig Mand ved nyttig Haandtering
    Voxende skue sin Næring!

Skyen os sende sin Draabe,
Tørre naar Markerne raabe!
    Agerrener røde
    Af Grøde!
Engen grøn og gul
Staa af Blomster fuld!
Faaret bære Uld!
    Høit i Dalene Bjælderne klinge;
    Vintringen trives og springe!

Selv om man forud har et nogenlunde fortroligt Kjendskab til Claus Frimann, gribes man af en Glæde, som grændser til Forbauselse, naar man her uforstyrret gjennemlæser alt det Ypperlige, han af Sangdigt i egentlig Forstand har frembragt, og man ved knap at komme sig af Forundring over den Djærvhed og Sandhed, den Inderlighed og Liflighed, hvormed han har udsunget sine Stemninger. Og dog er Hemmeligheden let løst: den ligger i hans rige, fulde Begavelse og i den stille, uforstyrrede Forbindelse, han hele sit Liv igjennem vedligeholdt

med Naturen og Folket. Havde Frimann levet under de Livsvilkaar, man pleier at kalde mere gunstige for en Digters Udvikling, vilde vi nu neppe eiet disse vidunderlige Digte, for hvilke vi takke ham i hans Grav. Men heri ligger en sund Moral baade for vore Digtere og for vort Publikum.

Gamle danske Minder i Folkemunde,

samlede og udgivne af **Svend Grundtvig.**
Kjøbenhavn. 1854.

(1854.)

Den store Erkjendtlighed, Hr. S. Grundtvig allerede før har erhvervet sig Krav paa hos den nordiske Folkedigtnings — og derfor ogsaa hos de nordiske Folks — Venner, har han fornyet og forøget Adkomst til ved ovennævnte værdfulde Samling, som med de udkomne fem Hefter kun foreløbig er afsluttet, og som vist Mange med mig haabe snart vil fortsætte sig. Udgiveren betegner i Forordet Værket som «en Bog, der endnu ikke er til, men som efterhaanden skal skrive sig selv,» — nemlig ved de Bidrag, han opfordrer danske Mænd og Kvinder, der holde af «gammel Snak og Tale», til at yde. Den, som selv har forsøgt at gjengive Folkets ubundne Digtninger i Bogsproget eller i et Sprogmiddel, der nærmer sig dette, og som af Erfaring ved, at dette just ikke er saa let en Sag,

[1] Af «Nordisk Universitets-Tidskrift» I. 4.

maa i denne Bog læse sig det til, før han faar Troen paa, at det saaledes, som her er skeet, lader sig gjøre: ved optegnede Bidrag fra Mangfoldige. Men den foreliggende Samling viser, at det gaar an. Thi Fortællemaaden er i det Hele saa ægte, sand og folkelig, at den maa ansees for særdeles vellykket. Det er naturligt, at ikke alle Fortællere (Optegnere) have opfattet og gjengivet lige godt, lige naivt og betegnende; men overalt lyser Sandhed og Troskab frem og alle sky de Oppudsning, Udpyntning og laant Stads. Dette er Samlingens Hovedfortrin fremfor mangfoldige Lignende, hvor Enhver, der har Øie for slige Ting, strax ser, at det, som bydes ham, savner Ægthedens Mærker. Og naar en Samling af Folkedigtninger, saa sand og simpel i Fortællemaade, lader sig knippe sammen paa den Maade, da opnaaes den ellers uopnaaelige Fordel, at man med Tiden kan vente at faa indbjerget, om ikke Alt, saa dog det Allermeste af, hvad der endnu lever i Folkets Minde.

Stoffet er i de foreliggende Hefter forbausende righoldigt. Slettelandets Folk, der ikke som vi har Fjeldmuren og Skovbælter at værne om denne sin Fædrearv med, behøver intet bedre Bevis for sit trofaste Sind end den kjærlige Bevarelse af disse Minder til den Dag i Dag. Skulde Nogen sige, at af Folkesagn adskilligt mindre Betydende er indtaget, da vil jeg sagtens ikke bestemt benegte det

Men Udgiveren har sikkert Ret, naar han bemærker, at bedre lidt for Meget end noget for Lidet. Intet, der betegner Folket, dets Tro og Synsmaader, kan her kaldes ørkesløst, og hvem ved, om ikke den Sagn- eller Rimstump, som man nu ei tror at have Brug for, i sin Tid kan blive høit skattet af Videnskaben, ja kanské kan sprede Lys over dunkle Partier af denne?

I et afsluttende Efterord til disse Hefter, hvori Udgiveren paany opfordrer til Optegnelse, giver han saa klare og træffende Vink for Nedskriverne, at Fremstillingen endnu vil vinde, naar disse Vink følges. Jeg tør tro, at Udgiveren er enig med mig i, at det var vel, om Optegnerne lidt mere nærmede sig Folkesproget, især i Dialogerne og i de episke Linjer (som man overhovedet ikke maa ængstes for meget ved at bruge; de ere kjedelige at nedskrive, men ikke at læse: de høre til).

Maatte nu Bogen ret snart skrive sig selv færdig, og Hr. Grundtvig ligesaa snart se sig istand til at sende den ud.

KARAKTERISTIKER

P. J. Collett.

(1852.)

De Ord, man saa ofte ødsler med: «Han er altfor tidlig gaaet bort», kan sjælden med større Sandhed anvendes end ved Professor Peter Jonas Colletts Død. Han var netop i Færd med at udfolde den modneste, rigeste Mandoms-Virksomhed, da han fik Herrens Kald; og det Savn, han i en vid Kreds efterlader, finder alene Trøst i det Haab, at han ei er gaaet bort, men hjem.

Collett er født i Lier den 12te September 1813, og den Kjærlighed til det Hjemlige, som skinner igjennem mange af hans Frembringelser, har han sikkert under sit Barndomsliv i denne Egn inddrukket. Hans Fader var Amtmand i Budskeruds Amt Johan Collett, og hans Moder Christiane Stockfleth. Han blev dimitteret til Universitetet fra Drammens lærde Skole 1831, tog juridisk Embedsexamen 1835 og tiltraadte, understøttet af det Offentlige, en længere Udenlandsreise. Nogen Tid

efter sin Hjemkomst blev han, den 8de Mai 1841, udnævnt til Lektor i Lovkyndighed; den 5te August 1848 blev han Professor. I sine Forelæsninger har han fornemmelig behandlet Retsfilosofien, Fædrelandets offentlige Ret, Personretten og Arveretten. Endel af disse Forelæsninger ere udgivne i Kontratryk. Han døde Natten til den 18de December sidstleden, kun lidt over 38 Aar gammel.

En læg Mand tør vistnok ikke dømme om hans Virksomhed som Lærer i Retsvidenskaben. Dog mener jeg, man ei engang behøver mit almindelige Kjendskab til hans Personlighed for at vide, at denne Virken var dygtig. Hans Evne til skarpt og bestemt at betegne, til at finde og udhæve det Karakteristiske og til at gruppere Stoffet i et klart, let overskueligt System maa have udmærket hans Fremstilling af Retslærens Gjenstande, ligesom hans sjældne Lethed og Sikkerhed i at bruge det mundtlige Ord maa have givet hans Katheder-Foredrag Tække og indtrængende Kraft. Men især turde det dog være den ædle Myndighed, som hans naturlige Begavelse, alsidige Udvikling og rene Karakter gav hans hele Personlighed, hvormed han stærkt og varigt har indvirket paa de unge Studerende, om denne Indvirken end vanskelig lader sig paavise.

Colletts Billede fra hans Universitetsaar vil være i Manges Erindring. Hans freidige, ægte Studenteraand, som aldrig lod sig nøie med, hvad der bødes

som traditionelt Anerkjendt, hans selvstændige Prøvelse og hensynsløse, næsten haanlige Vragen, af hvad der syntes ham middelmaadigt, førte ham snart ind i mange Kampe og gav hans ydre Væsen noget Djærvt og Afhærdet, der lod dem misforstaa ham, som ei formaaede at se igjennem hans ungdommelige Overmod til hans egentlige Kjærne. Og skjønt i mange Henseender mildnet og ændret, bevarede han stedse denne sande aandelige Fornemhed, denne Foragt for Middelmaadigheden, som gjør sig bred. Men denne medfødte Adel viste sig ikke blot i Forhold til det Aandige; den laa paa Dybet af hans Væsen og kom allersmukkest til Syne som Karaktertræk, i Forhold til det Moralske; han var for virkelig fornem til at tillade sig selv Noget, han ansaa for slet, eller til at yttre Bifald til Saadant hos Andre. — Men uagtet denne udenpaaliggende Skarphed var der i hans Inderste en Mildhed og Blødhed, som mere og mere udviklede sig og i de senere Aar gjennemtrængte hans hele Person. Den kom til Syne i skaansommere Domme over Andres Frembringelser, i en forstandig Veien af Arbeidets Vanskelighed. Collett havde levet sig til virkelig Humanitet, og hvor han saa sande aandelige Glimt eller moralsk ædel Stræben, var Ingen villigere til at anerkjende, skjønt han var knap og sparsom i Yttringer af sin Ros; han havde altid en Sky for at blotte sit indre Menneske. Kun af det Aands-

forladte og Slette blev han stedse en afsagt Fiende

Colletts literære Virksomhed, som efter vore Forhold ei har skjænket saa Lidet, røber helt igjennem en ualmindelig Begavelse. Kjækhed, Friskhed og Lune, der ofte hæver sig til Humor, udmærke allerede hans tidligste Frembringelser; i de sildigere hersker tillige en Klarhed og Ro, som kun en moden Livsanskuelse kan give. Af alle dem, der har givet Bidrag til vor unge Literatur, er der neppe Nogen, som har skrevet en saa skjøn og — i god Betydning — klassisk Prosa. Hans Sprog var let, klart indtil Gjennemsigtighed og dog farverigt; hans Vittighed og Lune streifede aldrig om paa egen Haand, de maatte stedse tjene til Tankens sikkre Betegnelse. I sine Kritiker var han streng, om man vil, skarp, og i sin første Fremtræden altfor vragende, men dog retfærdig; thi han formaaede som Faa at se ind i Gjenstandens Væsen, og alle ydre Sammenføininger faldt fra hinanden for hans Blik. Skulde man anke over Noget ved hans sildigere kritiske Virksomhed, da maatte det vel være, at selv den letteste Formfeil altfor pinligt berørte ham. Han har ensteds sagt: «Et Digt er som et slebet Glas; det taaler ikke den letteste Ridse», og heri har han udtalt sin æsthetiske Trosbekjendelse. Men forlangte han maaské i disse Ord for Meget, skal man i alle Fald ei beskylde ham for at have borget Sætningen hos den seneste Tids Æsthetikere.

Colletts omspredte Frembringelser ere for vægtige til, at man ei skulde ønske og haabe i et Udvalg af dem at faa et blivende Billede af hans Person og Virken.

For ret at skatte Colletts Personlighed i dens Fylde og mangesidige Elskværdighed, maa man have seet ham i hans huslige Kreds; thi han hørte til de Faa, som med Hjertets Inderlighed slutte sig til sine Nærmeste, uden at lukke Øiet for det Fjernere og Store. Men han var jo rigtignok ogsaa af de Faa, som i Hjemmet kan tale om det Høieste og Bedste, med fuld Forvisning om at blive forstaaet. Den Kreds, der søgte Colletts Hjem, var ikke vid; men de som traadte ind der, vil alle have havt aandsforfriskende, styrkende Timer der. Bedre Interesser, behandlede med Aabenhed, Lethed og den Collett eiendommelige overlegne Klarhed, udgjorde Samtalens Indhold, og selv hvor denne slog ind paa det ganske Hverdagslige, fik den det Vækkende og Belivende, som kun aandrige Mennesker kunne give den. Jeg er vis paa, at Adskillige med mig for bestandig bevare Mindet om flere saadanne Aftener, tilbragte i Colletts Hjem.

Østgaards Forfatter-Virksomhed.[1]

(1874.)

For os staar Østgaards Forfatterskab, skjønt forholdsvis ringe i Omfang, som ikke lidet betydende. Det hører med til Vendepunkts-Literaturen, der førte det eiendommelig Hjemlige frem. Da Østgaards Hovedskrift, Skildringerne fra hans Barndomsdal, i Aaret 1852 fremkom, havde ingen saa træffende Fremstilling af vort Lands Folkeliv og Natur seet Lyset, naar undtages, hvad til Sagn og Eventyr maa henregnes. Den stille, af Faa kjendte Mand havde i sit dybe Sind baaret sin Fjelddal herned til Byen, og da den Udvikling var naaet, at han kunde oprulle dens Billeder, blev de – som Mange ville erindre — modtagne med forbauset Glæde, og den Yndest, Bogen strax vandt, har saaledes vedligeholdt sig, at for Tiden at fjerde Oplag af den forberedes. Billederne ere tegnede med den omhyggeligste, sandeste Troskab, men ogsaa med

[1] Af en Ansøgning til Storthinget.

en Kjærlighed, som har lagt Duft og Farveskjær over dem. Fjeldbondens Hu med dens Dybde, Stilhed og Alvor, men ogsaa med dens djærve Humor har fundet Udtryk; det Hele er ligesom udvoxet af den Naturens Ramme, som omgiver Folkelivsbillederne.

Man har — og ikke uden Grund — gjort den Udsættelse til Østgaards Skildringer, at de, altfor daguerreotypisk nøiagtige, ei har levnet Plads for en friere poetisk Opfatning og Behandling af Stoffet. Vi skulle lade uafgjort, om dette havde sin Grund i en vis Begrændsning i Forfatterens Begavelse eller i den Ufrihed, hans egentlige, for digterisk Frembringelse ingenlunde gunstige Livsgjerning førte med sig. Men vi tro, at man saa langt fra bør beklage sig over denne Eiendommelighed ved Østgaards Forfatter-Virksomhed, at man endog maa være glad i den. Hvad det paa hin Tid gjaldt om, var just en realistisk Indgaaen i og Fremdragen af vort Folkelivs forskjellige Sider, slige som de i Virkeligheden ere og te sig.

De friere, digterisk fyldigere hjemlige Frembringelser, som Folket senere har kunnet glæde sig ved, havde ikke kunnet fremstaa, om de ei havde havt Bund og Grund at hvile paa i Østgaards og Andres Forarbeider. Det er, mene vi, fordi hans Bøger i denne Henseende høre til, hvad vi nævnte vor Literaturs Vendepunkt, — og just fordi hans

Kjærlighed til hans Fjelddal ikke tillod ham at slippe dens ubetydeligste Eiendommelighed, men fremdrog selv det Mindste og stillede det med Glæde til Skue — at Østgaard har blivende Betydning for vor Literatur, en Betydning, der vil fortsætte sig ned igjennem Tiderne, ogsaa da, naar alene Literaturhistorikeren ved at opspore den.

TALER.

Tale ved Bragebægeret

ved Studenternes nordiske Høitid

den 13de Januar 1846.

Mine Herrer!

Til Brage, den gamle sølverskjæggede Gud med Seerblik tilbage i det Henrundne og fremad i det Kommende — viede Fædrene Bægeret for Fortidens Minder og Fremtidens Haab. De vilde dermed sige, at den sig altid foryngende Nutid kun efter et klart begeistret Tilbageblik paa det Svundne kan stille sig sikkre glade Fremtidssyner for Øie. Mine Herrer! lader os, os Nordmænd, inderlig tilegne os denne dybe, deilige Symbolik; for intet Himmelstrøg paa Jordens vide Kreds er den saa lofterig som for Norden, — for intet Land i Norden saa forjættelsesrig som for Norge. Thi hvilket Jordstrøg har saa straalende, oploftende Minder som Norden? Spørg Sagaen: den ved at fortælle Dem om disse høie, mægtige, senefaste, hjertevarme Skikkelser, som med Staal i Haand og

Staal i Vilje stævnede fra Kyst til Kyst og vandt Lande og Riger og Ry, — om disse høie, mægtige Skikkelser, for hvilke Europa bøiede sig med Bøn. Ja, spørg Europa: det ved endnu Sagn at fortælle om Nordens Giganter, — spørg det, om af noget Folkefærd mere eventyrlig Daad er udført med Od og Egg end af Normannernes Stamme. Men hvad Europa dengang kun vidste Lidet om, hvad imidlertid vi og det og hele Verden nu ved — det er, at disse «halvvilde Barbarer» under Yggdrasils Ask med Nordens dybe, drømmerige Alvor havde løst Verdensgaaden paa en eiendommelig Vis, havde skabt sig en Gude- og Sagnkreds, dristigere, djærvere end alt Andet, sine egne Bedrifter maaské undtagne, — rig, fantastisk-vild og halvklar som en Fjelddal i Maanelys. Hvad Europa dengang ei vidste, men hvad vi og det nu ved, er, at disse Verdensstormere foruden Staalets Klang endnu kjendte og eiede en anden, Skaldesangens — dyb djærv som alt Nordisk, ildfuld, fremsprungen af Øieblikket, som om den var født under en sydligere Himmel, kunstig som maaské ingen anden. — Og i første Rad og Række af denne dundrende Normannafylking gik Nordmanden Jeg henviser blot til Snorres Bog: den er Beviset. Lige saa vist som intet andet af Nordens Lande har en Krønike som Heimskringla, lige saa vist have Nordmændene været det gamle Nordens Kjærne. Thi, mine Her-

rer, det gjæveste Liv skaber sig altid det værdigste Eftermæle.

Men naar jeg minder Dem om det gamle Norges Høisædesplads mellem Nordens treenige Lande i Historien, ligesom det har faaet den i Naturen, og jeg gjør det ved den Julefest, vi feire sammen med Brødrene paa den anden Side Kjøl og Sund — kan min Tanke sikkert ikke være at pukke med denne Forrang. Jeg minder derom, fordi denne Broderpart af den fælles straalende Fædrearv nu kommer os Nordmænd bedre tilpas end noget af de tvende andre Nordens Folk, om den var et af dem tilfalden. Thi vi Nordmænd eie vel Tavler, paa hvilke Fædrenes Kraftliv i klare, beaandede Billeder lever og evigt skal leve — men hvor have vi de Billeder, som fastholde den nulevende Slægts Eiendommelighed under kommende Farer, som afspeile dens Sjæls inderste Tanker, — hvor have vi Skaldene, der, som Fortidens, udsynge Folkets dybeste Hjertemelodier, — kort: hvor have vi Skriften og Billedskriften, som holder Folkets Liv op for dets egen Bevidsthed, og derigjennem befæster, udvikler og luttrer dets Individualitet? Ak, vi ere ikke Forkjæmpere i denne nye Verdenskamp, hvori Folkene trænge sig, det ene forbi det andet, til klar og sikker Selvbevidsthed; — blandt Nordens Folk kjæmpe vi nu i bagerste Række.

Men det er her, den os rigere tilfaldne Fædrearv skal komme os til Gode: hine straalende Minder skulle fylde os med hellig Begeistring, med dyb Følelse for vort Folks Værd og Betydning. Da have vi omsat Arven i Vaaben, der — vil Gud — endnu engang skulle føre os frem i forreste Rad paa Nordens moderne Valplads. — Vi ville da med hellig Begeistring hæve Blikket til Fædrenes høie, manende Skikkelser: denne Beskuelse skal lade strømme Alvor i vor Sjæl, skal sætte Staal i vor Vilje, skal fylde os med Forudanelse af Seier i den ædleste af alle Kampe, Kampen for vor Folkekarakters fulde fri og sande Udvikling. Brødre, norske Studenter! Striden vil ei falde let; men se Dem omkring: vi ere mange, og Enhver af os vil kjæmpe paa Fædrenes Vis. Lig Sommerens Ranker og frodige Løv skulle vore bedste Tanker klynge sig om Fjeldet, lyttende og forskende, — og hvert nyt Under, vi høre derinde, skal slaa ud gjennem dem i Knop og Blomst. Over hvert fagert Livsbillede i vore rige, grønne Fjelddale ville vi slaa Aandens Ildfunker og derved hæve det, som Skytten den hellige Kirkemur, over Forgjængelighedens Tryllemagt. Ja, saa mange, vi ere, ville vi — skabende eller kjærligt modtagende — kjæmpe for den rige norske Folkekarakters fulde, fri og sande Udvikling, vi ville kjæmpe med Ungdoms Begeistring og Mandoms Kraft. Dette er en Gjerning til Fæ-

drenes Ære, dette er en Gjerning i Nordens Aand, dette er det bedste Bidrag, vi kunne yde til hele Nordens Hæder og Held.

Saasandt De nu, mine Herrer, finde, at dette er et værdigt Maal for vor Stræben, saa lader i det tause eller lydeligt udtalte Løftes Stund Fædrenes Alvor og Viljekraft fylde Deres Sind, og hæver Bægeret. Jeg vier det i Navet **Brage,** den gamle Gud med Sølverskjægget, med Seerblik fremad og tilbage — jeg vier det i Navnet **Brage** til et Bæger for **Fædrenes hellige Minde,** for **Fremtidens dyre Haab**. Jeg signer det med Bøn til den Almægtige for vore glade Anelsers, vore ubrødelige Løfters Opfyldelse.

Tale for nordisk Kunst

ved Studentermødet 1851.

Sagnene fortælle, hvorledes Alferne have nærmet sig et Barn, have taget det til sig, have kysset dets klare Øie og ladet det gaa. Fra den Stund har Barnet seet ind gjennem Græstørv og Jord, gjennem Skov og Fjeld, ind til det Dybe og Skjulte, ja det har seet ind i sin egen Slægts lønligste Tanker. Men det har altid været Landets egen Alf, som kyssede Barnet, ikke en fremmed Jordbunds.

Disse Eventyr, mine Herrer, ere Virkeligheden selv. Det er Kunstnerens Øie, Alfen kysser, og det er derved, at dette bliver skuende. Men det er alene Barneøiet, som er klart og rent nok til at modtage Kysset, og det er Landets egen Alf, som giver det. Disse Eventyr gjentage da ikke blot den gamle Lære om en naturlig Begavelse i Ordets almindelige Betydning; de fortælle om en naturlig Begavelse i en anden Forstand, om en Begavelse fra den Natur, der omgiver Barnet. Lad os fastholde denne Tanke, idet vi udtale et godt Ønske

for Nordens Kunst. I denne Tanke ligger, at den nordiske Kunst maa udvikle sig i Nordens Aand, efter sin Natur og sit Folks Karakter. Forstaa mig ret: jeg mener ingenlunde, at den nordiske Kunst hermetisk skal lukke sig inde, skal tabe sig i sig selv og sin egen Beskuelse. Nordens Kunst skal flyve ud, flyve ud til det rige Syden, beruses af dets evige Skjønhedsverker, udvikle sit Blik og luttre sin Sands. I Syden skal den lære Meget — blandt Andet skal den der af de høie ideale Kunstverker lære at agte paa Skjønhedens fine Mærkelinjer, og dybt at erkjende sin egen Betydning; men det Vigtigste, den i Syden skal lære, er dog at være sig selv. Den flyve ud, den tage sit Stof, hvor den vil, — den maa dog altid i sine Verker minde om Nordens dybe, inderlige Alvor, om dets klare, freidige Skjemt. Den flyve kun ud, langt sydpaa — men her, paa Nordens Jordbund, under Nordens Himmel, skal den have sin Rede og sin Rugetid.

Men endnu Ét, mine Herrer! Nordens Alf er én — hvorfor vare vi ellers samlede her? — den er én, men den viser sig ikke ganske ens i det hele vide Norden, ikke ganske ens i de store Søers Land, paa de grønne, yndige Øer og i vor lukkede Fjelddal. Deraf fremgaar Trefoldigheden i Nordens Kunst, dens Forskjellighed i de tre Lande. Let vil det da kunne hænde, at hvad det ene Land

frembragte, ved første Øiekast synes det andet fremmed, ukjendt, maaské usandt. Lad os derfor, Brødre, vise Besindighed, Velvilje i at dømme om hinanden. Dommen tilkommer det samlede Norden, men Landet, som frembragte Kunstverket, dømmer selv i sidste Instans.

Jeg udbringer en Skaal for nordisk Kunst, idet jeg udtaler Ønsket om, at den altid maa udvikle sig ædelt og skjønt i Nordens, i Naturens og Folkenes Aand! Og jeg tillader mig at henvende denne Skaal til samtlige de høitærede Kunstnere fra Broderlandene, der have glædet os med sit Besøg. Et Leve for Nordens Kunst!

Ved Afsløringen af en Mindesten over Rektor Fredrik Messell Olsen.

Den 14de September 1866.

Venner og Elever,
Som vort Hjerte kræver,
Reiste denne Sten.
Vel et bedre Minde
Krandset staar derinde,
Trodser Tidens Men.
Men hans Navn
Vor Klippes Favn
Bør til Efterslægten bære
Ned med Tak og Ære.

Denne simple Støtte
Skal nu Navnet flytte
Fremad Aar for Aar;
Vidne, at hans Bane
Viet var den Fane,
Som for Lyset slaar,

Ret og Sandt.
Saalangt han vandt,
For hans Viljes Kraft den stærke
Var ham Maal og Mærke.

Meget her var givet,
Rigt var smykket Livet,
Som kun blomstred kort;
Her var Tanker klare,
Viddets Glimt de snare,
Hu for Smukt og Stort;
Hjertebrand
For Fædres Land —
Sten af Norges gamle Klippe,
Navnet ei du slippe!

Naar det Hverv, at tale nogle Ord ved den Mindesten, som der staar afsløret for vort Blik — naar dette Hverv er mig overdraget og af mig overtaget: da beder jeg det vel fastholdt af den ærede Forsamling, at saavel Overdragelsen som Overtagelsen alene grunder sig paa mit fra Ungdomsdagene vedligeholdte Venskabsforhold til ham, Stenen skal minde om. Man skal ikke tale i Floskler ved Graven, og jeg taler ikke i Floskler, idet jeg siger: der er Flere i denne Kreds, som, En i en Henseende, en Anden i en anden, ganske anderledes vel

kunde give Støtten Mæle i denne Stund. Naar jeg alligevel har optaget den til mig stilede Anmodning, saa er det, fordi jeg var Fredrik Messell Olsens Ven. Dette er min Berettigelse, og derfra henter jeg Kravet paa, at man vil tækkes.

Hver Gang jeg skal fremkalde Billedet af Fredrik Olsen i min Erindring, gaar Tanken uvilkaarlig tilbage til Ungdoms-Aarene, til disse, som man har kaldt dem, Festernes Dage, i hvilke Hjertet slaar høit og varmt, og store Syner og Drømme bølge for Aandens Øie. Iblandt den Ynglingeflok, som i Aaret 1830 traadte ind i den gamle Universitets-Bygnings simple Høreværelser, var der En, der lignede den høitopskudte Flogrogn, den høie, smale Rognten, i vore Sollier: smækker og slank ragede han op over os Alle, Freidighed og ungdommelig Selvtillid lyste ud af det klare Ansigt, Lunet legede om hans Mund, og dog var der Alvor og Tænksomhed i det blaa Øie. Jeg, og de Fleste med mig, saa op til ham, ikke blot i ligefrem, men ogsaa i uegentlig Betydning af Ordet. Han var kommen til os Andre med det Vidnesbyrd fra sin geniale Lærer, Poul Martin Møller: at han allerede som Dreng og Unggut havde Mandens Aand. — Jeg behøver ikke at sige det: den høie, slanke Skikkelse var Fredrik Olsen. Han retfærdiggjorde altid sin klarsynte Lærers Dom i hine Ord

Alle vi, der har kjendt ham nøiere, ved, at

han var en saare rigtudstyret Personlighed: en klar, gjennemtrængende Forstand, som slog ned i Sagens Kjærne og vidste at udtage denne af Skallen, en Viljens Mandighed og Styrke, som ikke kjendte til feig Tilbagevigen for Hindringerne, naar Maalet var stillet, en Hjertevarme, som skjult, men varig omfattede sin Gjenstand med Inderlighed, og endelig et Lune, som lige til de sidste Aar sprudlede friskt og ikke sjelden med sine Glimt paa den mørke Grund hævede sig til Humor — det var lykkelige og eiendommelige Vuggegaver til vor Ven. Dog maatte man kjende ham nærmere, for at hans Karakters blødere Sider skulde gaa op for En. Han havde med sin nævnte Lærer det tilfælles (og havde maaské for en Del lært det af ham), at han, som Møller pleiede at sige, »bluedes ved at blotte sit indre Menneske.« Olsen hørte til dem, hos hvem de blødere, finere og dybere Stemninger sjælden finde sin ligefremme Udtalelse, men maa ligesom læses ud af den lunefulde Leg med dem. Derfor hørte der Tid og Blik til ret at forstaa ham. Men den, som havde denne Tid og Evne, han sagde ogsaa: Olsen har et rigt, varmt Hjerte. — Men enhver Personlighed, og især den mere betydende, har én Egenskab, hvorom alle andre samle sig, som giver Personligheden dens Sambaand og dens Vægt: om ikke den findes, forstaaes aldrig Personen, men Alt splittes i Enkeltheder. Dette Midtpunkt og Tyng-

depunkt i Fredrik Olsens Aandsliv vil jeg sætte i hans sædelige Alvor. Hvad der, efter hans Erkjendelse, var slet, lavt, smudsigt, var ham af ganske Hjerte imod. Og mindst af Alt kunde han fordrage, hvad der vilde give sig Skin af at være Noget, uden Sandhed og uden Berettigelse. Mod saadant Skinvæsen fandtes der ikke Skaansel hos ham. Paa Omraader, hvor han ikke var ret hjemme, gik han her ofte for vidt. Men det var dette sædelige Alvor, som gjorde Fredrik Olsen til en Karakter, som gav ham Vægt og Myndighed, hvor han traadte frem, og bevarede hans Studenterliv som hele hans Liv, menneskelig talt, usædvanlig rent.

Med disse Aandsgaver og ualmindelig grundige Kundskaber kom Olsen til Universitetet. At han gik ud derfra med usædvanlig Modenhed og Dygtighed, det bevise ikke blot hans Examener der, men den endnu paalideligere Examen i Livets Hoiskole.

Hans modnere Aars Virksomhed ligger for Alles Øine. Jeg kan og skal kun tillade mig at henpege paa den:

Olsen maa have været en fortrinlig Lærer. Hans Kundskaber, hans mangesidige Dannelse, hans Karakter og hans Fremstillings-Evne kan ikke lade i Tvivl derom. Jeg er vis paa, at Adskillige i denne Kreds, og mange, mange Flere udenfor, bære hans

Lærerforhold til sig i taknemmelig Erindring. — Hans klare, praktiske Sands maa have gjort ham til en dygtig Skolebestyrer. Anerkjendelsen deraf var det og, der kaldte ham til Deltagelse i en kongelig Kommission i Skolevæsenets Anliggender. — Man har ofte udtalt den Mening, at den klassiske Dannelse gjør mindre brugbar for Livet med dets Nutidskrav. Jeg tror at turde pege paa Olsen som et slaaende Modbevis mod denne Mening. I hele hans Livsanskuelse var der en Løftning, i hans Aandsdannelse et Præg af Harmoni, som han skyldte et fortroligt Studium af de gamle Kulturfolk og deres Literaturer. Men det var langt fra, at disse Studier have berøvet ham Sands for sit Folks Opgaver i Nutiden; just den Udvikling, han gjennem hine Studier havde vundet, lod ham gaa med det rette, klarnede Blik til disse Opgavers Løsning. Sin praktiske Dygtighed, ikke mindre end sit uafhængige Retsind, lagde han for Dagen som Kommunemand i en Række af Aar i denne By, hvis fulde Anerkjendelse han som saadan nød. Beviset derpaa modtog han ogsaa ved Valg til tvende Storthing, af hvilke han var et agtet og anseet Medlem. Men alt dette faldt ligesom af sig selv. Olsen hørte til disse dygtige, udprægede Personligheder, hvis Vægt mærkes, hvor de komme med, og som ikke behøve at trænge sig frem, fordi de behøves, og derfor søges.

Olsen elskede sit Fædreland. Ikke jeg og neppe nogen Anden har hørt ham sige det; men det lyste ud af hele hans Livsgjerning. Og dersom hans Folk og dets frie Institutioner uretfærdig angrebes, brød Ilden frem. — Der fulgte Svar paa Tiltale.

Olsen elskede sine Venner. Ikke jeg og neppe nogen Anden har hørt ham sige os det. Men vi læste det i Samlivets Timer af hans Blik, vi hørte det af hans belivede Stemning og de lette Lunets Tankefugle, som flagrede og spøgte om os. Jo enligere hans Livsvei forresten faldt, des inderligere, hjerteligere og uopløseligere hang han ved sin Vennekreds. Olsen var en trofast Ven. Det skal siges ved hans Grav, og det skal siges af En, som takker Gud for, at han selv erfarede det.

Men, ærede Forsamling! mens vi staa her og med vemodig Glæde gjenkalde os vor Vens Personlighed og rige, om end korte Virken, saa bør det os vel at ihukomme, at det Ene som det Andet var Herren vor Guds Gave. Ham, hvem Alt alene skyldes, vil vi give Æren, Prisen og Magten, idet vi sige: Fred over Rektor Fredrik Messell Olsens Minde! Guds Velsignelse over hans Gjerning, at dens Frugter maa naa ned gjennem Slægtfølgerne!

Og saa kun Et endnu: vi staa paa en Kirkegaard, vi staa ved en Grav. Det er uomgjænge

ligt fornødent, at vi med fuldt Alvor mindes dette: foruden de Egenskaber hos vor Ven, vi have søgt at gjenkalde os, og hvorved han udmærkede sig fremfor mig og de Fleste af os, havde han en fælles med os Alle: han var en Synder. Denne sørgelige Egenskab gjennemtrængte hans som vort hele Væsen og besmittede hver hans Evne og hele hans Liv for Gud. Vi have skrevet hans Navn paa denne Sten til venlig Ihukommelse af Menneskene. Om hans Navn er skrevet i Livsens Bog til kjærlig og evig Ihukommelse af Gud — se, det beror ikke paa Noget, af hvad vi her have omtalt; det beror alene paa, hvordan hans Hjerteforhold var til Ham, som Guds Kjærlighed sendte til Verden for at gjøre Syndere salige. I dette Stykke tilhører ikke Dommen os, men Ham, som ransager Hjerter og Nyrer. Jeg kan kun sige Ét: naar jeg skal udtale, hvad der dybest har glædet mig af Alt, hvad jeg ved, og Alt hvad jeg har hørt om min bortkaldte Ven, da maa jeg nævne dette Bønsraab fra hans Mund paa Dødsleiet: Gud forlade mig af Naade alle mine Synder for Jesu Christi Skyld! — Venner! der er Meget, hvori vi ikke kunne være Olsen lige. I dette Hjerteraab ere vi Alle kaldte til at ligne ham. Maatte det bryde frem, dybt frem af Hjertebunden hos os Alle! Maatte vi komme med det nu, thi Dødsstunden og dens Kaar ere uvisse. Gud vække selv

Sukket i vort Hjerte! Gud høre det, naar det opstiger i Jesu Navn! Gud bønhøre det saa, at hans Kjærlighed tvinger os til at bruge vort Pund, stort eller lidet, til hans Navns Ære! Amen i Jesu Navn.

Mens vi stirre paa det Billed
Gjennem Vemods milde Graad,
Vor Erindring frem har stillet
Af vor Ven, hans Færd og Daad:
Bøie vi os dybt, o Gud,
Lade Hjertet tale ud
I den stille Stund om Graven,
Tak for Laanet, Tak for Gaven

Herre, selv Du naadig frede,
Hvad hans Arbeid lagde ned!
Lad dets Grøde rigt sig brede,
Atter bære gylden Sæd!
Lad det svange Korn dø bort,
Men hvad Dit var, leve fort
Og af Slægters Rad ei svinde —
Det er Mandens bedste Minde!

Herre Gud, som nu afsløres
Denne Sten, saa al vor Sag,
Ja vort Hjertes Raad skal føres
For Dit Aasyn frem en Dag.

Dagen kommer. Herre, det
Giv os at betænke ret,
Mens vor Synd, vor Skam og Vaade
Skjules kan af Jesu Naade!

Skaaltale for Prinsesse Lovise.

(1868.)

Efter Overdragelse og med naadig Tilladelse har jeg den Ære at udbringe hendes kongelige Høihed Prinsesse Lovises Skaal.

Men hendes Navn lyder ikke længer ene; det høres nu i inderlig Samlyd med hendes ophøiede Forlovedes. Og saaledes klinger det endnu smukkere, vidt ud over Norden.

Naar Bryllups-Klokkerne gaa, bliver der en stor Høitid: tre Folk møde frem til den.

Men det norske Folk møder alt nu frem. Vore Fjelddale har den ældgamle Sæd at skikke Sending før Bryllupet. Vort Folk kommer nu med Sendingen, den tilsyneladende ringe og dog rige: Hjerteønsker og Hjertebønner for det høie Par.

Jeg har den Ære og Glæde at frembære Sendingen fra Drammens By, idet jeg siger: Gud velsigne den sluttede Pagt! Gud velsigne deres kongelige Høiheder, Prinsesse Lovise og Kronprinds Fredrik af Danmark!

Tale for H. C. Andersen

ved Festen i Tøienhaven

den 18de August 1871.

Hr. Etatsraad Andersen!

Naar man har overdraget mig det Hædershverv, som ganske vist Flere i denne Kreds bedre vilde udført, og som jeg derfor ogsaa fra først har veget tilbage for, det Hædershverv at udtale for Dem, Hr. Etatsraad, vor inderlige Glæde ved at se Dem imellem os og at hilse Dem hjertelig velkommen til os: da er dertil en dobbelt Grund. For det Første hører jeg til de Ældre i Kredsen, til dem, hvem Deres rige Digtnings Væld gjennem lange Tider har kvæget; for det andet har jeg engang været inde i en Gjerning, som, hvor langt den end staar under Deres i Alt, navnlig i Selvstændighed — jeg skulde jo netop forsøge at være uselvstændig —, dog havde Noget tilfælles med Deres: Indsamling og Gjenfortælling af det norske Folks Eventyr. Det er dette, som gjør, at jeg her staar

for Dem. Jeg beder Dem da tækkes med de Ord, jeg kan vende til Dem. I én Henseende staa de ved Siden af, hvad De er vant til at høre: Ordene ere virkelige Hjerteord.

Jeg frembærer Dem da, Hr. Etatsraad, Bevidnelsen om vor dybe Erkjendtlighed for al den Glæde, Deres hele frisksprudlende Digtning har bragt os alle. Vi ønskede vist Intet af den borte. Men mig, og jeg tænker Flere af os, ligger det dog allermest paa Sind at faa sagt Dem vor varmeste Tak for Deres Eventyr-Digtning. I den har De skabt en ny underfuld Poesiens Verden. Fremskudt af Barnlighedens Grund og det af en Barnlighed, i hvilken Ingen har kunnet nærme sig Dem, end sige naa Dem, har De formaaet i dette Element at indlægge den klare, modne Betragtning af Livet. Derved ere Deres Eventyr blevne Livsbilleder, Billedtaler, hvori snart de evige Sandheder afspeile sig og snart Menneske-Livets Vrangsider fremvises i de barnlig-humoristiske Glimts Lys. Derfor har fra denne frugtbare Jordbund kunnet fremvoxe Underblomster, der endog straale i den guddommelige Sandheds hele Klarhed, og atter de fornøieligste Humoresker, som vække den livsfriske Latter. Jeg skal ikke belægge med Exempler, jeg kom til at opregne Titlerne paa Deres Eventyr.

Og over hele denne dybe, rene, humoristiske Digtning, saa broget af Indhold og vexlende af

Form, har De vidst at brede den eiendommelige danske Farvetone. Den danske Bøgeskovs Duft strømmer om disse Eventyr, den danske Bøgeskovs Lys og Skygger spille over dem. Selv de af os, som ikke har seet Deres deilige Land, dette «Land, der staar med brede Bøge nær salten Østerstrand» — selv vi har dog lystvandret i den lyse Skov og ved det blanke Sund, hver Gang vi læste Dem. — Dette Fabelland, denne Undrenes Verden, ukjendt og dog hjemlig, har De aabnet for os og Aar for Aar ført os gjennem nye Strøg af Underlandet. Det er for denne Gjæstfrihed, for denne Gavmildhed paa Deres store, vide Omraade, at vi elske Dem og af Hjertet ere Dem hengivne.

Man har, Hr. Etatsraad, engang sagt Dem, at af alle Digtere har De det bedste Publikum: Børnenes store Skare Verden rundt. Det er sandt, men kun den halve Sandhed. Sagen er, at Deres Eventyr gjør den adstadige Mand og den satte Kvinde, ja os under Graahaarene til Børn igjen, saa vi sætte os ved Deres Fødder sammen med de Smaa og raabe med disses Iver og Utaalmodighed: Fortæl, fortæl dog! Det er denne Digtergaves underfulde Tryllemagt, at den forynger os, saaledes forynger os, at Barnehjertet igjen banker i os med Sorg og Glæde, under Smil og Taarer, ved de Syner, De fører frem for os. Er det saa underligt, at vi holde af dem? at vi hænge ved Dem? Det er

jo kun det «lille Grantræ», som længes efter at voxe, blive stort og gammelt; det gamle Grantræ — ak, det vilde nok helst blive lidet og ungt igjen.

De har, Hr. Etatsraad, kommet sent op til os. Og dog — De har jo besøgt os, smukt besøgt os i alle de Digterværker, i hvilke De har nedlagt den store Begavelse, Gud har givet Dem. Men personlig er De kommen sent op til os. Og naar vi nu have den Glæde at se Dem Ansigt til Ansigt, saa vide vi godt, at vi have Lidet at byde Dem mod de rige, solvarme Lande, De før har gjæstet. Men to Ting har vi dog, som De ikke tør forsmaa. Det Ene er vort Lands Natur, med Fjeldtinderne, med Fjorddybene og de grønne, stille, lukkede Dale, hvor Elven bruser og Birken suser. De vil forstaa denne vor Natur, De vil fornemme, at den favner Dem med nordisk Inderlighed, med nordisk Hjertelighed. Det Andet, vi kunne byde Dem, er og bliver dog det Bedste, Menneske kan give Menneske, naar det gives i Sandhed. Det er vor Tak, vor Hjertens Tak for alle de gode Timer, De har skjænket Enhver af os. Og denne Tak frembære vi med en liden Ændring helst gjennem Johannes's Ord i «Reisekammeraten», idet vi sige: «Du gode Herre! vi kunde kysse dig, fordi du er saa god mod os Allesammen og har givet os al den Deilighed, din Digterverden eier!»

Og til Takken fører vi Ønsket om, at De vil

befinde Dem vel den Sommerstund, De færdes mellem vore Fjelde, men først og sidst Hjerteønsket om, at Herren vor Gud, herefter som hidtil, vil bevare Deres friske Digter-Ungdom, saa De, herefter som hidtil, kan forfriske og forynge os.

Held og Guds Velsignelse over Digteren H. C. Andersen!

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 09 25 11 028 6